T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KIZIL ACARİSTAN SALNAMESİNE GÖRE ACARALILARDA ULUSLAŞMA SÜRECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Taner GÖKDEMİR

TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ PROGRAMI

Danışman
Prof. Dr. SÜLEYMAN KIZILTOPRAK

HAZİRAN 2018

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ PROGRAMI

KIZIL ACARİSTAN SALNAMESİNE GÖRE ACARALILARDA ULUSLAŞMA SÜRECİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Taner GÖKDEMİR
20116223

Danışman
Prof. Dr. SÜLEYMAN KIZILTOPRAK

İSTANBUL 2018

Taner GÖKDEMİR tarafından hazırlanan Kızıl Acaristan Salnamesine Göre Acaralılarda Uluslaşma Süreci adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK
Danışman

Bu çalışma, jürimiz tarafından Tarih Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK

Üye : Prof. Dr. Filiz KARACA

Üye : Doç. Dr. Ercan KARAKOÇ

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

ETİK BEYANI

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım klavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

İMZA

Taner GÖKDEMİR

ÖZET

Kafkasya ve Anadolu sınırının kesiştiği alanda yer alan Batum ve Acara Bölgesi, 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi sonrasında imzalanan Berlin Antlaşması ile Rusya′ya terkedildi ve 1878′den 1917 Bolşevik Devrimi′ne kadar kesintisiz olarak Çarlık Rusya'sı egemenliğinde yaşadı. Acara Bölgesi Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında ise üst üste işgallere uğrayarak tam bir istikrarsızlık dönemi geçirdi. Son olarak ise Ankara Hükümeti ve Sovyet Rusya arasında imzalanan 1921 Moskova Antlaşması ile Gürcistan′a bağlı özerk bir cumhuriyet oldu. Ardından kısa bir süre sonra Kızıl Ordu′nun gelişiyle Sovyetler Birliğine girdi.

Acara Bölgesi′nin özerk bir statüye kavuşması ve bu bölgede bir millet iddiasıyla ortaya çıkan Acara halkı, Kızıl Acaristan Salnamesinin verdiği bilgiler açısından ele alındı. Acaralı kimliğinin yazılı bir kaynakta ifade edildiği ve içinin doldurulduğu "Kızıl Acaristan Salnamesi" teknik açıdan incelendi ve bunun yanında bu salnamedeki "ulus" söyleminin analizi üzerinde duruldu.

Anahtar Kelimeler: Acara Özerk Cumhuriyeti, Batum, Salname, Ulus, Sovyet Rusya

ABSTRACT

Batumi and Adjara Region located on the border between the Caucasus and Anatolia were surrendered to Russia in accordance with the Treaty of Berlin signed after the Russo-Turkish War of 1877-1878 and it stayed under the rule of Tsarist Russia from 1878 to the 1917 Bolshevik Revolution. During and after the First World War, the Adjara region underwent a complete period of instability because of continuous invasions. Finally, Adjara became an autonomous republic in Georgia with the 1921 Treaty of Moscow signed between the Ankara Government and Soviet Russia. Shortly thereafter, it joined the Soviet Union with the advent of the Red Army.

In this work, Adjara Region which obtained an autonomous status and the Adjara people claiming to be a nation are studied in terms of information provided from the *Salname* (Yearbook) of Red Adjaristan. "The *Salname* (Yearbook) of Red Adjaristan", which contains a comprehensive written source about the Adjarian identity, is examined in technical terms and also national discourse in this *salname* is analyzed.

Key words: Autonomous Republic of Adjara, Batumi, *Salname* (Yearbook), Nation, Soviet Russia.

ÖNSÖZ

Uzun yıllar Osmanlı Devleti egemenliğinde kalan Acara Bölgesi bu süre içerisinde İslamiyet ile tanıştı ve bölge halkının çoğunluğu müslüman oldu. Rusya ve Osmanlı Devleti arasında gerçekleşen 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi sonrasında ise Berlin Antlaşması ile Rusya′ya terkedildi. Anlaşma gereğince Rusya egemenliği altında yaşamak istemeyen yöre halkına Osmanlı Devleti′ne göç etme imkanı tanındı. Ancak kendilerine verilen süre zarfında göç etmeyenler ise Rusya vatandaşı sayılacaktı. Göç etmeyen halkın ise dini ve kültürel hakları Rusya tarafından kabul edilecekti.

Acara bölgesi başta Batum şehri olmak üzere Çarlık Rusyasıdöneminde önemli bir sanayi merkezi haline geldi. Bakü-Tiflis-Batum demiryolları yapıldı ve Bakü′den çıkan petroller bu yolla Batum′a taşınmaya başlandı. Aynı zamanda bu güzergahta bir de petrol boru hattı döşendi ve Bakü petrolleri Batum limanı aracılığıyla Avrupa′ya ihraç edilmeye başlandı.

Batum′daki ekonomik hareketlilik ve sanayi burada hem ekonomik seviyeyi artırdı hemde kültürel ilerlemeyi hızlandırdı. Sanayinin gelişmesiyle iş kolları genişledi ve buna dayalı olarak işçi sınıfı ortaya çıktı. Çarlık Rusyası′ndaki işçi hareketlerinin önemli şehirlerinden biri de Batum oldu. Mevcut ekonomik ve siyasal gelişmeler bugün Acara olarak nitelendirdiğimiz Batum ve çevresinde sınıf bilincinin oluşmasını sağladı. Ancak bu sunuf bilinci sadece ekonomik temelli değil aynı zamanda kimlik ile de ilgiliydi. Acara bölgesi ve Acara halkı hem etnik kimlik açısından hem de dini kimlik açısından bağlı bulundukları devletten farklıydı. Bunun için Acaranın sosyalist entellektüelleri bir Acaralı kimliği ortaya attılar ve bunu sınıf temelli bir hale getirmeye çalıştılar. Her nekadar Bolşevik Devrimi′ne kadar olan süreçteki Acara′daki gelişmeleri tam olarak bilmesek de 1922 yılında yazdıkları Kızıl Acaristan Salnamesi ve bu salnamede aktarılan bilgiler Acara yada Acaralı kimliği ve bir ulus ortaya koyma çabası hakkında oldukça değerli bilgiler vermektedir.

Çalışma kimlik temelli olduğu için teorik zemine ihtiyaç duyulmaktaydı. Bu kısmın altını dolduracak iki ana başlık vardı. İlki Acaralıların sosyalist bir sistemde kendilerini ifade ettikleri sınıf temelli teorilerdi. İkincisi ise millet olma iddialarını dayandırdıkları argümanları anlamlandırmak ve tartışmak için başvuracağımız modern milliyetçilik ve kimlik kuramlarıydı. Bu husus dikkate alınarak gerekli

okumalar yapmam gerekti. Bunun yanında salnamenin yazılışında iki önemli tesir altında kalınmıştı. Bunlar sosyalist devlet düzeni ve Osmanlı Devleti'nden kalan devlet geleneği ve islami unsurlardı.

Salnamenin transkripsiyonu yapıldı ve ekler kısmında ise orijinal metinler de verildi. Rusça ve Gürcüce şahıs ve yer isimlerini bulmak oldukça zor oldu. Bulunamayan şahıs ve yer isimleri okunduğu şekilde yazılarak yanına parantez içerisinde soru işareti koyuldu.

Tezin başlangıç aşamasında beni öğrencisi olarak kabul eden, çalışmanın belirlenmesi sürecinde isteklerimi, görüşlerimi göz önünde bulunduran ve onları destekleyen danışmanım sayın Prof. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK′a teşekkürlerimi borç bilirim.

Taner GÖKDEMİR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ I
İÇİNDEKİLER III
KISALTMALAR V
GİRİŞ 1
I. BÖLÜM 9
KIZIL ACARİSTAN SALNAMESİNDE SEMBOL, BİYOGRAFİLER VE TARİH YAZIMI 9
1.1 Sembol ve Biyografiler 9
1.1.1 Kızıl Bayrak ve Kızıl Yıldız 9
1.1.2 Karl Marx 10
1.1.3 Bolşevik Lider Lenin 11
1.1.4 Friedrich Engels 12
1.1.5. Fransız Devrimi ve Jean Paul Marat 12
1.2 Kızıl Acaristan Salnamesinde Tarih Yazımı 13
1.2.1 Bolşevik Devrimi Öncesi Rusya′da Genel Durum ve Bolşevik Devrimi .. 13
1.2.2 Acaristan Tarihi 14
1.2.3 Acaristan ve Acaralılar 16
1.2.4 Batum Tarihi 16
II. BÖLÜM 19
KIZIL ACARİSTAN SALNAMESİNDE SOSYALİST YÖNETİMİN KURULMASI VE ULUS SÖYLEMİ 19
2.1 Acaristanda Sosyalist İdarenin Kurulması 19
2.1.1 Acaristan Fukara Rençber Ahalisinin Birinci Kurultayı 19
2.1.2 Kurultayın Ele Aldığı Temel Meseleler 20
2.1.3 Acaristan Kızıl Meclisi ve Merkezi İcraiye Komitesi 23
2.2 Kızıl Acaristan Salnamesinde Acara Ulusu Söyleminin Dinamikleri 24
2.2.1 Emperyalist Devletler ve Acaristan 24
2.2.2 Acara Ulusu Söylemi 25
2.2.3 İslamiyet ve Sosyalizm 26
2.2.4 Acaristan′a Özgürlük, Acaralılara İse Eşit Yurttaşlık 27

BÖLÜM III 30
KIZIL ACARİSTAN SALNAMESİ TRANSKRİPSİYONU 30
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 227
KAYNAKÇA 230
EKLER 232

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
bkz.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
s.	: Sayfa

GİRİŞ

Kızıl Acaristan Salnamesi 1922 yılında Sedat Reşad[1] tarafından Batum′da yazılmıştır. Tarihi belge niteliği taşıyan bu eser, Sosyalist Acaristan Muhtariyeti′nin kuruluş manifestosu diyebileceğimiz niteliktedir. Acara halkının beklentileri, sosyalizmden ne anladıkları ve bu yeni rejimi kendi kültürleriyle nasıl entegre edecekleri gibi mühim konular, bu salnamede belirtilmiştir. Kızıl Acaristan Salnamesi, devletleşebilmek için toplanan "Acara Fukara ve Rençber Kurultayı′nda konuşulup karara bağlanan meseleler, ardından açılan Kırmızı Meclis′in (Kızıl Meclis) faaliyetleri hakkında bize önemli bilgiler vermektedir.

Her ne kadar salnamenin teknik yapısı Osmanlı salname geleneği özelliklerini taşısa bile Sovyet Rusya devlet geleneğinin etkisi altında kalmış ve büyük ölçüde bu doğrultuda hazırlanmış olduğu da unutulmamalıdır.

Salname iki ana kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım yüz sayfadan oluşmaktadır. İkinci kısım ise altmış dokuz sayfadır. Birinci kısmı kendi arasında sınıflandırarak üç ana başlığa ayırabiliriz İlk bölüm salnamenin tarih yazımı açısından hangi düzleme oturtulacağının ipuçlarını veren ve mevcut siyasal alt yapının ruhunu yansıtan başlıklara sahiptir. Salname yazarı "Teşekkür ve Takdim" ile başlar, "Enternasyonal Marşı" ile devam eder. Ardından ise "Kızıl İnkılabımızın Büyük Rehberleri" bölümü vardır. Bu bölümde herkesin hakkında bir şeyler bildiği ve dünya siyasi tarihine önemli etkilerde bulunmuş olan bazı önemli şahsiyetlerin biyografileri vardır. Bunları sırası ile sayacak olursak; Karl Marx, Lenin, Engels ve Jan Pol Marat′tır.

Birinci kısmın ikinci bölümünde muhtariyetin coğrafi, tarihi ve kültürel özelliklerini tanıtıcı bilgilerin olduğu üç başlık vardır. Bunlar; "Acaristan Tarihi, Acaristan ve Acaralılar, Batum′un Tarihi"dir. Bu bölüm kimlik, tarih, sınırlar (siyasi ve kültürel) gibi konuların anlatımı ve izah ediliş biçimleri açısından oldukça kayda değer bilgiler içermektedir. Acara ulusu ve uluslaşma iddialarının

[1] *Sedat Reşad*, Batum′da çıkan İştirak Gazetesi'nin başyazarı ve aynı zamanda Halk Eğitim Komiserliği'nin de azalarındandır.

kökenleri bu başlıklar altında anlatılan süreçlerdeki satır aralarından çıkarılmaktadır.

Birinci kısmın, üçüncü ve son bölümü olarak niteleyebileceğimiz bölüm teorik ve fiili olarak Sosyalist Acaristan Muhtariyeti′nin kuruluşunu ve geçirdiği evreleri detaylı bir şekilde kavramamıza sahip olacak bilgiler içermektedir. İlk olarak kurulan geçici mecliste ve sonrasında "Kızıl Meclis′te" yapılan görüşmeler ve alınan kararlar önemli ölçüde kayıt altına alınarak salnamede belirtilmiştir. Bazı konuşmalar tamamıyle bazıları ise özet olarak ifade edilmiştir. Acaristan′ın köyleri de dâhil olmak üzere bütün yerleşim birimlerinden gelen delegeler buradaki oturumlara katılmış ve görüşlerini, isteklerini beyan etmişlerdir. Bunun yanında bu konuşmalarda genellikte geçmişe atıf vardır. Gerek Osmanlı Devleti dönemi ve gerekse de Çarlık Rusyası dönemi sık sık eleştiri odağı olmuş ve o dönemlerde yaşadıklarının eleştirileri üzerinden yeni bir yaşam inşası söylemi hakimdir. Bu bölümde devlet organlarının şekillenişi karşımıza çıkmaktadır. Komiserlikler kurulmuş ve her komiserliğin yapması gereken acil işler üzerine konuşmalar gerçekleşmiştir. Daha sonra ise bu komiserliklerin bir yıl süresince yaptıkları çalışmaların açıklamaları verilmiştir.

Salnamenin ikinci kısmını üç bölüm altında toplayabiliriz. Birinci bölümde; tıbbi bazı hastalıklar ve bunların tedavisi yönünde tavsiyeler, Batum′daki resmi dairelerin adresleri, gece ve gündüz sürelerinin değişimi üzerine bilgiler, vasatî saatin ezanî saate tahvili ve sene-i hicriyeden sene-i miladiyi bulmak gibi alt başlıklar vardır. Bu bölümdeki bilgiler genellikle günlük hayatta pratik bir şekilde kullanmak için ihtiyaç duyulan konular üzerinedir. İkinci bölüm olarak niteleyeceğimiz başlıklarda ise; tarihi bazı olaylar anlatılmaktadır. Bunlar muhakkak ki Rusya′daki siyasi ortamın sağladığı ruhla kaleme alınmıştır. Bununla beraber önemli ve kıymetli bilgiler içermektedirler. Bu bölümde; "Cihan Harbi Neye Mal Oldu?" başlığı vardır ki hem İtilaf Devletleri′nin hem de İttifak Devletleri′nin savaş süresince yaptıkları masraflar yıl yıl cetveller halinde gösterilmiştir. Ayrıca savaşın sonunda ortaya çıkan can kayıpları ve yaralanmalar belirtilmiştir. Bu bölümdeki diğer başlıklar ise 1 Mayıs Bayramı′nın Tarihçesi, 1 Mayıs Bayramı, 18 Mart 1921 ve 18 Mart 1878 Paris Komünü anlatılmıştır. Üçüncü bölümde bazı şiirler vardır. Şiirler yine mevcut siyasi ortamın etkisi altında kaleme alınmış ve bir misyonu olan konuları ihtiva etmiştir. Salnamenin sonunda senelik takvim eklenmiştir. Yalnız senelik takvim ikiye ayrılmıştır.

İlkinde sadece Rusya′da 1901 yılından 1922 yılı dahil olmak üzere gerçekleşen siyasi olaylar verilirken diğerinde ise daha geniş bilgiler vardır. Bazı şairlerin, yazarların, bilim adamlarının ve devlet büyüklerinin doğum-ölüm tarihleri ile tarihte gerçekleşen önemli sayılabilecek olayların kronolojisi verilmiştir. Son olarak ise salnamenin sonuna "içindekiler" kısmı eklenmiş ve öyle bitirilmiştir.

Tarihi Arka Plan

Anadolu ve Mezopotamya kabileleri, Yunan, Roma ve Ceneviz kolonileri, Kimmer-İskit gibi proto-Türk kavimleri ile Hun, Bulgar, Alan, Hazar Kuman-Kıpçak gibi Türk kavimleri[2] tarih öncesi çağlardan ortaçağa kadar olan zaman diliminde Kafkasya coğrafyasında siyasi aktörlerinden olmuşlardır.

Hazar Türklerinin Kafkasya'da güçlü olduğu dönemlerde Müslüman Araplar ile rekabet durumu ortaya çıkmıştır. İlk defa Hz. Ömer döneminde Kafkasya'ya gelen Müslüman Araplar uzun süre Hazarlarla rekabet halindeydi. Müslüman Arapların Kafkasya'ya hücumları güneyden olmuş, Hazar Denizini geçerek Dağıstan içlerine kadar girmişlerdir. Arap hücumu bu bölgeye Abbasiler döneminde de devam etmiş ve Abbasiler Hazarlara üstünlük sağlayarak VII. ve XI. Yüzyıllar arasında Doğu Kafkasya'da hâkim olmuşlardır.[3]

Tük kavimleri ilk çağdan itibaren bölgede varlıklarını sürdürmelerine karşın asıl olarak Hazarlar ve Kıpçaklar ile birlikte köklü bir yerleşim imkânına kavuşmuşlardır. Hazarların güçlerini kaybettiği bir dönemde Güney Rusya sahillerinde ve Kuzey Kafkasya steplerinde Kıpçak Türkleri kendini göstermeye başladı. XI. Yüzyıla doğru ise Selçuklular Güney Kafkasya yönünden ilerlemişlerdir ve neredeyse iki yüzyıl burayı yurt edinmişlerdir.[4] Bu tarihten itibaren Müslüman Türk Devletleri'nin Kafkasya'da kalıcı hale geldiklerini görebiliriz.

Devlet veya imparatorluk düzeyinde ele aldığımız zaman Kafkasyalı olmayıp bu topraklar üzerindeki en eski rekabet Roma İmparatorluğu ve Sasaniler arasında

---

[2] Tarih öncesi Kafkasya medeniyetleri ve Türk kavimleri hakkında ayrıca bakınız; Ufuk TAVKUL, "Tarihi ve Etnik Yapısıyla Kafkasya", **Türk Dünyası Dergisi**, yıl:3, sayı:16, s. 1895.

[3] Davut DURSUN, "**Kafkasya**", Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt:XXIV, 2001, s.157

[4] Selçuklular (1040-1204) Kafkaslara ve Anadolu ve İran'dan, yani Kafkasya'nın güneyinden girmişlerdir. 200 sene kadar Selçuklu hâkimiyetinde kalan Kafkasya'yı daha sonra Moğollar ele geçirmişlerdir. Fırat KARABAYRAM, **Rusya Federasyonunun Güney Kafkasya Politikası,** Lalezar Kitabevi, Ankara, 2007**,** s.25.

olmuştur. Eski Roma İmparatorluğu ve varisleri Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u alması ile birlikte bu bölgeden tamamen silinmişlerdi lakin Sasanilerin devamı ve varisi olan devletler bölgedeki iddialarını devam ettirmişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu sınırlarını 1461'de Fatih'in Trabzon'u alarak Trabzon Rum İmparatorluğunu ortadan kaldırması ile Kafkasya'nın güney-batı sınırı olan Batum'a kadar genişletmiştir. Bu tarihten itibaren Osmanlı Devleti eş zamanlı olarak sahil şeridinden ve Doğu Kuzey-Doğu Anadolu içlerinden Kafkasya yönüne ilerlemeye çalışmıştır. Osmanlı Devleti'nin Kafkasya politikasında ilk etapta orada hâkim bulunan yerel prensliklere hâkimiyetini kabul ettirip vergiye bağlamak oldu. Ardından Osmanlı Devleti Kafkasya politikasında kalıcı bir hâkimiyet anlayışına geçti ki bu hâkimiyet ve Kafkasya içlerine ilerleme harekâtı bölgede diğer bir güç olan İran Devleti ile bir savaşın eşiğine getirdi. Kanuni Sultan Süleyman İran'ı bertaraf etmek için Nahcivan Seferine çıktı. Fakat bu sefer sonucunda bir savaş çıkmadı ve iki devlet hükümdarının mektup ile birbirlerinin tekliflerinin kabul etmeleri ile 1555 de Amasya Anlaşması yapıldı. Bu anlaşmaya göre; Doğu Gürcistan İran Devletinin Batı Gürcistan ise Osmanlı Devletinin egemenliğine bırakılarak, İran ile ortaya çıkan rekabet gerilimi ortadan kaldırılmış oldu. Lakin XVIII. Yüzyılda üçüncü bir güç Kafkasya'da ortaya çıkmaya başladı. Ruslar Astarhan Seferi (1569) ile Osmanlı Devletine karşı ilk galibiyetini almıştı. Bundan sonra neredeyse yüzyıl boyunca iki devlet arasında ciddi bir mesele yaşanmamıştır. 1769'da başlayıp 1774'e değin süren savaş, Osmanlı Devleti'nin aleyhinde cereyan etmekteydi. O sıralarda tahta yeni geçen I. Abdülhamit yenilgiyi kabul ederek savaş sonlandırılmış ve ardından iki devlet arasında Küçük Kaynarca Anlaşması[5] imzalanmıştır. Rusya XIX. Yüzyılda Kafkasya'da yayılma politikasını artırarak devem etti. Bu istikamette 1828-1829 savaşlarında aynı anda İran ve Osmanlı Devletine savaş açtı ve iki devlete karşı da başarı sağlayabildi. İran Devleti, Erivan ve Nahcivan hanlıklarını kaybederken, Osmanlı Devleti Ahıska ve Ahılkelek bölgeleri ile Aras'ın güneyindeki Sürmeli'yi Rusya'ya

[5] **Küçük Kaynarca Anlaşması'nın** en ciddi sonucu Kırım'ın müstakil bir hanlık olarak kabul edilmesi ve ardından 1793'te Rusya tarafından ilhak edilmesiydi. 28 esas ve iki ayrı maddeden ibaret olan bu muahede ile Devlet-i Aliyyenin Rusya'ya bırakacağı Dnepr ve Dnestr nehirleri arasındaki geniş bir sahayı tesbitten başka, Kuban Nehri'nin bundan böyle sınır Teşkil edeceği, Kırım Hanlığı'nın müstakil bir devlet olacağı ve İstanbul'daki Rus kilisesinin Rusya'nın himayesi altında bulunacağı gibi önemli maddeler bulunuyordu. (…) (ayrıca bakınız; Akdes Nimet KURAT, **Türkiye ve Rusya "XVIII. Yüzyılın Başından Türk Kurtuluş Savaşına Kadar Türk Rus İlişkileri" (1798-1919)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2011, s. 24-40.

vermek zorunda kaldı.[6] Çar I. Nikola savaş tazminatı olarak Acara ve Batum'u talep etmişse de bu isteği kabul edilmemiştir.

Rusya 1877-78 Harbi (93 Harbi) ve ardından yapılan Berlin Anlaşması[7] ile Osmanlı Devletinin güneybatı Kafkasya'da ki son toprağı olan Batum-Artvin hattını da almıştır. Bu tarihten itibaren 40 yıl Kafkasya'da kesintisiz ve rakipsiz Çarlık Rusya'sı hâkimiyeti oldu. Rusya Kafkasya Genel Valiliği'ni kurarak yönetim merkezini Tiflis yaptı. Bakü-Tiflis-Batum Demiryolu hattı inşa edildi ve Hazar Denizi ile Karadeniz arasında ulaşım sağlanarak Bakü petrolleri Batum limanına, oradan da bütün Avrupa'ya ihraç edilmeye başlandı. Ayrıca demir yolunun yanında bir de petrol boru hattı döşendi ve demiryolu daha çok ulaşım ve askeri amaçlar için kullanılmaya başlandı. Kars Kalesi tahkim edildi ve Kars adeta askeri bir üs haline getirildi. Rusya'nın Kafkasya'daki bütün yatırımları Kafkasya'da kalıcı bir yerleşme kurmaya çalıştığının göstergesiydi ve nihayetinde öyle de oldu.

İttihat Terakki Hükümeti'nin Harbiye Nazırı Enver Paşa I. Dünya Savaşı'nda doğuda Ruslar'a karşı Kafkas Cephesini açarak Kafkasya'yı geri almak istemekteydi. Bu amaçla Kafkasya'da Rus esaretinde olan Müslüman halklar ve Türk halkları özgürleştirecek bunun yanında Hazar Denizi çevresindeki ve Orta Asya'daki Türk Devletleri ile organik bir temas kurularak Panturanizm ideali gerçekleştirilecekti. Ne var ki Enver Paşanın istediği olmadı ve Sarıkamış Harekâtının felaket ile sonuçlanmasıyla daha savaşın ilk yılında bütün Kafkasya planı çöktü. Rusya bu galibiyet ile Doğu Anadolu içlerine kadar ilerledi. Rusya'nın ilerlemesini ancak yine Rusya da patlak veren 1917 Şubat Devrimi durdurabilmiştir. Çarlık rejimi sona ermiş ve Menşeviklerin ağırlıklı olduğu geçici hükümet iktidarı ele geçirmiştir.

Lenin'in önderliğindeki Bolşeviklerin Geçici Hükümet'e karşı yaptıkları bir darbe ile Kerenski başbakanlıktan indirilmiş ve yurt dışına kaçmak zorunda kalmıştır. İktidarı ele alan Bolşevikler, devrimin ikinci günü Tüm Rusya İççi ve Asker

---

[6]Stefanos YERASİMOS, **Milliyetler ve Sınırlar (Balkanlar, Kafkaslar ve Orta-doğu),** Çev: Şirin Tekeli, iletişim Yayınları, İstanbul, 1994, s.277.

[7] **1878-78 Osmanlı Rus Harbini** kazanan Ruslar, "Elviye-i Selâse" olarak anılacak olan "Kars, Ardahan ve Batum'u **Berlin Anlaşması** ile 1.410.000.000 Ruble olan savaş tazminatının bir kısmı olarak topraklarına katmıştır. (ayrıntılı bilgi için bakınız; Enver Ziya KARAL, **Osmanlı Tarihi: Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri 1876-1907,** C: VIII, Türk Tarih Kurumu, s.66-414)

Temsilcileri Sovyetleri İkinci Kongresinde, Bolşevik Rusya'nın hem iç siyasetin hem de dış siyasetinin temel prensipleri Dünya kamuoyuna duyurulacaktı. Buna göre Sovyet Rusya, Genel Savaşın emperyalist bir amaç güttüğü ve anayurt savunmasından ziyade zayıf devletleri ve halkları yağmaladığını belirterek tek taraflı olarak savaştan çekildiğini ilan etmişti.[8] Bizzat Lenin imzalı "Barış Bildirisi"[9] "tazminatsız ve ilhaksız bir barış" şeklindeydi. Türk tarafı Lenin'in Barış Bildirisi'nin prensiplerinden yararlanarak Brest-Litovsk görüşmelerine Elviye-i Selâse'yi ilgilendiren maddeyi koyabildi. 93 Harbi yenilgisinin ardından imzalanan Ayastefanos ve Berlin Anlaşmalarında savaş tazminatı olarak Çarlık Rusya'ya terk edilen üç il, Barış Bildirisi'nin esasını oluşturan maddeler argüman olarak kullanılarak geri alınabilecekti. Varılan mutabakat ile Elviye-i Selâse"yi kapsayan seçimler (plebisit) yapılmasına karar verilerek, bir noktada kendi kaderlerini çizme hakkı bölge halkına verildi. Yapılan Plebisit ile Elviye-i Selâse Osmanlı Devleti'ne katılmayı tercih ederek yaklaşık 40 yıl aranın ardından tekrar Türk tarafının yönetimine geçti.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında Almanya İmparatorluğu, Osmanlı Devleti ile müttefik olmasına rağmen Osmanlı Devletinden bağımsız olarak Kafkasya'nın tek hâkimi olmak için Osmanlı Devleti ile rekabete girişmiş, hatta Osmanlı Devletini saf dışı bırakmaya çalışmıştır. Almanya İmparatorluğu'nun Kafkasya ile ilgili politikalarının temelinde iki ana neden bulunmaktaydı; ilki Kafkas petrollerinden ve madenlerinden tek başına faydalanmak, ikincisi ise Kafkasya hattını ele geçirerek Asya ve Hindistan'daki İngiliz sömürgelerine ulaşmak. Prens Georg Maçabelli ve Michael v. Tseretheli önderliğinde tam bağımsız Gürcistan için

---

[8] 24-25 Ekim (6-7 Kasım) 1917'de Bolşevikler "Geçici Hükümeti" (Kerenski'yi) bir ihtilalle devirerek, iktidarı ele geçirmişlerdi. İhtilalin daha ilk günü Petersburg İşçi ve Asker Sovyeti olağanüstü bir toplantı yapmış ve Sovyetlerin bu II. Kongresi tarafından ihtilalin ikinci günü, yani 26 Ekim (8 Kasım) barış dekreti oy birliği ile kabul edilmişti. Ayrıca bakınız; Selami KILIÇ, **Türk-Sovyet İlişkilerinin Doğuşu** (Brest-Litovsk Barışı ve Müzakereleri 22 Aralık 1917 – 3 Mart 1918) Ülke Kitapları, İstanbul, s.33.

[9] Tüm Rusya İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri İkinci Kongresinde Bolşevikler çoğunluktaydı (649 delegeden 399'u) ve gündemi onlar belirliyordu. Kongre geçici hükümetin düştüğünü ve iktidarın Sovyetlere geçtiğini ilan ederek oy birliği ile üç önemli karar aldı. Kararların ilk ikisi Lenin tarafından önerilmişti. Bunlardan ilki, "İşçi ve Köylü Hükümeti" adına, ilhaksız, tazminatsız, "adil ve demokratik barış" için savaş halindeki tüm halklara ve devletlere, müzakerelere başlama önerisi yapan bildirgeydi. Özellikle de "insanlığın en gelişmiş üç ülkesinin (Almanya, Fransa ve İngiltere) sınıf bilinçli işçilerine" çağrıda bulunan karar, savaşın sona erdirilmesi için onların yardımını istiyordu. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Edward Hallett CARR, **Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi (1917-1929)**, çev: Levent Cinemre, Yordam Kitap, İstanbul, 2015, s.52-53.

faaliyet gösteren "Gürcü Milli Komitesi"ni[10] Berlin'de kurulmuştu. Komite ile Almanya İmparatorluğu çıkarları doğrultusunda müşterek hareket etmekteydi. Diğer taraftan Almanya Trabzon'da Gürcü lejyonu oluşturmuştur. Almanya 'yanın yaptığı bu girişimler Gürcistan üzerinden bölge hâkimiyetini kurmaya çalıştığını açıkça göstermekteydi. Lakin ne Osmanlı Devleti ne de Alman İmparatorluğu gerçek amacına ulaşamadı. Genel savaşı İttifak grubunun kaybetmesi yalnız Kafkasya hayalini değil savaş öncesi öngörülen bütün planların çökmesiyle sonuçlanmıştır.

Genel savaşı kazanan İngilizler, Mondros Ateşkes Antlaşmasının[11] hükümleri çerçevesince Kafkasya'ya asker çıkarmışlar ve Bakü'den Batum'a kadar olan kısmı denetimleri altına almışlardır. İngilizler, Rusya'da devam eden iç savaşta Bolşevikler' in Kızıl Ordusuna karşı Denikin'in Beyaz Ordu'sunu destekleyerek kendilerinin Kafkasya'daki varlıklarını garanti altına almaya çalışmışlardı. Ne var ki Denikin'in Beyaz Ordusu mağlubiyete uğramış ve Rusya'da Bolşeviklerin iktidarı kesinleşmişti. Bolşeviklerin iktidarını kesinleştiren son savaş, İngilizlerin Kafkasya macerasının son bulduğuna işaret etmekteydi. İngilizlerin Kafkasya'da olduğu yıllarda buradaki devletleri ve halkları dizayn çalışmaları olmakla beraber işgalin uzun süre devam etmemesi nedeniyle çok etkili olmamıştır. Nihayetinde Kızıl Ordu'nun güneye doğru yönelmesi ve Kafkasya'yı bolşevikleştirme harekâtı başlayınca İngilizler, Güney Kafkasya'da Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan hükümetlerini tanıdı ve Ağustos 1919′dan Bakü′den itibaren Kafkasya'nın tahliyesine başladı. Bütün işgal birlikleriyle Batum'a kadar çekilen İngilizler bir süre burada bekledikten sonra Kafkasya'yı tamamen terk etmiştir.

İngilizler' in bölgeden çekilmesi ile Ankara Hükümeti Ordusu Batum üzerinden son bir Kafkasya hamlesi yapmayı denediyse de mevcut siyasi durumunu

---

[10] Mustafa ÇOLAK, **Alman İmparatorluğu'nun Doğu Siyaseti Çerçevesinde Kafkasya Politikası (1914-1918)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2006, s.87-94.

[11] Mondros Ateşkes Antlaşmasının 15. Maddesi direk olarak Kafkasya ile alakalıdır. Bu madde ile İngiltere Bakü'den Batum'a kadar olan toprakları denetimleri altına alacakladır ve Osmanlı Devleti bu işgale hiçbir şekilde karşı çıkmayacaktır. 15. Maddenin tamamı şu şekildedir; "Kafkasya Demiryollarının şu sırada Türk denetimi altında bulunan bölümlerini de kapsamak üzere, tüm demiryollarında, halkın gereksinimleri gereği gibi göz önünde tutulmak koşuluyla, Müttefik makamlarının bunları tümüyle diledikleri gibi kullanabilmeleri amacıyla, Müttefik denetleme görevlilerinin yerleştirilmesi. Bu hüküm Batum'un müttefiklerce işgalini de kapsar… (ayrıntılı bilgi için bakınız; İsmail SOYSAL, **Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları, I. Cilt (1920-1945)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1983, s.12-14 / Ali TÜRKGELDİ, **Mondros ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi**, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, Ankara, 1948, s. 69-73.

gözetmesinin yanında Bolşevik Rusya'nın Batum konusunda ısrarlı tutumu ve Ankara Hükümetinin ihtiyacı olan dış desteği Bolşevik Rusya'dan bulması gibi sebepler yapılan hamlenin sonuçsuz kalmasına neden olmuştur. Ankara Hükümeti ve Sovyet Rusya arasında yapılan 1921 Moskova Antlaşması ile Batum Gürcistan′a terk edilmiştir.

I. BÖLÜM

KIZIL ACARİSTAN SALNAMESİNDE SEMBOL, BİYOGRAFİLER VE TARİH YAZIMI

1.1 Sembol ve Biyografiler

1.1.1 Kızıl Bayrak ve Kızıl Yıldız

Kızıl Acaristan Salnamesi birçok yönden dikkat çekici özellikler taşımaktadır. Yazılış şekli, ihtivası ve bunun yanında kullanılan sembolik resim ve simgeler içerik hakkında bir ön bilgi sunduğu gibi eserin sistematiği hakkında da ipuçları vermektedir. Salnamenin kapağında Sosyalist Acaristan′ı betimlemeye çalışan bir fotoğraf vardır. Bu fotoğrafta kızıl zemin üstüne orak-çekiç olan bayrağı tutan yöresel giyimli bir adam, diğer eliyle de denizdeki kayıkları ve bu insanların dininin sembolünü ifade eden minareye işaret etmektedir. Arka fonda ise Acaristan′ı coğrafi olarak temsil eden Acara Dağları ve bu dağların arkasında yükselen "kızıl yıldız" vardır.. Yöresel giyimli erkek aynı zamanda neredeyse bütün Kafkasya′da yaşayan halkların giyindiği ve birbirleri arasında küçük farklılıklar gösteren kıyafetiyle kültürel bir izlenim uyandırmaktadır. Elinde tuttuğu kızıl zemin üzerindeki orak-çekiçli bayrak devletin siyasi ve ideolojik yapısını ifade etmekteydi. Diğer elinin işaret parmağı ile yönlendirdiği manzara ise bölgede yahut sosyalist muhtariyetin genelinde hâkim olan inancı sembolize eden minare ile dini kimlik üzerine vurgulama yapılmıştır. Bir bütün olarak baktığımızda ve genel bir varsayım çıkarmaya çalışırsak; bir devletin ve milletin temel dinamikleri olan kültür-gelenek, inanç ve siyasal ideoloji gibi unsurların hepsi bir fotoğrafla resmedilerek ifade edilmeye çalışılmıştır.

Salnamenin iç kapağında ise Lenin′in fotoğrafı vardır ve fotoğrafın altında Marx′ın ünlü deyişi olan "Bütün Dünya İşçileri Birleşiniz" yazmaktadır. Daha ileriki sayfalarda görüleceği üzere meclis toplantılarındaki söylevler, alınan kararlar ve oluşturulan kurumlar ile sosyalist ve İslami unsurları içerisinde

barındıran bir devlet yapısı kurgulanmaya çalışılacaktır. Rehber hem şeriatın unsurları hem de sosyalizm ideolojisi ve sosyalizme yön veren liderler olacaktır.

1.1.2 Karl Marx

Salnamede "Enternasyonal Marışı′nın" ardından ilk bölüm olan "Kızıl İnkılabımızın Büyük Rehberleri" bölümü, "Karl Marx′ın biyografisi ve fotoğrafının olduğu sayfa ile başlar.

Marx′ın doğduğu yer, okuduğu okullar ve kısa bir hayat hikâyesi verilmiştir. Rusya′daki Bolşevik[12] Devrimi′nin teorik temelleri Marx′ın ortaya koyduğu sınıf temelli ekonomik ve sosyal-toplumsal yapı ve bunun eleştirisine dayanıyordu. Sosyalizm ideolojisinin kurucusu olan Marx, yazdığı kitap ve makaleleriyle aynı zamanda sosyalizmin rehberi niteliğindeydi. Salnamede de zaten kendisinden "Büyük Muallimimiz" şeklinde bahsedilmiştir. Marx′ın yazdığı kitaplar tanıtılmış ve yine Marx′ın "sınıf teorisi"ni izah etmeye çalışmışlardır.[13] Buna göre insanlar hür ve esir olarak iki kısma ayrılıyordu. Yani esir olanlar çalıştırılan, özgür olanlar ise çalıştıran sınıf olarak izah edilmiştir. Muhakkak ki burada anlatılmak istenen Marx'ın teorisine göre, üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf ve üreten sınıftır.[14] İşçi sınıfının esaretten kurtulması için Marx′ın gösterdiği gibi beylere,

---

[12] ***Bolşevik ve Menşevik:*** 1903′teki RSDİP II. Kongresinden sonra Bolşevik ve Menşevik ayrımı ortaya çıkmıştır. Kongre sonunda yapılan parti yönetim organlarının seçiminde azınlıkta kalanlara (menşistvo) ve Lenin'in liderliğindeki devrimci sosyal demokratlar çoğunlukta (bolşistvo) idiler, Menşevik ve Bolşevik buradan çıkmıştır. Bundan sonraki süreçte 1905 Devrimi′nde ve 1917 Devrimi′nde uyguladıkları burjuva yanlısı politikalardan ötürü bu iki grubun yolları kesin olarak ayrılmıştır. Ekim Devriminden sonra ise Menşevikler kesin olark tasviye edilmiştir. V. İ. LENİN, **Ekim Devrimi Dosyası**, çev: Kenan SOMER, Sol Yayınları, Ankara, 1999, s. 634, V. İ. LENİN, **Sol Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı**, çev: Muzaffer ERDOST, Sol Yayınları, Ankara, 2014, s.120

[13] Karl Marks gösterdi ki çobanlık ve çiftçilikle geçinilen bedâvet devrinde insân ma'îşetindan fazla istihsâl yapabiliyor ve heman istismâr baş gösteriyor. İnsânlar hür ve esîr olarak iki kısma ayrılıyor. Çalışan ve çalıştıran sınıflar meydâna çıkıyor. Az zamândan beri sınıflar arasında dâimi bir cidâl, bir mübâzere başlıyor ve zamânımıza kadar devam ediyor. Teşkîlâtlanamayan ictimâ'i bir ehemmiyet kazanamayan sınıflar dâima zülm ve gadr altında ezilip kalıyor. Hülâsa, Karl Marks beylerden, paşalardan, zengin sermâyedârlardan, arâzi sâhiplerinden kurtulmak için mübâreze ve inkılâb lâzım olduğunu, muzafferiyeti kazanmak için birleşmek teşkîlâtlanmak el birliğiyle mübârezeye atılmak ve kuvvetle burjuva hâkimiyetini kaldırarak amele ve köylü diktatöresini i'lân etmek lâzım geldiğini gösteriyor... Sedat REŞAD, **Kızıl Acaristan Salnamesi**, s. 8

[14] Gelmiş geçmiş bütün toplumların tarihi sınıf savaşımları tarihidir. Özgür ile köle, Patricius ile Plebeius, bey ile kul, lonca ustası ile kalfa, kısacası ezen ile ezilen sürekli birbirleriyle karşıtlık içinde olmuş, kimileyin örtük kimileyin açık kesintisiz bir savaşım, her kezinde tüm toplumun devrim yoluyla dönüştürülmesiyle yada savaşan sınıfların ortak yıkımıyla sonuçlanan bir savaşım yürütmüştür… ayrıntılı bilgi için bkz. Karl MARX, Friedrich ENGELS, **Komünist Manifesto**, çev; Levent Kavas, İthaki Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2003, s.65-91

sermayeyi elinde bulunduranlara, burjuvalara karşı birleşip teşkilatlanarak mücadele etmek ve inkılap yapmak gerektiği anlatılmıştır.

Burada anlatılan aslında Bolşevik Devrimi′nin nasıl olduğu ve ideolojisinin nereye dayandığıdır. Yapılan devrimin temelleri ve süreci ifade edilmekte ve aynı zamanda kurulan devlette hâkim olan siyasi anlayışın meşruiyeti ifade edilmeye çalışılmaktadır. Yazar Marx′ın biyografisini bitirirken yazdığı "*Bugünkü komünizm inkılapçı Marxizmdir.*" cümlesinden bu tespiti çıkartmamız mümkündür.

1.1.3 Bolşevik Lider Lenin

Eserde biyografilerin anlatıldığı kısımda Bolşevik Devrimi′nin lideri olan Lenin için ayrılan kısım diğerlerine oranla daha fazladır. Lenin′in doğumundan itibaren aile yapısı, eğitimi ve hayatına yön veren olaylar hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir. Gençlik yıllarından beri çarlık düzenine karşı verdiği mücadeleler, hapislerde ve sürgünlerde geçirdiği zamanlar, yurtdışına kaçışları ve bu kaçışları esnasında dahi Rusya'daki devrimci bilincin oluşması için yaptığı basın-yayın faaliyetleri kendisine geniş yer bulmuştur.

Lenin′in hayatı yalnız kişisel hayat hikâyesi tarzında yazılmamıştır. Lenin′in hayat hikâyesi Rusya′nın XX. Yüzyılın ilk çeyreğindeki siyasal ortamıyla yoğrularak verilmiş ve ülkedeki kötü giden düzenin değiştiricisi olarak Lenin lanse edilmiştir. Lenin hareketi sadece Rusya için değil aynı zamanda dünyadaki tutsak halklar, baskı ve zulüm altındaki işçiler içinde başlatılmıştı imajı verilmeye çalışılmıştır. Lenin, halkların bağımsızlığına ömrünü adayan kahramandı, Lenin, Çar′a ve gücü elinde bulunduran burjuvalara karşı amansızca savaş veren bir cesaret ve inanç timsaliydi ve Lenin "uluslara kendi kaderlerini tayin hakkı veren -Yoldaş- Lenin′di. Yani halktan biriydi, halkın uzağında değildi. Bu söylemler onun halkın bağrında ve yüreğinde yaşamasını temsil etmekteydi. Aynı zaman da yeni devleti de onun kimliğinde bütünleşiyordu. Salnamede "Lenin ve Faaliyeti"[15] isimli başlık altında Lenin′in hayata gelişinden başlayarak, bulunduğu ortam, Çarlık Rusya′sının genel durumu ve Rusya′daki devrimci mücadelenin boyutları hakkında birçok konu anlatılmaya çalışılmıştır.

[15] S. REŞAD, *a.g.e*, s. 9-21.

1.1.4 Friedrich Engels

İktisat âlimi olan Engels[16] zengin bir ailede doğmuştur. Babası fabrika sahibidir ve bu sayede Engels ekonomik gözlem ve tespitlerini yapmak için iyi bir imkân bulmuştur. Engels ve Marx 1843 yılında Paris′te tanışırlar ve o tarihten itibaren birbirleri üzerinde derin izler yaratırlar. Almanya′da 1848-1849 işçi devrimleri başarısızlığa uğrayınca Marx İngiltere′ye taşınmıştı ve bu tarihten itibaren Marx ve Engels çalışmalarına İngiltere′de devam ettidiler.

Engels İngiltere′de bir yandan babasının fakrikasında çalışıyor bir yandan da Marx ile birlikte fabrika ve işçiler üzerindeki gözlemlerini teorileri için dayanak olarak kullanıyordu. Engels, Marx′ın ölümünden sonra "Kapital" isimli kitabın ikinci ve üçüncü cildini toparlayarak yayınlamıştır.

1.1.5. Fransız Devrimi ve Jean Paul Marat

19. ve 20. yüzyıl devrimleri, Fransız Devrimi′nin yaymış olduğu kavramlardan etkilenmiş ve kendilerine Fransız Devrimi′ni rehber edinmişlerdir. Bolşevik Devrimi de muhakkak belirli bir ölçüde Fransız Devrimi′nden etkilenmiştir. Lakin salnamede Fransız Devrimi ile ilgili bir kısım eklenmemiştir. Bununla birlikte "Kızıl İnkılabımızın Büyük Rehberleri" bölümüne son olarak Marat'ın biyografisi eklenmiş[17] ve bu kısımda "Büyük Fransa İnkılabı" şeklinde bir cümle kullanılmıştır.

Jean-Paul Marat gazeteci, siyaset adamı, giderek kuramcı olarak Fransız Devrimi'nin önde gelen kişiliklerindendir.[18] Devrim yıllarında "Halkın Dostu" isminde bir gazete çıkarmaya başlar. Bu gazete defalarca kapatılır ve hatta kendisi de kaçmak ve saklanmak zorunda kalmıştır. Bu esnada kaldığı mahzenlerin kötü şartlarından ötürü ciddi sağlık problemleri yaşamıştır. Artan baskı sonucunda bir sıra İngiltere′ye kaçmıştır. Geri döndüğünde Ulusal Konvansiyona seçildi ama ilerleyen deri hastalığından ötürü artık çalışamaz bir duruma gelmişti. 1793'te Jironden sempatizanı bir kadın tarafından evinde bıçaklanarak öldürülmüştür.

---

[16] S. REŞAD, *a.g.e*, s. 22
[17] S. REŞAD, a.g.e, s. 23
[18] Server TANİLLİ, **Fransız Devrimi'nden Portreler**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2003, s.97

Salnamede Fransız Devrimi değil de devrim esnasındaki sert tutumu[19] ile bilinen Marat′ın biyografisinin bulunmasının iki nedeni olabilir. İlki 1789 Fransız Devrimi′nin bir sosyalist devrim olmayışıdır. Oysaki salnamenin ikinci kısmında "18 Mart 1871 İlk Proleterya Cumhuriyeti-Paris Komünü"[20] başlığı altında Paris Komünü[21] detaylı bir şekilde anlatılmıştır. İkincisi ise Marat'ın devrim esnasında Kral'a ve Jirondenlere karşı sert tutum takınmış olmasıdır. Jirondenler Fransa'da daha çok zengin ve sivil-askeri bürokrasi temsilcisi konumunda idiler ve aynı zamada XVI. Louis′in idamına karşı çıkmaktaydılar. Jakoben Kulübünden olan Marat ise en başından itibaren askerlik hizmetinin kısaltılması, vergilerin gelir düzeyine göre adaletli hale getirilmesi ve işçilerin mesleki eğitimlerinin gerçekleştirilmesi konularında birçok kez yazılar yazmış ve nutuklarda bulunmuştu. Bu sebeple halk arasında önemli bir desteğe sahipti. Devrim mahkemesinde yargılanmasına rağmen on binlerce Fransızın toplanıp Marat lehinde gösteriler yapması herhangi bir ceza almamasına yardımcı olmuştur. Hatta Marat′a öylesine çok teveccüh gösterilmekteydi ki mahkeme salonunun çıkışında kendisini karşılayan halk tarafından bir tahtanın üzerine oturtularak omuzlarda taşınmıştır. Muhtemelen salnamede kendisine yer bulmasının da en büyük nedeni kral ve zengin olarak nitelendirebileceğimiz kesimin karşısında durup halkın desteğini almış olmasıdır.

1.2 Kızıl Acaristan Salnamesinde Tarih Yazımı

1.2.1 Bolşevik Devrimi Öncesi Rusya′da Genel Durum ve Bolşevik Devrimi

Çarlık Rusyası′ndaki yoğun baskı ve bu baskıya karşı oluşan tepki 1905 Devrimi′ni getirmişti. Bu devrim meşrûti yönetime geçişe doğru bir adım olmuşsa da fazla sürmemiş ve 2 yıl sonra çarlık baskısı daha da şiddetli bir halde gelmeye başlamıştır. Şüphesiz ki bu baskı Rusya nüfusunun, Rus olmayan milletlerinde ve Müslüman halklar üzerinde daha fazla hissediliyordu. Ülke bir taraftan dünya

[19] Yalnız yaşarken değil, daha sonra da alabildiğine düşman topladı eylemi; o kadar ki, devrimci şiddetin havarilerinden gösterilir bugün de... Ayrıntılı bilgi için bkz; S. TANİLLİ, **a.g.e**, s.97-108
[20] S. REŞAD, a.g.e, s. 28-30(ikinci kısım)
[21] 18 Mart 1871′den 28 Mayıs 1871′e kadar süren sosyalist yerel hükümet dönemi.

harbine girmeye hazırlanırken bir taraftan da bünyesindeki millietleri kontrol etmeye çalışıyordu.

1911–1912 yıllarında tekrar büyük gösteriler ve grevler Rusya′nın önemli kentlerinde kontrol edilemeyecek nitelikteydi. Ardından Birinci Cihan harbi baş göstermeye başlamıştı. Salnamede de anlatılan bu konuya şöyle değinilmiştir: "Çar, İngiltere ve Fransa ile işbirliği yaparak Türkiye′nin zenginliklerinden faydalanmak için savaşa dâhil olmuştur".[22] Yalnız Çar daha fazla yerini koruyamamış, bu kargaşa ortamında Menşevikler bir darbe sonucunda Çar′ı tahtından etmiş ve iktidara sahip olmuşlardı. Salnamede Çarlığın devrilmesinin çok kolay olduğundan bahsedilmiştir. Lenin bildirilerinde "Çar'ı devirmek kolaydı asıl sorun şimdiki burjuvaziye iktidarını devirmektir" diyerek iktidarı elinde bulunduran Menşevikleri hedef almıştı. Aradan fazla bir zaman geçmeden Bolşevikler tekrar harekete geçmiş, iktidarı ele geçirmek için özellikle işçi hareketlerini desteklemişlerdir. Çar devrilmişti ama bu yeterli değildi. İktidarın fukara ve işçi sınıfının temsilcisi olan Lenin′nin liderliğindeki Bolşevik Partisi′nde olması gerekiyordu. Bu sebepten Lenin çalışmalarını tekrardan hızlandırmıştı. Nihayetinde 1917′de Bolşevik Partisi iktidarı ele almış, kısa bir süre içerisinde de ismini Rusya Komünist Partisi olarak değiştirerek tüm ülkede sosyalist sistemi yerleştirmek için yoğun bir faaliyete girişmiştir.

1.2.2 Acaristan Tarihi

Acaristan tarihi anlatılırken tarihi bir akıştan ziyade hangi devletlerin buraları himaye etmeye çalıştıklarıyla ilgilenilmiştir. İlk olarak Bizans ve Roma imparatorluklarından bahsedilmiş[23], daha sonra Gürcülerin bölgedeki hâkimiyeti ve Kraliçe Tamar′dan bahsedilmiştir.

---

[22] Rusya'da Çar, sermayedarlar ve büyük arazi sahipleri Türkiye'yi elde etmek ve onun zenginiyasınından istifade etmek istiyorlardı. Bunun için İngiltere ve Fransa ile Almanya′ya karşı birleştiler ve bu en az üç milyon amele ve köylünün mahvolacağını Çar′a sermayedarlara karşı kimsenin baş kaldıramayacağını da düşündüler…, Ayrıntılı bilgi için bakınız; S. REŞAD, *a.g.e*, s.18

[23] Batum′un milattan önce Yunanlılar tarafından bir koloni şehri olarak kurulduğuna inanılmaktadır ve daha sonrasında Roma İmparatoru Adriane zamanında Batum topraklarında Romalıların askeri bir üssü kurulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz; Çetin KARTAL, **Gürcistan Türkiye İlişkileri**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2007, s.122/ Otar MİMİNOŞVİLİ, **Gürcistan'da Etnografik Yolculuk**, Çev: Hacer Özkan, Çivi Yazıları, İstanbul, 1999, s.111.

"Osmanlı Devleti'nden "Türk Sultanları" Trabzon'un fethinden sonra gözlerini bu topraklara dikmiş ve nazırlarını fetih için bu bölgeye gönderdi şeklinde ifade etmiştir. Acara'nın, Osmanlı Devleti tarafından alınmasının ardından bir sıra Erzurum ve daha sonra Çıldır'a bağlandığını ama aynı zamanda buradaki beylerin halen daha nüfuzunun devam ettiği belirtilmiştir. Çünkü Osmanlı Devleti burada hâkimiyetini tesis ettikten sonra yönetimini yerel beylere ve eşrafa teslim etmişti. Bu suretle buradaki Acara halkı bu bey ve eşrafın zulmü altında eziliyordu" denmektedir.

1829 Edirne Anlaşmasıyla[24] Acaristan Vilayeti'nin bir kısmının Rusya'ya terkedildiği ve daha sonra 1877-1878 Harbiyle[25] beraber ise Artvin, Borçka, Şavşat, Ardanuç ve Batum havalisinin bu Rusya'ya terk edildiği anlatılmaktadır.

1914'e kadar Rus idaresinde kalan bölge bir aralık tekrar Türklerin eline geçmiştir. Daha sonra İngilizler gelerek Türkleri çekilmeye mecbur bırakmışlardır[26] denmektedir. Kızıl Ordu'nun baskısıyla İngiliz'ler tüm eşyalarını

---

[24] 16 maddeden oluşan Edirne Antlaşması'nın Kafkasya'yı ilgilendiren maddesi doğu hudutlarını tayin eden 4. maddesidir. Buna göre; Gürcistan, İmere, Megrel, Guril ve Kafkasya taraflarında bulunan diğer yerler bir zamandan beri Rusya'ya katılmış olduğundan ve Rusya Devleti Türkmen-Çay Antlaşması ile de İran'dan Erivan, Nahcivan Hanlıklarını aldığından, Osmanlı ve Rus Devletleri ileride bir nizaya meydan vermemek gayesiyle; Guril memleketinden Karadenizin şimdiki sınırı ile giderek İmere hududuna çıkıp oradan en doğru yolu takkiben Ahıska ve Kars eyaletlerinin Gürcistan sınırına bitişik olduğu yerlere kadar olan hattı sınır tayin etmişlerdir. Buna göre; Anapa, Poti, Ahıska ve Kars eyaletleriyle Ahıska eyaletinin kalan kısmı, Osmanlılara iade olunacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz; Midhat SERTOĞLU, **Mufassal Osmanlı Tarihi**, V. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara,2011, s. 2912-2916

[25] Osmanlı Devleti'ni Hariciye Nazırı Safvet Paşa ile Berlin Sefiri Sadullah Bey'in Rusya'yı ise General İgnatiyef ile Nelidof'un temsil ettiği müzakereler Ayastefanos 'ta başladı ve antlaşma 3 Mart 1878 tarihinde imzalandı. Bu Antlaşma ile Ruslar Balkanlarda Panslavizm emellerini gerçekleştirdiği gibi, Kafkasya'da ise Kars, Ardahan ve Batum'u 1.410.000.000 Ruble olan savaş tazminatının bir kısmı olarak topraklarına ilhak ediyordu.. Rusya'nın stratejik olarak bu denli güçlenmesini hem İngiltere hem de Avusturya-Macaristan kabul etmedi. Bunun üzerine Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması askıya alınarak Berlin Kongresi toplanmış ve kongrenin sonunda imzalanan Berlin Antlaşmasıyla Ayastefanos'ta alınan kararlar esaslı bir değişikliğe uğramıştı. İstanbul Konferansı'nda öne sürülen maddeler Osmanlı Devleti tarafından kabul edilirken buna ek olarak, Ayastefanos Antlaşması'nda olduğu gibi Kars, Ardahan, Batum yine savaş tazminatı karşılığında Rusya'ya terk ediliyor aynı zamanda Rus işgalindeki Beyazıt ise Osmanlı Devleti'ne iade ediliyordu. Ayrıntılı bilgi için bkz; Ali İhsan SENCER, "**Ayastefanos**" Diyanet İslam Ansiklopedisi, C: IV, İstanbul, 1994, s. 225. / Enver Ziya KARAL, **Osmanlı Tarihi: Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri 1876-1907,** C: VIII, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1983, s.66 / Akdes Nimet KURAT, **Türkiye ve Rusya "XVIII. Yüzyılın Başından Türk Kurtuluş Savaşına Kadar Türk Rus İlişkileri" (1798-1919)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2011, s. 24-40.

[26] Mondros antlaşmasının 15. Maddesi Kafkasya'yı esas alacak şekilde özellikle Bakü ve Batum ile ilgiliydi. Antlaşma maddesine göre; Kafkasya Demiryollarının Türkiye kontrolü altındaki kısımları olan Batum ve Bakü demiryollarının kontrolü İtilaf Devletlerine teslim edilcektir ve bu duruma türkiye hiçbir şekilde itiraz etmeyecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz; Ali TÜRKGELDİ,

satarak buradan çekilmiş ve idareyi Gürcistan′a bırakmıştır ve bir yıl zarfında burayı Menşevikler yönetmiştir. 18 Mart′ta Menşevik Gürcüler yönetimden uzaklaştırılmış ve nisan ayında resmen Acaristan′ın muhtariyetine dair bir beyanname yayınlanmıştır. (Burada sosyalist şura gelmeden bir meclisin olduğu anlaşılmakta lakin alenen yazılmamaktadır) Sonra bu meclis lağvedilmiş ve kırmızı meclis adında bir meclis kurulmuştur.[27]

1.2.3 Acaristan ve Acaralılar

Acaristan′ın coğrafyası kabataslak tarif edilmiş, etrafını çeviren dağlar sebebiyle bu bölgenin kuzeyden gelen soğuk rüzgârlara kapalı olduğu belirtilmiştir. Tipik bir Karadeniz iklimine sahip olan Acaristan′da ormanlar geniş alan kaplamaktadır. Limon, portakal, mandalina gibi Akdeniz meyvelerinin yanı sıra bolca mısır ve çay tarımı yapılmaktadır. Acara'nın doğal güzellikleri ve havasının mükemmelliği üzerinde durulmuştur.

Acarlılar genellikle rençberlik (Bu salnamede amele, daha çok sanayi veya küçük atölyede çalışanlar için, rençberlik ise; tarım çalışanları için kullanılmıştır) ve hayvancılıkla geçinirler. Halk genellikle Müslümandır lakin Hıristiyanlara da muhabbet ve samimiyet beslediklerini ifade etmişlerdir. Eski hükümetler kendilerine çok baskılar yapmış lakin kültürlerini muhafaza edebilmişlerdir. Acaralılar genellikle Gürcüce konuşur ama Türkçe′yi de bilirler ifadesi kullanılmıştır.[28]

1.2.4 Batum Tarihi

Batum şehrinin ismi ilk kez Romalı tarihçilerin eserlerinde "Batis" olarak geçmiştir. Batum ilk devirlerden beri savaş ve ticaret gemilerinin barındığı önemli bir liman kentidir. Roma İmparatorluğu′nun dağılmasından sonra onun topraklarına sahip olan Bizans her yere kaleler inşa etmeye koyulmuştur ki bunlardan birisi de Batum yakınlarındaki Petra Kalesi′dir. Bu dönemlerde Batum, Bizans ve İran arasındaki savaşların sebebi konumuna gelmiş, bu savaşlarda üstünlük sağlayan taraf Bizans olmuştur.

Mondros ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, Ankara, 1948, s.15-16

[27] S. REŞAD, *a.g.e*, s.25-27

[28] S. REŞAD, *a.g.e*, s.29-30

623 senesinde Araplar Batum′u istila etme gayesiyle teşebbüs etmişler lakin halk buna rıza göstermeyince geri çekilme mecburiyetinde kalmışlardır. Arapların geri çekilmesinden sonra Batum bir müddet sürekli el değiştirmiştir. Bazen Abhazlar bazen Bizans ve bazen de Gürcüler Batum′u hâkimiyetleri altına almışlardır. Trabzon Rum İmparatorluğu teşkil edildiği zaman Batum da buraya ilhak edilmiştir. XIV. yüzyıldaki Moğol istilası Gürcistan′a etki etmiş, Moğollar Batum′u da tahrip edip gitmişlerdir. Bu zamandan sonra Batum ve çevresinde müstakil beylikler ortaya çıkmıştır. Lakin Osmanlıların 1461′de Trabzon Rum İmparatorluğu′nu ilhak ettiği sıralarda Batum Guryalıların eline geçmiştir. 1509 senesinde Türkler dikkatlerini Batum üzerine yoğunlaştırmışlar ve Batum′u ilhak etmeseler de vergiye bağlayıp burada bir askeri birlik bırakmışlardır.[29] Daha sonraki yıllarda Batumlu yerel prenslikler isyan edip vergileri vermemişler bunun üzerine Sultan İbrahim bir ordu göndererek eski şartların kabulünü zorunlu kılmıştı. Gori ve İmereti prensleri 1694 yılında tekrar isyan etmiştir. Sultan Üçüncü Ahmet, Azami Hasan Paşa′yı görevlendirerek Batum′u resmen ilhak ettirmiştir. Hasan Paşa biri Batum′da diğeri Kutayisi′de olmak üzere iki kale inşa ederek hâkimiyeti kesinleştirmiştir. Türkler zamanında idare paşaların elinde olmakla beraber hüküm ve nüfuz ağaların, beylerin elinde bulunmaktaydı.

Türkiye ile Rusya arasında 1808, 1826, 1854 yıllarında yapılan savaşlarda Batum′un müdafaa ve muhafazası için yerli halktan daima kıtalar bulundurulmak zorunda kalınmıştır. 1878 yılında yapılan Berlin Anlaşması ile Batum Limanı serbest ticaret bölgesi olarak kabul edilmiş lakin 1886 yılında liman Ruslar tarafından kapatılmıştır. Acaristan ve Batum halkı bir yıl müddetince Ruslar′a karşı koymuşlarsa da kıyıma uğramışlar ve dayanamamışlardır. Birinci Cihan Harbi′nde Türkler Batum′a yaklaşmış iseler de Rus′lara karşı saldırıya geçerek Türk′leri Anadolu′nun içlerine kadar sürüklemişlerdir. Lakin Rusya′daki Büyük İnkılaptan sonra Rusya amele ve köylülerinin daha fazla savaş istememelerinden

[29] Sultan II. Mehmet Trabzon seferinden sonra Batum sınırına kadar olan yerleri de fethetmiştir. Daha sonra ise 1579 yılında Batı Gürcistan seferi ile Batum′u vergiye bağladı. Yalnız otoritenin kaybolduğu yada Osmanlı Devleti sefer halindeyken Batum bölgesindeki yerel prensler müstakil hareket ediyorlardı. Bu durum 1574 yılına kadar sürmüştür. 1581 yılında Trabzon ve Batum birleştirilerek; Trabzon yahut Batum eyaleti kuruldu. Uzun yıllar boyunca hem Trabzon hemde Batum Eyaleti olarak anıldı… Ayrıntılı bilgi için bkz; İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, **Osmanlı Tarihi: İstanbul'un Fethinden Kanuni Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar,** C: II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1949, s. 52. ve **II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar,** C: III, Türk Tarih Kurumu Yayınları, , Ankara, 1951, s. 289-290.

dolayı Türkler kolaylıkla ilerleyip Batum′u istila eylemişler lakin Anadolu′da yeni kurulan Büyük Millet Meclisi ile Şûralar Rusyası arasında akdedilen anlaşma ile (Moskova Antlaşması)[30] Türkler Batum′u tekrar tahliye etmişlerdir.

Cihan Harbi′nden sonra kısa bir süre sonra itilaf devletleri buraya asker çıkarmışlarsa da fazla duramayıp geri çekilmişlerdir. 1917′de meydana gelen inkılaptan sonra bütün halkların hakkı tanınmış ve Batum şehri de, o zamandan itibaren Acara Sosyalist Cumhuriyeti olarak tanınmıştır.[31]

[30] Ankara Hükümeti'ni Yusuf Kemal Bey, Maarif Bakanı Doktor Rıza Nur ve daha sonra ise olağanüstü ve tam yetkili elçisi Ali Fuat Bey′in temsil ettiği Türk heyeti ile Dışişleri Halk Komiseri ve tüm Rusya Merkez Komitesi üyesi Jorj Çeçerin ve tüm Rusya Merkez Yönetim Komitesi Üyelerinden Celal Korkmazof arasında imzalanan antlaşma çerçevesinde Batum′un Sovyetler yönetimine bağlı olan Gürcistan′a terk edilmesi kabul edilecektir. Tarihe 1921 Türkiye-Sovyet Rusya Dostluk ve Kardeşlik Antlaşması olarak geçen "Moskova Antlaşması" bu iki devletin birbirlerinin aleyhine imzaladıkları tüm antlaşmaları yok saymakla birlikte, karşılıklı yardımlaşmayı kabul etmişler ve birbirlerinin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü tanımışlardır. Mustafa SARI, **Türkiye-Kafkas İlişkilerinde Batum (1917-1921)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, s. 603 / A.M. ŞAMSUTDİNOV, **Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi (1918-1923)** Çev: Ataol Behramoğlu, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 1999, s. 202.

[31] Sedat REŞAD, *a.g.e*, s 31-37.

II. BÖLÜM

KIZIL ACARİSTAN SALNAMESİNDE SOSYALİST YÖNETİMİN KURULMASI VE ULUS SÖYLEMİ

2.1 Acaristanda Sosyalist İdarenin Kurulması

2.1.1 Acaristan Fukara Rençber Ahalisinin Birinci Kurultayı

Kurultay 7 Teşrinisani 1921 Pazartesi günü Batum′da Şmayefski Tiyatrosu′nda, Acaristan′ın muhtelif köylerinden ve mıntıkalarından gelen murahhaslarla toplanmıştır. Bu tarih aynı zamanda Bolşevik Devrimi′nin dördüncü senei devriyesine tesadüf etmektedir. Tiyatro binası hazırlanmış, duvarların dört bir yanı süslenmiştir ve bazı yazılar yazılmıştır. Bunlardan bazıları; "Yaşasın Şarkın Mazlum Halklarını Kurtaran Rusya Sosyalist Şuralar Cumhuriyeti, Yaşasın Acaristan′a Muhtariyet veren Gürcistan Şura Cumhuriyeti, Toprakta Kim Çalışırsa Toprak Onundur". Bu pankartlar Rusya ve Gürcistan′daki sosyalist hükümetlere bir minnettarlığı dile getirmekteydi. Diğer taraftan da Acaristan′daki yeni rejimi tanıtma ve övme amacı güdülmüştü.

Sabahın erken saatlerinde kurultay salonunun önü heyecanlı halk ile dolup taşmaktaydı. Saat altıya doğru ise vekiller ve kurultaya davet olunan misafirler gelmişti. Altı buçukta komite, vekilleri selamlamış ardından Enternasyonal Marşı dinlenerek kurultay açılmıştır.

İlk sözü Batum eski Revkom[32] başkanı Gambarof almıştır. Uzun bir konuşma yapan Gambarof, Acara halkının mazlum hayatından ve bugünkü halinden uzun uzadıya bahsetmiştir. Açılış konuşmasının ardından kurultayda işlerin hızlıca yürütülmesi için bir heyet tayin etmiştir. Hasan Tahsin Himşiaşvili riyâsete; Şerif Abdi Bây, Zekeriya Lord Kipanidze ve Osman Mozgobili divan riyâset âzalıklarına tayin olunmuşlardır.[33]

Kurultayın ilk günü Acaristan′ın şimdiye kadar olan tarihinin esaret ve zulüm içinde olduğu ve bununla birlikte artık eski kötü günlerin geride kalacağını ifade

[32] İhtilal Komitesi
[33] S. REŞAD, a.g.e, s. 37

eden hitaplar ile geçmişti. Neredeyse serbest kürsü diyebileceğimiz bir durum ortaya çıkmış ve her tabakadan insanın fikirlerini ifade ettiği bunun yanında yeni kurulacak düzenden beklentilerini izah ettiği bir ortam doğmuştu. Konuşmalar hararetli, dinleyiciler coşkuluydu. Sık sık sloganlar atılmakta ve sevinç nidaları yayılmaktaydı.

2.1.2 Kurultayın Ele Aldığı Temel Meseleler

Kurultayın ikinci günü 8 Teşrinisani Salı saat 1′de Tahsin Himşiyaşvili oturumu başlattı ve görüşülmesi gereken meselelerin olduğunu belirtti. Kâtip bu mesele başlıklarını şöyle sıraladı;[34]

1-Mandat Komisyonu Ta‘yini	2- Muhtâriyet
3- Açlık	4- Kooperatif
5- Arâzi	6- Sıhhiye
7- Mahkemeler	8- Nakliyat
9- Vakıf	10- Ma‘arif
11- İntihâbat	

Kurultay müzakereleri toplamda beş gün sürmüştür. İlk gün gündem maddeleri olmamakla birlikte konuşmak isteyen herkes kürsüye çıkıp fikirlerini dile getirmişti. Lakin ikinci günden itibaren genel olarak gündem maddeleri üzerinde durulmuştu.

Gürcistan temsilcisi Gambarof'un tebliğiyle[35] muhtarlık meselesi halledilmişti. Bunun üzerine vekiller muhtariyet ve faydaları hakkında konuşmalar yapmışlardır. Daha sonra ki konuşmalar, Acaristan′ın temel problemleri üzerine olmuştur. Resmi konuşma dili çoğunluğun isteği üzerine Gürcüce olarak kabul edilmiştir.

---

[34] S. REŞAD, *a.g.e*, s.42-43.

[35] "*Kırmızı Ordu Kafkas Dağlarını aşarak ufak milletleri esaretten, emperyalist ve kapitalist zulümlerinden, müşevviklerinden halas eylemiştir*" diyerek sözlerine başlamış ve "Gürcistan'da hükümeti eline alan işçi sınıfının Acaristan'a muhtariyet verildiğini söylemiştir. Ardında da şu sözlerini ekleyerek "Siz Acaralılar hususi adat ve ananatınıza kimse müdahale edemeyecek, dininiz ve lisanlarınız serbesttir". Reis- arkadaşlar, yoldaş Gambarrof'un sözlerini dinlediniz Gürcistan şura cumhuriyeti Acaristan'a resmen muhtariyet vermiştir. Şimdilik muvakkaten Acara'nın bir refkomu vardır. Batum 'amelesiyle acara rençperi bir şura seçip gönderirse o zaman daima hükümet tesis edecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz; S. REŞAD, *a.g.e*, s. 43-44.

Eğitim meselesi de önemli gündem maddesi olarak görülmüştür. Acara halkı yıllardan beri kapitalist hükümetler tarafından cahil bırakılmışlardı. Eğitim görme fırsatı bulanlar da bu hükümetlerin programları yüzünden kendi ailelerine bile yabancı olmuş, onları hakir görmüşlerdi. Sosyalist Acara Muhtariyetinde eğitim böyle olmayacaktı. Ruslar Acaralıları Ruslaştırmak, Gürcüler Gürcüleştirmek, Türk′ler de Türkleştirmek istemişlerdi. Sosyalist Acaristan′ın eğitimi bu şekilde yapılmayacaktı. Kitaplar Türkçe, Rusça, Gürcüce olacaktı. Ayrıca farklı bir ekalliyet olursa onlara da kendi dillerinde eğitim imkânı sağlanacaktı. Burada amaç nasyonalist bir nesil yetiştirmek değil, dünyayı daha iyiye götüren, Acaristan′ı payidar kılacak daha barışçı nesiller yetiştirmekti. Bunu başarabilmek için bu programa uygun öğretmenler de yetiştirilecekti.[36]

Kooperatifler tekrardan düzenlenecek, eskisi gibi kooperatifler zenginlere değil, halka hitap edecekti. Halk bu kooperatifler sayesinde temel ihtiyaçlarına buradan sağlayabileceklerdi. Kooperatifler ilk olarak Batum ve diğer şehir merkezlerinde daha sonra ise köyler de dahi kurulacaktı.[37]

Acaristan eğer Batum′u hariç tutarsak tarıma ve hayvancılığı dayalı bir ekonomiye haizdi ve bu geçim kaynakları halkın ihtiyaçlarına yeteri kadar cevap veremiyordu. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi′nden sonra iki yüz elli bin Acaralı Türkiye′ye göç etmişti. Eğer böyle olmasaydı durum daha kötü bir hal alıp memlekette açlık yüksek seviyelere tırmanacaktı. Toprak meselesinde iki türlü sıkıntı mevcuttu. Birincisi Rus′lar zamanında bütün tapular toplanmıştı ve kimse herhangi bir toprağın kime ait olduğu hakkında kesin bir sonuç alamıyordu bu durum halkın birbirine düşman olmasına neden olmuştu. İkincisi ise geniş tarla, mera ve ormanlara sahip beyler vardı. Bunlar halkın o topraklardan yararlanmasına fırsat vermiyorlardı. İngiltere ve Menşevik hükümetler döneminde de bu mesele hal olunamamıştı. Bu sorunu çözmek için iki maddelik bir teklif kabul edildi;

1- Devletin elindeki miri arazi fakir köylüye verilecekti.

[36] S. REŞAD, *a.g.e*, s.57-59.
[37] S. REŞAD, *a.g.e*, s. 78.

2- Geniş topraklara sahip ağa ve beylerden bu topraklar alınıp usulüne uygun halka dağıtılacaktı.[38] Toprak meselesine bu şekilde çözüm yolu bulunmuştu.

Mahkemeler Rus usulünde olduğu gibi derecelerine göre 2 -3 ve 5 âzalı olacaktır. Ama ayrıca Müslüman memleketlerde olduğu üzere şer'i hükümler de esas alınacaktır. Bir de istinaf mahkemelerinin yerini alacak olan halk şûra mahkemeleri kurulacak yeri geldiği zaman bunlar son karar mercii olarak kabul edileceklerdir. Davalar Acaristan′daki mahkemelerde son bulacak, buradaki adli meselelere Gürcistan veyahut Rusya mahkemeleri ve hükümetleri müdahil olmayacaklardı. Batum′da adliye işleriyle ilgili yeterli kalifiye kişi bulunurken, Acara bu konuda yetersizdir. Bu yüzden gerekirse Gürcistan′dan yardım alınabileceği konuşulmuştur. Mahkemeler eskiden olduğu gibi zenginlerin hukukunu gözetmeyecek, fukara halkın haklarını müdafaa için çalışacaklardı.[39]

Acara yıllardır farklı yönetimler altında kalmıştı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi′nden buyana memlekette altyapı çalışmaları yok denecek kadar azdı. Zaten onun öncesinde de peş peşe savaşlara şahit olmuş yaşam alanları çokça tahrip olmuştu. Ruslar buraya geldikten sonra Acara′ya önem vermemiş köyleriyle ilgilenmemiştir. Onlar sadece Batum ve Batum limanına ehemmiyet vermişlerdi. Ardından İngilizler ve Menşevik Gürcüler de öyle yapmışlardı. Lakin Acara′nın imara ihtiyacı vardı. Köy yolları tamir edilmeli, suları olmayan köylere su götürülmeliydi. Öncelik ulaşımı güç olan, halen daha suları olmayan köylere verilmek üzere imar faaliyetleri hızla yapılacaktı. Buradaki görevlendirme yine merkezi hükümet tarafından yapılacak yalnız çalışacak olanlar o yörenin halkı olacaktı.[40]

Acara′da Osmanlı Devleti döneminde yapılan ve Osmanlı′nın buradaki mirası diyebileceğimiz vakıflar vardı. Bunların bir kısmı tahrip edilmiş bir kısmı da halen daha faaliyette bulunmakta idi. Hula′da ve Acara′da Hasan Paşa Vakfı bünyesinde arazi ve medreseler vardı. Vakıflar devredilemez, geliri alıkonulamaz ve gelirleri şahsa kullanılamazdı.[41] Vakıf neye vakf edilmişse orada

---

[38] S. REŞAD, *a.g.e*, s. 49-58.
[39] S. REŞAD, *a.g.e*, s. 53-55.
[40] S. REŞAD, *a.g.e*, s. 55-56.
[41] *"Reis: şimdi vakıf meselesini müzakere edeceğiz. Biliyorsunuz ki vakıflar İslam memleketlerinde ehemmiyetli bir meseledir. Vakıf bir maksat hayr için ya nakit, ya akar veya emlak ile olur. Bir de*

değerlendirilmesi gerekirdi. Lakin Acara′da mütevelliler, yani vakıf memurları, vakıfları idare edenler bu yerleri kendileri için çalıştırmaktaydılar. Zaten müşkül halde olan Acara halkının vakıflardan istifade etmesi elzem durumdaydı. Bu sayede devletin yükü de hafiflemiş olacaktı. Alınan kararla vakıf arazileri ihtiyaç sahibi halka dağıtılacak, kullanılabilir durumda olan vakıflar da mütevellilerin elinden alınıp neye vakfedilmiş ise onun için kullanılacaktı.[42]

2.1.3 Acaristan Kızıl Meclisi ve Merkezi İcraiye Komitesi

Kurultay ve seçtiği geçici Divan Riyaseti görevini tamamladıktan sonra bir beyanname yayınlamıştır. Bu beyannameye göre; 292 vekilin kararı ve onayı Menşeviklerin Kara Meclisi feshedilmiş, Kızıl Meclis oluşturulmuştur. Ayrıca Halk Komiserleri Meclisinden ve Komünist Parti′den ve Batum Şehri Amele ve Proletaryasının Komünist Partisi′nden seçilen kişilerle hükümet kurulmuş oldu.[43] Yeni kurulan hükümet üyelerinin 5′i Kırmızı Meclis′ten, 4′ü Batum amele ve proletaryasının Komünist Partisi′nden tayin edildi. Bunların dışında 7 halk komiseri meclisten, 4 komiser de Komünist Parti′den tayin edildi. Kızıl Meclis; bilhassa "İdâre'i Şer'iye" meselesi ,"Evkâf" ve "Hocalar Meselesi" gibi konular hakkında kararlar aldıktan sonra[44] görevini tamamlamış ve "Merkezi İcraiye Komitesi" yönetme görevini üstlenmiştir. "Merkezi İcraiye Komitesi" Şûrâlar Komiserlikleri (bakanlık) oluşturmuştur.[45] Komiserliklerin her biri kendi alanıyla ilgili eksiklikleri ortaya koymuş ve bu noktada yapılabilecekleri karar altına almıştır. Daha sonrasında her komiserlik bir yıl içinde yaptığı faaliyetleri rapor etmiş ve bu raporlardaki bilgiler de salnameye kaydolunmuştur.

---

eşya vardır. Vakıf neye şart edilmiş ise ona sarf olunur. Vakıf vardır ki köprü, yol, mescit, mektep için vakf edilmiştir. Yani vakıf 'umumun, cemaatin 'alakası olan şeylere tahsis edilir ve vakıf şahıs için yapılmaz ve cemaate lazım olan şeylere yapılır, o halde vakıf kimindir? Ne verenin ve nede o vakfı idare edenindir. Vakıf cemaatindir. Mütevelliler, vakfı idare edenler, yani vakıf memurları o vakfın sahibi değildirler." ayrıntılı bilgi için bkz; S.REŞAD, *a.g.e*, s. 56.

[42] S. REŞAD, *a.g.e*, s. 56-57.

[43] Kırmızı meclisiniz, kongre tarafından kendisine tevdi' edilen vazifeleri yapmak için ol emirde aks-i inkılapçı adamları hükümetten tard ve tevkif ederek dokuz kişiden mürekkeb yenir bir hükümet kurdu. Bunların beşini sizin kırmızı meclisiniz ve dördünü de Batum şehri 'amele ve proletaryasının Komünist Partisi tayin etti. Bundan başka yedi halk komiseri meclisinizden ve dört komiserde komünist partisinden tayin edildi… S. REŞAD, *a.g.e*, s. 64.

[44] S. REŞAD, *a.g.e*, s.68-82

[45] S. REŞAD, *a.g.e*, s. 84

2.2 Kızıl Acaristan Salnamesinde Acara Ulusu Söyleminin Dinamikleri

2.2.1 Emperyalist Devletler ve Acaristan

Acaristan tarihi anlatımı Roma ve Bizans işgalleri döneminden başlayarak Sovyet rejiminin kurulduğu ana kadar olan süreçte Acara'nın hangi devletler ya da yönetimler altında kaldığı üzerinedir. Buradan anlıyoruz ki Moskova Anlaşması′na kadar olan süreçte özerklik statüsünde dahi olsa hiçbir zaman burada Acara veya Acaristan temelli bir devlet kurulmamış bazen merkezi yönetimlere bağlı olarak bazen de yerel prenslikler halinde yönetilmiştir.

Eski Yunanlılar, Roma, Araplar ve Farslar, Moğol saldırıları, Gürcistan hâkimiyeti, Osmanlı dönemi yönetimi, ardından Çarlık Rusyası ve Menşevik Gürcüler′in bu toprakları işgal ettiği söylemi hâkimdir ama esas olarak üzerinde durulan dönem; Osmanlı Devleti, Çarlık Rusyası ve çok kısa sürecek olan Menşevik Gürcüler dönemidir. Hatta Acara Kızıl Meclisi Başkanı Hasan Tahsin Himşiaşvili meclisin çalış konuşmasında bu konuya vurgu yapan bir konuşmayı şöyle yapmıştı; "*Hepiniz biliyorsunuz ki Acaristan gerek komşu milletleri ve gerekse dünyâ milletlerinin emperyalist sınıfları tarafından zâlimane bir sûrette eksploate edilmiştir. Batum'da temerküz eden burjuvazi sınıfı fukarâ ahâli ile uğraşmış, gelip geçen emperyalist ve kapitalist hükümetler ve idâreler Acaristan fukarâ ahâlisini esîr etmeye çalışmışlardı*." Salnamenin başkaca sayfalarında bu minvalde söylemler oldukça çoktur. Hem büyük devletlere karşı hem de bu devletlerin bölgedeki yöneticilerine (beyler, ağalar, paşalar, genaraller...) karşı suçlamalar yöneltilmektedir.

Her ulusal kimlik kurgusu yapılırken karşımıza çıkan hayali yada gerçek düşman olgusu burada da kendisini göstermektedir. Sosyalist Acaristan′daki düşmanlar ise Türkler, Çarlık Rusyası ve Gürcü Menşeviklerdir. Bunun nedenini ise yine kendi söylemlerinden çıkarmak mümkündür. Bu konudaki ortaya attıkları argüman; Acara′nın Türkler tarafından Türkleştirilmek istenmesi, Rus′lar tarafından Ruslaştırılması ve Menşevikler (Gürcüler) tarafından ise Gürcüleştirilmek istenmesi söylemidir.[46]

[46] Ülkemizde okumak, yazmak mektebleri gibi sanayi' mektebleri de lâzımdır. Hüseyin Efendi biraderimiz söyledi ki (Ruslar bizi Ruslaştırmak, Gürcü Menşevikler Gürcüleştirmek, Türkler

2.2.2 Acara Ulusu Söylemi

Salnamede Acara ulusu tanımı ve söylemi genellikle sınıf temelli ifadelere dayanmaktadır. Bu tanımlamada hem kendi özellikleri tarif edilmekle birlikte hem de kendilerini (komşu milletlerden) farklı kılan özellikleri ifade etmişlerdir. Salnamedeki tanımlama şöyledir; "*Ekseriyet-i azimiye Müslüman'dır. Bununla beraber Hıristiyanlara karşı muhabbet ve samimiyet beslerler. Eski devirlerde hükümetlerin tazyik ve cebirlerine rağmen âdât ve ananâtı muhafaza eylemiş bulunan Acaralılar ekseriyetle Gürcüce konuşurlar fakat Türkçe dahi bilirler."*[47]

Bu tanımlamadan iki önemli yorum çıkarmak mümkündür. İlki Acaralıların ekseriyetle Müslüman olduklarını belirterek kendilerinin Gürcülerden farklı olduklarını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan Gürcüce konuşur fakat Türkçeyi de biliyor olmalarıyla ise kendilerini hem Gürcülerden hemde aynı zamanda Türklerden farklı gösterme çabası içindedirler.

İkincisi ise; görüyoruz ki Acaralılar kültürel ve dinsel olarak kendilerini ifade ederken her nekadar yakın bulundukları toplum yâda milletlerden faklı görünme çabası içerisine girseler de sadece kendilerine has bir ulusal özellik ortaya koyamamışlardır. İşte tam da burada yine sınıfsal söylem işin içine girmektedir ve kaçış noktalarını da bu söylemler oluşturur. Çünkü yine kendi ifadeleriyle "Acara ve Acaralılar" yıllardan beri baskı ve zülüm içinde emperyalist yönetimlerin idaresinde kalmışlar ve şövenist hükümetler onları asimile etmeye çalışmışlardır. Fakat şimdi Gürcistan ve Rusya Şûrâlar Hükümeti kendilerine serbestlik vermiştir. Artık Sosyalist Acaristan'da milliyet esasından uzak bir anlayış içinde olmalı ve böyle nesiller yetiştirmeliyiz demekteydiler.[48]

Türkleştirmek istediler) fakat şimdiden sonra böyle olmayacaktır. Bundan sonra bize insâniyete muvâfık okumak lâzımdır. S. REŞAD, *a.g.e*, s.58

[47] S. REŞAD, *a.g.e*, s. 28.

[48] Sonra diğer tarafdan ta'kib olunan ma'arif siyâsetini tedkîk edersen göreceğiniz ki bu zamâna kadar gelen zâlim hükümetler hep bu siyâsetde milliyet esâsını gözetmişlerdir. Müstebid çarlık Rusyası zamânında sizi Ruslaştırmak istediler, kara yüzlü, alçak Menşevik hükümetleri zamânında sizi Gürcüleştirmeğe kalktılar.Türkler sizi Türkleşdirmek hevesine düştüler. Bugün artık bu kokuşmuş, bu köhneleşmiş nasyonalisizmden uzak bulunuyorsunuz. Bundan sonra açılacak mekteblerinizde insâniyet, beşeriyet için çalışacak, bütün cihân fukarâ-yı kâsibesini sevecek, kardeşlik esâsını gözetecek bütün dünyâyı kendi vatanı bilecek evladlar yetişdirmelisiniz. S. REŞAD, s.60

2.2.3 İslamiyet ve Sosyalizm

Sosyalist Acaristan Muhtariyeti′nde Acaralı Bolşeviklerin yönetimi ele almasından sonra özel önem gösterdikleri konuların başında "İslamiyet ve sosyalizm" vardır. İslamiyet önemliydi çünkü Acaralıların hemen hemen hepsi müslümandı. Ayrıca bunun yanında Bolşevikler henüz yönetimi ele almadan ve ele aldıktan sonra Menşevik′ler sürekli olarak propaganda yapmaktaydılar. Propagandalarının özünü "İslam" başlığı oluşturmaktaydı. Menşeviklerin söylemine göre eğer Bolşevikler Acara′da yönetimi ele geçirirseler tıpkı Çarlık Rusyası döneminde olduğu gibi dini ve kültürel baskıya maruz kalacaktılar. Acaristan Kızıl Meclisinde bu konu ile ilişkili bazı konuşmalar gerçekleşmiştir. Örneğin Meclis Divan Riyaseti′ne seçilen İskender Efendi Sivazdar yapığı açılış konuşmasında konunun hassasiyetinin farkında olduğunu belli eden bir konuşma yapmıştır:

> *"... Siz biliyorsunuz ki eski Rusya'da Çarizim usulü vardı. Yani usul-i istibdat vardı. O hükümetin başka milletler hakkında başka dinler hakkında başka maksadı vardı. Bu hususta burada hazır bulunan Hasan Efendi ve İlyas Efendi şahittirler. Eski Rus idaresi alenen misyonerliğe başlayarak cahil ahaliyi iğfal ediyorlardı. Bugün hamdolsun o hayat duruldu. Bugün [100] milyonluk Rusya yeni bir hayata girdi. İşte bu inkılaptır ki bize burada toplanmağa imkân ve fırsat verdi. Örfen ve şeri' an lazım gelir ki Acaristan Kırmızı Meclisine, Gürcistan Şura Hükümet Cumhuriyetine teşekkür telgrafları yazılsın…"*

Mecliste alınacak kararlar için kimlerin oy kullanma hakkına sahip olabilecekleri konusunda bazı pürüzler meydana gelmişti. Bunun temel nedeni mecliste gerçekleşen çalışmalara öğrenciler de katılmış fakat bunların oy kullanabilme haklarına dair anlaşmazlıklar çıkmıştır. Tahsin Himşiaşvili ve Davut Efendi Diyasamidze yaptıkları konuşmalarla meseleyi çözüme kavuşturdular ve mecliste hazır bulunan öğrencilerin de oy kullanabileceği kararlaştırıldı. Yalnız burada Meclis başkanının konuyu çözüme kavuştururken kullandığı dil ve vurguladığı referanslar oldukça ilginçtir.

"*Reis: bu teklif doğrudur. Ve zan itmeyiniz arkadaşlar ki bu gibi şeyler hakikatte dokunur hepimizin maksadı budur. Bu gibi şeylerden 'izzet-i nefsimizi yenmeliyiz. Dinimizin esası budur. Hiç birimizin farkımız yoktur. Dinimiz sosyalizme mutabıktır: mesele şimdi başka şeye taalluk ediyor. Mukarreratın kat'i olmasını te'min için buna mecburuz. Kimse bundan incinmemelidir. Mesele tenvir etmemiştir."*

Tahsin Himşiaşvili İslam ve sosyalizmin ortak bir noktasından hareketle çok nazik bir konuşma yaparak bu iki olguyu Acara örneği üzerinde kaynaştırıcı bir hale getirmiştir. Ardından da **"dinimiz sosyalizme mutabıktır"** diyerek, ruhani motif özelliklerini taşıyan dini, dünyevi özellikleriyle bir yönetim ve devlet sistemine entegre etme gayretine girmiştir. Bu cümleleri sarf ederken mecliste hazır vaziyette bulunan Kızıl Ordu, Komünist Parti ve Gürcistan Şuralar Cumhuriyeti temsilcilerinin etkisi olup olmadığını bilemiyoruz.

Diğer taraftan Başkan Himşiaşvili yukarıda bahsettiğimiz konuşmasının hemen ardından ***"Arkadaşlar: her bir İslam memleketinde şer'i teşkilat vardır"***[49] diyerek meclisin ikinci gündem maddesi olan idare-i Şer'iye görüşülmeye başlanmıştır. Burada da bilhassa iki kurum şer'i özelliklere göre yeniden yapılandırılacaktı. İlki Mahkemeler, ikincisi ise vakıf sistemiydi. Belli ki sosyalist bir üst yönetim altında idari yapılanmaya gidilirken dahi Osmanlı Devleti′nden ve İslami gelenekten kalan bazı kurumlar tesis edilmeye çalışılıyordu.

2.2.4 Acaristan′a Özgürlük, Acaralılara İse Eşit Yurttaşlık

Merkez-i İcraiye Komitesi Başkanı Tahsin Himşiaşvili komitenin açılış konuşmasında komite üyelerine ve Acara′nın dört bir yanından gelen halka hitap etmişti. Hitabında temel vurgu önceki yönetimler zamanında halkın çektiği fakirlikler ve bir vatandaş olarak tiyatrolardan, sinemalardan, okullardan

[49] Reis: bu rey meselesini kabul edenler ellerini kaldırsın(eller kalkar) kabul olundu. Ekinci maddeye geçiyorum. Şimdi idare-i şer' iye meselesidir. Arkadaşlar: her bir İslam memleketinde şer'i teşkilat vardır. Eskiden burada da memalik-i ecnebiyeden olan Rusya'da vardı. Fakat […] bir şekilde değildi. İmtiyaz suretinde idi. Nikola arzu ettiği zaman bu hakkı bizden alabilirdi. O vakit Batum'da, kaza, sancak ve merkezde olmak üzere üç derece üzerine […]. Fakat idare tarzda idi. Şimdi ben tekli ediyorum ki bu eski tertipler baki kalsın... S. REŞAD, a.g.e, s. 71.

faydalanamadıkları ama şimdi herkesin eşit birer birey olduğu ve muhtariyetteki bütün imkânların halka seferber edileceği üzerineydi.[50]

Kızıl Ordu Batum Kumandanı Lemizov da söz almış ve kendilerinin işgalci olmadıklarını izah etmek için şöyle bir açıklama getirmiştir:

> "*Yoldaşlar: Bizler Volga Nehri boyundan Azerbaycan'a, Gürcistan'a ve nihayet Acaristan'a geldik buralarda amele ve rençber; sermaye ve zulmün esiri idiler. Biz onları kurtarıp hürriyet ve serbestiyet vermeye geldik emperyalizm ve kapitalizm zincirlerinden kurtarmaya geldik. Yoksa burada Rusya'nın hükmünü geçirmeye gelmedik. Gürcistan'dan, Azerbaycan'dan, elhasıl bizim amele ve rençber hükümetleri teşkil ettiğimiz her yerden bize murahhaslar geliyor. (Kurtarın zulümden, sermayenin tazyikinden, menşe ve beylerden, aks inkılabçılardan kurtarın) diyorlardı. Geldik, aks inkılabçılardan kurtardık…"*

Rusya Şuralar Cumhuriyeti′nden askeri bir yetkili olarak Lemizov′un gerek Azerbaycan ve Gürcistan′dan gelen Sovyet yönetiminin memurlarını gerekse de İcraiye Komitesi üyeleri ve Acara halkı önünde yaptığı bu konuşmanın orada bulunan herkesin gönlüne hitap ettiği muhakkaktır. Çünkü Lemizov Kızıl Ordu kumandanıdır ve sarf etmiş olduğu sözler Sovyet Rusya′nın sadece Acara′ya özel

---

[50] Hepiniz biliyorsunuz ki Acaristan gerek komşu milletleri ve gerekse dünya milletlerinin emperyalist sınıfları tarafından zalimane bir surette ekspolate edilmiştir. Batum'da hükmeden burjuvazi sınıfı fukara ahali ile uğraşmış, gelip geçen emperyalist ve kapitalist hükümetler ve idareler Acaristan fukara ahalisini esir etmeye çalışmışlardı. Hepiniz biliyorsunuz ki evleriniz önünde birer karış toprağa kartofol ve mısır eker. Batum'dan Batum'un müessesat-ı sanayi ve ictimaiyesinden istifade edemez(si)niz. Elde ettiğiniz bir miktar yağı şehre getirir bunu satar ve sattığınız cüz'i bir miktar parayı basma ve saireye vererek döner giderdiniz Batum'un tiyatrolarından, mekteplerinden, sinemalarından katiyen istifade edemezdiniz. Hatta bulvar bile size kapalı idi. Böyle değil mi?
"Doğru, doğru"
Gerek Rusya'nın sabık emperyalist idaresi ve gerekse ondan sonra gelen muhtelif emperyalist ve nasyonalist idareler Acaristan'ın fukara halkını ruha, ilme ve fikre yükseltmek için çalışmamışlar, bilakis düşürmüşlerdir. Biliyorsunuz ki ahali bir şeye karıştırılmamış hep beyler, ağalar öne düşmüşler fukara ahaliye hayattan, hukuktan nasib bırakmamışlardır. Hükümette işi olanlar ancak beyin ağanın eteğine yapışarak hükümetle temas edebilirlerdi. Arkadaşlar, bu zamana kadar gelip geçen hükümetler sizin gibi fukara-yı kasabanın katı emn hükümetlerdi. Görülüyor ki Acaristan fukara halkı her suretle duçar zülüm olmuştur. Şimdiye kadar kendi hakkını, kendi serbestisini elde edemeyen ahali şimdi bu fırsata maliktir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: S. REŞAD, *a.g.e*, 38-39.

değil, Sovyet Rusya′ya bağlı olan bütün milletlerini ve idarelerini kapsayıcı niteliktedir.

Batum Eski Revkomu Başkanı Gambarof "*Kırmızı Ordu Kafkas Dağlarını aşarak ufak milletleri esaretten, emperyalist ve kapitalist zulmlerinden, müteşevviklerinden halas eylemiştir*" diyerek sözlerine başlamış ve "Gürcistan′da hükümeti eline alan işçi sınıfının Acaristan′a muhtariyet verildiğini söylemiştir. Ardında da şu sözlerini ekleyerek "Siz Acaralılar hususi adat ve ananatınıza kimse müdahale edemeyecek, dininiz ve lisanlarınız serbestdir"[51] demiştir. İcra Komitesinde, gerek komite üyelerinden gerekse de halktan birçok kişi söz almış ve birbirinden farklı içerikli konuşmalar gerçekleşmiştir ama halkı ve muhtariyeti ilgilendiren üç konuşmacı şüphesiz ki Komite Başkanı Tahsin Himşiaşvili, Kızıl Ordu Batum Kumandanı Lemizov ve Batum eski Revkom Başkanı Gambarof′tu.

Tahsin Himşiaşvili Acaralı bir yönetici olarak halka tek tek birey olarak özgürlük vaat etmiş ve bu toprakların gerçek sahibi kendilerinin olduğunu anlatmıştı. Yani Acaralılar artık birer eşit yurttaş ve vatandaştılar. Lemizov kesinlikle Rus işgali ve istilası olmayacağını, kendilerinin Acara′nın sahibi değil bir nevi bağımsızlıklarının garantörü olacağını ifade etmişti. Gambarof ise muhtariyetin bağlı olduğu Gürcistan′ın kendilerine gelenek ve dini serbestiyet verdiğini, kesinlikle hiçbir müdahalenin olmayacağını temin etmişti. Gambarof′un bu sözleri önemliydi çünkü sosyalist rejim ilan edilirken Menşevikler özellikle komünizmin İslâm′a karşı olduğu propagandasını yapmışlardı. Yetkili bir ağız tarafından söylenen "dini özgürlük" vaadi Batum Tiyatrosu salonunu doldurmuş olan halkın bunca buhranlı yıldan sonra duymak istedikleri ve özlemini çektikleri sözlerdi.

[51] S. REŞAD, *a.g.e*, s.43

BÖLÜM III

KIZIL ACARİSTAN SALNAMESİ TRANSKRİPSİYONU

s.1

KIZIL ACARİSTAN SALNÂMESİ 1922

1923-1922
BÜTÜN DÜNYA İŞÇİLERİ BİRLEŞİNİZ

Kızıl Acaristan Salnâmesi

1338
1922

Acaristan Muhtâriyeti Sosyalist Cumhuriyeti Fukarâ Halk Komiteleri Merkez Bürosu tarafından neşr olunmuştur.

Batum
1338

s.2

TEŞEKKÜR

Bu Kızıl Acaristan Salnâmesi′nin tamâmen te’lîf, tahrîr ve tertîb ve tab‘ını der-‘uhde etmiş bulunan İştirâk Gazetesi Ser-muharriri, Halk Maarif Komiserliği Kolegya a‘zâsından Sedad Reşad yoldaşa Fukarâ Komiteleri Merkezî Bürosu alenen teşekkürü vazîfe addeder.

Acaristan Fukarâ Komiteleri Merkezî Bürosu

Kâtib-i mes’ûl: Osman Mosgobili

1 Nîsân-1922

Bir İki Söz

Acaristan Fukarâ Komiteleri Merkezî Bürosu nâmına neşredilmesi karârgir olân bu salnâmenin te’lîf ve tertîb ve tahrîrini der-‘uhde etmek pek büyük ve müşkil bir yük altına girmek demekti. Bu husûsda tamâmen muvaffak olamayacağıma emîn bulunmakla berâber böyle bir salnâmenin kıymet ve ehemmiyet-i maddiye ve ma‘neviye ve târîhiyesini nazar-ı i‘tibâr alarak bu ağır ve müşkil vazîfeyi der-‘uhde eyledim ve bin türlü ve noksanlarla berâber Fukarâ Komiteleri Merkezî Bürosunun fedâkârlığı ile az çok muvaffak oldum ümîdindeyim.

Görülecek noksânların veya hatâların mu‘terifi bulunduğum aczime atfedilerek ma‘zûr görüleceğini ümîd eylerim.

15 Nîsân 1922

Sedad Reşad

s.3

Bütün Dünyâ İşcileri Birleşiniz!

Enternasyonal Marşı

Kalk, ey lağnetle damgalanmış
Aç ve çıplak mezâlim Dünyâ!
Zâlime karşı vicdanlar yanmış,
Azmolunmuş kanlı da‘vâ!
Yıkalım bu köhne cihânı.
Kuralım bir yeni âlem:
Arzın sefîl mahkûm insânı
Arza hâkim olur [âdem]

Bu kavga son en kat‘î,
Şanlı bir harb olur
Enternasyonal
İnsânlık can bulur!
Yok bize hiç kimsenin imdâdı
Sultanlardan, paşalardan!
Bunlar bütün insânlar cellâdı!
Kendimizdir bizi her yaşadan…
Parçalayıp köhne zinciri
Hükmü ile almak için…
Kızgın iken dünün demiri
Ocakları körükleyin!

- *

Bu kavga son ve kat‘i
Şanlı bir harb olur.
Enternasyonalle

İnsânlık can bulur!
Demir kollu zahmet ordusu
Dünyâda bizleriz ancak.
Zahmetkeşin, fabrika, toprak
Tenbellere ölüm! Korku!
Cellâdların başında bir gün
Şimşek çakar, ölüm gürler!
Al bayrakla doğan parlak gün
Bize bahşeyler altın güller

- *

Bu kavga son ve kat‘i
Şanlı bir harb olur
Enternasyonalle
İnsânlık can bulur!

Amele ve Köylü

Kızıl İnkılâbımızın Büyük Rehberleri

s.7

Sermâyedârların ihtirâslarını emekçi kitlelerine gösteren, onların istismârından ancak sınıflı mübâreze ile kurtulunacağını öğreten (bütün dünyâ işçileri birleşiniz) şi‘ârını vaz‘ eden, büyük ictimâ‘ı inkılâbda emekçilerin esâret zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri olmadığını söyleyen büyük mu‘allimimiz

Karl Marx

Tecüme-i Hâli

Sosyalizim ilminin temelini kuran büyük mu‘allimimiz Karl Marx 4 Mayıs 1818[52] senesinde (Tirier)′de tevellüd etmiş ve 14 Mart 1883′de Londra′da vefât etmiştir.

1841 senesinde doktorluk imtihânı vermiş ve Bolonsk[53] Dârü’l-fünûnunda mu‘allimlik kürsüsünü elde etmek istemiş ise de fakat inkılâbcı ruhu bu arzusunı kuvveden fi‘ile çıkartmamıştır. Ve yüksek profesörlük kürsüsüne gazateciliği tercih etmiştir.

1843 senesinde Paris′e gelip orada Fransız İnkılâbı’nın rehberleri Prudom[54] ve diğerleriyle tanışmış ve o zamânlarda Paris′de imrâr-ı hayât eden Alman âlimlerinden Hanriğ Gayne[55] ve Frederik Engels ile görüşmüştür. Bunlar Karl Marx üzerinde büyük bir te’sîr bırakırlar. (Karl Marx)a kadar

s.8

Sosyalizm meydâna gelmez bir fikir ve amele hareketi de teşkîlâtsız olduğu için hiçbir netice vermiyordu. Marx ise amele hareketini sosyalizm ile bağlayıp bununla bütün dünyâ işçileri birliğine ve onların sermâye ile mübârezelerine esâs kurmuş oldu.

[52] Karl Marks′ın doğum tarihi Mayıs 1918 (Trier)
[53] Boon Üniversitesi
[54] Proudhon
[55] John Henry Haynes

1847 senesinde Bürüksel′deki amele ittifâkında (Yevmî İş ve Sermâye) (1848′de neşr olunmuştur) ve Engels ile berâber kızılı beyne'l-milel komünist ittifâkın havâlesiyle Komünist Manifesti[56] kitâbını yazmıştır ki bununla sosyalizme yeni bir devir açılmıştır.

Bu büyük âlim bütün cihânda yaşayan milyonlarca ameleye umûmî bir program vermiş bununla sosyalizim ilminin esâsını kurmuştur ki bu da amele hareketinin temeli olmuştur. 1848 ve 1849 senelerinde inkılâb hareketinin münhezim olmasıyla Karl Marx İngiltere′ye gitmeye mecbûr olur ki burada da gazeteciliği terk etmeyip siyâsi iktisâdi mes'eleleri hâl ile uğraşıp nihâyet 1861 senesinde neşr olunan "Sermâye" nâm-ı eserini vücûda getirmiştir. Bu kitâb onun hayâtının en büyük semerelerinden birisi sâhip bütün dünyâ amelelerinin hayâtının menba'ı olmuştur. Karl Marx′ın hakîkî mesleği amele istinâd eden bir inkılâbcılıktır.

Karl Marx gösterdi ki çobanlık ve çiftçilikle geçinilen bedâvet devrinde insân ma'îşetindan fazla istihsâl yapabiliyor ve hemen istismâr baş gösteriyor. İnsânlar hür ve esîr olarak iki kısma ayrılıyor. Çalışan ve çalıştıran sınıflar meydâna çıkıyor. Az zamândan beri sınıflar arasında dâimi bir cidâl, bir mübâzere başlıyor ve zamânımıza kadar devam ediyor. Teşkîlâtlanamayan ictimâ'i bir ehemmiyet kazanamayan sınıflar dâima zülm ve gadr altında ezilip kalıyor.

Hülâsa, Karl Marx beylerden, paşalardan, zengin sermâyedârlardan, arâzi sâhiplerinden kurtulmak için mübâreze ve inkılâb lâzım olduğunu, muzafferiyeti kazanmak için birleşmek teşkîlâtlanmak el birliğiyle mübârezeye atılmak ve kuvvetle burjuva hâkimiyetini kaldırarak amele ve köylü diktatöresini ilan etmek lâzım geldiğini gösteriyor.

Bugünkü komünizm inkılâbcı Marxizimdir.

[56] Komünist Manifesto

s.9

Elli senelik ömrünün tamâm-ı otuz senesini beşeretinin kurtuluşu uğrunda sarf eylemiş bulunan ve büyük kızıl inkılâbımızın baş rehberi olân

Büyük Yoldaşımız

N. Lenin (V.Y. Ulyanof)

Hayâtı ve Fa‘aliyeti

Lenin yoldaşın pederi İlya Nikolayoviç Ulyanof aslen Astrakanlı fakîr bir â’ilenin ahfâdından olup Simbirsk şehrinde halk mektebleri müdürü idi. Bilhassa vazîfesine derece-i merbutiyeti ve işçilere muhabbeti hasebiyle ömrünün nihâyetine doğru sa‘yının semeresini görmek sa‘adetine nâ’il oldu. Simbirsk Vilâyeti Lenin yoldaşın pederi tarafından açılmış 434 mektebe ve 20000 talebeye mâlik idi.

Bu âile, namuskâr, çalışkan, sukûn, muhabbet içinde yaşıyordu. Bu âilenin 1870 senesinde eski târîh ile 10 Nîsân′da Vladimir İlyiç Ulyalyanof nâmında bir çocuğu dünyâya geldi. Vladimir İlyiç tahsîlini kardeşleriyle lisede ikmâl etti. Bütün kardeşler gayur-ı talebedendiler. Fakat Vladimir mektebi ikmâl edeceği sırada â’ilesi büyük bir felâkete dûçar oldu. Büyük birâderi Aleksandır inkılâbcılık ithâmıyla Rusya Çarı Üçüncü Aleksandır′ın emriyle salben i‘dâm edildi:

s.10

Çar Üçüncü Aleksandır, pederi İkinci Aleksandır’dan daha zâlim idi. Köylüler arâzi sâhiplerinin esâreti altında inliyorlardı. Grevler kuvve-i müsellaha ile men‘ ediliyor ahâlinin tarafına temâyül eden iyi âdemler habs olunuyor, nefy ediliyor veyâhud öldürülüyorlardı. Vladimir İlyiç’in büyük birâderi Aleksandır halkın intikâmını almak için Çar Üçüncü Aleksandır aleyhinde tertibâtta bulunuyordu.

Fakat iş yarı kaldı. Aleksandır Ulyanof çarın hafiyeleri tarafından keşf olundu. 1877’de i‘dâm edildi.

Bu âile kederi, genç Vladimir üzerinde büyük bir te'sîr bıraktı. Tehdît ve cezâlardan korkmak veya cesâreti kırılmak şöyle dursun bilakis ahâliye yardım ederek yalnız çarlardan değil, hatta bütün zâlimlerden kurtulmayı düşünmeye başladı.

Bu düşüncelerle ve halka parlak bir istikbâl aramak arzusuyla tahsîlini bitirmek üzere Vladimir (Kazan) Darü'l-fünûnuna girdi.

Fakat çarın polisi ve hafiyeleri Vladimir İlyeviç'in hangi âileye mensûb olduğunu unutmamış bulunduklarından daha ilk senede 1887′de mektebler isyânına iştirâk eylediği bahânesiyle mektebden tard edildi ve tahsîlini ancak birkaç sene sonra ikmâl edebildi.

Kazan Vilâyeti′nin Koluçkino[57] şehrine nefy edilmiş olduğundan 1888′de mütemâdi mürâca'atlarda bulunarak ancak 1891′de imtihânlarını vermeye muvaffak olabildi. 1893′de Samara′da ikâmet ediyordu ve aynı sene de Petersburg′a gitti ve orada 1893′de "Merkezî Amele Kulübü"nü te'sîs etti. İşte o devirlerde idi ki inkılâb hareketleri başlamıştı. Çarlık Rusya′sının muhtelif şehirleri ameleleri kendilerinin sermâyedârların, arâzi sâhiplerinin ve çarın yumruğundan kurtulmaları ancak bütün mazlûm işçi kitlelerinin, birleşmesi ile grevlerle, isyânlarla, ihtilâllerle kâbil olunabileceğini anlayarak Kızıllı Amele Teşkîlâtları yapmaya kalkıştılar.

Bu Kızıllı Cemi'yetler, sosyal demokrat denilen ve çarı, sermâyedârları ve büyük arâzi sâhiplerini kovarak onların arâzi ve sermâyelerini işçilere bırakmak isteyen âdemlerle berâber hareket eden işçiler tarafından vücûda getirilmişti.

Bu cemi'yetlerin a'zâlarını çoğaltmak için bütün amelelere açıkça ve mantıkî bir sûrette fenâlığın nerde olduğunu anlatmak ve bu fenâlığın sebebini îzâh ederek bütün fenâlıkların ve bütün felâketlerin sermâye ve arâzinin çarın, arâzi sâhiplerinin ve sermâyedârların elinde toplanmasından ileri geldiğini ve çalışanların yani köylü ve amelelerin ellerinde bir şey olmadığını, sefâlet ve felâket içinde gözyaşlarıyla yaşadıklarını bildirmek lâzım geliyordu.

Bütün bu gizli cemi'yetlerin en kuvvetlisi Petersburg′taki sosyal demokratların teşkîl eylemiş olduğı cemi'yet idi ki bu cemi'yetin ismi "Amele Sınıfının Kurtarılması İçin Mücâdele İttihâdı" olup mü'essisleri de V. YM.

[57] Kokuchkino/Kokushkino

Ulyanof - Lenin ile arkadaşları olân Starkof[58], Kricanofski[59] Vayinef[60] ve Slezin idiler. Lenin (Vladimir İliç) bu cemi‘yetin en iyi ve en birinci müdürü idi. Gâyet dikkatle çalışmak lâzım geliyordu. Zîrâ çarın polisi sosyal demokratları ve ameleleri

s.11

yakından ta‘kib eyliyordu. Vladimir Lenin İliç ile arkadaşları tevkîf olundular ve senelerce hapisten sonra 1890 senesi Kânûn-ı Evvelinde Sibirya′ya teb‘îd edildiler.

Vladimir İliç (Lenin)′le nâ mıntıkasının en hücra köşelerine nefy edildi.

Fakat mefkûresinde sebatkâr ve azimkâr bir âdeme hapis ve menfane ne yapabilir? Lenin menfâda kurtuluş yollarını amelelere îzâh eden kitâblar yazmakla meşgul oldu. Bu îzâhat pek elzem idi. Zirâ ameleleri aldatan, işleri bozan ve doğru yoldan çeviren âdemler vardı ki bunların içinde bir takımı açıktan açığa işçi ve köylü sınıfının düşmanları, bir takımı da hiçbir şeyden anlamayan âdemlerdi.

Düşmanlar: zenginler ve onların yardakçıları idiler ki bunlar arâzi sâhiplerinin ve sermâyedârların menâfi‘ini müdâfa‘a ederlerdi. Bunların bilâhire halk düşmanı olân fırkaları yani beyazları, beyaz muhafızları ve aks inkılâbcıları vücûda getirdiler. [O]nların fırkaları kâdet ve inkılâbcı sosyalistler tesmiye olunuyordu. Bunlar Lenin tarafından neşredilmekte olân nazariyeyi çürütmeye çalışıyorlardı ve kitâbları sosyal demokratlar aleyhinde birçok yalanlarla dolu idi. Lenin′in nazariyatı Marxizm veya Komünizm idi.

Halkı kurtarmak için nasıl hareket etmek lâzım geldiğini bilemeyen ve anlayamayan âdemlere gelince: Bunlar diğerlerinin sözlerine, yalanlarına kapılarak hem kendilerini ve hem de berâberce sefâlet içinde yaşadıkları halkı sürüklüyorlardı.

(Rus Sosyal Demokratlarının Programı) ve (Rusya′da Sermâyedârlığın İnkişafı) ilh. nâmındaki kitâblarıyla Lenin halka düşman olân sınıfların nazariye ve düşüncelerinin yanlış ve muzır olduğunu ve halka dost gibi görünen bu âdemlerin hakîkati değiştirdiklerini isbât eyledi.

Halk bu yalancı dostlarının yanlışları bunda idi ki: onlara nazaran amelelerin Çar′a karşı kıyâm ve siyâsi bir mücâdeleye duhûl etmeyerek sadece iyi

[58] V. Starkov
[59] Gleb Krzhizhanovski
[60] A. Vanayev

bir aylık, iyi bir mesken daha kısa bir iş sâ‘ati elde etmeye çalışmaları lâzım geliyordı. Fakat anlamıyorlardı ki bütün bunların bir Çar bâki kaldıkça, o Çar′ın ordusu ve polisi bulundukça amele ve köylüyü ezmek için arâzi sâhiplerine, sermâyedârlara, eşrâfa yardım edecektir. Yani kâfi mikdarda aylık vermek, zorla çalıştırmak, onun rahat olmasını te’mîn etmemek nihâyet hapse koymak, ekmekten[61] mahrûm etmek için zenginlere, beylere mu‘âvenet eyleyeceklerdir.

Çıkarılan netice meydândadır:

Kendi mevcûdiyetini iyileştirmek istiyorsan aynı zamânda sermâye sâhiplerine, büyük arâzi sâhiplerine, beylere, ağalara, çarlara, sultanlara ve onların polislerine karşı mücâdele et…

Bazı âdemler de var idi ki bunlar Rusya′da köylülerin en büyük bir kuvvete mâlik olduklarını ve amelelerin bir iş yapamayacağını söylüyorlardı. (bunların bilâhare Es’er Fırkasına teşkîl eylediler) bunlara karşı da Yoldaş Lenin kitâblar yazdı ve Rusya′da pek çok miktarda ameleler mevcûd olduğunu ve bunların nasıl ve kime karşı harb etmek lâzım geldiğini ve yalnız köylülerden ümîd bekleyerek ameleyi nazar-ı i‘tibâra almamaklığın büyük bir hatâ olduğunu anlattı.

s.12

Bu kitâblar ve Lenin′in beyânatı büyük te’sîrler yaptı. Az zamânda kendisi gibi düşünen köylü ve amelenin menâfi‘ine sâdık ve bu husûsda fedâkâr birçok arkadaşları kendisine iltihâk eyledi ki bunlar Lenin’in ve büyük mu‘allimimiz Marx′ın fikirlerini neşre başladılar. Lenin 1897′de Sibirya′ya sürülmüş olduğu halde ancak 1900′de firâr ederek ecnebi memleketlerine kaçtı. Orada, diğer bir meşhur zât ile Rusya sosyal demokratlarının birincilerinden ve bazı husûsâtda Lenin’in mu‘allimi olmuş bulunan Plehanof’un[62] , Çar nâzırlarından Trepe’ye[63] karşı su’i-kasdı ile mâ‘ruf Vera Zasuliç[64], Lev Deyiç[65], Potresov[66], Markof[67], ve Akselrod[68] (bunlar bilahare Menşevik olmuşlardır) ile berâber Kıvılcım nâmında

[61] Eserde “etmek” şeklinde yazılmıştır.
[62] Georgi Valentinovich Plekhanov
[63] Fyodor F. Trepov
[64] Vera İvanova Zasulich
[65] Lev Deych
[66] Alexsander Nikolayevich Potresov
[67] Julius Martov
[68] Pavel Axrelrod

bir gazete çıkarmaya başladı. Bu gazetenin birinci numarası 1902 senesi Kânûn-ı Evvelinde intişâr etti.

Bu gazete bütün Rus ameleleri için bir ışık oldu. Gazetede: amele ve köylünün biricik kurtuluş çâresi arâzi sâhiplerine, sermâyedârlara karşı mücâdele eylemekde olduğu ve bu mücâdelenin yakınlaşmakta bulunduğu bunlara karşı muzaffer olmak toprak ve fabrikalar alınarak amelelere verilmesi lâzım geldiği açıkça söyleniyordu. Arzu edilen kat'î ve sarih bir inkılâb idi. Bunun için bütün ameleleri bir teşkîlât altında toplamak, bir amele sosyal demokrat fırkası te'sîs eylemek icâb ediyordu.

Bunun için de bütün amelelerden bütün cemi'yetlerden ve sosyal demokrat teşkîlât ve ittihâdlarından mürekkeb bir kongre toplamak bir hareket planı ve umûmî bir program çizmek yani çalışan sınıfın ihtiyâcâtı ve mücâdele-i kat'îyesinin gâyesini tayin eylemek lâzım geliyordu.

Bu husûsta Kıvılcım Gazetesi'nin vesâyâsı neticesiz kalmadı. Bu gazete Rusya′ya gâyet gizli geldiği ve her kimin hânesinde polis tarafından bulunduğu takdirde habs olunduğu halde buna rağmen elden ele yıpranıp parçalanıncaya kadar okunuyor, okunuyordu…

Sosyal demokratların kongresi 1903′de memâlik-i ecnebiyede toplandı. Bu kongreye ikinci nâmı veriliyor. Zîrâ 1898′de bir defa Rusya′da da toplanmış olduğu halde polis tarafından dağıtılmıştır.

İşte bu kongrede der ki bilahare Komünist Partisini vücûda getirmeye sebep olân Rusya Amele Sosyal Demokrat Partisi teşekkül eyledi.

Ma'alesef bu kongrede bir müddet sonra bir ikilik husûle geldi.

Bir kısmı (Lenin)e taraftar oldular. Bunlar ekseriyeti teşkîl ediyorlardı. (Rusça′da ekseriyet manâsına Polşitov kelimesi kullanılıyor ki Bolşevik buradan alınmıştır) mütebâkisi Martof′a taraftar oldular. Bunlar ekalliyeti yani azlığı teşkîl ediyorlardı (Rusça′da azlık ekalliyet manâsına Menşinistov kelimesi kullanılıyor ki Menşevik buradan alınmıştır.)

Bu ikisinin sebebi şu idi:

Menşevikler amelelerin Çar′ı ve arâzi sâhiplerini kovmaya muktedir olabilmeleri için ancak burjuvazya ile yani sermâyedârlarla ittifâk eylemeler[i] lâzım geldiği kana'atinde idiler. Halbuki

s.13

Yoldaş Lenin ve Bolşevikler işçinin zenginle olân bu ittihâdı hareket-i inkılâbiye için tehlikeli olduğunu ve amelenin yegâne müttefiki fakîr köylü olabileceğini ileri sürüyorlardı.

Bundan başka Yoldaş Lenin ameleleri daha çabuk toplamak ve teşkîlâtlandırmak için onların arasından bu vazîfeyi yayabilecek ve inkılâb için yani Çar′a, arâzi sâhiplerine, sermâyedârlara, beylere, paşalara karşı mücâdeleye çalışacak âdemleri seçmek lâzım geldiğini îzâh ediyordu.

Husûle gelen ikiliğin asıl sebebi daha sonra meydâna çıktı. Kongre esnâsında fırkaya girebilmek için şartlar konuşuluyordu. Bütün bunları Yoldaş Lenin "Bir Adım İleri İki Adım Geri ve Bilhassa Ne Yapmalı?" nâm kitâblarında îzâh eyledi. 1902 ve 1904.

Lenin anlıyordu ki Plehanof ve Martof nâmındaki Menşeviklerin söyledikleri gibi amele sermâyedârlarla, burjuvalarla, zenginlerle birlikte iş görmeye başlasa idi hürriyetini büsbütün gâ'ib edecekti. Binâberîn Menşeviklerden kat'i olarak ayrılmak lâzım geldi. İşte bunun için Lenin ve arkadaşları Bolşevik Fırkasını te'sîs ettiler ve bu fırka bir müddet sonra (1905)′te kongre halinde toplanmıştır. (3. kongre) Burada mühim karâr verildi ki bunlardan biri de (Çar)a karşı silâhlı isyân idi.

1905 senelerinde idi Çar′ın, arâzi, sâhiplerinin ve sermâyedârların teşebbüsü ile zayıf milletlerden kurtulmak, köylü ve ameleyi meşgul etmek için Japonya ile harb ilan olundu. Askerler harb etmeye ne için mecbûr edildiklerini anlamıyorlardı. İsteksiz olarak harb ediyorlar ve Japonların da kendileri gibi amele ve köylü olduklarını bildiklerinden Japon′ları öldürmeyi reddediyorlardı.

Rus Ordusu münhezim oldu. Japonlar galip geldiler. Harbi bitirmek lâzım geliyordu. Rusya′nın dâhilinde karışıklıklar baş gösteriyordu. Gerek Petersburg ve gerekse diğer şehirlerin ameleleri artık tahammül edemiyorlardı. Grev ilan edip harbin bitmesini talep eyliyorlardı.

Fakat o zamân köylü ve ameleler Çar′a itimât eylemediklerinden Petersburg ameleleri kendi vazîfelerini düzeltmek için ricâya gitmeye karâr verdiler. Bunlar zannediyorlardı ki; Çar sefâletlerini bilmiyor ve âdamları kendisinden hakîkati saklıyorlar.

22 Kânûn-ı sâni 1905 senesinde başlarında Papaz Gapon olduğu halde zenginlerin, sermâyedârların ve me'murların zulmünden kurtarması için Çar′ın resimleri ve armaları ile 100 binden fazla amele saraya gitmeye koyuldular.

Çar, bu zavallılara yardım edecek ve ekmek verecek yerde kurşun, kılıç ve kırbaçlarla karşıladı. Birkaç bin amele kadın erkek ve çocuk öldürüldüler.

Papaz Gapon kaçtı ve biraz müddet sonra onun da Çar polisinin aks teşvikâtçı bir âgenti olduğu anlaşıldı. O zamân ameleler Çar′ın mâhiyetini daha iyi anladılar ve Çar′ın kimin dostu olduğunu öğrendiler.

Amele isyânları başladı. Evvelâ Petersburg′ta grevler, asker ve polislerle silâhlı kavgalar vuku'a

s.14

geldi. Sonra bütün Rusya′ya yayıldı.

Petersburg ameleleri en ziyâde gayret gösteriyorlardı. Bunlardır ki birinci Rusya′da birinci amele hükümetini, Petersburg ameleleri murahhasları şûrâsını te'sîs ettiler. Ma'alesef bu az zamân devam etti. Fakat hiç olmazsa halk nasıl ve ne gibi vâsıtalarla hürriyetin elde edilebileceğini anlamış oldu.

O zamân Lenin ve Bolşeviklerin mu'ârızları Menşevikler ne yaptılar biliyormusunuz?

Menşevikler, liderleri olân Plehanof ve Markof ile berâber amelelere nasîhat ve tavsiye ediyorlardı ki sermâyedârlar ve arâzi sâhipleriyle, zenginlerle birleşerek ahâlinin meb'uslarından mürekkeb bir meclis davet etmesi için Çar′a rica eylesinler.

İşte Menşeviklerin öğrettiği usûl bu idi. Lenin bilakis amelelere diyor idi ki: işçilerin sermâyedârlar, arâzi sâhipleri ve zenginler ile buluşması her ne şekilde olur ise olsun işçi hareketinin ölümünü vücûda getirecektir. Ve mümkün olân bir ittifâk varsa o da amele ve köylü ittifâkıdır. Aksi takdirde ameleler Çar′ı devirmeleriyle netice yine zenginlerin, sermâyedârların ve arâzi sâhiplerinin menfa'atine olacaktır.

Marx bunu ispat eylemiştir. Bu yalnız Rusya′da değil, fakat büyük ihtilâl esnâsında Fransa′da 1830′da, 1847′de ve 1871 Fransa ve diğer memleketlerde hep böyle olmuştur.

Ameleler bir zâlimi devirmişler fakat onun yerine diğer bir zâlim gelmiş idâreyi eline almışdır. Bunun sebebi de amelelerin köylülerle ittifâk edememiş olmalarıdır.

İşte bunun için Yoldaş Lenin ameleleri dikkat etmeye davet ediyor ve kendilerini Menşeviklerin asilzâde denilen zâlim beyler sınıfıyla, zenginlerle, arâzi ve fabrika sâhipleriyle birleşmeye davet ettiklerini anlatıyor ve diyordu ki:

Amele ve köylü birleşirlerse çok fâ'ideleri vardır. Zirâ köylüye arâzi lâzımdır. Yalnız başına amelenin yardımı olmazsa bunları arâzi sâhiplerinden almakta zorluk çeker amele dost düşmanı daha iyi bilir. Biraz daha okumuş ve anlamıştır. Şu halde birleşmeleri lâzımdır. Sonra da yalnız Çar′a karşı değil fakat aynı zamânda zenginlere, arâzi sâhiplerine, sermâyedârlara, beylere, paşalara, ağalara karşı harb etmek ve kuvvet ve salâhiyet, çalışarak kazananların ellerinde bulunacak bir yeni hükümet kurmak lâzımdır.

Böyle olmazsa bir şey olamaz en doğru yol amele ve köylülerin el ele vererek birleşmesidir.

Lenin Yoldaş bu sebeplerden dolayı yalnız Çar′ı devirmek meclis-i mebusanı ve müessesâtı toplamak değil daha birçok şeyler istiyordu. Vuku'a gelen hâdisat mu'arızları muvâcehesinde Lenin'e hak kazandırdı.

Lenin Rusya′ya girmeye muvaffak oldu fakat kendisini arayan hafiyeler ve çar polislerinden

s.15

gizlenmek lâzım geliyordu. Bir seyâhate pasaport tedârik etmeğe mecbûr kalmıştı. Böyle çalışmak ve yaşamak kendisine çok zor olduğu hâlde kendi etrâfında Bolşevik ameleleri toplamaya ve (Çar)′a, sermâyedârlara ve arâzi sâhiplerine karşı, onların başında bulunmaya muvaffak oldu. Amele ve köylü isyânı baş gösteriyordu: Bütün Rusya′da grevler oluyor, şimendiferler duruyor, askerler Japon hudûdunu bırakıyorlar, açlık hissediliyordu. Ameleler ellerinde kızıl bayraklarla nümâyişler yapıyorlar ve halkın meb'uslarından mürekkeb meclisin toplanmasını istiyorlardı. İşte Birinci Rusya İnkılâbı böyle başlıyordu.

Çar, sermâyedârlar ve arâzi sâhipleri korkuyorlar, bunların akıllıları Çar′a tavsiye ettiler: "ameleler ne istiyorlarsa ver. Ve bize de salâhiyet ver. O zamân bir müddet sonra köylü askerlerle biz onların cezâlarını veririz."

Menşevikler bu hileyi anlamış olmaları lâzım geldiği hâlde yine sermâyedârlarla yine birleşmek tavsiyesinden geri kalmadılar.

Lenin ise Menşeviklerin nasîhatlerine aldırmamalarını tekrar ediyordu. Fakat ameleler daha iyice o zamân hakîkati anlayamıyordu. Onlar zannediyorlardı ki bütün fenâlıklar Bolşeviklerle Menşevikler arasında ki ihtilâfdan çıkıyor. İnkılâb ve ihtilâl Moskova′da 1905 Kânûn-ı evvelinde iyi gidiyordu: Ameleler silâhlanıyor ve İmparatorun ordusu ile çarpışıyorlar. Aynı hadiseler (Rustof)[69] ve diğer şehirlerde de oldu. Amele henüz kendi dost ve düşmanını iyice ayıramadığı için eski hükümeti, Çar′ı yıkmaya teşebbüs eylemiştir.

Bunun içindir ki 1905 Teşrîn-i sânisi grevlerinden sonra Çar mecbûr olarak bir meşrûtiyyet-i idâre ilan eylemiş yani yalnız başına idâreyi terk edüb halk meb‘uslarıyla berâber hükümeti idâre edeceğini bildirir bir beyânatnâme neşreylemişti. Ahâliye her türlü hürriyet va‘ad edilmişti. Fakat az zamânda halk aldandığını gördü. Va’ad edilen hürriyete mukâbil amele ve köylüler hapse atılmışlardı. Hürriyet-i kelâm kaldırıldı. Grevciler kurşuna dizildiler, asıldılar, sürgün edildiler ve intihâbatda o sûretle yapıldı ki yalnız zenginler, asilzâdeler ve onların yardakcıları meb‘us olabildi. Buna “duma” diyorlardı.

O zamân ameleler kimin haklı olduğunu gördüler: Lenin ve Bolşevikler′in mi yoksa Menşevikler ile dostlarının mı? Bunu anladıktan sonra açıktan açığa çara karşı harbe giriştiler; Fakat Çar′ın askerleri o zaman amele ve köylülerden daha kuvvetli geldi ve bütün Rusya kanlara boyandı.

Çar′ın generalleri şehir ve kazâlara gidip amele ve köylüleri kestiler, astılar, kurşuna dizdiler bazı fedâkârlar generalleri öldürdüler. Fakat Çar bire karşı on tane mahveyliyordu. 1906’da Stokholm[70] şehrinde Bolşeviklerle Menşevikler arasında bir birleşme toplanması oldu. Her iki fırka Rusya Sosyal Demokrat Amele Fırkası nâmıyla birleştiler. Menşevikler orada Bolşeviklerden daha çok idiler ve bütün karârlarını kabûl ettirdiler:

Toprak “duma” ve inkılâb idâresi mes’elelerinde yanlış birçok karârlar kabûl olundu. Menşevikler zengin toprak sâhiplerinin zorla topraklarının alınarak köylülere dağıtılmasını istemiyorlardı. Onlar bu toprakların zenginlerin dostları ve diğer eşrâfa verilmesini bu sûretle

[69] Rustov
[70] Stockholm

köylülün onların idâresinde kalmasını istiyorlardı. Menşevikler zannediyorlardı ki "duma" idâreyi düzeltecek ve ahâliye hakîkî hürriyeti te'mîn edecekti. Silâhlı isyâna taraftar değildiler. Kongrenin hitâmından evvel Çar Petersburg amele şûrâsını dağıttı a'zâları tevkîf ve Sibirya′da nefy etti ve sonra kırbaç ve mitralyozlarla serbesti verdi.

"Duma" dağıtıldı. Amele meb'usları hapsedildi ve yeni duma bütün zengin ve eşrâflardan toplandı. Gerçi birkaç amele var idi fakat onlara söz bile vermiyorlardı.

Stolypin[71] Başvekil oldu. Bu âdem büyük arâzi sâhibi idi. Rusya′da hürriyet ve arâzi için bütün köylüleri ve ameleleri tazyîk altına aldı. Zengin eşrâfı himâye etti. Rusya büyük bir mezârlığa döndü. Hayât Lenin için pek müşkil olmaya başladı. Tutulmaktan kurtulmak için yeniden ecnebi memleketlerine kaçmaya mecbûr kaldı.

Fakat orada da Rusya amele ve köylülerini uyandırmak için çalışmaktan geri kalmadı. Bu lâzım idi. Zîrâ Menşevikler ve Sosyal Revolüsyonerler onları yanlış yola sevk ediyorlardı.

Amele mücâdeleleri yeniden 1911′den i'tibâren Rusya′da başladı. Ameleler grevler ilan ediyorlar, serbesti ve hürriyet istiyorlar, Çar polisleri silâhla mukâbele ediyorlardı. Ameleleri eski yanlışlıklara saptırmamak için toplamak teşkîlâtlandırmak ve çelik bir kale hâline koymak lâzım geliyordu.

Ta'kip edilecek yolu gösteren yine Yoldaş Lenin oldu:

Evvel emirde gizli ve kuvvetli amele teşkîlâtını sağlamlandırmak icâb ediyordu. Bu teşkîlâtların başında İnkılâbcı (Smerdolov)[72] ve bugün hâlâ Şûrâlar Rusya′sında mühim mevki'ler işgâl eden şu yoldaşlar var idi:

(Moranov) Duma′nın eski a'zâlarından bir amele (Peterovski) kezâ amele ve Duma'nın eski a'zâlarından, (Aleksandr Smirnov) İ'aşe Komiserliğinden, (Kalinin)[73] Merkezî İcrâ'iye Komitesi Re'isi, (Tomski)[74] Amele ve Rusya Amele Sendikaları Re'isi ki bu sendikanın 7 milyon a'zâsı vardır. (Stalin)[75], (Zinovief)[76], (Dzerjinski)[77] ve diğer birçok sevgili yoldaşlar.

---

[71] Pyotr Arkadyevich Stolypin
[72] Yakov Mihailoviç Sverdlov
[73] Mihail Kalinin
[74] Mihail Tomsky
[75] Josef Stalin

Sonra Lenin ve arkadaşlarının tavsiyesi üzerine bir amele gazetesi te'sîs olundu. (Yıldız), bu gazetenin birinci numarası 1912′de çıktı ve hemen ta'tîl ve zabt olundu. Fakat bir müddet sonra diğer bir isim altında (Pravda-Hakîkat) nâmıyla çıktı. Bu gazete lâzım ve mühim idi.

Fi'l-hakîka Bolşevik ve Menşeviklerin İsveç'deki Stokholm Kongresinden sonra 1917′de bir ikincisi Londra′da toplandı. Fakat orada her iki fırka uyuşamadılar. Bunun için Bolşeviklerin sür'atle kendi fırkalarını teşkîl etmeleri lâzım geliyordu. Lenin ve arkadaşları bu (Bolşevik Fırkası)′nı te'sîs ettiler. Menşevikler yeniden arâzi sâhipleriyle uyuşmağı tavsiye ediyorlardı. Lenin bütün kuvvetleri toplamak ve köylülerle birleşerek Çar′ı, eşrâfı ve zenginlerle, sermâyedârları boğazlarından yakalamak istiyordu. Uyandırmak hayâta geçirilmek lâzım gelen

s.17

on milyon işçi vardı. Bunun için kızılı ve a'zâsı az bir teşkîlât kâfi gelmezdi. Bir vâsıta lâzım idi o da bu gazete oldu.

Pravda-Hakîkat Gazetesi amelelerin paraları ile basılıyor ve parada metelik metelik fabrikalarda imâlâthânelerde toplanıyordu.

Ameleler bizzat kendileri de yazıyorlar ve bütün Rusya amelelerine dağıtıyorlardı. Fakat birinci ve en mühim muharriri (Lenin) idi. Yazılarının daha çabuk gazeteye gelebilmesi için Avusturya′da Krakov Şehrine yani Rusya hudûduna gâyet yakın bir şehre gelip yerleşti.

Lenin yoldaşın arkadaşları da sık sık gelip Lenin ile görüşmek ve ondan ta'limât ve nasîhat almak için kolaylık buldular.

Rusya′da işler iyi gidiyordu.

Grevler artıyor ve şiddetleniyordu.

1913 senesi 4 Nîsân′da Lena altın madenlerinde yüzlerce masum amele öldürüldüler.

Havada ihtilâl kokuları yeniden hissedildi. Pravda Gazetesi ameleleri silâh başına çağırıyordu.

Polis kaç defa gazeteyi kapattı ise de başka başka isimlerle çıktı: (Amele Hakîkîsi), (İşçinin Hakîkîsi), (Şimâl-i Hakîkî) …

---

[76] Grigory Zinoviev
[77] Feliks Dzerjinski

Çar ameleleri isyân ve ihtilâlden men‘ edecek çâreler bulamıyordu. Avrupa Harb-i Umûmîsi onun yardımına yetişti. Çar, bizzat gerek Rusya ve gerek bütün dünyâ arâzi sâhipleri ve sermâyedârları ile bu harbin müsebbiblerinden idi.

Herkes biliyor ki bütün dünyâ iki kısma ayrılmıştır: Fakîr halk yani köylüler ve ameleler, ezilenler. Bir de zenginler, yani sermâyedârlar, büyük arâzi sâhipleri, eşrâf, beyler, paşalar, ağalar…

Fukarâ köylü ve amelelerin bütün malları: kolları ve zahmetleri idi: toprağın bütün yetiştirdiği mahsûlu bunlar elde ediyorlar ve zenginler ellerinden alıyorlardı.

Fabrikalar, imâlâthâneler, evler, sermâyeler, topraklar. Bütün zenginlikler arâzi sâhiplerinin ve sermâyedârların idi. Fakîr halk onlar için çalışıyordu. Dünyâda insânlar bu sûretle sınıflara ayrılıyor: Fakîr, köylü, amele sınıfı yani proleterya ve sermâyedârlar, eşrâf, arâzi sâhipleri sınıfı yâhûd burjuvazya….

Bu sınıflar arasında ki fark dâ’imi idi.

Proleterya dediğimiz köylü ve ameleler çalışırlar ve fukarâ olurlar hâlbuki sermâyedârlar bir şey yapmazlar, fakîrlerin kanını emerler, her şeyden her yerden istifâde ederler. Her şeye sâhiptirler hatta halkın emvâline bile, halkın hükümetine bile.

Burjuvazya idâresi dediğimiz şey öyle bir makinedir ki kuvvet ve salâhiyet zenginlerin elinde olup bunlar fakîr halkı ezmek için birbirleriyle müsabaka ve rekabet ederler!

Dünyâ üstünde birçok memleketler ve birçok milletlere mensûp sermâyedârlar ve zenginler vardır. Bunların

s.18

her biri dünyâya sâhip olmak ister, fakat onlardan hangisinin sermâyesi çok olursa o kazanır. Binâberîn müşterek menfa‘atleri hilâfına olarak sermâyedârlar dünyâya tahakküm için aralarında da mücâdele ederler işte hükümetlerin arasındaki muharebelerin sebebi budur. Muhtelif milliyetlerden, muhtelif dinlerden, amele ve köylüler sermâyedârları kazandırmak için bu harplerde vâsıta olarak kullanılırlar ve birbirlerini öldürürlar. Harb-i Umûmî ilan olundu: Çünkü İngiliz sermâyedârları da öyle arzu ediyordu. İngiliz sermâyedârları dünyânın her tarafında Amerika, Avusturalya, Afrika, Asya′daki zayıf milletleri eziyor ve soyuyorlardı.

Alman sermâyedârlar da böyle yapmak hevesinde idiler.

Ehemmiyetsiz bir sebep ve bahâne ile bu soyguncular birbirlerinin boğazlarına sarıldılar. Harp başladı. Diğer sermâyedâr hükümetlerin bazısı İngiltere′nin ve bir kısmı Almanya′nın tarafında sıraya girdiler.

Rusya′da Çar, sermâyedârlar ve büyük arâzi sâhipleri Türkiye′yi elde etmek ve onun zenginliğinden istifâde etmek istiyorlardı. Bunun için İngiltere ve Fransa ile Almanya′ya karşı birleştiler ve bu en az üç milyon amele ve köylünün mahvolacağını Çar′a, sermâyedârlara karşı kimsenin başkaldıramayacağını da düşündüler:

Harpten çok evvel Yoldaş Lenin bunu anlamış ve amelelere anlatmış idi. Ve harp başladığı zamân vaktin geldiğini ve zenginlerin mefa‘ati için harp etmekden çekilerek bütün dünyâ sermâyedârlığına karşı harbe başlamaları lâzım olduğunu ilan etmekte birinci oldu. Fakat bazıları hatta Lenin′in eski mu‘allimlerinden Alman sosyalisti Kautsky başka düşünüyorlardı.

Ameleye rehberlik eden âdemler arasında Kautsky gibi proleterya menâfı‘ını gözetmeyen, hıyanet eden Fransız sosyalisti Tomas ve Alman amelelerinden Şaydman var idi ki bunlar açıkça sermâyedârların hizmetine koyuldular ve burjuva hükümetleri nâzırları oldular.

Ne olursa olsun ameleleri uyandırmak lâzım idi.

Lenin yoldaş Alman sosyalistlerinden Liebknecht[78], Roza Luksemburg ve diğerleriyle müttefiken bu işe koyuldu. Bunlar muhtelif memleketlerin sosyalistlerinden mürekkeb evvela Zimmervarld ve sonra Kiental′da bir kongre topladılar. Ve cihân amelesinin zenginlerin menfa‘atine kan dökmelerini men‘ için harbi bırakmalarını ve sermâyedârlara arâzi sâhiplerine, krallara karşı harbe koyulmalarını te’mîn için karârlar verdiler. Harbin bidâyetlerinde Bolşeviklerin vazi‘yeti pek müşkil idi: Pravda Gazetesi men‘ edildi. Duma a‘zaları Moranov, Petroski ve diğerleri Sibirya′ya nefy edildiler ve amele hareketi bastırıldı fakat Lenin çalışıyordu. Herkese ma‘lûmdur ki harp nasıl hitâme erdi: Amele ve askerler Petersburg′da kıyâm ettiler ve Çar′ı bir saman yığını gibi devirdiler. İktidâr ve hükümet sermâyedârların, zenginlerin, arâzi sâhiplerinin ellerine geçti ve bunlar harbe devam etmeye karâr verdiler.

[78] Karl Liebknecht

Sosyal revolüsyonerler Çernof[79], Kerenski[80] ve Menşevikler Sereteli[81], Martof, Çakahidze[82], Dan[83], Liber[84] arâzisi sâhiplerinin ve sermâyedârların emirlerine amâde oldular.

s.19

Eski tehlike yine görünmüşdü: Ameleler Çar′ı yıkmışlardı fakat hiçbir şey değişmemişdi. Kuvvet ve arâzi yine eşrâfın, sermâyedârların, beylerin, ellerinde kalmıştı.

Amelelere bir hareket programı çizmek ve yol göstermek için acele etmek lâzım idi. Gerçi gerek Petersburg′da ve diğer şehirlerde ameleler (1905)′i unutmamışlardı. Çarı devirir devirmez bir amele ve askerler şûrâsı te'sîs ettiler fakat bu Menşeviklerin ellerinde idi ve sâkin müttebi‘ bir koyun sürüsü gibi sermâyedârların arzusunu yapıyordı.

Lenin yoldaş ecnebi memleketlerde idi. Rusya′ya gelmek istiyordu. Fakat muharib devletlerin topraklarından geçmek pek zor idi.

Bugün Kızıl Ordunun Başkumandanı olân Harbiye Komiseri Yoldaş Troçki gibi birçok arkadaşları İngiltere tarikiyle gelmek istediler fakat orada habse atıldılar ve aslâ hayâle gelmez sergüzeştlerden sonra Rusya′ya gelebildiler. Alman arkadaşları ile uzun müzâkerelerden sonra Lenin Almanya′dan geçerek Finlandiya tarikiyle Rusya′ya gelebildi. Sermâyedârlar ve dostları Lenin yoldaşın Almanlar′a kendisini satmış olduğu ve karışıklık çıkarmak için Almanya′dan zırhlı vagon ile geldiğini bağırmağa başladılar fakat inanan olmadı.

Rusya′ya gelir gelmez Lenin Petersburg amelelerini topladı ve ecnebi memleketlerinde ne yapmış olduğunu Rusya′ya nasıl geldiğini ve şimdi amelelerin ne yapmaları lâzım geldiğini anlattı.

İşte nasîhatlerinin esâsı şunlar idi:

Çar′ı yıkmakla ameleler bir harika göstermişlerdi.

Biraz daha gayret ederek sermâyedârları ve arâzi sâhiplerini de devirmek lâzım geliyordu. Asıl müşkil olân bu idi. Zîrâ Çar′ı devirmek daha kolay idi. Fakat

[79] Viktor Çernov
[80] Födr Kerensky
[81] Irakli Tsreteli
[82] Nikolayi Semyonoviç Çheydze
[83] Fyodor İvanoviç Dan
[84] Mihail Liber

arâzi sâhiplerini sermâyedârları devirmek için birçok müşkilâtı iktihâm eylemek lâzım geliyordı. Elhasıl her şeyden evvel kuvvet ve iktidârın şûrâlara, arâzi ve fabrikaların köylü ve amelelerin eline geçmesini te'mîn eylemek lâzım idi.

Ameleler Lenin yoldaşın nasîhatlerini takdir ediyorlardı. Fakat düşmanları olân sermâyedârlar S. R.′ler[85] kudurmuş gibi ta'arruza başladılar. Hatta Lenin′in kıymetli mu'avinlerinden bazıları da ümîdi kesmişlerdi.

Fakat Lenin ameleleri ve köylüleri nereye sevkettiğini biliyordu.

Onlara Çar′dan alınan kuvvetin şimdi görünüşde ahâlinin aldığını fakat hakîkatde arâzi sâhipleri, sermâyedârlar ve onların yardakçıları olân Menşevikler, S.R.′ler elinde bulundurduğunu

s.20

anlatıyor. " kuvvet şûrâların olmalıdır" diyordu. O böyle yazıp tekrar eyledikçe Bolşeviklerin tarafına geçen asker ve amele daha ziyâde artıyor ve bunlar sermâyedârları arâzi sâhiplerini daha ziyâde sıkıştırıyorlardı.

Temmuz ayında Petersburg′ta askerlerin büyük bir isyânı oldu, şehrin birçok mahallerini zaptettiler. Ve kuvvet-i hükümetin şûrâlara verilmesini talep eylediler. Fakat sermâyedârlar isyânı bastırdılar ve Bolşevikleri tarda başladılar.

Lenin yoldaşı da tutarak öldürmeye karâr verdiklerinden yoldaşımız yeniden saklanmaya mecbûr kaldı.

Fakat saklandığı yerden ameleleri mücâdeleye davet ediyordı.

Ve fenaki sermâyedârlar Kerenski ile berâber yeniden serbesti ve hürriyet kelâmı kaldırmak arzu ederek kendi yardımlarına Çar′ın generalllerinden Kornilof'u[86] çağırdıkları zamân ameleler derhal Lenin′in nasîhatleri mûcibince hareket etmek ve hükümeti ele almak lâzım geldiğini aksi takdirde her şeyin evvelki gibi olacağını anladılar.

1917 Teşrîn-i evvelinde Lenin ameleleri silâh başına çağırdığı vakit bir âdem gibi hep birden ayaklandılar mücâdeleye koyuldular ve hükümet az zamânda amele ve köylülerin eline geçdi.

O aralık toplanan Amele, Köylü ve Askerler Şûrâlarının Umûmî Kongresi Lenin′in vesâyasını hayâta geçirdi: toprakların çalışan köylü rençberlere taksîmi fabrika ve imâlâthânelerin amelelere verilmesi, bütün servetlerin halkın olması….

[85] Sosyal Revolüsyoner
[86] General Kornilov

Hükümet hakîkaten amele ve köylülerin eline geçti yeni bir hükümet kuruldu ve Lenin yoldaşın riyâsetine seçildiği Halk Komiserler Şûrâsı kuruldu. Aynı zamânda amele, Köylü ve Kızıl Ordu Murahhasları Merkezî İcra'iye Komitesi seçildi.

O zamân amele ve köylülerin arâzi sâhiplerine, sermâyedârlara karşı Lenin yoldaşın söylediği kavga başladı. Bu kavga bir birçok kanlara mâloldu fakat şimdi tam bir muzafferiyet ile neticelenmiş bulunuyor.

Bütün dünyâ ameleleri anladı ki Lenin yoldaşın söylediği sözler doğru imiş… 1917 Teşrîn-i evvel İnkılâbı'ndan sonra Bolşevik Fırkası ismini değiştirdi. Şimdi Rusya Komünist Fırkası nâmını taşıyor.

Yoldaş Lenin'nin diğer bir iddi'âsı da hakîkat-pezîr oldu. O, hükümeti ele almak için yapılacak mücâdelenin Çar′a karşı yapılmış olân mücâdeleden daha zor olacağını söylemişti. İşte şûrâlar hükümetinin te'sîsinden beri dört bu kadar sene geçdiği halde nihâyet bir buçuk senedir ki Krasnof[87], Kolçak[88], Yudeniç[89], Denikin gibi arâzi sâhipleri veya onların aylıkcıları yâhûd da sermâyedârların hizmetcileri olân Generallerden kurtuldu. Rusya′nın Almanlarla akd edilen Brest-Litovsk Mu'âhedesine i'tirâz eden mu'ârızlarının sözlerine bakmayan Yoldaş Lenin bütün dünyâ amele ve köylülerinin lafa değil işe baktıklarını söyleyerek işine devam ediyordu.

s.21

Lenin haklı idi. Brest Mu'ahedesinden bir müddet sonra Kanlı Nikola gibi Alman İmparatoru da tahtından indirildi.

1917 Temmuzunda Petersburg'da Bolşeviklerin ric'ati esnâsında soğukkanlı[lı]ğını yalnız bir âdem muhafaza etmiş idi. Bu da Yoldaş Lenin idi! Teşrîn-i Evvelde harbiye mektebleri talebeleri inkılâb aleyhinde kıyâm eyledikleri zamân Yoldaş Lenin lâzım gelen yolu gösterdi. Beyazların kıyâmı bastırıldı.

1918′de Moskova′da sol inkılâbcı sosyalistlerin isyânı zamânında Kolçakların Yudeniç, Denikincilerin, ta'arruzları ânında genç ve ihtiyarları mücâdeleye davet edip cesâret veren yine Lenin oldu.

---

[87] Pyotr Krasnov
[88] Aleksandr Vasiliyeviç Kolçak
[89] Nikolay Yudeniç

Lenin′i bütün dünyâ tanır, işçi ve köylülerin dost ve düşmanları onu bilirler. Dostlar nihâyetsiz bir muhabbetle severler. Düşmanlar ebedi bir intikâm hissi beslerler.

Yoldaş Lenin, hissiz ve zâlimlerin hizmetcisi bir kadın tarafından yaralanmış olduğu zamân bütün amele ve köylüler ne kadar çok muzdarib olmuşlardı.

Lenin yaşıyor ve yaşayacakdır. Onun düşüncesi milyonlarca işçinin sa'adetidir. İşte 35 senedir amele ve köylü sınıflarının iyiliği için mücâdele ediyor. 30 seneden fazla Çar′ın hafiyeleri ve cellâtları tarafından dûçar-ı ta'arruz olmuştu. 32 senedir bütün dünyâ amele ve köylülerini mücâdeleye, muzafferiyete çağırıyor.

Sesi aynı kuvvette, eli aynı kuvvette, zihni aynı kuvvette olarak bugün yine çalışıyor.

Yaşasın cihân inkılâbının büyük rehberi Lenin!

s.22

FREDERİK ENGELS

İkdisad âlimi Frederih Engels[90] 1820 senesinde doğmuş ve 1895 senesinde vefât etmiştir. Frederih Engels Barmen fabrikacısının olğu olup gâyet güzel terbiye görmüş ve bilahare husûsi sûretde felsefe ilmiyle uğraşarak ma‘lûmâtını yükseltmiştir. Engels gâyet sâde bir hayât geçirir ve daima kenarda yaşayarak mâhiyetine büyük bir te’sîr bırakmışdı. Engels babasın İngiltere’de Mençıstır′da bulunan fabrikasında ilk defa olarak kapital ile amele sınıfının ne kadar zıd olduğunu idrak etmiş. Ve amele hareketiyle âşina olmuş “Çartistik hareketli” ve samimi bir âdem olmak hasebiyle bütün kuvvetiyle ameleye yardıma koşmuştu. 1843 senesinde Engels Paris′te Karl Marx ile âşinalık peyda ederek o günden i‘tibâren berâberce aynı fikir etrâfında bir cepheye doğru yürüdüler. Proleteryayı hakîkî yola sevketmek, onların kendi hürriyetlerini mübâreze ile elde ettirmek. 1847 senesinde Engels “Beyne’l-halk Komünist Birliğine” girer ve bu ittifâkın teklîfiyle, Karl Marx’la berâber herkesçe ma‘lûm olân “Komünistler Manifestosu” nu yazarak 1848 senesinde mevki‘-i istişâreye koyar.

1848 ve 1849 senelerinden inkılâb hareketinin tevkîfiyle Engels İngiltere′ye hicret etmeğe mecbûr olur ve burada hayâtını te’mîn için babasının fabrikasına girer orada yine İngiltere′ye hicret eden Karl Marx′la berâber siyâsi ilmini tevsi‘e devam eyler. Engels çektiği zahmetler sayesinde Karl Marx’ın pek müstefid olduğumuz “Kapital” nâm-ı eserinin ikinci ve üçüncü cildini neşr ve ta‘mim etmiştir.

Frederih Engels′in en meşhur eserlerinden Rusça′ya tercüme edilenler şunlardır:

“İngiltere Amelesinin Vaziyeti”, “Felsefe”, “Siyâsi İktisâdiyat ve Sosyalizm” ve Aileye Mensûbiyet, Mülkiyet-i Husûsiye ve Hükümet”.

[90] Friedrich Engels

s.23

JAN POL MARAT[91]

Jan-Pol Marat 1743 senesinde doğmuştur. Tıbbıye ilmini öğrenen Marat birkaç seneler İngiltere ve Felemenk′te imrâr-ı hayât ederek bilahare Fransa′ya avdet ve cerrahlık vazîfesini îfâ eyler. 1789 senesinde Fransa′da büyük Fransa İnkılâbı başlar Marat bu inkılâb hareketine büyük fa‘aliyetle iştirâk eder. Marat "Halkın Dostu" nâmında bir gazete neşrine başlar ki bu gazete vâsıtasıyla eski idâreyi muhafazaya kalkışan zâdegân ve ruhbanları başta kral olmak üzere bî-âman bir sûrette kamçıladığı gibi inkılâbı ellerine alarak kendi maksatları keyfine kullanmak isteyen burjuvaları da aynı hâle uğratmaya muvaffak oldu. Marat işçileri kahramanâne bir sûretde müdafa‘a etmiştir ki bununla Paris fabrikalarının arasında hakîkî bir teveccüh kazanmış ve aksi olarak burjuva sınıfınında o nisbetde düşmanlığına hedef olmuştur. Burjuvazya hükümetinin ajanları Marat'ın gazetesini birçok defalar kapatarak kendisini mahkemeye vermişlerdir. Daima ta'arruza uğrayan Marat nihâyet gizlenip mahzanlerin içinde çalışmaya mecbûr olmuştur ki mezkûr mahzenlerin fena havası yüzünden sıhhati sarsılmıştı. Bu sûretle mürûr eden hayâtın neticesi olarak göz ağrıları, kansızlık, uykusuzluk ve cilt hastalıklarına mübtelâ olmuştur.

Daha sonraları ta‘kibat o kadar artmıştır ki Marat İngiltere′ye firâr etmeye mecbûr olmuş fakat az bir zamân sonra yine kendi fa‘aliyetinin semeresi olarak Cumhuriyet İnkılâb (Bakunin) Fırkasının başına geçmişdi. Marat, Fransa′nın âlî ve pek nüfuzlu bir teşkîlâtı olân (konvent[92])in a‘zâsı intihâb olundu. O vakitlerde gâyet büyük pahalılık sebebinden zahmet çeken Paris için Marat Konvent'ten sıpekülanetlerin cezâlandırılmasını talep eyledi. Gıdasızlık yüzünden heyacana gelen fukarâ halk dükkân ve mağazaları yağma etmeğe başladılar ki, burjuvazya sınıfına mensûb olup Bakunistlerin düşmanı olân Jirondenistler bundan istifâde ederek Marat'a şiddetli hücumlara başladılar. Onların bu alçakca yapdıkları hücum ve propangandalar boşuna gitmedi 1793 senesi 13 Temmuzunda Şarlona

[91] Jean-Paul Marat
[92] Ulusal Konvansiyon

Korda[93] nâmında bu kadın Fransa'yı büyük bir düşmandan kurtarıyorum fikriyle hançer ile Marat'ı öldürdü.

İşte milletin sa'adeti için bu kuvvetli inkılâbcı hayâtını böylece fedâ eyledi.

Birçokları Marat'ı sertlik ve kan emicilikle ithâm eyliyorlar ki bu hiçbir vakit doğru değildi. Marat'ı sertlikle ithâm edenlere şu yolda cevab veriyordu: (eğer ben beş yüz tane şakînin idâmını tavsiye ettimse bununla milyonlarca bî-günâh milleti kurtarmış oldum)

[93] Charlotte Corday

s.24

GÜRCİSTAN SOSYALİST CUMHURİYETİ

Gürcistan Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti Merkezî İcra'iye Komitesi Re'isi Yoldaş Filip Maharadze

Gürcistan Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti Halk Komiserler Şûrâsı Re'isi Yoldaş Budu Mmdivani[94]

Gürcistan Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti Umum Şûrâlar İctimâ'ınca Acaristan Muhtâriyeti Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti murahhaslârından Merkezî İcrâ'iye Komitesi a'zâlığına intihâb edilen yoldaşlarımız.

Y. Tahsin Himşiaşvili
Y. Süleyman Diyasamidze
Y. Doktor Gogo
Y. Kocolaşvili
Y. Hasan Cicevadze

[94] Polikart (Budu) Mdivani

s.25

ACARİSTAN TARİHİ

Acaristan ve Acaralılar hakkında birçok muharrirler muhtelif eserler yazmışlardır. Fakat bunların bir kısmı doğru bir kısmı da yanlıştır. Binâberîn Acaristan ve Acaralılar hakkında yazılan bu satırlar çok muharrirlerin eserlerinden iktibas olunmuştur.

1829 târîhinde akdedilmiş olân Edirne Muahedesiyle Acaristan Vilâyeti Rusya′ya ilhak olunmuştu. 1878 Berlin Muahedesiyle Türkiye'nin elinde bulunan diğer on sekiz livâ da Rusya′ya ilhak olundu ki bunlar Şavşat, İmereti, Ardanuç[95], Artvin, Yukarı Acara, Aşağı Acara, Batum, Çakva[96] ve Kobilet (Çürüksu) ta eski târîhlerde bu havâli kısmen de Bizanslılar tarafından meskûn bulunuyordı. Kafkasya′nın bütün havâlisinde ki ahâlinin âdâtı an'ânâtı lisânları en eski seyyahların nazar-ı dikkatini celb ediyordu.

Acaristan ve civârı hakkında ilmi, tabi'i ve coğrafi ma'lûmâtı yalnız Bizanslılar ve Romalılar târîhinde değil daha pek çok ecnebi muharrirlerin eserlerinde tesâdüf olunur ki bunlar en yakın zamânlara kadar bu havâliye bizzat gelip tedkîkât ve tenbi'atda bulunmuşlardır. Batum Vilâyeti ile civarı Türkiye′nin elinde bulunmadan mukaddem Gürcistan′ın idâresinde bulunuyordu ki o zamân buralara Samtredia ve Saatabego da dâhil olmak üzere Yukarı Gürcistan nâmı veriliyordı.

Eskiden Samtredia kayalı Dağları üzerinde bulunan üç kaleyi Araplar bu havâliye geldikleri zamân tahrip eylemişler fakat onlardan sonra Gürcü Kraliçesi Tamara bu üç kaleyı birleştirerek yenisini inşa ettirmiştir. Meşhur Bizans muharrirlerinden (Kasenof)[97]a nazaran bu havâlide meskûn bil'umum ahâli on bin Bizanslıların rica'ati esnâsında rûhânî Gürcü papazlarının idâreleri altında bulunurlarmış ki bunlar ahâli nazarında kral kadar ehemmiyet ve nüfûzu hâiz bulunuyorlarmış.

---

[95] Eserde "Ardanuş" şeklinde yazılmıştır.
[96] Chakvi
[97] Ksenophon

Roma muharrirlerinden (Strabon)a nazaran bu havâli (Laz)lar sarfından meskûn bulunmakda imiş ki bunlar İveri ve Kolhid taraflarında oturanlarla aynı ırka mensûb olup aynı lisânı tekellüm eylemekte imişler.

Romalıların meşhur tabî‘iyyûnundan (Pilin)[98]e nazaran Bizanslılarla harp eden Acemler arasında Acara, Ahısha ve Ardanuç civârı ahâlisinden Gürcülerde bulunmakta imişler.

Romalılar zamânında, bütün Asya-yı Suğrâ ve

s.26

Trabzon havâlisi Romalıların eline geçtiği vakitlerde bu havâlide Hıristiyanlarda mevcut imiş ki elyevm Batum ve civarında ve Çoruh vâdîsinde bakâyasına tesâdüf edilen manastır ve kilise harâbeleri de bunu gösteriyor.

Arabların ta‘arruz ve hücumları Bizans, Ermenistan ve yukarı Gürcistan nâmını bir aralık taşımış olân bu havâliye karşı vuku‘ bulmuştur. Bilahare İslâmların fütûhatı esnâsında Bizans, Acem ve Türk pâdişahları da bu havâlide icrâ-yı hükm eylemişlerdir. Sonraları Bağrati Davit ve Kraliçe Tamara tarafından bu havâli zabt olunmuştur.

Kraliçe Tamara tarafından te’sîs olunan Trabzon İmparatorluğu 1461 senesine kadar bâki kalmış ve bu havâlinin muhafazasına büyük roller oynamıştır.

Tamara′nın vefâtından sonra bütün bu havâli yavaş yavaş istiklallerini elde eylemişler ise de Cengiz ve Timurlenk gibi cihângir zâlimlerin taarruzlarına ve istilalarına maruz kalmışlardır. 1453 senesinde İstanbul′un Türkler tarafından zabtı üzerine Trabzon İmparatorluğu da inhitâta dûçâr olmuş ve sekiz sene sonra 1461′de büsbütün mavf ve inkiraz bulunmuştur. Bağrati ve David nâmında ki Gürcü kralları zamânında bu havâli Gürcistan′dan tamâmen müstakil ayrı ayrı beyler tarafından idâre olunmuş ve daha sonra hepsi birleşerek bir şahıs tarafından idâre olunmaya başlamıştır. Türkler nazarlarını Trabzon sonra bu havâliye de dikmişler ve Türk sultanı birçok defalar bu taraflara asker sevk eylemişlerdir.

Bu sûretle muhtelîf beylikleri bir araya toplayarak bir idâre altına alan şahıslara (atabek) nâmı vermişlerdir ki Gürcü kitâblarına nazaran bunların birincisi (Sarkis) olmuştur. Bundan sonra oğlu (Kvarkare) idâre etmiştir. Fakat

[98] Gaius Plinius Secundus

ondan sonra gelenler Gürcü Krallarına karşı isyân etmişler ve büsbütün müstakil olarak idâreye başlamışlardır.

İstanbul'un zabtı ve Trabzon hükümetinin inhitâtı üzerine bu havaliye atf-ı nazar eden Türklerle ikinci atabek Kvarkare harb etmiş ve 1580′de Türkler tarafından esîr edilmiş ise de sultan tarafından bu havâliyi idâreye me'mur edilmiş olup vefâtından sonra birâderi Manuşar[99] siyâseti tebdil edilmiş ve âdetâ müstakil olarak idâre-i hükümet etmeğe başlamış ve sultan tarafından gelen emirleri dinlememiştir. Türk askerleri o aralık ta'arruza geşmişlerse de nihâyetü'l-emr 1587′de Türkiya′nın himâyesi altına girmeyi kabûl eden musâliha imzalanmıştır.

Bilahare bu havâli Prenslerinden Safer Paşa sultan tarafından Ahısha paşası olarak tayin edilmiş olup 1625 senesinde Batum Vilâyeti de bu paşanın idâresi altına verilmiştir.

Aynı zamânda Sultan, Erzurum Paşasına gönderdiği bir emirnâmede Ahısha Paşasına her sûretle mu'avenetde bulunmasını bildirmiştir. Fakat Safer Paşa′nın idâreyi eline alması ve Türklere tabi' olmalarıyla berâber Acara ahâlisi Becanidze â'ilesininin yardımlarıyla harbe başladılar. Bu sûretle 1630'dan 1740 senesine kadar yüz sene bir müddet bu idâreyi Acara tanımamak istemiştir.

s.27

Atabek sülâlesi inhidâm etdikden sonra bu havâli paşalık ünvanını almış ve Türk hükümetinin kısmen idâresi altında kalmıştır. Bu sûretle bu havâli sancaklara taksim edilmiş prensler ve beyler tahakkümü ellerinde bulundurmuşlar ve köylüler bunların esâreti altında yaşamaya başlamışlardır.

Beyler kendilerine verilen imtiyâzâtı kaybetmemek için hükümete her sûretle mu'avenete şitâbân olmuşlardır.

İlk beyler Eristav, Diasamidzeler olmuş ve Batum havâlisinde Himşiaşvililer ve Tavgiridzeler, Cavcavedzeler… ilh olmuşlar, eşrâf arasında da diğer beyler mevcut bulunmuşlardır.

Hükümet aynı zamânda memuriyetlere ahâli arasından da âdemler tayin eylemiş ve bunlara (ağa), (efendi) rütbesi vermiştir. Bu sûretle idâreye başlanılan Acaristan′da az zamânda diğer tahakkümler başlamış ve hiç kimse köylü halkın ihtiyacâtını düşünmemiştir.

---

[99] Manuchar II Jageli

Rus′lar zamânında aynı politika hemen hemen tatbik edilerek memlekete sâhip olabilmek için beylik ağalık sınıfları himâye olunmuş ve imtiyâza nâil olmuşlardır.

1878′de Acaristan Rusya′ya ilhak olunduktan sonra en büyük kabahat köyler bırakılarak yalnız Batum şehrine ehemmiyet verilmiş olmasıdır. Aynı zamânda tayin olunan memurların memleketle hiç alakadar olmamış bulunmaları ve kendi mefaatlerini temini düşünürek ahâli ve memleketin saadetine çalışmamış olmalarıdır.

Rus idâresine geçmekle berâber fukarâ sınıfı yine bey ve eşrâfın tahakküm ve esâreti altında inlemiştir.

1914 senesine kadar Rus idâresinde kalan Acaristan Harb-i Umûmî esnâsında 1917-1918 târîhinde bir aralık Türk idâresine geçmiş 1919 nihâyetine doğru İngilizler gelmiş ve Türkleri çekilmeye mecbûr etmişlerdir. İngilizler Kızıl İnkılâb Ordusunun kuvvet ve muhâcemeti ve ahâlinin Şûrâ-i Usûl İdaresine karşı göstermiş oldukarı merbutiyyet ve samimiyet karşısında münhezima ve her şeylerini satmak sûretiyle çekilmeye mecbûr kalmışlar. Ondan sonra Acaristan Gürcistan′ın idâresine geçmiş ve bir sene kadar Menşevik idâresi altında inlemiştir. 1921 senesi 18 Martında Menşeviklerde makhûra[n] çekildikden sonra şûrâ idaresi te'sîs etmiş ve Nîsân ayı zarfında Gürcistan resmen Acaristan′ın Muhtâriyetine dâ'ir bir beyânname neşr eylemiştir.

Bu aralık Acaristan Meclisi nâmıyla bir iki meclis teşekkül itmiş ise de bunlar fukarâ sınıfının menafi'ini müdafa'adan ziyâde beyliği himâye etmişlerdir.

7 Teşrîn-i Sâni′de Batum′da in'ikad eden Fukarâ Komiteleri Birinci Kurultayı 11 Teşrîn-i sâni′de verdiği bir karâr ile bu Kara Meclisi yıkmış ve bir Kırmızı Meclis teşkîl eylemiş olup bilahare 14 Kânûn-ı Sâni 1922 târîhinde teşekkül eden Merkezî İcra'iye Komitesi idâreyi eline almış ve şûrâlarıyla idâre olunmakda bulunmuştur.

s.28

ACARİSTAN VE ACARALILAR

Ahvâl-i Coğrafya, Tabi‘iye, Zîrâ‘iye, Âdat, ve İklim

Acaristan şimâlen Guria[100], şarken Ahısha ve Cavaheti, Garben Karadeniz ve Cenûben Trabzon Vilâyeti ile mahdûd olup şimâlinde bulunan yüksek dağlar şimâl rüzgârına karşı bu memleketi muhafaza eder.

Ormanların çokluğu hasebiyle hava daima yağmurludur, bu daimi yağmurlar ve muhtelif sular iyi mahsûl alınmasına yardım eder.

Başlıca nehirleri Çoruh Suyu, Acara Suyu, Shali, Potshovi, Şavşuri ve ilhdir. Umûmîyet itibariyle mısır ekilirse de iklimin iyi ve müsaid olması hasebiyle, limon, portakal, mandalina, çay gibi mahsûlat bolca yetişir.

Ormanların çokluğu hasebiyle tahta da boldur. Acaralılar umûmîyetle rençberlikle ve hayvan beslemekle geçinirler. Ekseriyet-i azimiye Müslüman’dır. Bununla berâber Hıristiyanlara karşı muhabbet ve samîmiyet beslerler. Eski devirlerde hükümetlerin tazyîk ve cebirlerine rağmen âdât ve ananâtı muhafaza eylemiş bulunan Acaralılar ekseriyetle Gürcüce konuşurlar fakat Türkçe dahi bilirler.

Acara ahâlisi ise muhabbetleri ve fevkalaade cesâret ve şecaatleri ile târîhde nâm kazanmışlardır.

Silâhı severler ve iyi nişancıdırlar. Umûmîyetle Acaristan′da yeşil çayırlar, şelaleler, latif ve ruhnevâz ve gâyet güzel manzaralara çok tesâdüf olunur.

Acaristan′ın ihtiva ettiği arâzi alem-i şumûl bir kıymet-i tabi‘iye ve sıhhiyyeye mâliktir.

Yeşil, zemerdin dağ ve ormanlarını görenler, leziz ve latif sularını içenler, ruhnevâz ferahfezâ mevaki‘-i sayfiyelerinin saf ve ceyyid havalarını tenefüs edenler bu hakîkati tasdikte zerre kadar tereddüt etmezler.

Bâ-husûs Acaristan′ın merkez hükümeti olân Batum şehrinden başlayarak Kobilet(Çürüksu)’e kadar olân sahil-i bahrîsinin çamlıkları arasında basit ve fakat mütenevvi‘ bir usûl-ı mimariyye ile inşa edilmiş daçalarının daire-yi manzarası

[100] Eserde “Guri” olarak yazılmıştır.

insâna başka bir ruh, başka bir zevk ve neşe vermektedir. Denilebilir ki tabi‘yet-i bedyi‘ nokta-i nazarından Acaristan′a lütuf ve ihsanı esîrgememiştir.

Didi Acara, Keda, Sağoreti, Hulâ(Hulo) gâyet hoş manzaralı kasabalardır. Aynı zamânda gâyet güzel bir kasaba olân Çürüksu (Kobilet) Rayoni biraz sıcak bir iklime

s.29

mâliktir. Ahâlinin mısır zırâ‘ati ile meşgul olmaları hasebiyle asıl yedikleri mısır ekmeğidir.

Batum civarında kıymetdar birçok nebâtât yetişir ve iki saat mesafede meşhur bir nebatat bağçesi vardır.

Bütün mâ[ve]ra-yı[101] Kafkas′ın mühim bir kapısı ve işlek büyük bir ticaret limanı olân Batum Şehri iklim i‘tibâriyle oldukça iyidir. Yazın biraz harâret fazla olursa da sayfıyeleri dilrübâdır.

Güzel bir bulvarı, ayrıca bir nebâtat bak[h]çesi mevcut olmakla berâber büyük mebani vadır. Şehir civarının meyvesi gâyet boldur. Şehirde birçok imâlâthâneler ve şehri tamâmen tenvir eden elektrik fabrikaları vardır. Batum limanı inşaat ve sanat itibârıyla dünyânın iyi limanlarından biridir. En sert havalarda birçok vapurlar emniyetle durabilirler.

Şehrin sokakları paket ve çakıl taşlarıyla döşenmiş sâhip bilhassa son zamânlarda Enternasyonal Caddesi tevsîm edilmiş olân Marinski Caddesi bir hatt-ı müstekim üzerinde iki tarafı hurma ağaçlarıyla süslenmiştir. Oldukça muntazam tiyatroları, sinemaları ve muhtelif kulüpleri, mükemmel otelleri ile Batum tam manasıyla bir Avrupa şehrine müşâbihtir.

Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan Federatif Şûrâ Cumhuriyetlerine ve hatta İran′a giden bi’l-umum eşya Batum tarikiyle sevk olunur.

Şehirde bi’l-umûm devletlerin siyâsi ve ticâri mümessilleri vardır ve her milletden ahâli mevcuttur.

Bu gün Muhtâriyetleriyle bahtiyar ve mes‘ûd yaşayan Acaralılar Gürcistan Şûrâ Cumhuriyetinin müzâheret ve mu‘avenetiyle yakın bir âtide terakkî ve te‘âli tarîkinde büyük adımlar atmağa çalışmakdadırlar.

[101] Mutemelen burada Mavera-yı Kafkas′ın denmek istenmiştir.

s.30

Acaristan Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti
Merkezî İcrâ'iye Komitesi

Resim 1: Merkezî İcrâ'iye Komitesi Re'isi Y. Tahsin Himşiaşvili
Resim 2: Merkezî İcrâ'iye Komitesi Re'îsi Mu'avini Y. Tenkiz Çikeneti(?)

14 Kânûn-ı sânî Cumartesi günü sonuncu ictimâ'ını yapan Acaristan amele ve köylü kızıl ordu bahriyeliler umum şûrâları tarafından ittihab edilen merkez-i icrâ'iyye komitesi a'zâları:

*Tahsin Himşiaşvili	Süleyman Diyasamidze
*Tengiz Çekenti	Yesensky
*Ramişvili	Süleyman Lord Kipanidze
*Abdullah Koko	Hüseyin Gogididze
Marşak	Kemal Noğâydeli
Zekerya Lord Kipabidze	Osman Moskobili
Çupruni	Ali Bolkavadze
Belof	Hasan Beridze
Jrodski	Cemal Pagava
Tavberidze	Süleyman Bayramidze
Viktor Siharulidze	Hasan Cicevadze
Belomzak	Rıza Tavgridze
Hoçolaşvili	Todria
Receb Nijeradze	Uilson[102]
Zekerya Lord Kipanidze	Meladze

İhtar: Yıldız işaretli yoldaşlar Divan Riyâset a'zâlığına seçilmişlerdir. Diğer a'zâlar henüz tayin etmemiştir.

[102] Wilson

s.31

BATUM′UN TÂRİHİ

Batum ismi ilk defa olarak Roma muharrirlerinden "Pelin[103]"in eserinde göze çarpmaktadır. Ba'de'l-mîlâd 23-79 senesinde yazdığı eserinde (Pelin) bu havâlinin nehirlerini ta'dâd ederken (Batis) isminde bir nehir zikrediyor.

Bu muharrirden sonra diğer bir muharrir (Araryen Falavyos)[104]un (miladdan 80-160) sene sonra yazdığı (Parabilos Ko'inos) nâm-ı meşhur eserinde şu satırlar göze çarpmaktadır:

"(Apsamis) nehrinden sonra biz, (Akamisis) Nehrini geçtik. Bu nehir (Apsamis) Nehrinden 15 stad (bir stâd 125 adımdır) uzakdadır. (Akamisis) nehrinden 75 stad ötededir."

(Felavyos tarafından bahs edilen Akamisis Nehri Çoruh suyu ve Batis Nehri de Barshâna Irmağından sonra gelen Sakolokoba suyudur.)

Muharrirlerin hiç birisi bu isimlere yakın bir şehir veya kasaba zikretmemişler, bu da gösteriyor ki o zamân şehir mevcûd değilmiş veya mevcûd ise de oradan geçmemişlerdir.

Fakat daha sonraları Parfi Muhârebeleri zamânında Bâtis nehrinin medhali Romalıların tüccar ve harp gemilerine bir melce' olarak kullanılıyordı. Şu halde bu da isbât ediyor ki o mevki'de, yani Bâtis Nehrinin medhalinde gemiler için ticaret mahalli olarak kullanılan kasaba gibi bir şehir mevcut imiş.

1461 senesinde Trabzon′un zaptından mukaddem Batum, Bâtis Nehrinin ismiyle müsemmâ küçük bir kasaba olduğu halde bütün bu havâli bu kasaba ile berâber Gürcülerin eline geçtikten sonra Batum tesmiye edilmiş ve sonra da Batum nâmını almışdır ki bu güne kadar o sûretle kullanılmakdadır.

Sakolkoba Suyu şüphesiz Batis Irmağıdır. Çünkü bu suyun mansıbında eski paraların, binâ temellerinin, eski destilerin bulunması da bunu isbât ediyor.

(Batum havâlisinde bulunan ihtiyar eski âdemler Kırım Muharebesinden evvel Sakolkoba Suyunun taşdığını tarlaların alt üst olduğunu ve oralarda eski yapıların temel ve direk gibi mermerden bâkâyaları görüldüğünü hikâye etmekdedirler.)

---

[103] Gaius Plinius Secundus
[104] Flavius Arrianus

Şu halde bu günkü Batum′un eski temeli olân Bazis Kasabası evvel emirde bu ırmağın mansıbında te'essüs edilmiş sonra da daha cenûba nakil olunmuştur.

Bundan yetmiş sene kadar mukaddem bugün Batum′un gümrük bulunan mahâlinde birkaç gemici kulubesi mevcut imiş. İkâmetgâhı Tamara′da olân Ahısha paşasının vekili bulunan Safer Bey nâmında ki zât bütün gemilerin limanın daha cenûbuna getirmeye karâr vermiş ve Ahmediye Cami'ini te'sîs eylemiş ve bundan sonra ahâlide hicret ederek gelüb cami'in etrâfında birleşmeye başlamıştır.

[şimdi bu cami' mevcut değildir, fakat geçen asrın ikinci senesinde Rihter Fabrikasının elyevm bulunduğu mahal civarında temelleri müşâhede olunmuştur.]

s.32

Roma İmparatorluğu′nun inhitâtından sonra Batis Kasabası civarı ile berâber Bizans İmparatorluğuna a'id olân (Trabzona) ilhak olunmuş, Bizans Hükümeti eline geçen Roma topraklarında şehir ve kasabaları müdafa'a için kaleler inşâsına başlamış ve Batis Kasabası civarında Petra Kalesını inşa eylemiştir.

Bir müddet sonra Batis ve civarı Acemlerle Bizanslılar arasında savb mevki'i olmuş, Acemlerin mağlubiyeti üzerine Petra Kalesi ve Batis Kasabası Bizanslılar elinde kalmış ve bu (İrakli) zamânına kadar devam etmiştir.

(İrakli) 623 senesinde Acemlerle tekrar muharebeye girişmiş şimâle doğru gitmek üzere Trabzon′dan çıkarak Gürcistan′a geçmiş ve teb'alarını gerekse (Fisis-Poti) Nehri ile Azak Denizi arasında yaşayan Hıristiyan müttefiklerini toplayarak ilerlemiştir.

Bundan sonra Arabların muhâceratı baş göstermiş, Lazistan havâlisi vâlisinin İmparator (Leonni) den memnun olmaması hasebiyle memleketi Arablar eline geçirmeye mümâna'at etmemiş ve Arablar bu havâliyi tahrib eyledikden sonra Acemistan′a avdet eylemişlerdir.

Bundan sonra on birinci asra kadar Batis Kasabası ve civarı bir hükümet elinden diğerine geçmiş bazen Abhazlılar, bazen Bizanslılar ve birkaç defa da Gürcüler buralara sâhip olmuşlardır.

Birçok müverrihlerin verdikleri malûmata bakılacak olursa Ardanuş′da bulunan Gürcü Prensi (Büyük David) Çoruh Vâdisini ve Murgul civârını Bizanslılardan zabt ve istila eylemiştir.

On ikinci asır nihâyetinde (Fisis) Poti Kasabasına Bizans İmparatorlarından Birinci Androniko'nun (1173-1185) torunları olân David ve Aleksi nâmında iki genç kardeş, İmparator Isaac Angelos'un takibatından kaçarak gelip iltica eylemişler.

Bunların hâmisi olân Prenses Tamar İmparator Androniko'nun kızı, ahâlinin Bizans İmparatoruna karşı besledikleri hissiyatdan istifâde ederek elinde bulunan çok miktarda para ile Guria ahâlisinden ve Poti Yunânilerinden mürekkeb ordular teşkîl, Trabzonu istila, buraları Bizans İmparatorluğundan müstakil ayrı bir eyâlet olarak ilân eylemiş ve o aralık 22 yaşında bulunan Aleksi yeni Trabzon İmparatorluğunun başına geçmiştir.

Birkaç sene sonra bu havâliye Moğolların muhaceratı baş göstermiş olması hasebiyle Batis Kasabası da diğer birçok kasabalarla berâber Trabzon İmparatorluğundan ayrılmış ise de 1370 senesinde tekrar Trabzon İmparatorluğunun eline geçmiştir.

Üçüncü Aleksi′nin kızı Atenâ'nın Abhazya İmparatoru Bagrat ile izdivâcı üzerine Bagrat Üçüncü Aleksi ile bir ittifâk akd eylemiş ve kendisine tabi‘ bütün eyâletleri lüzûmu halinde Trabzon İmparatorluğuna mu‘âvenet etmeye mecbûr bırakmıştır.

(târîhlerin verdikleri ma‘lûmâta bakılacak olursa Batis Kasabası bu aralık cânilere menfâ makamında kullanılmakta imiş.)

On altı sene sonra 1384 târîhinde meşhur Timurlenk Gürcistan′ı zabt ve istila etmiş

s.33

ve Bizans İmparatoru Bagratiyo′yu, zevcesi Atenâ′yı ve oğulları David'i esîr etmiş bütün memleketi yedd-i zabtına geçirmiş ve Asya-yı Suğrâyı istilaya getmiştir. Binâberîn Batis Kasabası da Moğolların eline geçmiş fakat sonra 1461′de Trabzon İmparatorluğunun Osmanlı Pâdişahı İkinci Mehmed tarafından zaptı üzerine Prens Guryalı′nın idâresine geçmiştir.

Jorj Guryalı′nın halefi Kahaber Vardânidze 1483'de Çürüksu ile Batis Kasabası ve Suyu arasındaki havâliyi İmereti Krallığından ayrı ve müstakil olarak ilân etmiştir.

1509 târîhine kadar Batis, Kahaberin halefleri arasında kalmış fakat o zamândan sonra bütün Gürcistan ve Kolhid cenûbunu zabt ve istilâ eden Türklerin idâresine geçmiş ise de Acaristan müstakil olarak kalmıştır.

Bundan başka Gürcistan İmparatoru İmereti Kralı Rostom Guryalı Türklerden kendi istiklallerini geriye alabilmişlerse de birkaç zamân sonra 1535 târîhinde Türkler yeniden bütün ol-havaliyi ve Acaristan′ı zabt eylemişlerdir.

1547 senesinde Türkler Batis'ten çok uzak bir mesafede olmayan Gönye Kalesini inşa eylemişlerdir. Guryalı′nın Batis havâlisini istidâd için vâki‘ olân teşebbüsü âdem-i muvaffakiyetle neticelenmiştir. Türk Ordusu Üçüncü Guryalı′yı İmereti taraflarına doğru ric‘ata mecbûr bırakmış ve Guryalı pek fena şerâit tahtında bir sulh imzalamıştı.

O zamândan sonra Türkler dikkatlerini arttırmışlar ve Batum havâlisinde muhafız kıta‘atı bırakmışlardı. Aynı zamânda Gürcistan′dan nefy edilmiş olân Kral Timur da Batum′da ikâmet ediyordu. Batum paşasının delâletiyle Timurâz Türk Sultanından yardım istemiş ve tekrar tahtını tacını eline almağa teşebbüs etmişti.

Sultan bunun arzusunu yerine getirmeyi kabûl eylemiş ve daha temam tertîbat bitmeden kendisi Gönye Kalesi kumandanlığına tayin edilmiş olup aynı zamânda Ahıshalı Guryalı Atabek′in arâzisi Sultan tarafından kendisine hediye olunmuştu.

Guryalı bu tecavüze tahammül edemeyerek Timurâz'ı yakalamak istemiş ise de bu sonu[n]cu İstanbul'a kaçmış oradan askersiz Gönye Kalesına gelmiş ve sonra 1622′de Rusya′ya geçmiştir.

O aralık Batum Ahısha Paşasının elinde bulunuyordu. 1645 senesinde Türk Pâdişahı Sultan İbrahim zamânında İmereti Kralı Türk tahakkümüne karşı kıyâm etmiş, Guria ve Batum havâlisinde müsâdemelere başlamış ise de nihâyetinde birçok vergiler vermek ve eski nizamları kabûl etmek mecbûriyetinde kalmıştı. Vergilerin muntazamân verilmekte olması ve Guria ile İmereti Prenslerinin isyânları hasebiyle 1694'te Sultan Üçüncü Ahmed tarafından Sadrazamı Hasan Paşa gönderilmiş ve Hasan Paşa isyân edenleri tenkil itmiş ve birisi Batum′da, diğeri de Kutayis civarında Bağdadcıkda olmak üzere iki kale inşa eylemiştir.

1768 de Sultan Üçüncü Mustafa zamânında Rusya-Türkiye arasında harb ilan edilmiş ve İmereti, Guria … ilh Prenslerinin yardımıyla Rus Ordusu Türk

hudûdu üzerine ilerlemiş ve Batum′a yaklaşmış ise de o aralık akd edilen Küçük Kaynarca Mu‘âhedesi ile

s.34

harb durmuş bir tarafdan prensler vergiden kurtulmuşlar ve diğer tarafdan harb esnâsında Türklerden alınan vilâyetleri Ruslar, terk etmişlerdir.

Sonra yine Türkiye ile Rusya arasında 1808, 1828 ve 1854 senelerinde vuku‘a gelen harplerde Türkler daima Batum′un müdafa‘a ve muhafazası için yerli ahaliden kıta‘at bulundurmak mecbûriyetinde kalmıştır.

Kırım Muharebesi zamânında Türkler tarafından Batum′da kuvvetli bir askeri kıt‘a bulundurulmuş ve o aralık Batum kaleleri inşa edilmiştir.

1866′tan i‘tibâren Batum′a Abhazlılar gelip yerleşmeye başlamışlar ve bunlara Türk Hükümeti birçok arâzi vermiştir. Fakat Batum′un Ruslar tarafından alınması üzerine Abhaz ahâli şehri terke başlamışlardır.

Aynı zamânda geçen asrın ortalarında (1850) senesinde Batum′a Anadolu Rumları muhâcerat etmişlerdir.

Türklerin idâresi zamânında idâre paşaların olmakla berâber hüküm ve nüfuz bey ve ağaların elinde bulunuyordu. Bu tahakküm yalnız Batum′da değil Acaristan′ın her tarafında vardı. Ve bunlar ahâliyi eziyorlardı.

1878 senesinde Berlin Mu‘âhedesiyle serbest ticaret limanı olarak tanılân Batum 1886′da Rusya tarafından tamâmıyla kapatılmışdı.

Rusya idâresine karşı Acaristan ahâlisi bütün kuvvetleriyle mukavemet eylemişler ve bir sene müddet karşı durmuşlardır.

Harb-i Umûmî esnâsında Türkler Batum′a yaklaşmışlar ise de Rus idârelerinin ta‘arruza geçmesiyle Anadolu′nun ortalarına kadar ric‘at mecbûriyetinde kalmışlardı.

Rusya′da vücûda gelen inkılâbdan ve Rusya amele ve köylüsünün artık harp arzu etmemesinden dolayı tekrar ta‘arruza geçen Türkler gâyet kolaylıkla ilerlemiş ve Batum′u da istila etmişlerse de bilahire Anadolu′da vücûda gelen yeni Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Şûrâlar Rusyası arasında akd edilen i’tilaf üzerine tekrar tahliye eylemişlerdir.

Muharebeden sonra garbın emperyalist devletleri de Batum′a asker çıkarmışlar ve hatta daha ileriye gitmek arzu eylemişlerse de nihâyet tahliye eylemek mecbûriyetinde kalmışlardır.

Rusya′da 1917 senesinde vücûda gelen inkılâb hasebiyle bütün milletlerin hakkı tanılmış bulunmasına mebni Kafkas Cumhuriyetleri istiklallerini elde eylemişlerdi. Bu meyanda Gürcistan′da da şûrâ idâresi teşekkül edildikten sonra 1921 senesi Hazîrânının üçüncü günü Acaristan da muhtârriyetini elde eylemiş binâberîn Batum şehri de o zamândan i‘tibâren Acaristan Muhtâriyeti Sosyalist Cumhuriyetinin Merkez Hükümeti olarak tanınmıştır.

İşte Batum′un ufak bir târîhçesi!

Acaristan Fukarâ-i

Rençber Ahâlisi Vekilleri

Birinci Kongresi

s.37

Acaristan Fukarâ Kâsibesinin Birinci Kurultayı

Resmi Küşâd

Cihân inkılâb-ı mes‘udiyesinin sene-i devriyesi 7 Teşrîn-i sânî 1921 Pazartesi günü Batum′da Şmayevski Tiyatrosu'nda Sosyalist Amele ve Köylü Muhtar Acaristan′ın muhtelif köylerinden, temlerinden ve mıntıkalarından gönderilen murahhaslârın ictimâ‘ıyla Birinci Kurultay resmi küşâdı icrâ kılınmıştır.

Tertîbat ve Tezyînât

Tiyatro binâsı hakîkî bir kurultay için lâzım olân tertîbat ile hazırlanmış ve dört etrâfta yazılmış iri yazılı şi‘ârlarla süslenmiş idi. En ziyâde göze çarpan şi‘ârlardan birisi: Toprakta kim çalışırsa, toprak ânındır şi‘ârı olduğu gibi (Yaşasın şarkın mazlûmlarını kurtaran Rusya Sosyalist Şûrâlar Cumhuriyeti, Yaşasın Acaristan′a Muhtâriyet veren Gürcistan Şûrâ Cumhuriyeti, Yaşasın Acaristan Yaşasın Acaristan Fukarâ-yı Kâsibesi) yazılı bayraklar kurultay binâsını süsleyen tezyinattan idiler.

İctimâ‘

Saat daha beş buçuk olmamış idi ki kurultay binâsının kapısının önü dolmuş, herkes Acaristan fukarâ halkının bu büyük meclisinde bu âli kurultayda bulunmak istiyordu.

Sâ‘at altıya doğru gerek fukarâ-yı kâsibe vekilleri, gerekse sûret-i mahsûsadâ resmi küşâdta hâzır bulunmak üzere davet olunan misafirler gelmeye başlamışlardı. Sâ‘at altı buçukta fukarâ komitesi tarafından muhtar Acaristan′ın amele ve köylü vekilleri selamlanmış ve müte‘âkiben herkes ayağa kalkarak enternasyonali hürmetle dinlemiş bu sûretle resmi küşâda başlanmıştır.

Söz Söyleyenler

İlk sözü sâbık Batum refkomu nâmına Yoldaş Gambarof almış fukarâ-ı kâsibe murahhaslârını selamlamış ve Acara′nın geçen muzlim hayâtından bugünkü vaziyet-i ictimâ‘iye ve iktisâdiyyelerinden bahsederek proleterya sınıfının hakkı hakkında uzun uzadıya irâd-ı eklâm [kelâm] eyleyerek yaşasın

fukarâ Acaristan halkı sayhalarıyla harâretli bir sûretde sözüne nihâyet vererek çekildikden sonra hâzirûn ayakta olarak tekrar enternasyonal marşını selamlamışlardır.

Kurultay Hey'eti ve Riyâseti

Bundan sonra kurultay için re'îs, bir hey'et ve bir kâtib tayini mes'ele[le]ri mevki'-i müzâkereye tutularak ekseriyyet ara ile Batum Ma'ârif Komiseri Y. Hasan Tahsin Himşiaşvili Riyâsete, Şerif Abdi Bây, Zekeriya Lord Kipanidze, Osman Mozgobili, divan riyâset âzalıklarına tayin olunmuşlardır.

Re'îsin Nutku

Riyâsete tayin olunan Ma'ârif Komiseri Y. Tahsin Himşiaşvili söze başlayarak: Arkadaşlar: sizler, Acaristan amele ve köylü fukarâ halkının murahhasları üzerlerinize büyük

s.38

bir vazîfe almış oluyorsunuz, bizi buraya intihâb etmekle bize de bir ağır vazîfeyi yükletmiş oluyorsunuz. Biz her halde sizlerin bu husûsda son dakikaya kadar mu'âvenetinize mazhar olacağımıza emîniz. Ve bu tayinden dolayı arkadaşlar nâmına teşekkür ederek kurultâyın devamı müddetince yardımınıza intizâr eyleriz.

Kurultay hakkında ilk defa olarak söz söyler iken vazîfe ve mes'ûliyyetimizin pek büyük olduğunu size îzâh emelindeyim.

Sizler Acaristan târîhinde ilk defa olarak ayağa kalkarak haklarınızı ilan ediyorsunuz. Burada Acaristan fukarâ-yı kâsibesinin hukûkunu tayin ve onları hayâta hakîkî hayâta geçirmek için her türlü tedâbir ve mukarrerâtı ittihâz edeceğiz fakat bundan bir su'âl meydâna çıkıyor. Acaba bu ahâlinin hukûku evvelce yok mu idi?

Arkadaşlar:

Hepiniz biliyorsunuz ki Acaristan gerek komşu milletleri ve gerekse dünyâ milletlerinin emperyalist sınıfları tarafından zâlimane bir sûrette eksploate edilmiştir. Batum′da temerküz eden burjuvazi sınıfı fukarâ ahâli ile uğraşmış,

gelip geçen emperyalist ve kapitalist hükümetler ve idâreler Acaristan fukarâ ahâlisini esîr etmeye çalışmışlardı. Hepiniz biliyorsunuz ki evleriniz önünde birer karış toprağa kartoffel ve mısır eker. Batum′dan Batum′un mü'essesât-ı sınâ'iyye ve ictimâ'iyyesinden istifâde edemezdiniz. Elde ettiğiniz bir miktar yağı şehre getirir bunu satar ve sattığınız cüz'i bir miktar parayı basma ve sa'ireye vererek döner giderdiniz. Batum′un tiyatrolarından, mekteplerinden, sinemalarından kat'îyyen istifâde edemezdiniz. Hatta bulvar bile size kapalı idi. Böyle değil mi?

"Doğru, doğru"

Gerek Rusya'nın sâbık emperyalist idâresi ve gerekse ondan sonra gelen muhtelif emperyalist ve nasyonalist idâreler Acaristan′ın fukarâ halkını rûhen, ilmen ve fikren yükseltmek için çalışmamışlar, bilakis düşürmüşlerdir. Biliyorsunuz ki ahâli bir şeye karıştırılmamış hep beyler, ağalar öne düşmüşler fukarâ-yı ahâliye hayâttan, hukûktan nasip bırakmamışlardır.

Hükümette işi olânlar ancak beyin ağanın eteğine yapışarak hükümetle temas edebilirlerdi.

Arkadaşlar, bu zamâna kadar gelip geçen hükümetler sizin gibi fukarâ-yı kâsibenin kanını emen hükümetlerdi.

Görülüyor ki Acaristan fukarâ halkı her sûretle dûçar-ı zulm olmuştur. Şimdiye kadar kendi hakkını, kendi serbestisini elde edemeyen ahâli şimdi bu fırsata mâliktir. İşte sizler

s.39

burada kurultâyın devâmı müddetince Acaristan fukarâ ahâlisinin dertlerine çâre arayacak ve onların menfa'atleri için yapılması lâzım gelen şeyleri konuşacak ve karârlaştıracaksınız. Şunu da söylemek isterim ki gerek Rusya'da gerekse cihânda fukarâ-yı kâsibe inkılâbının büyük bir günü gibi mes'ûd bir güne tesâdüf eden kurultâyın resmi küşâdını sa'âdet-i âtiyyemiz nâmına bir fâl-i hayr addediyorum inşaallah bu günün füyûzâtından istifâde ederiz unutmayınız ki: bizler bu inkılâb idârelerinde dâima ahâlinin menâfi'ini düşündüğümüzü ispat etmeliyiz. Biz Muhtar Acaristan′ın fukarâ amele ve köylü murahhasları Batum′un amele sınıfına Acaristan′ın köylü ve rençber halkını rabt ve bu sûretle her hakka mâlik bir şûrâ cumhuriyeti teşkîli arzusundayız öyle bir şûrâ cumhuriyeti ki: Acaristan fukarâ ahâlisiyle Batum amele ahâlisinin müttefik bir şûrâsı; yaşasın istihlâs târîhi olarak tanılacak (tanınacak) olân 7 Teşrînisâni târîhi.

Arkadaşlar: Bugün tekmîl dünyâya hürriyet vermeye çalışan ve şark milletlerinin kurtarılmasında büyük hizmetler etmiş şahıslar var. Bu İctimâ‘-i umûmîmize onlardan fahrî re’îsler intihâbını teklîf ediyorum.

(Muvâfık sesleri)

Dünyâ inkılâbının dâhileri olân Yoldaş (Lenin) ile Yoldaş (Zinoviev) ve Yoldaş (Mdivani) nin riyâset-i fahrîyeye tayinlerinin teklîf ediyorum.

(Yaşasınlar sesleri)

Re’îs- Görüyorum ki: Ekseriyetle kabûl ettiniz.

(Alkışlar)

Bu aralık enternasyonal çalınmış ve herkes ayakta hürmetle dinlemişlerdir.

Re’îsin nutkundan sonra kendisine söz verilen İsmail Kadir Yoldaş söze başlamıştır.

İsmail Kadir Yoldaş ne dedi:

Yoldaşlar!

Acaristan fukarâ halkının Birinci Kurultâyını tebrik ediyorum.

Burada görmüş olduğumuz bu gibi büyük binâlara şimdiye kadar sizin gibi köylüler hiç girememişlerdi. Sizleri burada görmekle bizler kendimizi bahtiyar addediyoruz. Bu günkü kurultay târîhi bir meclistir onun kıymetini bir kat daha arttıran bir mes’elede dört yıllık inkılâbın sene-i devriyesine tesâdüf eylemiştir. Kendinizi kurtarmalısınız. İyi biliyorsunuz ki yakın zamânda kendinizi kurtardınız. Dertlerinizi dökünüz ve çârelerini arayınız. Size komşu olân köylülerin de selamlarını söyleyerek sözümü bitiriyorum.

Yaşasın Acara Muhtâriyeti. Yaşasın Acaristan′ı halâs eden Rusya Cumhuriyeti!

(Alkışlar) (Enternasyonal Marşı)

Re’îs- Arkadaşlar! Batum′daki gençler teşkîlâtı nâmına Yoldaş Belinsk söz söyleyecektir yoldaş Belinsk alkışlarla kürsüye çıkmıştır.

s.40

Yoldaş Belinsk ne diyor?

Yoldaşlar!

Siz, eski hükümetlerin ne yaptıklarını pekiyi biliyorsunuz, bu günün amele ve köylü hükümetinin nasıl size muamele ettiğini görüyorsunuz.

Rusya'nın proleteryasının her millete serbesti ve Muhtâriyet bahş etmek en birinci mukarrerâtındandır.

Yaşasın Acara fukarâ halkı! Yaşasın dünyâ amele inkılâbı!

"Yaşasın sedâları. Alkışlar. Enternasyonal."

Re'îs- Batum Askerî Komiserliği nâmına Yoldaş Çikenti'ye söz veriyorum.

"Yoldaş Çikenti alkışlarla sahneye gelmiştir"

Yoldaş Çikenti ne dedi:

Yoldaşlar!

Sizi evvela selamlar ve şunu da söylemek isterim ki bütün dünyâ proleteryası bir kitle olduğu gibi Rus, Gürcü ve Acara proleteryası da berâberdirler. Sizler artık hürsünüz, bundan sonra sizler, kendi hükümetinizi amele ve köylü rençber ahaliden bir hükümet teşkîl edeceksiniz, artık bundan sonra Acara köylüsü de hayât-ı müşterekede büyük adımlar atmalıdır.

Yaşasın Acara fukarâ halkı, yaşasın şarkın mazlûmlarını kurtaran Rusya Şûrâlar Cumhuriyeti, yaşasın Acaristan′a Muhtâriyet veren Gürcistan Cumhuriyeti.

"Medîd alkışlar, enternasyonal"

Re'îs- Arkadaşlar, Batum askerî kumandanı Kızıl Ordu'dan Yoldaş Lemizov'a söz veriyorum.

Yoldaş Lemizov medîd ve sürekli alkışlarla sahneye çıkmıştır.

Yoldaş Lemizov ne dedi:

Yoldaşlar: Bizler Volga Nehri boyundan Azerbaycan'a, Gürcistan′a ve nihâyet Acaristan′a geldik buralarda amele ve rençber sermâye ve zulmün esîri idiler. Biz onları kurtarıp hürriyyet ve serbesti vermeye geldik emperyalizm ve kapitalizm zincirlerinden kurtarmaya geldik. Yoksa burada Rusya'nın hükmünü geçirmeye gelmedik.

Gürcistan′dan dan, Azerbaycan'dan, elhasıl bizim

s.41

amele ve rençber hükümetleri teşkîl ettiğimiz her yerden bize murahhaslâr geliyor. (Kurtarın zulümden, sermâyenin tazyîkinden, menşeviklerden, aks inkılâbçılardan kurtarın) diyorlardı. Geldik, aks inkılâbçılardan kurtardık. Maksadımız buraları kendi işgalimize almak değil buraları sâhip-i hakikleri olân hâlis ahâlîye, fukarâ-yı kâsibeye vermekti.

Yaşasın dünyâ fukarâ-yı kâsibesi, yaşasın Acaristan fukarâ halkı, yaşasın cihân inkılâbı.

(Medîd ve sürekli alkışlar, enternasyonal)

Re'îs- Arkadaşlar, söz Rusya Şûrâlar Cumhuriyeti Batum mümessili Yoldaş Golsman'ındır.

(Yoldaş Golsman alkışlarla sahneye gelmiştir.)

Yoldaş Golsman ne dedi.

Yoldaşlar!

Sizler, Acaristan fukarâ, amele ve köylü rençber ahâlisini selamlamakla memnunum.

Şuna emîn olunuz ki demîn Yoldaş Lemizov'un demiş olduğu gibi biz buraya cihân proleteryasını el ele vermek için geldik.

Buraları zulümden, kapitalizmden, emmperyalizmden kurtardığımız gibi daha ilerilere sermâye elinde esîr olarak eksploate edilen yerleri de kurtarmaya orada ki fukarâ-yı kâsibe yoldaşlarımızı da tahlîse gideceğiz. Onları da kurtaracağız.

Yaşasın cihân inkılâb-ı mesudi! Yaşasın dünyâ fukarâ-yı kâsıbesi

(Yaşasın sesleri, alkışlar, enternasyonal)

Re'îs- Arkadaşlar! Söz Gürcistan Komünist Fırkası Batum teşkîlâtı Müslüman seksiyyesi nâmına söz söyleyecek yoldaşındır.

(Müslüman seksiyyesi nâmına söz söylemeye tâyin edilmiş olân Yoldaş Şevket Aydemir sahneye çıkmıştır)

Yoldaş Aydemir ne dedi:

Yoldaşlar! Ben Acara fukarâ amele ve köylü halkın murahhaslârını Müslüman seksiyyesi nâmına tebrik ediyorum. Burada Müslüman komünistleri tarafından vücûda getirilen Müslüman seksiyyesinin vazîfesi fukarâ ahâliyi hayâtına alıştırmaktır. Bilirsiniz ki Acara halkını eski zâlim hükümetler câhil bırakmıştır. Fakat yaşamak için bilgi lâzımdır. Meşhur alimlerden Marx demiştir ki bir yerde amele hükümeti kurmak istediğiniz zamân iki şey yapmalıdır: irşâd, teşkîlât. Biliyorsunuz ki Rusya Komünist Fırkası ve bütün dünyâ komünistleri dünyâ köylüsünü ve amelesini bir araya toplamak için çalışıyor bu halde Acara da bir teşkîlât olmaması ayıptır.

Şunu iyi biliniz ki sizleri zulümden esâretten kurtaran komünistliktir.

Yaşasın komünist fırkasının delâletiyle hakîkî ve sağlam hükümeti eline alacak olân Acaristan halkı.

(Alkışlar ve Enternasyonal)

s.42

Re'îs- Son sözü Acara gençlerinden bir arkadaşa veriyorum.

(Arkadaş Sivâdze kürsüye gelmiştir.)

Arkadaş Sivâdze ne dedi

Arkadaş Sivâdze Meclisi selamlamış ve umum Acar gençlerinin fukarâ halk ile berâber olduğunu ve umum kuvvetin fukarâ halk elinde olduğunu söylemiştir.

Re'îs- Arkadaşlar vakit geç oldu. Tabi'i başkalarına da söz vermek lâzım geliyor geç kalacağız bugün birinci ictimâ''ı tâtil ediyorum. Yarın saat 13'te toplanacağız yalnız dağılmadan evvel Yoldaş Gamborof nâmınıza müsa'ade istedi veriyorum.

Gamborof Yoldaş Gürcü lisânıyla menşeviklerin yapmış olduğu fenâlıklardan bahs etmiş ve uzun uzadıya irâd-ı nutk ettikten sonra kurultayın vazîfesinin ehemmiyetini söylemiş ve bu vazîfede muvaffak olmalarını temenni ederek sözüne nihâyet vermiş ve birinci İctimâ'a enternasyonali ayakta dinlemek sûretiyle nihâyet verilmiştir.

İKİNCİ İCTİMA'

8 Teşrîn-i Sâni Salı Sâ'at 1

Re'îs- (Zili çalar) İkinci İctimâ'mızı resmen küşâd ediyorum. Arkadaşlar, akşam burada fahri re'îsleri intihâb etmiştiniz onlara çekilen telgrafnâmeleri birazdan okuyacağız Gürcistan Komünist Fırkası Müslüman Seksiyyesi tarafından Acaristan fukarâ ahâlisi vekillerine ufak hediyeler gönderiliyor ve sizi tebrik ile muvaffâkiyetinizi temenni ediyorlar.

(Alkışlar)

Şimdi arkadaşlar kurultayda hangi mes'eleler konuşulacak ise onları fukarâ halk komitesi hazırlamıştır, şimdi okunacaktır. Sizin de ilave edeceğiniz şeyler varsa söylersiniz rûznâmeye idhal ederiz.

Kâtib- (Okur)

1-Mandat Komisyonu Tayini 2- Muhtâriyet

3- Açlık 4- Kooperatif

5- Arâzi 6- Sıhhiye

7- Mahkemeler 8- Nakliyat

9- Vakıf 10- Ma‘arif

11- İntihâbat

Re’îs- Rûznâmeye bir şey ilave edecek misiniz başka bir şey söyleyeceğiniz var mı?

Sesler- Hayır kâfidir.

Bir ses- Orman mes’elesi yok mu?

Re’îs- Arâzi mes’elesine dâhildir. Rûznâmeyi aynen kabûl edenler ellerini kaldırsınlar. (Eller kalkar)

s.43

Ekseriyetle kabûl olundu şimdi birinci maddeyi müzâkere edeceğiz. Mandat komisyonunun Yoldaş Beling bulunacak bir hey’etten Osman Mozğovili ben sizin aranızdan da üç kişi seçilmesini teklîf ediyorum.

Kim söz istiyorsa yazdırsın.

Davud Efendi- Üzerimizde Refkomlar var onlar tedkîk etsin

Re’îs bu bir teklîftir. Sonra reye koyarız hey’et intihâbını kabûl edenler ellerini kaldırsın.

(Eller kalkar) Ekseriyet ile kabûl olundu şimdi üç kişi daha seçiniz.

Sesler- Davud Efendi, İshak Efendi, İsa…

Re’îs- Esâmi verildi reye koyuyorum Davud Diyasamidze, Şaya Bolvaze, İsa Tutvadze’yi kabûl edenler ellerini kaldırsınlar (Eller kalkar) ekseriyetle kabûl olundu mes’ele bitti. Bu komisyon yarına kadar vekillerin mandatlarını tedkîk ederek bize bildireceklerdir: Şimdi ikinci mes’eleye geçiyoruz. Acaristan′ın Muhtâriyeti mes’elesi. Yoldaş Gamborof bu babda söyleyecektir.

(Yoldaş Gamborof söze başladı)

Gambarof- (Gürcüce) (Eski Rusya’nın halini ve inkılâb devrini anlatıyor. Teşrîn-i evvel inkılâbından bahs ederek mazlûm halkların kurtarıldığını söylüyor)

Kırmızı Ordu Kafkas Dağlarını aşarak ufak milletleri esâretten, emperyalist ve kapitalist zulmlerinden, müteşevviklerinden halâs eylemiştir. Gürcistan′da hükümeti ellerine alan amele sınıfı Acaristan′a da hürriyet verdiler. Zîrâ onlar da amele sınıfı için kan döktüler.

Siz Acaralılar husûsi âdât ve ân‘anâtınıza kimse müdâhale edemeyecek, dininiz ve lisânlarınız serbestdir.

(Medîd ve sürekli alkışlar)

Re’îs- arkdaşlar, Yoldaş Gambarofun sözlerini dinlediniz Gürcistan Şûrâ Cumhuriyeti Acaristan′a resmen Muhtâriyet vermiştir. Şimdilik muvakkaten Acara′nın bir refkomu vardır. Batum amelesiyle Acara rençberi bir şûrâ seçib gönderirse o zamân dâimi hükümet te’sîs edecektir. İçinizde bu husûsda söz söylemek isteyen varsa isimlerini yazdırsınlar. (isimleri yazdırırlar) Söz ilk evvel Hüseyin Gogidze′nindir

Hüseyin Gogidze (Gürcüce) – Bugün burada söylenilen lakırdıları biz çoktan işitememiştik. Bu sözler bize ümit veriyor ki bundan sonra kendi hayatımızı hakkıyla kurtaracağız. Bütün mevcûdiyetimizle Muhtâriyetimize sarılalım ve onu pâyidar edelim.

(Alkışlarla sahneyi terk etmiştir.)

s.44

Re’is - Söz Ahmed Lezgioğlunundur.

Lezgi Ahmed – Arkadaşlar senelerden berş çekdiğimiz kalmadı. Artık hepsinden kurtulduk. Görüyorsunuz ki Yoldaş Gambarof istediğiniz zaman beni de değiştirebilirsiniz diyor. Şimdiye kadar bize bu sûretle hiç bir hükümet me’muru söz söylemedi. Bunu söylettiren sosyalist hükümetidir. Bu zamana kadar köylerimizde bile bir söz söyleyemez iken bu gün burada 320 köyün vekili nasıl istiyorsa söylüyor. Biz bunları gidip köyümüzde söylemeliyiz. Gürcistan hükümeti kendi serbertisi gibi bize de hürriyet veriyor, bizde çalışmalıyız inkılâb, şûrâ, sâvet nedir.

İşte şimdi az çok anlıyoruz ki buna göre çalışalım.

Yaşasın Birinci Acara Fukarâ Halk Kurultayı, yaşasın bizimle çalışacak olanlar, yaşasın bizi istibdâdtan kurtaran kahramanlar.

Reis – Söz Davut Diyasamidzenindir – Komşular, senelerden beri müstebid hükümetlerin istibdât ve zulmü altında inleyen bir Acaristan halkına şûrâ hükümetleri tarafından aklen ve fikren tasavvur edemediğimiz Acaristan Muhtâriyeti bahş eylemiştir. Bu mutâriyyet âlem-i matbuat ile intisâr ve şer‘ bulmuştur. Bu ise azimkâr ve sebatkâr amele ve fukarâ yoldaşlarımız hâtır ve hayâle gelmeyen Acaristan Muhtâriyetini yeni dünyâya gelen çocuğu ebeveyni

tarafından nasıl kundakta sarıp sevip tâ sabahlara kadar uykusuz birçok meşakatleri ihtiyatla büyüttükleri gibi hükümet-i cumhûriye tarafından bize verilen Muhtâriyetin tamâmen muhafaza edileceğine eminiz. İyice ma‘anâsını anlamadığımız Muhtâriyeti biz yiyecek veya giyecek birşey zan ederdik. Şimdi iyice anladık bütün dünyânın mazlum sınıfını kurtarmak için çalışan muhterem yoldaşlarımıza ve Rusya ve Gürcistan Şûrâlarına Acara fukara ahâlisi teşekkürlerini takdîm eyler. Yaşasın Rusya, Gürcistan, Acaristan Cumhuriyetleri.
(Şiddetli alkışlar)

Re’is – Söz Şâyi‘ Ağa Bolkavadze′nindir. - Şâyi‘ Ağa Bolkavadze-
(Acara iktisâdi hayâtıyla alâkadar olarak) belkş biz kendimizin yaptığımız masârıfâtımızın ödenmesine muvaffak olamayarak belki Gürcistan Hükümetine de yâr olacağız. Yollar, mahkemeler, yapacağız. Bizim müstakil cumhûriyetimiz bu masârıfâtı yapacak kadar bir fona mâlik olacak mı, bunları düşünmeli. Bunlara çâre bulmalıyız. Yaşasın Gürcistan, Yaşasın Acaristan.
(Şiddetli alkışlar)
Re’is –
Söz Mehmed Ali Diyasamidze′nindir.
Mehmed Ali Diyasamidze – Arkadaşlar bu gün târihi bir günümüzdür. Bugün altın yazılarla yazılıyor. Biz burada ictimâ‘ ettik. Acara ahâlisinin vekilleriyiz. Bunu için burada istikbâllerimizi te’sîs ve takarrür ettirecek şeyler konuşacağız.

Bugün memleketimiz üzerinde temevvüc eden bayraktaki ay, çekiş ve orak bile bugünkü varlığın amele ve rençber varlığı olduğunu ispat eder. Demin Yoldaş Gambarof′un söz

s.45

-lerini işittik. Gambarof refîkimiz yapılacak intihâbâtta Sosyalist Acaristan′ın hükümetine burjuvazi sınıfına mensûb olmayarak fukarâ-yı kâsibenin hukûkunu hakkıyla adâletle te’min edecek liyâkate mâlik âdemler seçmemizi söyledi.

İşte biz bugün muhtâr olan Acaristanımız için öyle sağlam bir temel atmalıyız ki bu günki Muhtâriyetimiz pâyidâr olsun. Fazla söz söylemeyi zâ’id görrüyorum. Zîrâ Üçüncü Enternasyonal bayrağı altında toplanan her millet umûr-u dâhiliyesinde müstakîl olduğu gibi her şahsın cem‘-i hukûk-u beşeriyesi de te’mîn edilmiştir. Bundan büyük bir sa‘âdet olmaz. Yaşasın Sosyalist Rusya Şûrâlar Cumhûriyeti, Yaşasın Acaristana muhtariyyet veren Şûrâ Gürcistan

Hükümeti, Yaşasın Muhtar Acaristan Fukara Kâsibe Şûrâ Hükümeti, Yaşasın Üçüncü Enternasyonal. (Medîd ve şiddetli alkışlar)

Re'is – (Bir rezevlosya lâzım geldiğiniz söylemiştir)

Davud Efendi – Rezevlosya ne demektir?

Re'is – Netice ve karar demektir. Şimdi bir karar vereceğiz ne karar verdiniz söyleyiniz.

Davud Efendi – Acaristan fukarâ ahâlisine verilen Muhtâriyet hakkında tebrik ve teşekkür de bulunulmasını teklif ediyorum.

Re'is- Davud Efendi′nin fikrini ihtivâ eden karârnâmeyi okuyacaklar.

Kâtip (okur)

Karârnâme

Yoldaş Gambarof′un Acaristan Muhtâriyeti hakkındaki beyânâtı istima' eden fukara rençber ahâlinin murahhasları kendi dâhili işlerinin kendi ellerine ru'îyyet ve aynı zamanda harisî ve dinî husûsâtı kendileri tarafından tanzîmi imkân ve hukûkunu verdiklerinden dolayı Gürcistan proletaryasına ve bütün dünyâ proleteryasına teşekkür ederler.

Kurultay - Bu Muhtâriyeti Gürcistan proleteryasıyla kardaşlık esâsına müstenîd bir ittihâd ve el birliğiyle Gürcistan himâyesi altında Acaristan fukarâ halkına kendi mütegallibelerini mağlup ederek kendi sa'adetlerini ve fukarâ halkın menâfı'ını müdâfa'a ve muhafaza için isti'mâl edeceklerdir. Kurultay dünyâ emekdârlarının tahlîsi uğrunda başta duran şûrâlar Rusya′sını ve emekdârlarını selamlar.

(Şiddetli ve medîd alkışlar)

Reis – Kabûl eden ellerini kaldırsınlar (eller kalkar) ekseriyetle kabûl olunmuştur. Şimdi on dakika istirahatle üçüncü mes'eleye geçeriz.

İkinci ictimâ' İkinci Celse

Sâ'at 3

Re'is (zili çalarak) ikinci celseyi küşâd ediyoruz, mes'elemiz kooperatif meselesidir.

İlk söz – Yoldaş Jiketinindir(?)

s.46

Acaristan′da fukarâlar için kooperatiflerin ehemmiyetinden bahseylemiştir.

(Medîd alkışlar)

Re'is – Arkadaşın sözlerini dinlediniz. Bizim büyük ihtiyaçlarımız olduğu gibi kooperatife de ihtiyacımız vardır. Mekteplebler gibi kooperatifler dahi köylerimizi terakkî ettirir. Şimdiye kadar olan kooeratiflerden istifade edemediğimiz çünkü onlar yalancı idi. Mefa'atinize yardım etmedi. Şimdi bu husûsta kim söz söylemek istiyorsa yazdırsın.

Hatibler isimlerini yazdırırlar

Re'is – Söz Şâyi' Ağa Bolkvaze′nindir.

Şâyi' Ağa Bolkvaze

İsmail Kabaritsi(?)

Davud Efendi Diyasamidze

İsmail Kayfalifof

(sıra ile kooperatiflerin lüzûmu ve köylerin bunlara ihtiyâcına dâ'ir uzun uzadıya bahs eylemişler fakat Gürcü lîsanıyla olduğundan zabt olunamamıştır. Bunların hepsi nutuklarından sonra alkışlanmıştır)

Re'is – Son söz Yoldaş Gambarof′undur.

Gambarof – Yoldaşlar fukarâ-yı kâsibe şûrâlar hükümetlerinde muhtelif sınıfların ihtiyaçlarını te'mîn edecek ve mütekâbil bir râbıta teşkîl edecek olan kooperatifler hakkında birçok yodaşlarımız söz söyledi. Bugün diğer şûrâlar da açılmış olan kooperatiflerden birkaç tâne Batum′da da açılmıştır. Spekulatörler fâhiş fiyatlarla verdikleri eşya bu kooperatiflerden daha ucuz alınır. Bunlar bir kâr için açılmaz fukarâyı te'min eder. Mekteb ve sâ'ire nasıl lâzımsa kooperatifler de size lâzım olduğunu anlamış olduğunuzu görüyorum.

(Alkışlar)

Re'is – Şmdi anlaşıldı ki kooperatifler Acaristan′ın her tarafında lazımdır. Evvela merkezlerde, sonra temellerde açılmasına dâ'ir birçok arkadaşlar söz söylediler. Anladık ki kooperatifler mekteb vesâ'ire gibi bize lâzımdır. Hükümetten bu kooperatiflerin bir an evvel açılması için çalışmasını istemek üzere bazı tekliflerde var. Bu babda arkadaşlarınızdan bazıları bir teklifnâme göndermiştir. Kâtib okuyacak.

Kâtib (okur)

Reis – bu bir tekliftir. Bir tâne daha var okunsun.

Kâtib (okur)

Karârnâme

Yoldaş Tenkiz Çikenti′nin kooperatifler hakkındaki beyânâyını istimâ‘ eden Acara fukarâ rençber

s.47

ahâlisi kurultayı yakın zamanda Acaristan′da yardımcı kooperatifler dükkânlarının açılmasına lüzûm gösterir. Bunlar vâsıtasıyla fukarâ ahâliye iktisâdi müzâyakadan be Batum şehrinin kooperatifleriyle alâkadâr edilerek çarşı ve pazar hayâtından kurtulması imkânı verilmiş olur.

Bu husûsta Acaristan fukarâ-yı kâsibe hükümetinin yardımı lâzımdır.

Medîd Alkışlar

Re’is – İkisi de tekliftir ve ikisi de birdir. Hükümet fukara halk hükümetidir.

Hangisini kabûl ediyorsunuz?

Sesler

İkincisini kabûl ediyoruz ikincisini

Re’is – İkincisi ekseriyetle kabûl olunmuştur. Şimdi bugünlük ictimâ‘a nihâyet veriyorum. Yarın sâ‘at 11 de toplanalım.

[meclis kapandıktan sonra Re’is murahhaslara akşam sekizde şereflerine bir müsâmere verileceğini söylemiştir)

Üçüncü İctimâ‘

9 Teşrîn-i sâni Çarşanba Sâ‘at 11

Re’is- Üçüncü celseyi küşâd ediyorum. Rûznâmeye devâm edelim. Şimdi açlık mes’elesi konuşulacak. Acaristan′da bu sene müşkil bir hayât geçirmek me’muldur. Mısır az giyecek az içecek noksan bunlara şimdiden bir çâre bulmak lâzım. Söz Yoldaş Gambarof′undur.

Gambarof – (Alkışlar arasında) Açlık mes’elesinnin ehemmiyetinden ve bunun iyice müzâkere edilerek şimdiden tedbîr ittihâzı lüzumundan bahsetmiştir.

Re’is – Görülüyor ki açlık mes’elesini şimdiden düşünmek lâzım bu babda kim söz isterse yazdırsın ben öyle zannediyorum ki iki üç ay sonra Acaristan fukarâ ahâlisi sıkıntıda kalacaklardır. (Kobilet) Çürüksu vesâ’ire rayonlardan vekillerini söylesinler ilk söz Davut Efendi Diyasamidze′nindir.

Davut Efendi Diyasamidze –

Komşular.. en az üç aylık için bugün hiç yiyeceklerimiz yoktur. Ânın için dağlar arkasında bulunan tarlalarımız karlar altında kaldı yol üzerinde bulunan karyelerde zira‘yât mahvolmuştur. Bu sene kuraklar hasebiyle ekin gecikti. Kış çabuk geldi ekser mahallerimizde zirâ‘at yetişmedi. Hangiler ki yetişmişlerdir onlarda kemâle ermedi. Ânın için hükümetimizin himmetine muhtâc kaldığımızı arz eder, hükümetimizin göreceği işi bekleriz.

Alkışlar

Ağa Ali Bolkavadze

s.48

Şâyi‘ Ağa Bolkovadze

Zehir Ali Artvadze

Ferhad Lord Kipanidze

Mehmed Gogoberidze

Açlık mes’elesine da’ir bahs etmişler ve hükümetin mu‘âvenetini talep eylemişlerdir.

Re’is : Söz Yusuf Katamize′nindir.

Yusuf Katamize- : Ben sözümü geri aldım söylemeyeceğim.

Re’is- : Bu babda bir karârname teklîfi var okuyalım.

Kâtib (okur)

(Karârname)

“Acaristan′ın bazı mahallerinde açlık his edileceği ve önümüzdeki sene zarfında müşkil bir hayât geçirilmesi me’mul bulunduğunu nazar-ı itibâra alan kurultay hükümetinin bu husûsda tedâbir-i ittihâz etmesi lüzumuna karâr verir”

Re’îs : kabûl edenler ellerini kaldırsınlar (eller kalkar) müteffikan kabûl edilmiştir.

Şimdi toprak mes’elesine geçiyoruz. Komşular! Acaristan′da en birinci mes’ele toprak mes’elesidir. Fakîr ahâli mekteb ister çünki mektebi yoktur, kooperatif ister çünkü mahrûmdur, birçok şeyler ister fakat bütün bunlar arasında toprak ister. Bir köyde bir mekteb açalım, fakat o köyde iktisâdî hayâtı, toprak mes’elesini halletmeden açılacak mektebden bir fâ’ide hâsıl olmaz.

Fukarâ rençber Acaristan ahâlisi hayâtda istinâd edecek bir toprağı olmazsa başka şeyler ona fâ’ide vermez. Şimdi düşünelim biliyoruz ki toprak

azdır, otlak yoktur, evi varsa odunluğu yoktur. Ufak topraktan kâfi miktarda lazut alamıyor, geçinemiyor, en geniş toprak Yukarı Acaristan′da var, fakat öyle olduğu halde orada da toprak mes'elesi vardır orada da köylüler birbirlerine düşman olmuşlardır.

Yukarı Acara′da toprak me'elesinden dolayı cinâyetler olmuştur.

Aşağı Acara′da da ağaç, su, toprak kâfi miktarda değildir.

Şimdiye kadar gelen hükümetler toprak mes'elesini mahsûs halletmemişlerdir, Zîrâ ahâliyi birbirine düşürmek istediler, şimdi kimse iddi'a edemez ki bu toprak benimdir. Zîrâ Rus′lar zamânında tapular toplanmış ve elde tapu kalmamıştır. Ahâlimizden birçoğu hicret etmiştir. Bugün Türkiye′de 250000 Acaralı vardır. Düşünelim ki şâyet bunlarda gitmemiş olsa idi şimdi Acara′da bulunsaydı ne yapardık. Ruslar′ın ta'kîb ettiği siyâset, toprak siyâseti pek fenâ neticeler verdi. İngiliz′ler zamanında ve Menşevikler devrinde de toprak mes'elesi hal olunmadı. Şimdi bu mes'eleyi halletmeliyiz. Toprağı nereden bulacağız. Biliyorsunuz ki hükümetin elinde toprak var, bu mîrî arâziyi hükümet tevzi' etmelidir. Bundan sonra 8000 desatin

s.49

bir veya birkaç âdem elinde varsa, şeri'ate bile muhalif olân bu mes'ele hasebiyle hükümetden bu topraklarında tevzî'ini istemelidir.

Ba'zan öyle hâli yerler vardır ki ne ekerler, ne biçerler, âdet olmuş, gelip oturan köylülerden kira alırlar. Etmeği olmayan bir şeyi olmayan zavallı köylü o toprakda otlatdığı iki ineğin birisini neden o toprağın sâhibine versin? Sebep ne? Öyle köyler, öyle fukarâlar vardır ki toprak sâhiplerinin zülmüne dûçâr olurlar.

Şimdi hükümetten isteyeceklerimiz:

1- Mîrî toprakların tevzî'i

2- Büyük mülkiyetleri de lüzûmu mertebe alıp fukarâya dağıtmalı.

Yaşasın toprak, yaşasın fukarâ rençber ahâliyi kurtaracak olân toprak ve bu toprağı isteyerek fukarâ ahâlinin hukûkunu te'mîn eden mümessiller.

* sürekli alkışlar*

Söz isteyenler isimlerini yazdırsınlar.

Hüseyin Thilaşvidze

Süleyman Canbaşoğlu

Ali Bolkavadze

Osman Beridze

Hüseyin Gogidze

İsimlerini yazdırmışlar ve sıra ile hepsi de harâretli bir sûretde toprak mes'elesi hakkında söz söylemişlerdir.

Re'is : Söz Davud Efendi Diyasamidze′nindir.

Sesler : Türkçe olsun.

Davud Efendi : Komşular! Bana sıra gelesiye kadar birçok arkadaşlar söz söylediler. Neticede anlaşıldı ki mülkde azlık var. Gelîrat yok. Giyecek noksandır. Bir insânın yaşaması karnının tokluğu iledir aç âdem her şeyi yapar.

Toprak karın doyurmağa âlet olân bir şeydir. Arâzi-yi mîrîyeden olân boş bulunan toprakları hükümet elbette köylülere dağıtmalıdır. Elinde fazla toprağı olân bazı zâlimlerin fazla toprakları da elbet fakîrlere verilmelidir.

- Şiddetli alkışlar-

Re'is : Davud Efendi′nin sözlerini Gürcüce anlatalım (anlatır) şimdi söz Nikola Amiridi′nindir.

Nikola Amiridi-

Arkadaşlar, nihâyet toprak mes'elesine geldik dayandık. Bizi buraya gönderen fakîrler, mazlûmlar ne yapacağız diye bekliyorlar. En büyük derdimiz topraktır. Mademki buraya geldik bu derdimizin bir

s.50

çâresini bulmalıyız. Biz karâr vermeliyiz geriye gidince bizi gönderenlere cevab vermeliyiz.

Zîrâ'at işlerimiz ne kadar ileri giderse işimiz de o kadar düzelir yalnız topraklar değil ormanlar mes'elesi de var. Ormanlar kimindir? Bunları hiçbir kimse dikmediğinden gerekdir ki milletin malı olsun söz budur.

- Alkışlar –

Re'is : Söz Şayi' Ağa Bolkovadze′nindir.

Şayi‘ Ağa Bolkavadze: (Toprak mes’elesi mühimdir. Bunun hakkında iyi karâr vermelidir. Fukarâ bir tarafta inlerken bu toprakların böyle kalması câ’iz olamayacağına dâ’ir beyânatda bulunmuştur.)

Re’is - : Söz Mollaoğlu′nundur.

Mollaoğlu : Bu toprak mes’elesi mühimdir. Ben sükût geçiyorum. Mâdem ki bu gün mes’ele açıldı söylüyorum hepiniz bilirsiniz ki aşâ’irin hiç toprakları yoktur ve Acara ile birlikte kullanırlar, alırlar, aldıkları mahsûlün yarısını beyler alırlar bir yere ağaç kesmeye gitmeye bırakmazlar, saz koparmak istesek koymazlar, bizde insânız, bizde can besliyoruz. Gerek ki bizim gibi fukarâ da yaşasın benimde diyeceğim budur.

- Alkışlar-

Re’is - Bu memleketde toprak mes’elesi yok diyenler kahr olsun. Onlar ellerinde fazla toprak bulunduran âdemler.

Sen sen yaba Dursun′sun söz söylerken fukarâ halk için çalışanların kalbine kan düştü. Kürd, Ermeni, Rum, Gürcü, fukarâsı hep bu memleketin evlâdı ve sâhibidir.

Yaşasın bu memleketin fukarâsı!

-Yaşasın sesleri-

Re’is - Söz Hüseyin Bicanidze′nindir.

Hüseyin Bicanidze[105] - Merhaba komşular Allah’a çok şükür ki bu gün geldi ki beni de buraya çıkarıp söylettiler. Bu güne kadar biz fakîrler yersiz, yurtsuz, yağmur, kar güneş altında yatarız. Isınamayız, dağa gideriz, dağ sâhipleri bırakmaz, ovaya ineriz, ova sâhipleri koymaz.

Bizim gibileri öteye beriye sürerler. Allah’ın yarattığı dağ için bir ay iki hayvanın otlamasına (60000) Manat aldılar. Bunlara bir çâre bulmalıyız.

-Şiddetli alkışlar-

Re’is - Söz Mehmed Ali Diyasamidze[106]’nin.

Mehmed Ali Diyasamidze: Fukarânın mukadderâtını kendi elleriyle hal eyledikleri günleri görmeye muvaffak olduk, biliyorsunuz ki burjuvalar hiçbir zamân bize gözümüzü açmak hakkımızı istemek fırsatını vermediler.

[105] Bijanidze
[106] Diasamidze

Arkadaşlar dünyâ yaratıldığı zamân her şeyi müsâvât üzere yaratmıştır. Toprak âdem evlatları

s.51

içindir, burjuvalar âdemdir de biz fukarâlar âdem değilmiyiz.

-Alkışlar-

Yaşasın sosyalizim. Yaşasın toprak sosyalizmi.

-Alkışlar-

Re'is - Karârname teklîf eden var mı? Bize bir teklîfnâme geldi. Kâtib okuyacakdır.

Kâtib - (okur) kurultay, otlak, dağ, toprak ne olursa olsun hâlî ve kimseye menfa'ati yok ise bunların fukarâ-yı ahâliye tevzî'ini hükümetden talep etmeye karâr vermiştir.

Re'is - Kabûl ediyormusunuz.

Sesler - Kabûl kabûl

Re'is - On dakika istirahatla sıhhiye mes'elesini müzâkere edeceğiz.

Üçüncü İctimâ'

İkinci Celse

Re'is : (zili çalar) üçüncü ictimâ'ımızın ikinci celsesini açıyorum söz Doktor Abdullah ismâ'il Koko″nundur.

Dokdor Abdullah KoKo :

Arkadaşlar

Acara Fukarâ Rençber Merkezî Halk Komitesi″nin teklîfi üzerine siz fukarâ Acara halkının umur-u sıhhiyesi hakkında ilk defa beyânatda bulunmak şerefine nâ'iliyetimden bu günü on senelik hayât-ı tebâbetimin en mukaddes ve en mes'ûd bir günü olarak 'add ediyorum.

Arkadaşlar! Size her şeyden evvel şunu arz etmek isterim ki yapılmakta olân bu ihtilâlât, bu inkılâbât, bu kan dökmelerin, bu herc-ü merclerin, bu keşmekeşlerin hepsi, hepsi beşerin refah ve sa'adet-i hayâtiyesini te'mîn

maksadına ma‘tufdur. Fakat refah ve sa‘adet-i hayâtiye ise ancak sıhhatle kâ’imdir.

Binaenaleyh keyfiyet ve mes’eleyi sıhhat her şeyin fevkinde add edilmelidir. Fakat siz bedbaht, fakîr Acara halkı için gerek şimdiye kadar gelib geçen hükümetler ve gerek doymak bilmez dudaklarıyla kanınızı emen ve fakat bu günkü inkılâb karşısında bir daha dirilmemek üzere ebediyen mezâra gömülen mütehakkimler bu husûsta kati‘yen mu‘âvenet etmemişlerdir. Eğer siz Acara′nın o yeşil, o zümrüdîn dağ ve ormanlarında yaşamamış o saf, havalarını tenefüs etmemiş, o leziz, hâzım sularını içmemiş olsaydınız emîn olunuz ki isminiz kitâb-ı kâ’inattan çoktan silinecekdi. Ve şu mes‘ûd inkılâb

s.52

günlerinde burada toplanamayacaktınız. Fakat o ferah-fezâ dağlarda yaşamakla berâber mu‘âvenet-i sıhhiyeden mahrûm olaydınız, şimdi gördüğüm gibi böyle renksiz, za‘îf, nahîf değil daha sağlam daha zinde olarak bulunacaktınız.

Fakîr arkadaşlar! Bir milletin umûr-u sıhhiyesi o milletin medeniyet-i atiyyesidir. Hatta Avrupalılar derler ki bir memlekete, bir kasabaya girildiği vakit o milletin münevver, medenî olduğu hastahânelerinin derece-i mükemmeliyetiyle anlaşılır. Hâlbuki Acara′da ma‘alesef bir hastahâne, bir mu‘ayenehâne, bir tevellüdhâne yoktur. Beş seneden beri bu güzelim kıt‘âda ara sıra dolaşmaktayım.

Hulo, Didi Acara, Ğorcom, Agara, Cvana, Keda, velhâsıl bu havâli köylerinde ma‘alesef verem, ince maraz, yüz veremi, kemik veremi, müzmin ma‘ada ve bağırsak hastalıkları müthîş tahribât icrâ etmektedir. Hele zavallı her türlü lezâ’iz-i dünyeviyeden mahrûm kadınlarımız beyne’l-‘âvâm (fevt) ta‘bir edilen iltisâk-ı mafsal-ı umûmî ile rahim hastalıklarından muzdarib bulunmaktadır. Bu sene ise Batum′dan sıtmanın en vahim ve en habis şekli olân (tropika) oralara da sirâyet etmiştir.

Fakat çâre-i şâyan ıstırapdır ki çamlıklarla muhat olân bu güzelim yeşil dağlarda, bu güzelim sevimli köylerde bu menhûs hastalıklar acaba nasıl olurda tahribatda bulunuyor?

Fakîr arkadaşlar! Buna vereceğim cevap pek hakîkî olmakla berâber pek acı, pek mü’ellemdir. Çünkü biz medeniyet ve terakkiyât-ı sâhireye nazaran hayât yaşamıyor, adeta sürüm sürüm sürünüyoruz!

Yaşadığınız o evler, bedeniniz, o yemekler, giydiğiniz o elbiseler hıfzü'l-sıhhaya külliyen mugâyir olmakla berâber dîn-i mukaddes ve iman-ı mübeccelemizin emrettiği nezâfet ve tahâretden mahrûm bulunuyorsunuz. Çünkü bu husûsda sizi tenvir eden irşâd eden olmadı.

Çünkü size o güzelim köylerinizde, dağlarınızda semalara yükselmiş mektebler yapan olmadı.

Ahval-i sıhhiyenizin şu vazi'yet rahm-ı engizinden bir tabib, bir insân, Batum'lu bir hemşireniz olmak, dünyâlar kadar sevdiğim meslek-i tıbâbetimin rahm ve şevkatlerini sizin üzerinize saçmak emeliyle kalbim müttehic, vicdanım müttehasdır. Ma'alesef sizin vazi'yet-i sıhhiyenize karşı olân bu tuğyân, bu tûfan tahasüsâtımı Menşevik hükümeti zamânında alenen izhâr etmiş ve fakat hiçbir şey'e muvaffık olamamıştım. Çünkü hükümet millete, bi'l-hassa Acaralılara bütün ef'alinde hıtta-alûd bir politika ta'kib ediyordı.

Onun işi gücü (tavşan kaç tazı tut) idi.

Hülâsa, şöveniyet, egoisti nasyonalist bir hükümet idi. Hatta fahr-ı gururuma haml edilmezse rahle-i tebabetime diz çökecek birçok kimseleri diplomasız âdemlerı bize karşı ha'iz rüchan bir mevki'de bulunduruyordu.

Bugün ise hiçbir partiye intisabım olmamakla berâber Gürcü Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti hükümetinin müsa'adesiyle yukarıda arz etdiğim dertlerinize çâresâz olmak için icâb ederse ellerinize taşlar alarak hükümete karşı âtide ki teklîfâtı kabûl ettiriniz!

Ve diyiniz! Ey hükümet! Biz fakîr Acara halkı sizden hastahâne, doktor, ilac istiyor

s.53

ve bu husûsda acilen teşkîlâtınızı talep ediyoruz. Çünkü sıhhat bir milletin temeli, temelinin, temelidir.

-alkışlar-

Re'is - Söz isteyenler yazdırsınlar.

Hüseyin Gogidze

Şayi' Ağa Bolkavadze

(Karârname)

(köylerin doktor ve ilaca ihtiyâcından uzun uzadıya bahseylemişlerdir.

Re'is - Sıhhiye hakkında bize bir teklîf geldi. Kâtib okuyacakdır.

Kâtib - (karârnameyi okur)

"Acaristan fukarâ komiteleri siyezdi Doktor Abdullah İsmail Koko′nun beyânatını bi'l-istimâ' Acaristan′ın umûr-u sıhhiyesinin te'mîn ve ıslâhı husûsunda sıhhiye komiserliğince temlerde tabib mu'âvin ve iptidâ'i eczâhâneler ve mezrâlarda tabib noktaları küşâd edilmesine ve bu husûsda ki bütçenin derhâl tasdîkine müttefikan karâr vermiştir."

Re'is - Şu halde karârnâmeyi kabûl ediyorsunuz. Söz Yoldaş Gambarof′undur.

(Gambarof yoldaş sıhhiye hakkında uzun uzadıya îzâhat vermiştir.)

Re'is bu günlük celsemiz betmiştir. Yarın sâ'at onda toplanalım.

(4üncü İctimâ')

Birinci Celse

Perşembe 10 Teşrîn-i sâni

Sâ'at: 12

Re'is - (Zili çalarak) İctimâ'ı resmen açıyorum. Rûznâmemizde adliye ve mahkemeler mes'elesi vardır: ilk söz Lord Kipanidze′nindir.

Lord Kipanidze – Biliyormusunuz ki her hükümetin kendine mahsûs esâsları vardır. Bunların en mühimi mahkemelerdir.

İstibdâd hükümetlerinin de mahkemeleri vardır. Fakat onlar fukarâ ahaliden ziyâde burjuvaların, beylerin, büyük mülk sâhiplerinin hukûkunu müdafa'a ederdi. Rusya′da büyük inkılâbdan sonra Nikola′yı düşürerek bu mahkemeler de onun ile berâber mezâra girdi. Yeni amele ve rençber hükümeti teşekkül etti. Şimdi artık amele ve rençber halkın hukûkunu da muhafaza edecek mahkemeler lâzımdır.

Yeni açılacak mahkemeler iki kısım olup Sovyet usûlünce ba'zan 3 ba'zan 7 a'zâlı kollektif sisteminde olacaktır.

2 a‘zâlı mahkemeler - cünha ve kabahat 7 a‘zâlı mahkemeler - cinâyetlere bakacaktır.

Yedi a‘zâdan biri dâ’imi hâkim olacak diğer altısı iltimâsa mahal kalmamak için ve vakti gelince onlara mahsus esami arasında kur‘a ile intihâb olunacaktır. Bir de bu halk mahkemelerinin şûrâsı vardır. Bu mahkeme-i temyîzdir.

Sovyet usûlünde istînâf mahkemeleri yoktur.

İstibdâd mahkemeleri ile berâber onların kânunları da yıkıldı. Bazı kânunlar vardır ki İslâm memleketlerinde lâzımdır. Bunlar şer‘i kânunlardır. Acaristan Muhtâriyetinde şer‘i kânunlar da olacaktır.

Nâ‘il olduğumuz Muhtâriyet mes’elesinde adliye de bir kısımdır. Adliyemiz müstakildir. Adliye işlerimiz burada başlayacak ve burada bitecekdir.

-alkışlar-

Re’is - Söz isteyenlar yazdırsınlar

Ali Ağa Bolkavadze: Gürcüce söylemiş ve:

Mahkemelerin lüzûmundan, eski mahkeme ve kânunların amele ve rençber halkın hukûkunu muhafaza etmediğinden bahsetmiştir.

-alkışlar-

Davud Efendi Diyasamidze:

Komşular, Lord Kipanidze′nin adliye işlerimiz hakkında söylediği sözleri işettik.

Ben kadı, müfti, ka’imakam olarak bulundum geçen hükümetler bize derlerdi ki sizin de bizim kadar hukûkunuz vardır. Fakat İslâmız diye bizi ayırd ettiler.

Arkadaş diyordu ki bizim Batum Oblastı′nda elli kadar adliye hizmetini yapabilecek yetişmiş evlâdlarımız vardır. Bunların böyle az olması boynu çıkası istibdâd hükümetlerinin kabahatidir. Şayed kâfi mikdarda me’mur yoksa Gürcistan kardeşlerimizden çağırtalım. Müstekim, namuslu, doğru insâniyet için çalışacak âdem intihâb olunmalıdır. Adliye mes’elesi düzelmelidir.

-alkışlar-

Hüseyin Gogidze

Şâyi‘ Ağa Bolkovadze
Veysel Abladze
İsmail Abladze
Hasan Beridze
Mehmed Ali Diyasamidze
Yoldaş Gambarof

Sıra ile adliye mes’eleleri ve mahkemeler hakkında Gürcüce beyânatda bulunmuşlar ve hepsi alkışlanmışlardır.

Re’is - Anlaşılıyor ki Acara′da mahkeme lâzım. Memleketler mahkemesiz kalmış. Mevcut olân

s.55

fukarâ rençber ve amele halkın hukûkunu müdâfa‘a etmiyorlar. Şimdi mahkeme açmalı amele ve rençber fukarâ halkın menfa‘atine muvâfık kânunlar da yapmalı. Bir de kadı bulunmalı şeri‘at işlerine de o bakmalı bu husûsda kurultayda herkes müttefik görünüyor. Teklîf gönderen var mı?

(Bir teklîf gelir)

Re’is - Şimdi gelen karârname var kâtib okusun.
Kâtib (okur)

Karârname

“Lord Kipanidze′nin adliyeler hakındaki beyânatını ictimâ‘ eden kurultay bu îzâhatın ehemmiyetini nazar-ı i‘tibâra alarak karîb bir zamânda Acaristan′da halk adliye işlerinin rü’yetini ve fukarâ halkın hukûkunu müdâfa‘a eylemesine karâr verir.

-alkışlar-

Re’is – Kabûl edenler ellerini kaldırsınlar [eller kalkar] ekseriyetle kabûl olundu. Şimdi rûznâmemizde yollar ve nakliyat mes’elesi vardır. Yoldaş Kurgalian îzâhat verecekdir.

Yoldaş Kurgalian - Yapılmakta olân ve yapılacak olân yollar ve köprüler hakkında îzâhat vermiş Kobilet′te yapılan köprü suyolları hakkında beyânatda bulunmuştur.

Hasan Beridze

Şayi‘ Ağa Bolkvadze
Davud Efendi Diyasamidze
Kazım Topgiridze
Mehmed Ali Diyasamidze
Süleyman Lord Kipanidze
Sıra ile köylerin yollara ve köprülere olân ihtiyacından bahs eylemişler ve nihâyet yoldaş Gambarof'u dahi alkışlamışlardır.

Emin Abuladze - Mademki buraya geldik derdlerimizi dökelim her birimiz üçer hâneli köy vekilleriyiz. Bazı köyler harâb olmuş, ahâlisi muhacir düşmüştür. Lâzım ki muhacirlerimizi yollarda çalıştırmayalım.

Re'is - Anlaşılıyor ki hükümet inşaâta başlamış, suyolu getirmiş Kobulet'te köprü yapılıyor. Binâenalayeh evvelâ hükümete teşekkür lâzım. Sâniyen nerelerde köprü, yol lâzımsa ilk evvela onları yapması için teklîf lâzım. Karârname teklîfi var mı?

Re'is -Bir karârname geldi okuyalım.

Kâtib (okur)

(Karârname)

"Mühendis Kurgalian'ın inşaât ve yollar hakkında ki beyânâtını istima‘ eden kurultay fukarâ halkın ihtiyacını

s.56

nazar-ı ehemmiyete alan santralini komiteye teşekkür eder ve Acaristan'da yollar sular mektebler inşa‘âtı ve Yukarı Acara'da, Büyük Acara'da Kurdoğlu Karyesi'ne, İremaze Karyesi'ne, Kordoh Karyesi'ne ve diğer bir çok karyelere suların getirilmesinden Ğorcom, Saldi, Vayo Şvahevi, Keda İlh. karyelerine yapılan yollar ve köprüler hasebiyle hükümete teşekkür eder ve ba‘demâ yapılacak işlerde hükümetin mu‘âvenetinde bulunacağını ümîd ile bu husûsda kendi ameleleriyle de yardımda bulunacağı kurultay murahhaslârı der‘uhde eyleriz."

-alkışlar-

Re'is - Kabûl edenler ellerini kaldırsın.

(eller kalkar)

Re'is – O halde müttefikan kabûl edilmiş oluyor. On dakika istirahatle evkâf mes'elesine geçeriz.

(dördüncü İctimâ') ikinci celse

Perşembe 10 Teşrîn-i Sâni

Sâ'at 2 de

Re'is - ikinci celseyi küşâd ediyorum. Acaristan Halk Zîrâ'at Komiserliği sizi selamlayor. Gerçi biraz geç kaldılar fakat bir tahtirâtları var okuyalım.

Kâtib: (gelen tahrîratı okur)

-alkışlar-

Re'is - Şimdi vakıf mes'elesini müzâkere edeceğiz. Biliyorsunuz ki vakıflar İslâm memleketlerinde ehemmiyetli bir mes'eledir. Vakıf bir maksad-ı hayr için ya nakid, ya akar veya emlak ile olur. Bir de eşya vardır. Vakıf neye şart edilmiş ise ona sarf olunur. Vakıf vardır ki köprü, yol, mescid, mekteb için vakf edilmiştir. Yani vakıf umûmun, cema'atin alakası olân şeylere tahsîs edilir ve vakıf şahs için yapılmaz ve cema'ate lâzım olân şeylere yapılır, o halde vakıf kimindir? Ne verenin ve nede o vakfı idâre edenindir. Vakıf cema'atindir. Mütevelliler, vakfı idâre edenler, yani vakıf me'murları o vakfın sâhibi değildirler.

Şimdi gelelim Acaristan′da ki vakıflara: Bunlar muhtelif ellere geçmiştir, bunlar onları idâre ediyor, ne yaptıklarını bilmiyoruz. Bunları kontrol edecek bir mü'essese yoktur. Hulo′da Acara′da Ahmed Paşa Vakfı olarak 500-600 desatin toprak var ki mekteb, medreseye vakfolunduğu halde ne mekteb nede medrese var. Bir kişinin elinde kalmış, Batum′da Orta Cami' Vakıfları kimin elindedir? Hiç haberimiz yok, ne yapıyorlar, bilmiyoruz. Bizler, fakîr amele ve köylü rençber halkı mümessilleri bu vakıf mes'elesini dikkat ve ehemmiyetle halletmeliyiz. Vakıflar mademki bir maksad-ı hayır için yapılmıştır, Ali′nin Hasan'nın elinden kurtarıp meşrut lehine sarf etmelidir. Ben böyle kısa bir hülâsa yaptım.

Bu husûsda söz söylemek isteyenler yazdırsınlar.

Davud Efendi Diyasamidze: Evkâflar iki kısımdır:

Menkûlat ve gayr-ı menkûlat bunları sâhip-i hayrat her ne için vakıf eylemiş ise şer'en ona sarf olunacakdır. Eğer fazla kalırsa

istediği mahale sarf olunur. Hâlbuki bizim Acaristan′da vakfı idâre eden mütevelliler yani me'murlar bunlar kendi boğazlarına aktarıyorlar ben, burada talep ediyorum ki bu suretle hukûk-u evkâfı boğazlarına geçirenler, karınlarına sokanlar taht-ı muhakemeye alınarak boğazlarından çıkarılsın.

-alkışlar-

Şayi' Ağa Bolkovadze : Maksadımı Davud Efendi söyledi.

İsa Ağa Totoradze : (Gürcüce)

Evkâfı yiyenlerin elinden alınması lâzımdır. Bu vakıflar cema'at malıdır ötekinin berikinin elinden kurtarılmalıdır. Buna ehemmiyet vererek kat'î bir karâr vermeli ve milletin hakkını aramalıyız.

-alkışlar-

Mollaoğlu : Bizim yerlerde de vakıflar var

Re'is - Hepsine aiddir. Hepsi mütegalibe eline geçmiştir. Vakıf mes'elesi hakkında başka söz isteyen yok bize bir karârname geldi okunsun.

Kâtib - okur.

Karârname

"Hasan Tahsin Himşiaşvili arkadaşın vakıflar hakkındaki beyânatı istima' eden kurultay vakıfların Acaristan fukarâ halk komitesi tarafından hıfzına ve lüzumu mertebe bir nizam altına alınmasına ve vakıf toprakların fukarâ halk kontrolu altında fukarâ halk arâzisi olmasına müttefikan karâr verdi."

-şiddetli alkışlar-

Re'is - Kabûl edenler ellerini kaldırsın (kalkar) herkes kaldırdı müttefikan kabûl olunmuştur. Dördüncü ictimâ'ımızı ta'tîl ediyorum yarın Cum'âdır erkenden sa'at 10 da toplanalım.

(Beşinci İctimâ') Birinci Celse

Cum'â 11 Teşrîn-i sâni

Re'is - (Zili çalar) Kurultâyın beşinci ictimâ''ını küşâd ediyorum. Bugün ma'arif hakkında konuşulacaktır biz, herhalde öyle bir ma'arif siyâseti ta'kib edeceğiz ki millet esâsından uzak olsun. Biz Acaralılar Ruslaşmak, Türkleşmek ve Gürcüleşmek′ten uzak kalacağız. Ma'arif mes'elesinde bize tabi'i mekteb lâzım.

Mekteb mes'elesinde ise bir de lisân mes'elesi vardır ki hangi lisânla tedrîsât yapısın?

Biz, mademki emperyalist bir politika ta'kib etmiyoruz, hangisi olursa olsun arzu eden köy Türkce, arzu eden köy Gürcüce okusun. Biz, öyle meketebler açmalıyız ki Acaristan'ı Türk, Rus, Gürcü, yapmasın, insân yapsın… O mekteblerden çıkanlar bütün insânları komşuları sevsin Acaralıları dünyâ ameleleriyle birleştirsin. O halde yaşasın milliyet esâsından uzak ve insâniyete hizmet etmeğe çalışacak mekteblerimiz!

-alkışlar-

s.58

Söz isteyenler yazdırsınlar (yazılır) meclisden haric olmak üzere yalnız Müslüman seksiyyesi ma'arif ve neşriyat şu'besi nâmına burada kurultâyin ilk gününden beri oturan Sedad yoldaş'a sizin nâmınıza en son olarak söz vereceğim.

-münâsib sesler-

Şimdi söz isteyenler yazdırsınlar.(yazılırlar) ilk söz Şerif Abdi Bay'ındır.

Şerif Abdi Bay - Muhterem kardaşlar! Bu dört sene içinde siz iyi görüyor ve biliyorsunuz ki başınızdan ne felâketler geçdi. Ayrı ayrı zâlim hükümetler geldi. Ve ayrı ayrı mecbûriyetler karşısında hukûkumuza muvaffak olamadık. Şimdi ise biz hür ve serbest yaşayan bir memlekette bulunuyoruz. Aynı zamânda bugün anlıyoruz ki serbestiz.

Mekteb bizi yükseltecektir. Mekteble oynamak olmaz eğer çocuklarımızı göndermez veya yardım etmez isek pâyidar olamayacağımızı arz ederim şimdi ma'arif komiserinin sözlerini işittik. Ne lisânla istersek okuyacağız, herkesin dini de serbesttir bir çok fena âdemler aks inkılâbcılar (Müslümanlığı gayb edeceksiniz diyorlardı bize verilen bu serbestlikten hepimiz memnunuz biz Acara ahâlisi mekteblerimizi yükseltmeliyiz mekteb ne ile yükselir. Sizlerin yardımınızla ben birkaç köyde bulundum, mu'allimlerle görüştüm. Bana su'al ettiler ki bizim işlerimiz nedir?

Biz yalnız ad ile mi mektebiz? Ne için diye su'al etdiğim zamân talebe yok ve ben açım cevabını verdi. Ahâli mu'allimleri himâye etmelidir. Mekteb olmaz ise bir şey yapamayız Muhtâriyetimizi süslemek için mektebler açmalı çocuklarımızı okutmalı, âdem yetiştirmeliyiz sözümü kısa kesiyorum ve diyorum ki bu işleri hep ittifâk ile yapalım nerede ittifâk orada ıslahat yaşasın

murahhaslârımız! Yaşasın Acaristan Fukarâ-yı Kâsibesi! yaşasın Gürcistan fukarâları! Yaşasın Rusya şûrâlar hükümeti!

-alkışlar-

Davud Efendi Diyasamidze: Komşular! Ciddiyet ile sabittir ki ilm lâzımdır. ilm ve ma‘arifet evladlarımız üzerine vâcibdir.

Ülkemizde okumak, yazmak mektebleri gibi sanayi‘ mektebleri de lâzımdır. Hüseyin Efendi biraderimiz söyledi ki (Ruslar bizi Ruslaştırmak, Gürcü Menşevikler Gürcüleştirmek, Türkler Türkleştirmek istediler) fakat şimdiden sonra böyle olmayacaktır. Bundan sonra bize insâniyete muvâfık okumak lâzımdır.

-alkışlar-

Receb Gogidze
Hasan Beraşvili
Şayi’ Ağa Bolkovadze
İskender Helvaşi
Yoldaş Çikenti

s.59

Şaban Haradze
Emin Abladze

Sıra ile ma‘ariften ve lisân mes’elesinden bahsetmişlerse de Gürcüce olduğundan zabt olunamamıştır.

Bu murahhaslâran sonra Yoldaş Gambarof söz almış ve kabûl edilecek lisân hakkında ve ma‘arif mes’elesine da’ir uzun beyânatta bulunmuş ve lisân mes’elesi mevki‘-i müzâkereye koyularak ekseriyet-ârâ ile Gürcü lisânı resmi olarak kabûl edilmiştir. Bundan sonra Davud Efendi Diyasamidze söz almış ve Acaristan′a Gürcistan amele ve rençber halkı hükümeti tarafından verilen Muhtâriyet dâ’resinde harekete ve bu Muhtâriyet şerâ’itinin hepsine bütün halkın razı olunduklarına da’ir beyânatda bulunmuştur.

Sonra memleketlerde ki lisân-ı tedrîsâtı husûsî müzâkere edilerek ayrıca Arabca Türkçe, Gürcüce ile ihtiyac-ı mahalliye göre tedrîsât yapılması husûsu kabûl edilmiştir.

Re’is - Muhtâriyeti el-ân fukarâ amele ve rençber halkıdır. Gürcistan Şûrâ Cumhutiyeti Acaristan′a Muhtâriyet verdi. Şimdi de Acaristan amele ve köylü fukarâ-yı kâsibesi onu hayâta geçireceğiz. Şimdi Arabca, Gürcüce, Türkce tedrîsât husûsâtı kabûl olundu içerimizde ekalliyette kalan cema‘atlere de sosyalistlik hakkını vereceğiz. Onlarda kendi lisânlarıyla derslerini okuturlar. Bu mes’elenin müzâkeresi bitti. Acara′da okumak yazmak lâzımdır fakat aynı zamânda ma‘arifin bir şu‘besi olân tiyatro, sinema ve kütüphânelere de ihtiyacımız olduğunu unutmamalıyız. Başka söz isteyen yukarda evvelce de söylediğim gibi şimdi Müslüman seksiyyesi neşriyat ve ma‘arif şu‘besi nâmına haricden bir arkadaşa söz vereceğim kabûl edermisiniz?

-alkışlar ve hay hay buyursun sesleri-

Re’is - Söz Müslüman seksiyyesi nâmına İştirak Gazetesi ser-muhariri ve müdir mes’uli Yoldaş Sedad′ındır.

Yoldaş Sedad:

Yoldaşlar!

Acaristan amele ve rençber fukarâ halkının muhterem murahhasları! Mensûb olduğum Müslüman seksiyyesinin ma‘arif ve neşriyat şu‘besi nâmına sizlere bugün söz söyleyebilmek fırsatına na’il olduğumdan kendimi bahtiyar add eyler ve size de teşekkrür ederim.

-akışlar-

Yoldaşlar! Bana sıra gelinceye kadar ma‘arif hakkında birçok sözler söylendi ve kısmen benimde söyleyeceğim şeyler tekrar etti. Bunun için fazla uzatmayacağım. Kurultayın ilk gününden beri müzâ-

s.60

-kerelerinizi ta‘kib edemediğimden gördüm ki hayâtınıza, varlığınıza ta‘allük eden mes‘elelere büyük ehemmiyet verdiğiniz ve bi’l-hassa ma‘arif mes’elesinde hepiniz alâka gösterdiniz. Şuna iyice emîn olınız ki ma‘arifsiz bir memleket tuzsuz yemeğe benzer. Sizler ma‘arife çok muhtacsınız buna bütün mevcutiyetinizle ehemmiyet vermelisiniz. Fakat burada bir su’al meydâna çıkıyor. Acaba bu zamâna kadar ma‘arifiniz yok mu idi? Belki de vardı. Fakat buna varlık diyemeyeceğiz, Zîrâ evvel emirde geçen zâlim ve müstebid hükümetler sizi da’ima ma‘arifden mahrûm bırakmaya çalışmışlardır. Çünkü onların menfaati bu idi. Sâniyen birçok mektebler açmışlarsa da sizleri bunlardan istifade

ettirmemişlerdir. bazen muvaffak olarak o mekteblere çocuklarınız girebilmişse de oradan çıkan o köylü o amele, o rençber evladları oradan çıktıkdan sonra sizi, siz babalarını, sizin hayâtınızı bile beğenmemişler ve onlarda sizi tahkir eylemişlerdir. Öyle değil mi?

[Doğru çok doğru sesleri]

Zîrâ o mektebler burjuvazi, emperyalizm menfa‘atine çalışacak makineler yapmak için bir fabrikadan başka bir şey değil idiler. Zîrâ o mektebler burjuvazi, emperyalizim ve kapitalizmin emellerini tervic için açılmıştı. Sonra diğer tarafdan ta‘kib olunan ma‘arif siyâsetini tedkîk edersen göreceğiniz ki bu zamâna kadar gelen zâlim hükümetler hep bu siyâsetde milliyet esâsını gözetmişlerdir. Müstebid çarlık Rusyası zamânında sizi Ruslaştırmak istediler, kara yüzlü, alçak Menşevik hükümetleri zamânında sizi Gürcüleştirmeğe kalktılar.

Türkler sizi Türkleşdirmek hevesine düştüler. Bugün artık bu kokuşmuş, bu köhneleşmiş nasyonalisizmden uzak bulunuyorsunuz. Bundan sonra açılacak mekteblerinizde insâniyet, beşeriyet için çalışacak, bütün cihân fukarâ-yı kâsibesini sevecek, kardeşlik esâsını gözetecek bütün dünyâyı kendi vatanı bilecek evladlar yetiştirmelisiniz. Köylerinizde kütüphânelere, dünyâ fukarâ kâsibesinin ahvâlinden ma‘lûmat verecek gazetelere ihtiyacınız olduğu gibi zîrâ‘at, felahat husûsâtında ma‘lûmatınızı arttıracak kitâblara, ilmi, fenni, sinema ve tiyatrolara da ihtiyacınız vardır. Lakin bunların hepsini hükümetden beklememeli, kütüphâneleri vesa’ireyi siz açarak hükümetden yardım talep etmeli ve okumak bilenleriniz diğerlerine okumalı anlatmalıdır. Sözümü keserken şunu da ilave etmek isterim ki na’il olduğunuz ve bunun için sevindiğiniz Muhtâriyetleri süsleyecek ve yaşatacak ma‘ariftir. Yaşasın nasyonalizim, emperyalizim ve kapitalizm esâslarından uzak, insâniyet ve iştirâk esâsları da’iresinde Acaristan Muhtariyyetini pâyidar eyleyecek ma‘arif! Yaşasın ma‘arife ehemmiyet veren Acaristan Fukarâ kâsibesi yaşasın şarkın mazlûmlarını kurtaran şûrâlar Rusyası, yaşasın Acaristan′ı muhtar kılan Gürcistan Şûrâ Cumhuriyeti kahrolsun aks inkılâbcılar, burjuvalar nasyonalistler!

(sürekli alkışlar)

Bundan sonra ayakta enternasyonal marşı dinlenilmiş ve alkışlanmıştır.

Sedad yoldaşın nutkundan sonra ma‘arif mes’elesi hakkında gelen bir karârname okunmuş ve müttefikan

kabûl edildikden sonra birinci celse ta‘tîl olunarak namaza gedecekler namaza gitmişlerdir.

Sonuncu Celse **Sa‘at: 3 de**

Re’is - [zili çalar] celseyi açıyorum. Demîn ma‘arif me’elesini halelttik yalnız bir iilave lâzım. Yerli mu‘allim yetiştirmek ve bu günün ihtiyaclarıyla adetlerine yakın kitâb hazırlamak lâzımdır. Kitâblar Rusca, Gürcüce, Türkce olsun ve birde mu‘allim yetiştirmek için dersler açalım ne dersiniz?

(Muvaffaktır hay hay sesler)

Şimdi intihâbat mes’elesi müzâkere olunacak biliyorsunuz ki şimdiye kadar memleket içinde hep beyler, ağalar, vardı. Fakat bizim gibi çarıklılar hiçbir şeye karıştırılmıyorduk, şimdi hükümet fukarâ halk hükümetidir. İntihabat mes’elesini konuşalım evvelâ şimdi mandat komisyonu fa‘aliyetine da’ir îzâhat versin.

İshak Totoradze: (komisyon nâmına) îzâhat vermiş ve kurultaya gelen vekillerin ‘adedini söylemiştir.

Hulo Rayonu	85	Murahhas
Keda	63	“
Acara Suyu	40	“
Batum Rayoni	32	“
Kintrişi	55	“
Santralini Komitet	14	“
	289	

Davud Efendi - Keza komisyon nâmına îzâhat vermiştir.

Re’is - Mandat komisyonu îzâhat verdi. Şimdi yoldaş Gambarof söz söyleyecekdir.

Yoldaş Gambarof - İntihâbat ne sûretle yapılmalıdır ki fukarâ halkın menâfiği te’mîn edilmiş olsun diye söze başlayarak uzun uzadıya irâd-ı nutk eylemiş ve teşkîlâtın güzelce netice pezir olması için fukarâ amele ve köylünün ne sûretle intihâb yapmaları lâzım geldiğini îzâh etmiştir.

[medîd ve sürekli alkışlar]

[enternasyonal]

[alkışlar]

Re’is - Bu babda intihâb hakkında gelen teklîfi okuyalım bu teklîf merkezlere, rayonlara fukarâ komitelerinin seçilmesine da’irdir. Kâtib (okur) (sonra yazacağız)

Re’is - Bir diyeceğiniz var mı?

Sesler - Kabûl kabûl muvafik

s.62

Re’is - Müttefikan kabûl olunmuştur. Şimdi biliyorsunuz burada Merkezî Komite vardır. Bunun ibkâsını arzu edenler ellerini kaldırsın [eller kalkar]

Ekseriyetle kabûl olundu şimdi diğer intihâbat için namzed listeleri hazırlanmış ise verilsin (bütün rayonlar murahhaslârı namzed listeleri getirmişlerdir) şimdi bunları tasnif edelim (arada on dakika fâsıla verilmiş ve tasnif-i icrâ edilirken bando muzika terennüm eylemiştir.]

Re’is - tasnif yapıldı. Esâmiyi kâtib okuyacak

Kâtib (okur) Kintrişi Rayonundan: Kaykayişvili, Hasan Cicevadze, Kemal Nogaideli, Osman Romanoşvili, Hasan Tahidaşvili(?), Hüseyin Gogidze, İsmet Halvaşi, Cemal Civanadze

Re’is – Kabul edildi mi?

-alkışlar kabûl sesleri-

Kâtib (okur) Keda Rayvonundan: 7 arkadaş

Mehmed Katanadze, Süleyman Lord Kipanidze, Abdül Kazançoğlu, Hasan Çaloğlu, Süleyman Diyasamidze, Şükrü Turmanidze, Hulusi Kokoşvili, namzed olarak: Abdül Abladze, Molla Hüseyin Gariboğlu.

Re’is - Kabûl edildi mi?

-Alkışlar kabûl sesleri-

Katip - (okur) Acara Suyu′ndan: 3 arkadaş

Kadem Sensaze, Salih Kılıçlıoğlu, İlyas Diyasamidze. Namzed olarak: Osman Bedena[d]ze, Hasan Hacıoğlu.

Alkışlar Kabûl sesleri

Katib (Okur) Hulo Rayonundan: 8 arkadaş

Hasan Tahsin Himşiaşvili, Hüseyin İremaze, İskender Harşevanize, Ali Bolkvadze, Yusuf Beridze, Muhat Maharadze, İsmail Kabaidze, Mevlut Garsava[id]dze. Namzed olarak: Mehmet Velioğlu, Molla Hasan Kaçoğlu

Alkışlar Kabûl sesleri

Batum Rayonundan: 6 arkadaş

Kara Ağa Helvaşi, Hasan Kori[d]ze, Dursun Totoradze, Osman Kahidze, Mehmed Reisoğlu, Ahmed Lazgioğlu,

- alkışlar kabûl sesleri-

Santralini Komitetdan: 15 arkadaş

Şerif Abdi Bay, Osman Moskobili, Mehmed Gogoberidze, İshak Totoradze, Osman Sanatadze,

s.63

Ahmed Darizeloğlu, Cemal Pagava, Hasan Beridze, Hüseyin Komahidze, Solsok(?) Küçükoğlu, Rıza Gogididze, Yusuf Bolkvadze, Süleyman Harçvalazi, Zekerya Lord Kipanidze.

-alkılşar kabûl sesleri-

Re'is - Bu husûsda gelen karârnameyi okuyalım.

Kâtib - (okur) Kurultay eski meclisin seri'an dağıtılmasını ve fukarâ halk tarafından seçilen yeni komitenin eski meclisin vazîfe ve salâhiyetini der'uhde eylemesine ve bunun Kırmızı Meclis nâmıyla tevsîmine karâr verir ve seri'an bu karârın tatbikini hükümetden rica eyler.

(Medîd ve sürekli alkışlar)

Re'is - Şimdi kurultay ağır vazîfeyi bu meclise bırakıyor ve diyor ki ben karâr verdim siz bu karârları hayâta geçireceksiniz.

Tabi'i meclis ile bu komite bir arada olamazdı. Şimdi verilen karârınızla o meclisi dağıtdınız. Kahrolsun o meclis ki yedi aydan beri fukarâ ahâliyi Batum amelesi ile birleşmekten men' eylemiştir.

(Şiddetli alkışlar)

Yedi aydır ne yaptılar [(hiç) sesleri] Acara′da âdem öldürüldü cânileri meclis sakladı (sakladı sesleri) ve dağlarda hırsızlık yaptılar yüzlerce davar sürüldü meclis yapdı. (himâye etii fenâlık yapanları sakladı sesleri) dağlarda herkese zulüm yaptılar (evet sesleri) hükümet eşkiyalığı men' için her şeyi

yapmak istedi meclis istemedi. Fakat işte şimdi fukarâ halk bu meclisi yakaladı. Kahrolsun eski meclis! Yaşasın yeni Kırmızı Meclis!

(Enternasyolal, alkışlar)

Bundan sonra daha birçok arkadaşlar uzun uzadıya söz söylemişler ve neticede enternasyonal marşı ile kongrenin re'is tarafından kapatıldığı ilan edilmiştir.

s.64

Kırmızı Meclis Re'isi Y. Hasan Tahsin Himşiaşvili tarafından neşredilen

BEYÂNNAME

Acaristan Fukarâ Rençber Ahâlisine ve Komitelerine

Fakir arkadaşlar:

7 Teşîn-i sâni 1921 târîhinde ilk ictimâ'ını yapan sizin şeçtiğiniz ve gönderdiğiniz vekillerin birinci kongresi beş gün devam ile 12 Teşrîn-i sâni 1921 târîhinde bitti. 292 vekilin iştirâk ettiği bu kongre sizin menfa'at ve ihtiyacınıza göre bazı karârlar verdi. Bu karârları kuvveden fi'ile getirmek üzere de elli a'zâdan mürekkeb bir Kırmızı Meclis seçti bu hâdise Acaristan fukarâ rençber ahâlisinin (feodal) lerin yani beylerin ve ağaların burjuvaların yani paralıların ve zenginlerin zulüm ve esâretinden kurtulmak istediğini açıkça isbât etmektedir. Sizin ile Batum şehrinin amele ve proleteryasını birleştiren Kırmızı Meclis Acaristan′dan sınıf mücâdelelerinin başında arkadaşlarıyla birlikte bulunmaktadır. Eski Kara Meclis sizin meclisiniz değildir. O, beyler ağaların meclisi idi. Onların menfa'ati için çalışıyordu. Altı ay varlığı içinde o, dâima Batum′un amele ve proletaryasıyla sizin birleşmenize mani' olarak sizi beylerin ve ağaların tahakkümü altında bulundurmağa gayret ediyordu.

İnkılâba da'ima karşı koyan ve ona ciddi bir su'ikasd hazırlamağa çalışan bu Kara Meclis bugün artık yoktur. O, sizin tarafınızdan dağıtılmış ve a'zâsı ile âğat tevkîf edilerek hapishâneye atılmışlardır. Artık gün sizin gününüz, artık devir sizin devrinizdir.

Kırmızı Meclisiniz, kongre tarafından kendisine tevdî' edilen vazîfeleri yapmak için evvel emirde aks inkılâbcı âdemleri hükümetten tard ve tevkîf ederek dokuz kişeden mürekkeb yenir bir hükümet kurdu. Bunların beşini sizin Kırmızı Meclisiniz ve dördünü de Batum şehri amele ve proleteryasının Komünist Partisi tayin etti. Bundan başka yedi halk komiseri meclisinizden ve dört komiser de Komünist Partisinden tayin edildi.

Böylece teşekkül eden hükümet hakîkî olarak amelenin ve sizin hükümetinizdir. Bu hükümet yalnız sizin ve fukarânın hukûk ve menâfi'ini

müdafa‘a edecek. Sizin düşmanlarınıza göz açtırmayacaktır. Kırmızı Meclisiniz ile Komünist Partisi bu iki dâ’ire, hükümeti daima sizin için çalıştıracaktır.

Arkadaşlar! Siz ancak şimdi Muhtâriyet ve hürriyeti gözlerinizle görüyorsunuz fakat zannetmeyiniz ki bununla işlerimiz bitmiştir. Bilakis işlerimize başlamış bulunuyoruz.

s.65

Biz ilk adımı attık ve fukarâ hükümetini kurduk. Bundan sonra fukarâ aparatı ile sizin sınıfınızın menfa‘atlerini te’mîn ve ihtiyaclarını tatmine çalışacağız. Sizin için hakîkî hürriyet, kurultâyın karârını birer birer hayâta geçirmekle elde edilebilir.

Bu işler Kırmızı Meclisten ve onun hükümetinden çok azim ve sa‘iy ister. Toprak işleri ve mes’elelerini halletmek lâzımdır. Büyük arâzi sâhiplerinden arâzi alınıp köylü fakîr rençberlere verilecektir. Kooperatifler açılacakdır. Sizin iktisâdî hayâtınızı tanzim edecek ancak bunlar olacaktır.

Bu sene gelirimiz az, yakın zamânda sizi açlık karşılayacaktır. Bunula uğraşmak, açlığa, karşı tedbîrler ve vâsıtalar aramak lâzımdır. Beylere ağalara ne olur? Olursa bize olur. Acaristan′da mektebler, sinemalar, kütüphâneler, büyüklere okuma dersaneleri açılacaktır.

Vakıflar mes’elesi şunun bunun elinde yenmektedir. Halk mahkemeleri, hastaneler, icrâhâneler açılacaktır. Yollar köprüler ta‘mir edilecek veya yeniden yapılacaktır. Acaristan i‘mar edilecektir. Elektrikler, mekteb binâları vesa’ir mü’esseseler meydâna getirilecektir. Bir sözle Kırmızı Meclisinizin ilk adımını diğer adımlar ta‘kib edecetir ki biz, tam bir hürriyete mâlik olalım. Meclisiniz çalışırken sizin bu işlerde her türlü mu‘âvenet ve mazharatlarınıza kâni‘dir. Çünkü onun muzafferiyet ve muvaffakiyeti sizin muzafferiyet ve muvaffakiyetinizdir.

Meclisinize ve onun hükümetine sarılınız, aks inkılâbcılar ve fenâ Menşeviklere inanmayınız bunlarla mücâdele ediniz. İçinizde böyleleri bulunursa hemen tutup hükümete teslim ediniz onlar sizi aldatmak ve tekrar size zülum ve tahakküm etmek istiyorlar. Rovolosya platformasında kuvvetle durunuz, cesur olunuz, kalplerinize korku düşmesin. Zannetmeyiniz ki biz az veya yalnızız. Hayır arkadaşlar, Gürcistan, Kafkasya amele rençberleri tekmil Kırmızı Rusya ve onların dehşetli Kızıl Orduları bizimle beraberdir.

Kahrolsun paşalar, beyler, ağalar, amele ve rençberlerin düşmanları!

Yaşasın Acaristan amele ve fakir rençberleri ve onların komiteleri!

Yaşasın sınıf mücâdelesi! Yaşasın inkılâb!

Yaşasın Gürcistan ve Kafkasya amele ve rençberleri ve büyük şûrâ cumhuriyetleri!

Yaşasın inkılâbın rehberi olân büyük Kırmızı Rusya! Kızıl Ordular!

Batum 22 Teşrîn-i sâni 1921

Acaristan Kırmızı Meclisi Re'îsi: Hasan Tahsin Himşiaşvili

Divan Riyâset Kâtibi : Osman Moskobili

ACARİSTAN
Fukarâ Köylü ve Rençber Halkı
İlmiye Siyezdi
1921

s.69

3 Kânûn-ı evvel Cumartertesi günü sâ‘at onda başka münâsib bir yer bulunamadığından Kırmızı Meclisin umûmî salonunda küşâd edilmiştir.

Siyesti Acaristan Kırmızı Meclis Re’isi Hasan Tahsin Himşiaşvili açmış ve a‘zâları selamlamış ve ilmiye siyesti a‘zâlarının, Acaristan fukarâ işçi ve rençberlerinin müdafi‘i olân Kırmızı Meclisin ma‘nevi müzâhiri olacaklarını ümîd edeceğini söyledikten sonra siyeste bir divan riyâset intihâb olunmasını teklîf etmiş ve yapılan intihâbatda:

İskender Efendi Sivadze riyâsete

Hasan Efendi Kel Ahmedoğlu a‘zâlığa

Hamid Efendi Lokumcuzâde a‘zâlığa seçilmişlerdir.

İskender Efendi Sivadze riyâset mevki‘ini ahz etmiş ve bervech-i âti nutku irâd etmiştir: Muhterem hoca efendiler, aranızda senen ve irfânen küçüğünüz olduğum halde beni riyâsete intihâb ile hakkımda ibrâz buyurduğunuz hissiyât-ı tevcihkaraneden dolayı cümleye teşekkür ederim.

Arkadaşlar! Acarsitan târîh-i ilmiyesinde en mühim ve parlak sahifeleri işgal edecek bugünkü mühim vâkı‘âyı bu ictimâ‘-ı mes‘ûdi cümlenize tebrik eylerim: Bu İctimâ‘ımızın bütün memleket ve millet, husûsuyla bu ictimâ‘ımıza sebep olân çalışarak alın teri döken fukarâ halkımız hakkında ba‘is-i sa‘adet ve terakkî olunmasını temenni eylerim. İnsânları mes‘ud edecek her bir vakı‘a-i târîhiyenin âmili, sebebi vardır. İnsan bir vâkı‘anın sa‘adet ile memlû olduğunu görünce mecbûrdur ki o vâkı‘anın âlimlerine karşı vazîfe’i şükranı ifâ eylesin, biliyorsunuz ki memleketimizde şimdiye kadar da hayât-ı ilmiye vardı. Vâkı‘anın şâhidi olmadık.

Bize böyle bir toplanış hiç mümkün olmamıştı. Görülüyor ki cihânda bir tebeddül ve tahavvül var. Ve o tebeddül ve tahavvül sayesinde bu yevm-i mes‘ûd meydâna gelmiştir. Acaba bu vâkı‘anın âmili nedir? Siz bilirsiniz ki eski Rusya′da Çarizim usûlu vardı. Yani usûl-i İstibdâd vardı. O hükümetin başka milletler hakkında başka dinler hakkında başka maksadı vardı. Bu husûsta burada hazır bulunan Hasan Efendi ve İlyas Efendi şahittirler. Eski Rus idâresi alenen misyonerliğe başlayarak câhil ahâliyi iğfal ediyorlardı. Bugün hamdolsun o hayât duruldu. Bugün [150] milyonluk Rusya yeni bir hayâta girdi. İşte bu inkılâbdır ki bize burada toplanmağa imkan ve fırsat verdi. Örfen ve şer‘en lâzım gelir ki

Acaristan Kırmızı Meclisine, Gürcistan Şûrâ Hükümet-i Cumhuriyesine teşekkür telgrafları yazılsın ben bunu ediyorum. Teklîf

(lâzımdır hay hay sedâları)

Bunu kabûl ettiniz, şimdi konuşacağız, siyeste karârlaştıracağımız mevâdı tayin edelim

(müzâkereden sonra zirdeki rûznâme tayin edildi)

1- Tebriknameli 2- İdâre'i Şer'iye mes'elesi 3- Evkâf mes'elesi

4- Hocalar mes'elesi 5- Siyezd'in mukerrarâtı

Re'is -rûznâmeyi kabûl edenler ellerini kaldırsınlar

[eller kalkar, ekseriyetle kabûl olunur]

s.70

Re'is - Söz Hasan Tahsin Himşiaşvili'nindir.

Tahsin Himşiaşvili - Arkadaşlar teklîf ediyorum burada ki bazıları mecâz talebe efendiler bulunuyor. Bunlardan kimlerin hak-ı re'ye olacaktır bu tahakuk etsin.

Re'is - Bu bir teklîftir. Sâhip-i re'y olmak için kimlerin salâhiyeti olduğunu tayin edelim diyor. Anladınız değil mi?

-alkışlar evet sesleri-

Şimdi mecâz olmayanların re'y hakkı olmamaları mes'elesi var ki doğrudur.

-evet doğrudur sesleri-

Davud Efendi - Bir köyden fukarâ ve vekili hocalar vardır. Bunlar fukarânın derdini söyleyecektir.

Re'is – Teklif yalnız re'ye â'ittir. Sözü herkes söyleyebilir.

Mahmud Efendi - İcâzet almaktan maksad vazîfe de bulunupda şahadetnâmeli mi? Yoksa ilmiye icâzetnâmesimidir?

Re'is - Eğer herkese bu salâhiyeti verirsek burada bulunanlardan hâric olânlar demezmi ki bizden niye re'y almadınız bizi çağırmadınız karârlarınızı istemiyoruz deseler protesto etseler ne diyeceğiz asıl mes'ele buradadır.

Birisi - Umûma re'y hakkı verilirse elbet böyle olur.

Re'is - Bu teklîf doğrudur. Ve zannetmeyiniz arkadaşlar ki bu gibi şeyler hakîkate dokunur hepimizin maksadı budur. Bu gibi şeylerden izzet-i nefsimizi yenmeliyiz. Dinimizin esâsı da budur. Hiç birimizin farkımız yoktur. Dinimiz sosyalizme mutabıkdır: Mes'ele şimdi başka şey'e ta'alluk ediyor. Mukarrerâtın kat'î

olmasını te'mîn için buna mecbûruz. Kimse bundan incinmemelidir. Mes'ele tenevvür etmemiştir.

Bu sûretle re'yden istinkâf için herkes fedakârlık yapmalıdır.

Davud Efendi Diyasamidze - Arkadaşlar mes'ele uzadı, umum burada bulunan talebe efendilerin söz söylemeğe hakkı vardır. Yalnz Re'y sâhibi olmasın, icâzet almayanlar intihâbatta el kaldırmasınlar.

Re'is - müzâkereyi uzatmadan şimdi icâzet almış zevâtı anlayalım mecâz efendiler tayin etsin. Bunların isimlerini yazalım.

Kâtib (yazar)

Davud Efendi Diyasamidze	İbrahim Efendi Memi Efendizâde
Hafız Bey Surmanizde	İskender Efendi Cin Ali Ağazâde
Mehmed Efendi Sarraczâde	Hacı Hüseyin Süleymanzâde
Ferhad Efendi Emîn Ağazâde	Ahmed Fevzi Efendi Osmanoğlu
Ahmed Muharrem Efendi Karşivadze	Mehmed Efendi Emînzâde
Mecid Efendi Kobuladze	Hüseyin Efendi Osmanzâde
Eyüb Efendi Mehmed Ağazâde	Mahmud Efendi Müftizâde
Rasih Efendi Kademzâde	Osman Efendi Gogidze
İlyas Efendi Şarşavidze	Davud Efendi Sibladze

s.71

İskender Efendi Sivadze	Hasan Efendi Kul Ahmedzâde
Hamid Efendi Mumcizâde	Ahmed Efendi Salih Efendizâde

Hoca Efendilerden biri - Acaristan′da mecâz olân Hoca efendiler zaten bunlardan başka yoktur.

Diğer biri - Osman Efendi Batadze ve İbrahim Efendi neredediler.

Re'is - Hasta oldukları için gelemediler. Ekseriyet-i azime buradadırlar. İki kişinin bulunmaması müzâkerelere mani' değildir. Biz müzâkeremize devam ederiz.

İlyas Efendi Şarvaşidze doğrudur, talebeler ve genç mollalar çalışırlarsa yüz elli kişiyi bulurdu. Hem ne lüzümu var onlar bizim talebelerimizdir. Müzâkereye devam edebiliriz.

-hay hay sedaları-

Re’is - Bu re’y mes’elesini kabûl edenler ellerini kaldırsın(eller kalkar) kabûl olundu. İkinci maddeye geçiyorum. Şimdi idâre’i şer‘iye mes’elesidir. Arkadaşlar: her bir İslâm memleketinde şer‘i teşkîlât vardır. Eskiden burada da memalik-i ecnebiyyeden olân Rusya′da da vardı. Fakat hukûki bir şekilde değildi. İmtiyaz sûretinde idi. Nikola arzu ettiği zamân bu hakkı bizden alabilirdi. O vakit Batum′da, kaza, sancak ve merkezde olmak üzere üç derece üzerine müesssiti. Fakat idâre başka tarzda idi. Şimdi ben teklif ediyorum ki bu eski tertîbler baki kalsın.

Kazalarda birer bidayet kadısı, Batumda bir istînâf kadısı, birde bütün Acaristan baş müftüsü olsun baş müftiye de iki mu‘avin verelim. Her rayonda bir müderris bulunsun ve müfti vazîfesiyle mükellef olsun. Batum′da da iki müderris bulunsun bu husûsda konuşalım karâr verelim. Söz isteyenler yazdursunlar.

(isimler yazılır)

Söz Davud Efendi Sibladze’nindir.

Davud Efendi Sebiladze: sizin buyurduklarınız münâsibdir. Kabûl edelim. Yalnız benim fikrimce temlerde naib bulunsun

Rasih Efendi: bende İskender Efendi’nin fikrindeyim.

Davud Efendi Diyasamidze: kazalarda Birer kadı lâzımdır. Ahâli bunlara olunan hükme razı olmazsa Batumda istînâf eder. Şu halde Batum′da da elbet bir kadı lâzımdır. Ondan sonra da temyîze gider bu böyle olmalıdır.

Mahmud Efendi Kalaycızade: Kadılar husûsunda benim fikrimin üç derece üzerinde olmasıdır. Bidayet, istînâf , temyîz fazla uzun teşkîlâta hem lüzum ve hem de mahal yoktur ve fukarâ ahâlinin tahammülüde yoktur.

Re’is -bu husûsda başka söz isteyen yok, bize gelen bir teklîf var okunsun.

Kâtib: (okur) “Acaristan′ın Merkezî dini ve şer‘i olân Batum′da bi’l-intihâb bir re’is ile iki mu‘avinden ibaret bir da’ire teşkîl olunacak. Şehirde bir kadı ile iki müderris ve Acaristan rayonlarına ise birer kadı ile birer müderris nasb ve tayin edilecekdir.

s.72

Rayon müderrisleri aynı zamânda müftülük vezâ’ifini de ifâ edeceklerdir.”

Re’is - Bu teklîfi kabûl edenler ellerini kaldırsınlar.

(eller kalkar) ekseriyetle kabûl olunmuştur. Şimdi bu vezâ'ifin ünvanını müzâkere edelim. Bunlara ne ünvan vereceğiz. Söz isteyenler kimler ise isimlerini yazdırsınlar(yazılır)

Davud Efendi Diyasamidze - Müderrislerin ismi ders-i'âm olsun. Batum kadısına hükkâm-ı re'is denilsin. Müftülere zaten müftü nâmı verilir. Baş müftiye re'isü'l-'ulemâ diyelim. Bunun birinci mu'avini ders vekili ikinci mu'avini a'zâ denilsin.

Davud Efendi Seladze - Buna bende iştirâk ediyorum. Yalnız hükkâm re'isi ikinci a'zâya denilsin. Batum kadısına istînâf kadısı denilsin.

Mahmud Katanadze - Hükkâm re'isliği yeni bir isim oluyor. Acara halkının yüzde biri ders vekâleti sözünü bilmez. O vazîfeye göre münâsib isim değildir.

Ferhad Necati Efendi - Bende Davud Efendi'nin fikrine iştirâk ederim.

Re'is - Muhtelif fikirler ve teklîfler var hangisini kabûl edeceğiz.

"müzâkerelerden sonra teklîfler re'ye konulmuş ve aşağıda ki ünvanlar kabûl olunmuştur."

Merkezî dîni re'isine- re'isü'l-ulemâ	Birinci mu'avine - ders vekili
İkinci mu'avine- hükkam re'isi	Batum kadısına- istînâf kadısı
Rayon kadılarına- Bidâyet kadısı	Müderrislere- ders-i'âmm

Müftülerin ünvanı aynen kabûl olunmuştur.

Re'is - Bu mes'ele de bitti. Müzâkereyi şimdi ta'tîl ediyorum. Yarın sa'at onda toplanır rûznâmenin diğer maddelerini müzâkere ederiz.

İkinci İctima'

[İskender Efendi Sivadze'nin riyâsetinde olarak 4 Kânûn-ı evvel 1921 Pazar günü sa'at 11′de Kırmızı Meclisin büyük salonunda toplanılmış ve mecâz efendiler ayrıca ön safda oturmuşlardır]

Re'is - ikinci İctimâ'ımızı resmen küşâd ediyorum. Rûznâmede bu gün için müzâkere edeceğimiz "evkâf" mes'elesidir. Mademki fukarâ halk kurultayı bu mes'eleyi hal eylemiştir müzâkeresi zâ'iddir. Şer'i cihetine gelince madem ki merkez-i şer'i te'sîs edecekdir orası bakar.

Hay hay münâsib sesleri

Dördüncü mes'elemiz imamların mes'elesidir. Acaristan′ımızda kesret nüfus itibarıyla en mühim yerlerimiz köylerimizdir. Köylerin yegâne mu'allim ve

mürebbisi imamlardır. İmamlar ne kadar sâhip-i fazîlet olursa köylülerde o derece iyi olmuş olur. Hepimiz arzu ederiz ki ahâlimiz hüsn-ü ahlak sâhibi ve terbiyeli olsun. Bunun için imamları ıslah itmeliyiz.

Ben düşünüyorum ki bu imamların dün bir mertebede bulunmaları muntazam bir mü'esseseye merbut olmalarındandır. Bir yerden biri gelir. Köye gidiyor. (İmamlık yaparım) diyor ucuz bir paraya kana'ât ediyor, köylü

s.73

de ucuzdur diye tutuyor. Bu yüzden birçok müessif vâkı'alarda meydâna geliyor. Bu gibi nâ-lâyık ahvâle meydân vermemek için imamlar, hatibler imtihâna tabi'olmalıdır. Ehliyetnâme olmayınca köylere bırakılmasın. Köy fukarâ komitelerine imamların, ne de fakîr halkın mağduriyetine meydân vermesin.

Sesler - Doğrudur, iyidir. Öyle olsun.

Hasan Efendi Kel Ahmedoğlu - Re'is efendinin söylediği doğrudur. Yalnız me'murin-i ilmiye üzerine bir müfettiş tayinini teklîf ediyorum.

Re'is - İdâre'i şer'iye te'sîs ediyor. Orası müfettiş tayin etsin medreseler, bunu teftiş eylesin.

Sesler - Münâsibtir, merkez-i şer'i müfettiş tayin eylesin.

Re'is - Bu husûs dahi kabûl edilmiş oluyor. Arkadaşlar, şimdi size Batum inkılâb komitesi re'isi Yoldaş Gambarof'u takdîm ediyorum. Söz onundur.

Yoldaş Gambarof - Arkadaşlar, evvel hepinizi selamlar ve bu siyezdin ittihâz edeceği karârların Acaristan fukarâ ahâlisisnin sa'adeti kâfil olunmasını temenni eylerim

Yoldaşlar! Siz biliyorsunuz ki şeri'at birdir. Fakat onun zamâna göre bir tarz-ı telakkîsi vardır. Şimdiye kadar bu şeri'ati beyler, kendi menfa'atlerine göre tefsir eylemek için hocaları, icbâr etmişlerdir. Siz şimdi fukara halkın menfa'atına göre isti'mâl eylemek imkânı karşısındasınız. Ben bir komünistim. Şeri'ata da az çok vâkıfım. İslâmiyet büyük bir dindir. Biz, dinlerin aleyhinde değiliz. Size serbest ictimâ' hakkını tanıyan biz komünistleriz.

(alkışlar)

Zan ederim ki şimdiye kadar bizden başka gelip geçen hükümetler, idâreler sizin bu hukûkunuzu tanımamışlardı. Bizim din aleyhinde olduğumuzu söyleyen fena Menşeviklerin dediklerinin doğru olmadığını şimdi sizde anladınız zan ederim.

(hay hay anladık sesleri)

Bizim din ile işimiz yoktur. Herkes sâlik olduğu dinde serbest kalabilir, biz, din işlerini hükümet işlerine karıştırmayız. Din başka, hükümet başkadır.

(medîd ve şiddetli alkışlar)

Yaşasın cihân komünistleri, yaşasın şûrâlar Rusyası, Gürcistan Cumhuriyeti Acaristan fukarâ halkı!

-şiddetli alkışlar-

Re'is - Söz Azarbaycan Merkezî icrâ'iye komitesi a'zâsından ve Azerbaycan Ma'arif Komiseri Yoldaş Bunyadzâdenindir.

Yoldaş Bunyadzâde: Yoldaşlar, Batum'a gelişim siyezdinizin ictimâ'ına tesâdüf etiğimden kendimi bahdiyar addediyorum size Azerbaycan fukarâ halkının selamlarını takdîm ederim. Yoldaşlar birçok aks inkılâbcıların propaganda yapdıkları gibi biz tehlikeye doğru değil emîn olunuz

s.74

günden güne sa'adete doğru gidiyoruz. İnkılâb ve ihtilâl vuku'atları mâzide de olmuştur. Rusya'da yaşayan birçok milletlerden 30 milyonu Müslüman, Gürcü, Ermeni, Yahudi, ilh. idiler. Nikola hükümeti ne Rusları ne diğer milletleri sordu. Rusya'nın istibdâdı Rus milleti için de zararlı idi. Büyük harb oldu. Fakat 1917 Teşrîn-i evvelinde Bolşevikler hükümemeti ellerine aldılar ve bütün cihâna ma'lûm ettiler ki harbi reddettiler ve milletler mes'elesini hallettiler. Bolşevikler geçen ahidnâmeleri yırtarak Rusya dâhilinde bulunan her milletin azâde yaşamasını ilan eylediler.

Sonra din mes'elesine gelince te'essüs eden şûrâ hükümeti din işlerini hükümet işinden ayırdı emîn olun ki hakîkî komünistler hiç kimsenin dinine dokunmazlar. Sizler, Acara'nın okumuşları köylere gidince ahâliye fukarâ halka bunları anlatın. Devirdiğiniz hükümet 400 yıllık idi. Şûrâ hükümeti yenidir günden güne işlerimiz düzelecektir. Şûrâ hükümetini takviye edin yaşasın şûrâ hükümetleri, yaşasın dünyâ proleteryası!

(Medîd ve sürekli alkışlar)

Re'is - Söz İranlı kardeşlerimizden ve Cengelistan inkılâbcılarından İhsanullah yoldaşındır.

Yoldaş İhsanullah: [Farsîce]: İran zahmetkeşânının sizlere selamlarını takdîm ediyorum. Sizlerin nâil olduğunuz proleterya saltanatına yakında onlarda

mâlik olacaktır. Avrupanın zâlim hükümetleri şarkı esâreti altına alarak sermâyelerinin boyunduruğu altına sokmak istediler. Kızıl İnkılâb onların bu arzusunu kırdı, amele sınıfı hâkimiyeti eline aldı. Ameleye bu husûsda rehber olânlar yol gösterenlerdir, komünistlerdir. Yakın zamanda bütün dünyâ kardeşlerimiz de kurtulacaktır. İnkılâb hareketi bütün dünyâya yayılmıştır. Zülm ile istibdâd ile para ile bunu yatıştıramayacakladır. Proleterya hâkim olacaktır.

Yaşasın proleterya sınıfı

(şiddetli alkışlar)

Re'is – Yoldaşlar sizin nâmınıza yoldaşlara teşekkür cevâbı vereyim mi?

[hay hay elbette sedaları]

Re'is- Biz Acaristan hocaları kendimizi pek bahtiyar addediyoruz ki Azerbaycanlı, İranlı yoldaşlarımız siyestemizde bulunarak bayramlarımıza iştirâk eylediler. Sizleri siyeste nâmına selamlarım.

(Alkışlar)

Size teşekkür ve samimi hissiyatlarımızı takdîm ile berâber arzu ediyoruz ki fukarânın bayrağı olân bu kırmızı bayrak bütün İslâm memleketlerine yayılsın ve dünyâyı Avrupa′nın kan içici zülmünden kurtarsun.

(alkışlar)

Re'is - Şimdi siyestenin mukarrerâtı mes'elesine geçiyoruz.

[kâtib sâbık kurultâyın mukerrerâtını okumuştur]

Acaristan fukarâ halkının murahhaslârıyla küşâd olunan kurultay mukerrerâtını dinlediniz nasıl buluyorsunuz

s.75

[çok güzel, muvâfık sesleri]

Bir teklîf var okuyalım

Kâtib: (okur) 7 Teşrîn-i sâni

1921 târîhinde Acaristan fakîr rençberleri murahhaslârı tarafından akd edilen siyest mukerrerâtını istima eden ve bu mukerrarâta agâh olân hocalar siyesti mezkûr mukerrerâtın bir an evvel kuvveden fi'ile gelmesi husûsunda Kırmızı Meclisin ve hükümetinin daima mezâhir ve mu'avin-i ma'neviyesi olacaklardır.

-medidd ve şiddetli alkışlar-

Re'is - Kabûl ediyormusunuz

[kabûl sesleri]

Şimdi Yoldaş Gambarof'un teklîfi vechile Moskova'ya dokuzuncu şûrâlar kongresine göndereceğimiz arkadaşımızı seçelim [müzâkereden sonra İskender efendi Sivadze intihâb olunmuştur]

Re'is - Söz Kırmızı Meclis re'isi Yoldaş Hasan Tahsin Himşiaşvili′nindir.

Hasan Tahsin Himişyaşvili - Mademki Acaristan Merkez-i diniyesi üç kişiden mürekkeb oluyor bunları tayin etmek lâzımdır.

Acaba bu üç zat kim olabilir bunu siz düşüneceksiniz. Yalnız bunlar çalışıp vazîfeyi hakkıyla îfâ edecek âdemler olsun.

Muhtelif teklîflerden sonra araya müracat olunmuş ve İskender Efendi Cin Ağa Alizâde re'isü'l-'ulema Davud Efendi Diyasamidze ders vekili, İskender Efendi Sivadze: Re'isü'l-hükkâm olarak intihâb edilmişlerdir. Re'isü'l-ulema riyâset mevki'ine geçirilmiş ve he'yet birlikde fotoğraflarını aldırmışlar ve Yoldaş Hasan Tahsin Himşiaşvili′nin ve Müslüman seksiyyesi nâmına İştirâk Gazetesi ser-muharrir ve müdir-i mes'ûlu Sedad Reşad yoldaşın nutuklarıyla siyezd kapatılmıştır.

Hasan Tahsin Himşiaşvili - Acaristan′da din hakkında şöyle böyle oluyor diyorlardı. Bunların yalan olduğu sabit oldu. Hocalar siyezdinin mübârizâtımızda Kırmızı Meclisin mezâhir-ı ma'nevîsi olacağı takarrür eyledi. Geldiğiniz zamân size hoş geldiniz dedik şimdide hoşça gidiniz diyoruz. Kırmızı Meclis nâmına beyânatda bulunabilirim ki seçdiğiniz hey'ete imkan dâ'iresinde mu'âvenet edilecektir.

(şiddetli alkışlar)

s.77

BEYÂNNÂME

Acaristan Fukarâ Ahâlisine ve İnkılâb Komitelerine

Arkadaşlar!

7 Teşrîn-i sâni 1921 târîhinde Acaristan fukarâ ahâlisi vekilleri tarafından akd edilen kongrenin beşinci ictimâ‘ında 12 Teşrîn-i sâni 1921 târîhinde intihâb edilen Kırmızı Meclisin bazı tâdilat ile 14 Kânûn-ı sâni 1922 târîhinden i‘tibâren (Acaristan Fukarâ Komiteleri Merkezî Bürosu) haline kalb edildiğini beyân eylerim!

Arkdaşlar!

Kırmızı Meclisiniz, geçen bu iki ay zarfında kongre tarafından kendisine tevdi‘ edilen veza‘ifin îfâsı için cidden fadâkarâne çalışmış ve Acaristan fukarâ sınıfının istıhlâsı yolunda pek ciddi tedbirler ittihâz eylemiştir. Bilhassa Acaristan′da beylik ve ağalık sınıfının hukûk ve menâfi‘ini müdâfa‘a eden (Kara Meclis) dağıtılmış ve ileri gelen a‘zâsı tevkîf edilmişlerdir. Acaristan fukarâ sınıfını ezmek ve işletmek ve onu kara kuvvetlere esîr etmek için çalışan Kara Meclis binâsında Kırmızı Meclisiniz beyliğin fukarâya ne kadar hâ’inâne ve zâlimâne planlar hazırladığını isbât eden pek mühim vesikalar elde etmiştir.

Acaristan beylik ve ağalık sınıfının

müdâfa‘âsı istinadgâhı olân bu yuva dağıtıldıkdan sonra bütün fukarâ komiteleri arasında daha esâslı bir vahdet ve tesânüd te’essüs ederek muntazam ve cidden beylik ve ağalık şiddetle ta‘kib olunarak bunların hukûk ve hâkimiyeti fi‘ilen ilga, tagallüb ve tahakkümleri bertaraf edilmiş, kendileri meclislere ve menfalara gönderilmişlerdir.

Kırmızı Meclisiniz partikom ile i’tilaf ederek Acaristan′da fukarâ sınıfının hukûk ve hâkimiyetini müdâfa‘a edici bir inkılâb Komitesi te’sîs ederek bütün idâre ve icra-yı kuvvet ve iktidârını ona terk etmiştir. Yeni refkom doğrudan doğruya fukarâ ile temasa geçerek bu sınıfın menâfı‘ına çalışmaya başlamıştır.

Ahâli komiserlikleri ile birlikte faaliyete geçerek projeler hazırlamaya ve cidden bakımsız kalan Acaristan′ı ve fukarâsını yükseltmeye koyulmuşlardır.

Acaristan′da ta‘mirat, inşa‘at ve i‘mârâta germî verilmiş, mühim yollar ve köprüler ta‘mir edilmiştir. Birkaç noktada yeni yollar ve köprüler inşâsına başlanmıştır.

Acaristan′ın en mühim merkezlerini elektrikle tenvîr etmek için bütün edevat ve levâzım tedârik edilmiş ve Acara Suyu′nda şimdiden inşa’ata başlanmıştır.

Ta‘mim ve neşr-i ma‘arif için de hepeyce fedakârlıklar yapılmıştır. Mevcut mekteb binâları ta‘mir edilmiş

s.78

yeniden mekteb binâları tedârik edilerek en mühim merkezlerde tedrîsâta başlamak imkânı hazırlanmıştır.

(partini işkola) ve (samenarya) te’sîs edilmiştir.

(oyezd)lerde hastahâne ve eczâhâneler (tem)lerde ise sıhhiye menzilleri te’sîs için hazırlanan projeler kabûl edilerek icâb eden levâzım ve vesa’it peyder pey elde edilmekde bir tarafdan da birkaç nokta da işe başlanılmakdadır. Amele köylü kooperatiflerinin Merkezi Batum′da küşâd edilerek livada da birkaç noktada şu‘beler küşâdı esbâbı istikmâl olunmuştur.

Arkadaşlar!

Acaristan fukarâsı kendisini kurtarmaya çalışırken her yerde olduğu gibi burada da beyler ağalar burjuvalar tarafından da güya Bolşeviklik hürriyet-i diniyeyi ilga ettiğini söylüyorlardı. 3 Kânûn-ı evvel 1921 târîhinde Acaristan ulemâsı tarafınndan Batum′da akd edilen kongre ve nihâyet bu kongre karârıyla teşekkül eden Acaristan baş müftülüğü bu gibi şâyi‘âtın asılsız ve esasssız olduğunu tamamen ispat etmiştir.

Aynı zamanda bilakis Acaristan fukarası Bolşevikler ve idâreleri kadar hürriyet-i diniyeyi en geniş ma‘nâsıyla düşünen hiç bir idâre görmediğini itiraf etmiştir.

Filhakika Bolşeviklerin diniyyet ve milliyet farkı gözetmediğini ve ancak sınıf farkı gözettiğini artık Acaristan′da herkes her fakir anlamıştır.

Arkadaşlar!

Kırmızı Meclisinizin en kıymetli mesâ‘isi Acaristan Cumhuriyeti dâhilinde şûrâ hükümetlerinin te’sîsi olmuştur. Biliyorsunuz ki, evvelce Acaristan bir takım

governatörler (vali) ve naçalnikler (mutasarrıf) tarafından idâre ediliyordu. Ve bunlar ancak nâzırlara ve çarlara karşı mes'üldür. Acaristan′a Boşevikler geldikden sonra refkom (inkılâb komitesi)lar te'essüs etmişti. Refkomlar da muvakkat idârelerdi. İşte Kırmızı Meclisiniz partikom ile birlikte hareket ederek Acaristan′ın her tarafından ahâli tarafından müntehib Şûrâ İcrâ Komiteleri te'sîs etmişlerdir.

10 Kânûn-ı sâni 1922 târîhinde de Acaristan şûrâları birinci kongresini meydâna getirmişlerdir.

Bu kongreye 199 vekîli iştirâk etmişdi. 114 vekil liva şûrâlarının 85 vekil ise Batum şûrâsının idi. Bu şûrâ 31 a'zâdan mürekkeb Acaristan Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti Merkezî icrâ Komitesini seçerek bütün teşri'i ve icrâ'i salâhiyeti ona terk etmiştir.

Bu 31 a'zâdan on yedisi liva şûralarından ve Acaralılardan on dördü de Batum amelesinden mürekkebdir.

Artık, bununla Acaristan′ın hükümet şerâiti tamâmıyla kemal edilmiş bulunuyor. Memleket, artık ne governatörler, ne nalçalnikler ve ne de ilga edilen refkomlar tarafından idâre edilmektedir. Acaristan artık şûrâları ve şûrâlarına karşı mes'ul icrâ komiteleri tarafından idâre edilmekdedir. Kırmızı Meclisiniz, Acaristan sosyalist Şûrâ Cumhuriyetini fi'ilen te'sis etmekte ve

s.79

ancak Acaristan fukarâsı indinde mes'ul hükümeti meydâna getirmekle pek büyük bir hizmet îfâ ettiğine kani'dir.

Şunu da burada îzâh etmeliyim ki Kırmızı Meclisiniz her adımında Batum′un amelesi ve bilhassa Komünist Partisinin pek büyük, samimi ve kıymetli mu'avenetlerine mazhar olmuştur.

Komünistler kadar hiçbir partinin Acaristan fukarâsına bu kadar samimi ve yakın çalışmadıklarını burada söylemeyi büyük bir vazîfe addederim.

Elhâsıl, siyâsi, umrâni harsî ictimâ'ı iktisâdi nokta'i nazarla Kırmızı Meclisinizin bu iki aylık mesâ'isi pek şâyan-ı dikkat ve mühimdir. Bununla berâber, Kırmızı Meclis kendisine tevdî' edilen vezâ'ifi kâmilen îfâ ettiğini ve Acaristan fukara sınıfını tamamen tatmin eylediğini iddi'a edemez. Başlanıpta bitmeyen işlerden başka daha başlanmayan işlerde kalmıştır.

Arkadaşalar!

Revolosyon platformasına geçen Acaristan fukarâsı, kendisine düşman sınıfların kemiyet ve keyfiyetini daha müşahhas olarak anlamıştır. Kırmızı Meclisiniz tarafından açılan bu sınıf mübârezesi henüz bitmemiştir. Bütün dünyâ fukarâ sınıfları, feodal ve burjuva sınıflarının esâret ve hâkimiyetinden kurtulmadıkca bütün dünyâda revolosyon, kontr revolosyonu yenmedikçe Acaristan fukarâsı kendisini hür addedemez. Binâenaleyh Kırmızı Meclisinizin başladığı sınıf mübârezesi daha şiddetle ve daha unumi bir mâhiyette devam etmelidir. Harabe halinde olân Acaristan daha bir çok ta‘mirat ve inşa‘ata ve imara muhtaçtır. Zulmet içinde bırakılan Acaristan daha bir çok tahsîl ver terbiye ve meslek mü’essseselerine muhtaçtır. Acaristan′da ki açlık için henüz bir tedbir-i ittihâz edilememiştir. Mevsim hasebiyle topraklar alınıp fukarâya tevzi‘ edilememiştir.

Elhâsıl siyâsi, harsi, ümrâni, iktisâdi, ictimâ‘i daha bir çok ıslahat yapmak ve tedbirler ittihâz eylemek mecbûriyeti karşısında bulunuyoruz. Artık, bütün bu ıslahatı yapmaya ve tedâbiri ittihâz etmeye rehber olacak (Acaristan Fukarâ Komiteleri Merkez Bürosu)dur.

Yaşasın rehber olacak Acaristan fukarâsı inkılâb komiteleri!

Yaşasın Acaristan inkılâbına rehberliklik ve yardım eden Komünist Partisi!

Yaşasın Acaristan Fukarâsı İnkılab Komiteleri Merkezî Bürosu!

Yaşasın Acaristan Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti

Kahrolsun beylik, ağalık, burjuvalık!

Sabık Kırmızı Meclis Re’isi

Hasan Tahsin Himşiaşvili

s.80

Merkezî İcrâ'iye Komitesi Riyâsetinin Beyânnâmesi
Acaristan fukarâ Ahâlisine

Yoldaşlar!

Acaristan′da şûrâ hükümetinin te'essüsünde bu güne kadar Acaristan′da inkılâb komiteleri (refkom)lar icrâ-yı hükümet eyliyordu.

Bu inkılâb komitesi kendi inkılâb kânunlarına tevfîkan bütün mazlûm ve fakîr ahâlinin menafi'ini müdâfa'a ediyordu.

İnkılâb Komitesi amele ve köylü şûrâlarının teşekkülüne zemin hazırlayarak bütün Acaristan şûrâlar kongresini meydâna getirmeye çalışıyordu.

10 Kânûn-ı sânide şûrâ hâkimiyetinin bir uzv-ı âlisini teşkîl eden Acaristan Şûrâları Birinci Kongresi küşâd edilmiş ve bu târîhde Acaristan′ın refkomu kendi hukûk ve hâkimiyetini bu kongreye tevdi' eylemiştir.

Kongre birçok mesâil-i mühimmeyi mu'allakayı halletmiştir ki bunlar arasında bilhassa arâzi mes'elelerinin halline pek büyük bir ehemmiyet atf edilmiştir.

Kongre, acaristan fakîr rençber ahâlisisnin birinci siyezdinde verilen karârları te'kid ile bey ve ağalardan arâziyi alarak işçi, emekdar ahâliye tevzi'ini tensib etmiştir.

Kongre, arâzi mes'elesinin sür'at-i mümküne ile hal ve faslını Merkezî icrâ'iye Komitesine kati'yen teklif etmiş ve hangi sınıfın müdafi'î olduğunu bununla bir daha te'yid ve tesbit eylemiştir ki bununla fakîr sınıfın menafı'ını müdâfa'a eden hangi parti olduğu milli şovenist partileri nazarında tezâhür eylemiştir.

Kongre, Merkezî icrâ'iye Komitesini intihâb etmiştir. Bununla Acaristan hayâtında yeni devre açılmış oluyor. Bu günden i'tibâren Acaristan amele ve köylüsü kendi düşmanlarıyla mübâreze için birleşmiştirler. Bu günden i'tibâren köy ve şehir kardeşce el ele vererek daima ilerleyecek ve bütün mevcutiyetleriyle şehir ve köylerin hayâtını yükselteceklerdir. Merkezî İcrâ'iye Komitesi Acaristan′ın fukara ahâlisinin Merkezî icrâ'iye Komitesi etrâfında toplanarak bütün mevcutiyet-i kalpleriyle şûrâ hâkimiyetini müdâfa'a edeceklerini ve ahâli komiserleri meclisi tarafından neşr edilecek olân evâmir ve kavânini kuvveden

fi‘ile çıkaracaklarını ümid eyler. Bütün oyezd ve tem şûrâ-i icrâ’iye komitelerini ve bütün Acaristan fakîr ve hür ahâlisini tebrik eder ve selamlarım.

Yaşasın Acaristan fukarâ halkı!

Yaşasın Acaristan′ın amele ve köyli şûrâları

Yaşasın şûrâ cumhuriyetleri arasındaki sıkı tesânüd!

Acaristan Şûrâsı Merkezî İcrâ’iye Komitesi Re’isi:

Hasan Tahsin Himşiaşvili

s.81

Merkezî İcra'iye Komitesi

Acaristan Muhtâriyeti Sosyalist Cumhuriyeti
Merkezî İcrâ'iye Komitesi Re'isi
H. Tahsin Himşiaşvili

s.82

Re'îs Muavini Yoldaş Çikenti

Dîvân-ı Riyâset

Acristan Muhtâriyeti Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti amele, köylü Kızıl Ordu, bahriyeliler murahhasları birinci kızıl şûrâsı tarafından intihâb olunan Merkezî İcrâ'iye Komitesinin Dîvân Riyâseti:

Re'is -H. Tahsin Himşiaşvili

2-A'zâlar:	Receb Bijeradze		6- "	: KokoAbdullah
3- "	:	Çikenti	7-"	: .
4- "	:	Hasan Cicevadze	8- "	: .
5- "	:	Mehmed Katanadze	9-"	: .

s.83

Acaristan Muhtâriyeti Sosyalist Cumhuriyeti

Halk Komiserler Şûrâsı

Mu'avin ve Dâhiliye Komiseri: Kiril Tavberidze

Dîvân-ı Riyâset:

Süleyman Diyasamidze

Kiril Tavberidze

Receb Nijeradze

Kâtib-i mes'ul: Papava

İdare me'muru: Şengelya

Halk komiserler şûrâsı (sâvet narodni komiseryat) veya muhtasaran (Sâvnarkom) bidâyet-i emirde, 18 Mart 1921′de Acaristan′da şûrâ idâresinin ilk te'essüssünde (revkom) yani (inkılâb komitesi) halinde bulunuyor ve yine komiserliklerle idâre ediliyordu.

Bilâhire şûrâlar intihâb edilübde Merkezî İcrâ'iye Komitesi te'essüs eyledikden sonra refkomlar her tarafta olduğu gibi merkezde de

bütün iktidâr ve kuvvetini icrâ'iye komitelerine devr ve tevdi' eylemeleri hasebiyle halk komiserler şurâsı nâmına iktisab etmiştir.

s.84

14 Kânûn-ı sâni 1922 târîhinde teşekkül eden Merkezî İcrâ'iye Komitesince intihâb ve tâyin olunan halk komiserler şûrâsı bervech-i âti yoldaşlardan mürekkebdir:

Re'is		: Süleyman Diyasamidze
Dâhiliye komiseri		: Kiril Tavberidze
Harbiye	"	: Belof
Ma'arif	"	: Süleyman Lord Kipanidze
Sıhhiye	"	: Doktor Abdullah Koko
Adliye	"	: Receb Nijeradze
Mesâ'i	"	: Belomzak
Zîrâ'at	"	: Cemal Pagava
İ'âşe	"	: Mehmed Katanadze
Levâzım ve inşaat"		: Ramişvili
Maliye	"	: Cemal Kikava
Amele ve Rençber müfettişliği		: Viktor Saharolidze

Acarsitan Muhtariyeti Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti

Halk Dâhiliye Komiserliği

Halk Umur-ı Dâhiliye Komiseri Kiril Tavberidze

Mu'avinleri

Mehmed Kaykayişvili Dadyani

s.85

Halk Zîrâ'at Komiserliği

Kolegya A'zâları: Komiser: Y. Cemal Bagava

N. Mikenadze
V. Keçakmadze
N. Tsulukidze
Y. Karsak

Halk Zîrâ'at Komiserliğinin Bir Senelik Mesa'isi

Halk Zîrâ'at Komiserliği 1921 senesi 25 Mayısında işe mübaşeret eylemiş ise de bir idâre halinde başlamıştır. Acaristan Sosyalist Şûrâ Cumhuriyetinin Merkezî olân Batum'da Zîrâ'at teşkîlâtı mes'elesi büyük ehemmiyeti ha'iz mes'elelerdendir. Mazide her zamân bu mes'ele pek muğlak ve karışık bir halde kalmıştır.

Şûrâ idâresi bu mes'eleyi şerâ'it ve ihtiyacat-ı mahalliyeyi nazar-ı i'tibâra alarak hal eylemek mecbûriyetinde idi.

En güzel arâzi beylerin, ağaların, generallerin ve eski çarlık zamânının me'murlarının ve Çarın elinde bulunuyordu.

Fukarâ köylü rençber halk gece gündüz büyük sıkıntılarla arâzi sâhiplerinin topraklarında çalışıyorlar ve onların menfa'atı için alın teri döküyorlardı.

Zîrâ'at İdâresi Batum ve havâlisi köylülerine istifâde edebilecekleri toprakları vermek

s.86

ve bu topraklardan şûrâ usûl-i idâresi kânunları mucebince istifâdelerini te'mîn etmek çarelerini arıyordu. Aynı zamânda işçi sınıfının kendi menfa'atleri için toprakları ekmek sürmek husûsuna muvâffak olmaları için tedbirlere müraca'at ediyor gerek sayfiyelerin ve gerek mezru' arâzinin muhafazası için bu husûsda lâzım gelen tetebbu'ât ve tedkîkatda bulunuyordu.

Arâzi ve emlak sâhiplerinden birçoğu şûrâ idâresinin te'essüsünden mukaddem, Kızıl Ordu yaklaşırken ecnebi memleketlerine firâr eylemişlerdi. Bu emlak ve araziden bir kısmı şûrâlaşdırıldı ve diğer aksâmı istirahathânelere, sıhhiye evlerine, çocuk evlerine tahsîs olundu. Mütebakisi de kısmen dağıtıldı ve muhafazasına i'tina edildi.

Elyevm Kobilet Rayonunda 27, Tsikhisdzir'de 74 ve Mahincavur'da 34, Orta Batum'da 24, sayfiye olmak üzere cem'an 155 daça vardır. Zîrâ'at komiserliğinin rayonlarda çalışan muhtelif komisyonu mahallerinde tedkîkat yapmakta ve usûl-u zirâ'at hakkında ahâliyi tenvîr etmektedirler.

**

*

15 Eylül 1921 târîhinde komiserlik halini iktisab etmiş olân zirâ'at idâresi Kahaber ve Batum mıntıkalarında ki emlakın miktarını zabt iylemiş ve şu mikdarı bulmuşdur.

Kintriş Rayonunda :	10666 desatin
Gönye "	2142 "
Yukarı Acarada "	11329 "
Aşağı Acarada"	20466
Cem'an:	44,597

Bu arâzinin vâridatı senevi 1,141,850,000 Rubledir

**

*

Zirâ'at Komiserliği 27 Mart 1921 târîhinden 1 Kânûn-ı sâni 1922 târîhine kadar (2500) arâzi mes'elesi tedkîk ve hal eylemiştir.

Elyevm boş ve büyük arâzi fakîr köylü ve rençberlere taksim edilmiş ve ekilmekte bulunmuştur.

s.87

ACARİSTAN MUHTARİYETİ SOSYALİST ŞÛRÂ CUMHURİYETİ

HALK HARBİYE KOMİSERLİĞİ

Halk Harbiye Komiseri Belof
Acaristan Kızıl Alayı Kumandanı İzzet Şaşıkzâde

s.88

ACARİSTAN MUHTARİYETİ SOSYALİST ŞÛRÂ CUMHURİYETİ

HALK İ‘ÂŞE KOMİSERLİĞİ

Halk İ‘âşe Komiseri: Mehmed Katanadze

Kolegya A‘zâları:

Mu‘avin: A. Komarofski
İdare me’muru ve Kolegya kâtibi: K. Apakidze
V. Kamanski

Muhasib: A. Cârti

Acaristan Muhtâriyeti Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti

Halk Sıhhiye Komiserliği

Halk Sıhhiye Komiseri: Dokdor Abdullah Koko

Kolegya A‘zâları
Mu‘avin: Doktor: K. Miheyidze

“ : Emilyanova

İdare me’muru ve Kolegya kâtibi: S. Jujulyani

Teşkîlât-ı Sıhhiye

Acaristan′nın teşkîlât-ı sıhhiyesi ale’l-umum Rusya müttehid şûrâlar hükümeti teşkîlâtının aynıdır. Kaffe’i umur sıhhiyesi sıhhiye halk komiserliğine tabidir ve sıhhiye halk komiserliği bütün mu‘amelat

s.89

ve icrâatında tamâmen müstakildir. Yalnız merkezin ta‘kib ettiği esâs prensibleri muhafazaya çalışır. Sıhhiye Halk Komiserliğinin bir mu‘avini ve bir de Kolegya a‘zâsı vardır. Mesâil-i mühimme-i sıhhiyeyi prensib itibariyle bu hey’et müzakare ve tedkîk eder.

Bazı mesa’il-i sıhhiyenin hal ve faslı zımnında Sıhhiye Komiserliği tabib ve sıhhiye efradı cemi‘atiyle bi’l-‘umum esnaf ve amele sendikalarından birer mümessili ve keza Sıhhiye Komiserliği deva’ir müdiratı müzâkereye iştirâk ettirir.

Fukarâ Çocuklarının Himâyesi

Acaristan′da şûrâ idâresi te’essüs edinceye kadar Gürcü milliyetperverleri cemi‘yet-i hayriyesi tarafından idâre edilen büyük çağdaki çocuklara mahsûs yalnız bir eytamhâne vardır. Fakat bu hayrı bir maksaddan ziyâde Menşevikler tarafından siyasi bir emele müsteniden açılmıştı.

Acaristanda şûrâ idâresi te’essüs ettikten sonra muhtelif mahallatda beş ana ve çocuk evleri küşâd edilmiş ve keza yalnız çocuklara mahsûs mu‘yene ile südhâne de açılmıştır.

Bu südhâne de çocuklara mahsûs bütün gıda-yı lebeniye usûl-i mahsûsasına göre istihzar edilmekdedir. Elyevm Acaristan Sıhhiye Komiserliği ikiden dört yaşına kadar (150) çocukla henüz ana südi emen kırk dane nevzâdı analarıyla meccanen beslemekdedir. Bu südhâne son bir ay zarfında (1408) fukarâ çocuklarına süd ve südli mevadd-ı gıda’iye i‘ta etmiştir. Mu‘ayene hânede ise konsültasyon ile(70) ve ve alel‘ade (180) çocuk mu‘ayene ve tedâvi edilmiştir.

Sıhhiye Komiserliğinin Teşkîlâtı

Sıhhiye Komiserliği:

İdare müdiriyeti, kalem dairesi, i‘aşe müdiriyeti, eczâhâneler müdiriyeti, sıhhiye müdiriyeti, çocuk ve ana evleri müdiriyeti, emrâz-ı sariye müdiriyeti, sayfıyeler ve sanatoryum müdiriyeti gibi sekiz müdiriyetden müteşekkil olup her müdiriyete tabi‘ şu‘beler vardır:

İ‘aşe müdiriyeti: Depo, muhasebe ve vezne

Eczahâneler müdiriyeti: 1,2,3,4,5,6,7,8, inci Batum ecczâhâneleri, Kobulet eczâhânesi, Hulo ve Keda eczâhâneleri.

Sıhhıye müdüriyeti: Birinci Ambulator, Çakva nokta tababeti, ikinci ve üçüncü ambulatorlar, Civana, Keda nokta tababetleri, Kobulet hastanesi, Batum birinci şûrâ hastanesi.

Çocuk ve ana evleri müdiriyeti: Birinci, ikinci ve üçüncü çocuk evleri

Emrâz-i sâriye müdüriyeti: Dezenfeksiyon da’iresi, meşrubat ve me’kûlat mu‘ayenehânesi, malarya istasyonu, emraz-ı sariye barakaları, sıhhı tedâbir da’iresi

Sayfiyeler ve Sanatoryum müdiriyeti: Mahincavur, Kobulet, Çhenzir (Shezir), yeşil mahal sayfiyeleri.

s.90

Kobulet tedkîkat-ı havaiye ve bahriye istasyonu,

Tedavi-i bahriye-i ma’iye hamamı, Batum tedkîkat-ı hava’iye ve bahriye istasyonu.

Muayenehânelerde ve hânelerde îfâ edilen muavenet-i sıhhiye

	MU‘AYENEHÂNELERDE			EVLERDE	
AYLAR	KADIN	ERKEK	ÇOCUK	KADIN	ERKEK
1921 Senesinde	2633	4149	410	47	108
1922 Kânûn-ı sâni	3052	7310	556	264	391
1922 Şubat	3317	7827	458	425	401
			Oblastda		
1921 Senesinde	384	911	59	42	65
1922 Kânûn-ı sâni	310	585	129	43	86
1922 şubat	368	545	127	113	145

Bu cedvelde de görüldüğü vech ile 1921 senesine nispet 1922 senesinde Sıhıye Komiserliği daha çok mu‘âvenet-i sıhhıyede bulunabilmiştir.

Yapilan Mu‘avenet-i Sıhhiye Tafsilatı

	Şehirde				**oblastda**	
Enva‘-ı Mu‘amelat	**1921′de**	**1922**	**1922**	**1921′de**	**19221**	**922**
		Kânûn-ı sâni	Şubat		K.sani	Şubat
Ameliyat	32	66	59	7	16	18
Yara tedavisi	1184	1893	1934	115	160	91
Şırınga	600	65	84	0	0	0
Reçete verilen	112	336	282	1018	1260	1064
Aşı	38	177	403	0	0	50
Tevellüdâta mu‘avenet	383	18	25	1	9	6
Diğer mu‘avenetler	1474	2204	1749	66	0	36

Keza bu cedvelde Sıhhiye Komiserliğinin 1922 senesi zarfında ki mesa‘isinin Evvelki seneye nisbetle ne kadar fazla olduğu köstemeğe kafidir.

s.91

Acaristan Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti
Halk Adliye Komiserliği

Halk Adliye Komiseri: Receb Nijeradze

Kolegya ağzaları:
Mu‘avin : T. Nijaradze
A‘zâ: D. Matveev
A‘zâ: Çulanovski
Kâtib: A. Vaçadze

Teşkîlât-ı Adliye

1921 senesi martında gerek Batum′da ve gerekse oblastda şûrâ idâresinin te’sîsi üzerine inkılâb komitelerine merbut olarak halk umur-u adliye şu‘besi teşekkül etmişti.

Acaristan Muhtâriyetinin vücûda gelmesiyle berâber bu şu‘be Acaristan Halk Adliye komiserliğine tahhavvül etmiş ve tahkikat, muhakemat şu‘beleri bütün veza’ifi îfâ eylemekde bulunmuştur. Komiserliğin meşgul olduğu başlıca mes’elelerden biri de istintak mu‘amelatının taht-ı intizâma alınması olmuştur ki 1921 Nîsân ayında dört Teşrin-i evvelde iki istintak daireleri teşkîline muvaffakıyet hasıl olmuştur.

Bu sûretle 1921senesi nihâyetinde Acaristan′da tahkikat ve istintak muameleleriyle meşgul olmak üzere şehirde dört oblastda iki ki cem‘an altı müstantik mevcut buunmuşdur.

1921 senesi zarfında rayvonlarda 1465 adliye muamelesi görülmüş bunlardan 1173 adedi müalemeye tabi‘ olmuş 292 si ikmâl idilmek üzere bulunmuştur.

Bu sûretle her müstentika bir ayda 21 muamele düşmüşdür. Adliye muamelelerinde şehir ve civarında yüzde seksen hırsızlık üç rayonda ekseriyet i‘tibâriyle şümendüfer yolu üstünde Serkat, Kintriş ve Aşağı Acara rayonlarında ta‘arruzat-ı şahsiye, katl-ü şekavet ve soygunculuk vuku‘bulmuşdur.

Teşkîlât-ı adliyede ve bilhassa mahkemeler teşkîlâtında mütehassıs me'murlar bulunmasında müşkilat

s.92

çekilmiş ise de ihtiyacat-ı azime nazar-ı i'tibâra alınarak muvakkaten ikinci derecede olmak üzere müşâvirlik şu'besi teşkîl edilmiş ve bu şu'be 1921 senesi nihâyetine kadar muhtelif mes'eleler hakkında 500 muamele görmüşdür.

1921 senesi Teşrîn-i evveli bidayetinden i'tibâren şehirde birinci ve ikinci rayonlarda halk mahkemeleri teşkîl edilmiş ve aynı ayın on dokuzunda üçüncü rayon halk mahkemesi işe mübâşeret eylemiştir.

Sene sonuna kadar bu rayonlarda 970 cezâ'i mes'eleler ve 703 hukûki mes'elelere bakılmıştır.

Bunlardan 694 cezâ'i mes'eleler karar altına alınmış ve 276 sı derdest-i muhakeme bulunmuştur.

Hukuki meselelerde 417 si karâr altına alınmış ve 286 sı derdest-i muhakeme bulunmuştur.

Cezâ'i mes'elelerin yüzde sekseni husûsi hâneler ve ticarethânelerdeki sirkatlere aidtir. Hâkimler âli tahsîl ve adli görmüş tecrübe-dîde âdemlerden tayin edilmiştir.

Müde'i umûmîlik ithâmât umuruyla meşgul olmak üzere Halk Adliye Komiserliği tahsîl-i âli-i adli görmüş iki mütehassıs vâsıtasıyla teşkîlât yapmıştır.

Halk Adliye Komiserliği fukarâ-yı halka mu'avenet maksadıyla 921 senesi Ağustos ayından i'tibâren bir istişare da'iresi te'sîs ve müraca'at edenlere meccanen ira'e tarik ve ma'lûmat îtâ eylemiştir. Sene sonunda bu şu'be 200 talebe mu'avenet etmiştir. Oblastda da böyle bir da'irenin te'sîsi nazar-ı i'tibâra alınmıştır.

Adliye Komiserliği Gürcistan Halk Adliye Komiserliğinin kavanin-i adliyesini rehber ittihâz ve bunları tatbîke gayret eylemiştir.

Acaristan Muhtâriyeti vücûd bulunca burada afv-ı umûmî kânun lahiyası tanzim edilmiş ve derhal halk hakimleri şûrâsının te'sîsi için proje hazırlamıştır.

s.93

Acaristan Muhtâriyeti Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti
Halk Ma‘arif Komiserliği

Halk Ma‘arif Komiseri Süleyman Lord Kipanizde
Kolegya A‘zâları:
Mu‘avin : Tamara Çikenti
A‘zâlar : Sedad Reşad
“ : Kobradze
“ : Kutateladze
“ : Çilingiris
İdare me’muru: Tavzadze

Ma‘arif

Gerek çarlık hükümeti zamânında ve gerekse Menşevikler devrinde ma‘arif fukarâ halkın ihtiyacatını te’mîn edemiyordu. Paralı olân mektebler yalnız zengin sınıfın çocuklarına inhisar etmişti.

18 Mart 1921 târîhinde Acaristan′da Şûrâ İdâresi te’essüs eyledikden sonra ma‘arif bir şu‘be halinde îfâ-yı vazîfeye başlamış ve riyâsetine Malakya Turuşulidze tayin edilmiştir. Bu birinci devresinde ma‘arif eski usûl mekteplerin lağvı ile meşğul olmuştur. Bilâhare Tevfid(?) Boçozişvili tayin edilmiş ve bu aralık Kolegya teşkîlâtı yapılmış ise de o zamân ki Kolegya a‘zâlarının karârını şu‘be re’isi şimdiki gibi îfâ mecbûriyetinde bulunmuyordu.

Mumâ’ileyh zamânında mekteblerin yeni usûl üzere tedrîsât yapmaları için teşkîlât yapılmış ve sanayi‘-i nefise şu‘besine merbutan musiki, resim, tiyatro ve sinema şu‘beleri te’sis edilmiştir. Ma‘arif şu‘besi riyâsetine bilâhare Niko Koparadze tayin edilmiş ve ta‘lim ve terbiye da’iresi ile diğer şu‘beler teşkîlâtı tamâmlanmış sâhip tiyatro, musiki, resim, kulüb, teşvikat, propaganda, seyyar projeksiyon gazeteleri, leksiya, kütübhâne şu‘beleri, sanayi‘ şu‘besi, çocuklar için koloni, çocuk bahçeleri, Gürcü ve Rus tiyatro hey’eti, Lenin nâmına sanayi‘ ve fen kursları meccani dersler açılmıştır.

s.94

Batum′da Mevcut Mektebler ve Talebe

Mekteblerin ismi	**Muallim Mikdarı**	**Derecesi**	**Müderrislerin İsimleri**	**Talebe Mikdarı**	
1 “	**“**	**2**	D. N**.** Kutateladze	417	
	22				
2 “	“	2	D. R. Kikladze	390	
	21				
3 “	“	2	P. Poçorişvili	140	9
1 inci şûrâ		1	Y. Gulonti	547	8
2 “	“	1	N. Cakeli	394	
	13				
3 “	“	1	M. Şaraşidze	397	
	17				
4 “	“	1	A. Artoldi	344	
	16				
5 “	“	1	A. Mikeladze	305	
	11				
6 “	“	1	El. Ğuman	271	9
7 “	“	1	Hikmet Cevdetzâde	203	
	11				
8 “	“	1	Çiftlikyan	219	9
9 “	“	1	Alihanyan	219	6
10	“	1	Kiryakova	450	
	16				
11	“	1	L. Moğileveski	42	5
12	“	1	J. Sebladze	109	6
13	“	1	E. N. Sebkova		

Batum İslâm mektebi izci takımı ve mu‘allimleri Asaf Kakabadze

Acarsitan Muhtâriyeti eline aldıkdan sonra ma‘arif şu‘besi komiserlik olmuş ve ilk komiserliğe Tahsin Himşiaşvili tayin edilmiş olup mumâ’ileyh bütün gayretini mülhakata sarf iylemiş, instrektörler, mekteb eşyaları gödermiş fakat bu instrekörlerde lüzümi derecede istifâde edilememiştir.

s.95

1 kânûn-ı sâni 1922 târîhinde komiserlik mu‘avinliğine Tamara Çikenti (Tenkis Çikentinin Hemşiresi) tayin edilmiş ve elyevm îfâ-yı hizmet eylemekte bulunmuştur.

Tahsin Hamşiyaşvili′nin Merkezî İcrâ’iye Komitesi Riyâsetine intihâbı üzerine bir aralık muvakkaten Berdzenişvili vekâlet etmiş ve sonra elyevm komiser bulunan Süleyman Lord Kipanidze tayin olunmuştur.

Bu komiserin tayini buhran-i iktisadi zamânına tesâdüf etmiş ve elde muayyen bir bütcenin mevcut olmaması hasebiyle müşkülata dûçâr olmuş ise de elyevm yeni teşkîlât yapmakta bulunmuştur. Yakın bir âtide gerek tedrîsâtın gerekse teşkîlâtın itmâmı için Ma‘arif Komiserliği fevkala‘ade çalışmaktadır ki proğram, neşriyat, teşkîlât komisyonları bu husûsda fa‘aliyete başlamışlardır.

Elyevm ma‘arife tabi‘ 16 mekteb Batum′da mevcut olup Acaristan rayonlarında da mektebler küşâd edilmiş ve bunlardan başka 3 çocuk bağçesi, 6 çocuk evi, 1 çocuk kulubi, sanayi‘ kursları, Gürcüce lisân dersi, mu‘allimlere el işleri kursu gibi halka fa’ideli mü’esseselerle ma‘arif çalışmakda bulunmuştur. El işleri kursunda çok istifâde görülmüş ve ayrıca açılân sergide de mazhar-ı takdir olmuştur.

Acaristan Mekteblerinde Bulunan Bil‘umum Talebenin Milliyet Üzerine Mikdarını Gösterir

İstatistik

1- Gürcü ve Acaralı :	2892	2- Rum:	974
3- Rus:	872	4- Ermeni:	786
5- Musevi:	167	6- Türk:	120
7- İranlı:	80	8- Polyak:	23

9-10-11: Muhtelif Milletlerden: 89

s.96

Acaristan Muhtâriyeti Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti

Halk Maliye Komiserliği

Halk Mâliye Komiseri Cemal Kikava

Kolegya a‘zâları:

Mu‘avin: Sepanaki

İdare Memuru: Lovar Sabov

Amele Rençber Müfettişliği

Amele ve rençber müfettişi Viktor Siharulidze

s.97

ACARİSTAN FUKARÂ KOMİTELERİ

Merkezî Bürosu Fukarâ Komiteleri

Acaristan Şûrâ idâresinin te'essüsü üzerine Acaristan dâhilinde inkılâb hareketini ve köylüler teşkîlâtını idâre etmek maksadıyla ağustos 1921 târîhinde dokuz kişeden mürekkeb Acaristan fukarâ Merkezî Komitesi intihâb edilmişdi.

Bilâhare teşrin-i sânide Acaristan Fukarâ Köylü ve Rençber Halkı Birinci Kongresi akd olunubda eski Kara Meclis yıkıldıkdan sonra fukarâ komitesi ile berâber yeniden intihâb olunan murahhaslârla Kırmızı Meclis teşkîl edilmiş ve riyâsetine Tahsin Hamşiyaşvili intihâb olunmuşdu. Daha sonra Kânûn-ı sânide şûrâlar seçilipte Merkezî İcr'aiye Komitesi teşekkül edince Fukarâ Komiteleri Merkezî Bürosu te'sîs edilmiş ve riyâsetine elyevm Halk Komiserler Şûrâsı Re'îsi bulunan Süleyman Diyasamidze seçilmişdi. Süleyman Diyasamidze′nin ayrılması üzerine a'zâdan Osman Mosgobili kâtib-i mes'ul olarak tayin edilmiştir ve ayrıca bir dîvân intihâb olunmuştur.

Fukarâ Komiteleri Merkezî Bürosu Kâtib Mes'ulu Osman Mosgobili
Acaristan Fukarâ Komitelerinin ilk te'sîsinde hizmet ve gayreti sıbkat itmiş ve ilk Merkezî Komitenin riyâsetinde bulunmuş olân Şerif Abdi Bay

Teşkîlât

Acaristan amele ve köylü vekillerinin fi 7 Teşrîn-i sâni 1921 târîhinde ki siyezdinde Acaristan′da bervech-i âti sancak ve köy fukarâ komiteleri te'sîs edilmiştir.

Acaristan beş sancağa münkısım olup bunlarda Kobilet, Batum, Acara Suyu, Keda ve Hulo sancaklarıdır.

1- Kobilet Sancağında dört fukarâ komitesi vardır. Bunlarda Açkvistav, Çahanis Kabulet, Çakvi karyelerindendir.
2- Batum Sancağında üç fukarâ komitesi vardır. Bunlarda Orta Batum, Kapan dibi ve Çoruht′adır.

3- Acara Suyunda üç fukarâ komitesi vardır. Bunlarda Doloğan, Maradit ve Acara Suyundadır.

4- Keda Sancağında üç fukarâ komitesi vardır. Bunlarda Meriski, Piscuri ve Keda′dadır.

5- Hulo Sancağında dört fukarâ komitesi vardır.

s.98

Bunlarda Samoleti, Civana, Didi Acara ve Uçamba

Köy da'irelerindeki bu fukarâ komiteleri köy işleriyle toprak mes'eleleri ve yolları tertîb ve nizâmı ve hükümetin sulh ve selametini muhafaza ederler.

Köy fukarâ komiteleri lüzum gördüğü mes'eleleri sancak fukarâ komitesine ve sancak fukarâ komitesi de icâb-ı takdirde Acaristan fukarâ komitelerinin Merkez bürosuna havâle ederler. Umur-u şer'iyeye aid mesâil sancak meclisinde halledilir. Ve icâbı halinde Batum′da Acaristan baş müftüğüne gönderilir.

Acaristan Fukarâ Ahâlisine ve Komitelerine

Arkadaşlar!

Acaristan Fukarâ Komiteleri Merkezî Bürosunun umûmî ictimâ'i karârıyla bu defa büro kâtib-i mes'ulluğu vazîfesi uhdeme tevdi' edilmiştir. Bu vesile ile fukarâ ahâliye ve komitelerine beyân eylerim ki 7 Teşrîn-i sâni 1921 târîhinde akd edilen Acaristan Fukarâ Ahâlisi Vekillerinin Birinci Kongresi mukerrerâtnın kuvveden fi'ile gelmesi husûsunda gerek sâbık Kırmızı Meclis ve gerekse Merkezî Büro tarafından ta'kib edilen siyâset, bana tevdi' edilen vezâifin îfâsı esnâsında üssü'l-esâs olacaktır.

Tahavvülat-ı ahîre Acaristan′a bahş edilen Muhtâriyetin tatbikinden ve kongre tarafından kabûl edilen bir karârın kuvveden fi'ile gelmesi tecelliyatından başka bir şey değildir. Bazı menfa'atperestlerin veya menafi'-i şahsiye maksadı altında hareket edenlerin, bu tahvvülü su'i tefsir ve te'vil ederek güya beyliğin yeniden kurulacağı veya Sedâ-yı Millet partisinin mevki'-i iktidâra geleceği yolunda tezvirat ve ifsadâtda bulunmakda oldukları istihbar edilmiştir.

Evvela, Acaristan′da derebeylik mü'essesesini kendi eliyle yıkan Acaristan fukarâsına karşı bu pek âdi bir isnad ve iftirâdır.

Saniyen, herkes iyi bilmelidir ki artık Acaristan′da fukarâ inkılâbından sonra ne Sedâ-yı Millet ve nede tahlîs partileri mevcuttur. Böyle milliyetci partilerden Acaristan′ın ne kadar sarsıldığı ve Acaristan fukarâsının ne kadar ezildiği ma‘lûmdur.

Bu gün Acaristan′da fukarâ sınıfının hukûk ve menafi‘ini muhafaza eden ancak bir fukarâ partisi mevcutdur. Bu parti doğrudan doğruya fukara oryantasyası ve plotformasını şark inkılâb-ı kebîrinden feyz ve kuvvet alarak Acaristan fukarâsının sa‘adetine ve Acaristan′ın terakki ve te‘âlisine çalışmaktadır.

Merkezî Büro, Acaristan inkılâbının füyuzat ve semeratından Acaristan fukarâsını istifâde ettirmek için Muhtâriyet esâsından inhiraf edemediği gibi bu Muhtâriyetden de fukara düşmanlarının, zâlimlerin, mütegallibelerin, bir takım menfa‘atperestlerin istifâde etmelerine imkan bırakmaz.

Gerek Acaristan fukarâ rençberleriyle amelesi arasında ve gerek Acaristan fukarâsı ile diğer mahâlin fukarâsı arasında mevcut sınıf-i mukârenet ve tesânüdü teşdîde çalışan Merkezî Büro, böyle bir takım ifsadât ve isnadata karşı nefret eder ve bu gibi provakatörleri şiddetle mes’ul-u add eder. Acaristan

s.99

fukarâsı ile komitelerinin bu gibi müfsidlere ve aks inkılâbcılara karşı müteyakkız bulunmalarını beyân ederim

Yaşasın Acaristan fukarâ ahâlisi ve komiteleri!

Yaşasın Acaristan Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti!

Yaşasın inkılâb ve şûrâ alemi!

Yaşasın bütün dünyâ inkılâbına rehber olân komünist partisi!

2 Nîsân 1922 Kâtib-i Mes’ul

Osman Mozgobili

Amele Teşkîlâtları İttîfâkı

(Sovprof)

Kâtib-i Mes'ul: Çupruni

Acaristan işçileri ayrı ayrı birer teşkîlâta malik olup ayrıca hepsinin birden bir ittifâkları vardır.

Bu teşkîlâtın kulubleri, aşhâneleri kütübhâneleri, tiyatroları vesa'ireleride mevcutdur.

İşçi Birlikleri:			**a'zâ mikdarı**
Şûrâ idârelerinde çalışan işçiler birliği	(Sovrabotniki)	1933	
Deri ve ayakkabı İşçileri	"	(Kojeviniki)	367
Sanayi'-i nefise	"	(Rabis)	660
Münevver işçiler	"	((rabsovgold)	600
Terziler	"	(Şveyniki)	160
Sıhhiye işçileri	"	(Medsantrud)	798
Ma'deni işçiler	"	(Transmetal)	2182
Furıncılar	"	(Pişeviki)	436
Tütüncüler	"	(Tabaçniki)	228
Matba'a işçileri	"	(Peçatniki)	100

s.100

Zîrâ'at işçileri	"	(Rabzemle)	301
İnşa'at amelesi	"	(Setroyetel) [?]	620
Aşcılar	"	(Narpit)	540
Kommüna istisadiyati işçileri	"	(Kommünhoz)	510
Deniz ve sahil işçileri	"	(Vadniki)	658
Demiryolu işçileri	"	(Jeleznodorojniki)	1038
Turuk ve ma'abir işçileri	"	(Narsyvaz)	225

Acaristan Baş Müftülüğü Mu‘avini İskender Efendi

İ’tizar: Senenin ilerlemekte olmasından dolayı salnâmeyi bir an evvel çıkarmak istedik ve resimleri elde edilemeyen veyâhûd esna-yı tab‘da yetişmeyen komiserliklei noksan olarak neşr etmek mecbûriyetinde kaldık. Beyân-ı i‘tizar eyleriz

Kızıl Acaristan Salnâmesi

Ma‘lûmat-ı Mütenevvi‘a

Sahifeleri

KIZIL ACARİSTAN SALNÂMESİ HEKİMİ

Boğulma

Ya bir mani‘-i mehaniki boğulma tahnik, sulb, göğüs darlığı, hava borularının tazyîki te’sîriyle, ya tenefüs edilecek havanın adem-i kifayesinden, yâhûd kanın zehrli bir takım gazlar (hamz karbon, hava gazı mütefessih abdeshânelerden intişar eden gazat) tarafından tahrib edilmesiyle tenefüsün durmasıdır.

A‘razı: yüz morarır, şişer, gözler dışarı fırlar, ağız açılır, burun kanadları her tenefüste açılır, kapanır, zucret ve harekât-ı ihtilaceye, tebbevvül ve tegavvut gayrı ihtiyari müşahede olunur.

Tedavisi: hemen hastayı bulunduğu yerden saf ve cereyanlı bir havayaçıkarmalı, elbisesini soymalı; bütün vücûdunu alkollü, esanlı mayi‘at ile muhittten merkeze doğru oğmalı, tenefüs-i sına‘i yapmalı dilini muntazam sûretde dışarı çekip bu ameliyeyi birçok defa tekrar etmeli, ciğerlere bulunursa “saf müvellidü’l-humuza” sevk etmeli... Hasta kendisine gelince sıcak ve havadar yatakta yatırmak; uzviyeti tenbih için tahte’l-cilt “eter, kafein, kâfur yağı” zerketmek; dahilen biraz alkol, kahve, çay vermek; tenefüse, tekrar durabilmesi ihtimaline karşı, dikkat etmek lazımdır. Hastanın başının altına yüksek yastık koymalı, bacaklarına hardal yakısı yapıştırmalıdır.

Arı sokması

Tedavisi: ...ile banarak bir iğne vasıtasıyla “iğnenin ucu alevden geçirilmiş olmak şartır” arının iğnesini çıkarmalı ba‘dehu yağ ile tılâ’ etmeli; yahut şu:

Mayî‘-i amonyak	10 gram
Kuul	50 gram
Su	100 gram

Mahlul ile ile yıkamalı... sokulan noktaya onda bir nisbetinde formül-i mahlülü dokundurmak yahut 3,5 gram klorhidrat kokain ve 50 gram sudan mürekkeb bir mahlül derununda bir pamuk ıslatarak o nahiyeye tatbik etmek evca‘ı keser. Bu ilaçları o dakikada tedarik mümkün olamazsa bir soğan

veyasarımsakı ezerek üzerine kapayıp bir mendil ile bağlamalı fakat uzun müddet öyle bırkmayıp salifü'l-zikr edviyeyi taharri etmeli.

İştihasızlık

Birçok hastalıklarda meşhûd olur. Mideyi acı ilaçlar " kınakına turunç kabuğu

s.2

Kvass hülasaları" ve kalevi edviye "bi-karbonat" ile ted

avi ve et suyu ile tagaddi ederek bünyeyi ıslah ve takviye etmelidir. En iyisi yemekten yirmi dakika evvel derununa bir kahve kaşığı "pepton" ile herhangi bir acı ilaçtan üç damla ilave olunmuş bir bardak çitli suyu içmektir.

Uyuzluk

Ciltte bilhassa geceleri tezâyüd etmek üzere bir kaşınma ile ve ibtida parmak aralarında, el ayasında, kol altlarında ve kadınlarda meme, erkeklerde a'zâ-yı tenasüliyede nümâyan olan kabarıklarla başlar. Parmak aralarında birkaç milimetre tuğulünde ve ekseriya hilali'ş-şeklince izler görülü. Kaşınma ile hasta vücudunda bir takım tırnak yerleri ve bunun neticesi bir takım egzemalar, kan çıbanları peyda eder. Uyuzluk sârî bir maraz olduğundan bir uyuzun bütün eşyası hastalığı nakle kafidir. Uyuzluğun en dehetli vasıta-i sirâyeti, insanlara îrâz ettikleri mazarratı kâbil-i ta'dâd olmayan sokak köpekleridir.

Tedavisi: hastayı bir hamama götürmeli ve arap sabunu ile güzelce temizledikten sonra kükürt merhemi ile bütün vücudunu tılâ etmeli ve bu kükürt vücudunda 24 saat kaldıktan sonra be-tekrar hamamda yıkanmalı, hastanın temas ettiği herşeyi dezenfekte etmeli. Kaşınma geçmezse aynı tedaviyi tekrar etmeli.

Öksürük

Öksürük boğaz hastalığından ileri geliyorsa ayakları hardal banyonuna koymalı ve hatareti sabit, ve lülesiz bir mahalde oturmalı. Dahilen de mu'arrıkât (çay, ıhlamur menku'i gibi) ve katı' sı'âl edviye kullanmalı.

Öksürük hava borularının bir hastalığından ileri geliyorsa göğüs tahtasının arkasında bir veca' hissedilir. Bu halde o öksürüğü kesmeli, ba'dehu balgam söktürücü ilaçlar içmeli.

Burun Kanaması

Burnu sıkmak, alna soğuk bez koyma ve buruna buzlu, yahut gayet sıcık su çekmek gibi tedâbîre tevessül etmeli yahut bir pamuğu müvellidü'l-humuzalı suya batırıp burun deliğini sıkmalı. Nezfin tekerrürüne meydan vermemek için bir müddet sümkürmemeli. Buruna bir fındık cesâmetinde "vazelin …" yahud "vazelin mantole" idhâl etmeli. Nezf gayet şiddetliyse bir tabîb ma'rifetiyle geldiği noktaları dağlatmalı veya burun deliklerinin tampone ettirmeli.

Tifo

En ziyâde pis sularla yıkanmamış salata, marul, tere gibi sebzevât, çilek gibi meyve vâsıtasıyla intikal eder. Ve en ziyâde genclerin za'îflerini avlar hastalık evvelâ hafîf bir baş ağrısı, kırıklık, iştihâsızlık, ishâl, burun kanamasıyla başlar. Harâret yavaş yavaş yükselir.

s.3

Bir hafta sonra vücûdda ve bi'l-hassa göğüs ve karın üzerinde ufak kırmızı lekeler görülür. Hasta bîhuş, muzmahil bir hâlde bir nevm-i amîk içinde kalır. Ve bu, üç haftadan fazla imtidâd eder. Devr-i nekâhati de uzundur.

Tedâvisi: Hastalık bi'l-hassa bağırsakta olduğundan hastaya kat'iyen kemik ve sâ'ire gibi sulb-i et'imme vermeyip süd, et suyu, yumurta sarısı ile beslemeli. Temiz ve havâdar bir odada yatırmalı.

İstilâ'î zamânlarda hastalıktan tehaffüz için iyi su ve bulunamadığı takdîrde … edilmiş yâhûd kaynatılmış sular içmek: Bütün sebzevâtı gâyet i'tinâlı yıkamak ve iyice pişirmek ve böyle zamânlarda midye, istiridye yememek lâzımdır.

Çatlaklar

Ellerin çatlamaması için havâ soğukken muharrişâta dokunmaktan ictinâb etmeli. İyi sabun, bâdem yağı pomatası ve eldiven isti'mâl etmeli: Kışın üşümüş elleri mangal ve sobaya birdenbire yanaştırmayıp tedrîcen ısıtmalı.

Çocuk Emzirmek

Nevzâdın sıhhat ve selâmet-i bedeniyesi için dâ'imâ vâlidesinin emzirmesi lâzımdır. Fakat ekser-i ahvâlde vâlidelerin sıhhati evlâdını emzirmeye mâni'dir. Bunun için ya bir "sütnine" tutulur, yâ emzik vâsıtasıyla muhtelif hayvânların sütleri verilir.

Birinci hâlde: Sütninenin şerâ'it-i sıhhiye-i mükemmeleye mâlikiyeti elzemdir. Buna da kanâ'at hâsıl edebilmek için bir tabîb tarafından arîz ve amîk mu'âyenesi îcâb eder. Yoksa keyf-i mâ-yeşâ celb edilen bir sütninenin lâ-kaydîsine yavrularını atmak tedbîrsizliğinde bulunan ebeveyn bilâhare izhâr-ı nedâmet ederler. Çünkü frengi, verem gibi âfât-ı müdhişenin ale'l-ekser bu sûretle intikal ettiği muhakkaktır.

İkinci hâlde: Sütler ta'kîm edilmiş temiz ve terkîbce insân sütünün havâss-ı kemmiye ve keyfiyesine mümâsil olmalıdır. Hımâr ve keçi sütleri terkîbce insân sütünü karîbdir. Fakat kesret-i isti'mâl inek sütünde olduğundan bunu insân sütüyle hem-terkîb yapabilmek için yarı yarıya su ve bir kilo süte "25" dirhem şeker ilâve etmeli ve ta'kîm eylemelidir. Sütün konulduğu emzik şîşeleri temîz tutulmalıdır.

Siğler

Ekser hastalıkların (sıtma, humma-yı asfer, verem, kanlı basur, uyku hastalığı) insâna aşınlanmasına sebep olurlar. Bunlardan tahaffüz için bulundukları mahallerde birkaç tabak içine (100) gram formül ve (900) gram sudan mürekkeb mahlûlü koymalı ve her yirmi dört sâ'atte bir değiştirmeli. Yâhûd sinek kâğıdları ve sâ'ire husûsî âletlerle itlâf etmeli.

Bütün et'imme ve meşrûbâtı kapalı yerlerde saklamalı.

Sıtma

Harâret-i bedeniyyenin tezâyüdü ve nabzın tesri'i ile muttasıf; yâ her gün, yâ gün aşırı

s.4

yâhûd üç günde bir tekerrür eden ve nevbet sûretinde nümâyân olan bir hastalıktır.

Sıtmaya yakalanan bir kimsede evvelâ bir titreme ve üşüme ve ba'dehu kuru bir harâret, arkasından bir terleme görülür.

Tedâvisi: Hastalığın şiddetine yeni veya eski olduğuna göre verilecek "Sülfat de kinin"in mikdârı değişir. Yeni ve hafîf sıtmada nevbetten (5-6) sâ‘at evvel (50) santigramlık bir sülfat de kinin ilâcı yutturulur. Şekl-i vahîminde ise (1) gramdan îcâb-ı hâlde (3) grama kadar tezyîd edilmek üzere tahtü'l-cild sülfat de kinin şırınga edilir. Şekl-i müzmininde uzun müddet hülâsa-i seyyâle-i kınakınadan sabâh akşâm, bir fincân su derûnunda, bir kahve kaşığı içilir. Kınakınalı şarâblar, arsenikli edviye ve ma‘den suları isti‘mâl edilir. Bataklık mahallerde oturmamalı; mecbûriyet varsa tulû‘ ve gurûb-ı şems zamânlarında sokağa çıkılmamalıİ mecbûriyet varsa sivrisineklerden tahaffüz için eldiven ve başlık kullanılmalı. Yatakta cibinlik koymalıdır.

Kaşınmalar

Kaşınma ya bütün vücûda münteşir olur ki kışın ve bir de ihtiyârlıkta görülür. Ya mavzi‘î olur, ki bir âfet-i cildiye (meselâ uyuz) mübtelâ yâhûd asabî mizâc olanlarda bulunur.

Tedâvîsi: Sirkeli, sıcak su ile papatya, tütün, avratotu matbûhlarıyla yıkamalı; pamukla setretmeli, yâhûd otuzda bir gliserole tartarik yirmide bir vazelin naftule, ellide bir vazelin mentole gibi ilâclar kullanmalı.

Ahvâl-i asabiyeden neş’et ediliyorsa tedâvî-i elektrikî yaptırmalı. Tütün, meşrûbât, kü’ûliye ve çay içmekten av etleri, konserveleri bakkallarda eskimiş peynir ve sâ’ire, midye, ıstakoz, deniz balıkları, domates, lahana, kiraz yemekten mücânebet etmeli.

Karın Ağrıları

Bağırsaklarda birtakım gazların habs sâhip kalmasından yâhûd terkîbleri bozuk bazı et‘immenin bağırsakları tahrîş etmesinden ileri gelir.

Tedâvîsi: Sıcak menkû‘lar (çay, anason, melisa gibi) ve bir bardak su derûnuna (6-20) damla (lavdanom) ilâve ederek içmeli yâhûd sıcak tenkiyeler yapmalı karın üzerine sıcak havlular koymalı.

Nevzâd, evcâ‘ını hayızlı bağırması, bacaklarını karnına doğru bükmesiyle izhâr ve kendini zorlama netîcesinde bir mikdâr gaz mak‘addan hârice çıkarsa biraz râhat eder.

Tedâvîsi: Bu esnâda karın üzerine sıcak havlu ve lâpalar koymalı. Nişastalı tenkiyeler yapmalı.

Çocuğa verilen sütün, emzik ve şîşelerinin son derece temîz olmasına dikkat etmeli. Emzirmeyi azaltmalı. Öyle her bağırışta mayı ağzına tıkamamalı.

Kabız

Kabız uzun müddet devâm ederse karın

s.5

şişer, mak‘adda bir ağırlık, vechde bir kırmızılık, baş ağrıları, zekâda bir sönüklük hâsıl olur ve hârice çıkamayan birtakım mevâd-ı müsemmime bi'l-mecbûriye dâhil-i uzviyet olurlar. Ki bu sûretle kabız bir tesemmümde tevlîd edebilir.

Tedâvîsi: Mu‘ayyen zamânlarda ihtiyâc hissedilsin, edilmesin, abdesthâneye gitmeli; daha doğrusu bağırsakları o vechile alıştırmalı, sabâhları bir bardak su, yâhûd sütlü kahve içmeli. Az et, ziyâde sebzevât ve meyve, bâ-husûs aç karnına portakal, üzüm yemeli. Jimnastik yapmalı. Eğer bu gibi tedâbir-i sıhhiye ile def‘ edilemezse o vakit Hind yağı, İngiliz tuzu gibi ilâclara, gliserinli şâflara, tenkiyelere mürâca‘at etmeli.

Kolera

İntânî, müstevlî, hatta bazı bilâdda ve bi'l-hassa Hindistan'da beldî bir şekil almış bir maraz-ı müdhişdir. Menşe’-i asliyesi Hindistan sâhip oradan –bâ-husûs Hacc mevsiminde Mekke- tarîkiyle – memâlik-i sâ’ireye intişâr eder. Ve bazen de bütün Avrupa'yı dolaşarak telefât-ı külliyeyi mûcib olur.

A‘râzı: Alman meşâhir-i etıbbâsından Profesor (Koch) tarafından keşf edilip "basili virgül de Koch" denilen âmil maraz (,) şeklinde bir mikroptur. Maraz, bu mikrobun vücûda duhûlünden üç dört gün sonra safralı, masllı [kanın mâyi‘ kısmı] şedîd bir ishâl ile başlar. [Mevâdd-ı gâ’ite mâyi‘, az kokulu, renksiz, bazen esmerimsi sâhip ufak sulb, pirinc şeklinde maddeleri hâvîdir] ba‘dehu bunu titremeler, şiddetli bir susuzluk ta‘kîb eder. El ve ayaklar buz gibi so’ur. Gözler çukura batar, burun sivrilir, karın çukurlaşır, cild buruşur ve ses kısılır iki sâ‘atten otuz sâ‘ate kadar kadr-i imtidâd eder. Ekseriyâ bu müddet zarfında hastayı götürür. Bu hastalığın devre-i nekâhati pek uzun sâhip mu‘âfiyeti yoktur. Ya‘nî bir kere kurtulan bir daha tutulabilir.

Tedâvîsi: Evvelâ koleraya karşı ittihâzı lâzım gelen tedâbîr-i umûmiye: Gemilerin, yolcuların ve eşyânın dezenkfeksiyonu. Evlerde abdesthâne ve lağımların tathîri ve (190) gram suda (50) gram göz taşı eritilerek hâsıl ilen mahlûl ile dezenfekte edilmesi tedâbîr-i şahsiye: Suları tasfiye etmeli [Ya kaynatmalı, ya bir litre suya "15-20" gram şab ilâvesiyle] hamzât ile ekşiltmeli, [bir litre suya "80" gram hamz limon, hamz tartar veya hamz kloroma] tuvalet için kaynamış su, ağız için hamzlı su kullanmalı. Her yemekten evvel elleri sabun ile yıkamalı. Yün kuşak sarmalı. İshâle karşı yüzde bir nisbetinde "hamz leben" limonatası, kay'lara karşı buz, gazlı meşrûbât eliksir paregorik isti'mâl etmeli. Hastayı (ya kahve, çay gibi meşrûbât-ı hâre ile ya vücûdu kuvvetli oğmalarla) hastanın bütün elbise ve eşyâsını tathîr ve ta'kîm etmeli.

s.6

Verem

Herhangi bir sebeple düçâr-ı za'af olan ebeveynin çocukları verem için birer vücûd-ı müsâ'iddir. Ve verem pederden evlâda bi'z-zât hastalık sûretinde müntakil olmayıp tevârüs eden şey bir isti'dâd-ı teverrümdür. Böyle ırsen hastalığa müsta'id bir bedene veya ebeveyni zinde olduğu hâlde su'-i isti'mâlât ile yıpranan za'îf bir vücûda Basil dö Koch (verem mikrobu) ya teneffüs borularıyla havâdan veya yenilen muzırr-ı et'immeden (bi'l-hassa veremli inek sütü) intikal eder.

A'razı: Üç devri vardır; birinci devre dâhil olan bir uzviyet nâ-kabil îzâh bir iştihâsızlık, kuru ve haşîn bir öksürük, omuz ağrıları ve bir za'îf tedrîci arz eder. Kan bu devirde akmaya başlar. İkinci devirde evvelce yâbis olan öksürük râtıblaşarak ifrâzât evvelâ muhâtı, ba'dehu muhâtî kayhı ve üçüncü devirde tamâmıyla kayhı olur. Kan gelmesi ikinci devirde azalırsa da üçüncü devirde büsbütün tezâyüd eder.

Tedâbîr-i Vâkiye:

Verem sârî olduğundan sirâyetini men' için, müteverrimlerin tükrüğünü yüzde beş nisbetinde asid-fenik mahlûlünü hâvî tükrük hokkaları içine toplamalı. Bu hokkaları ba'dehu sodalı bir su derûnunda bir çeyrek kadar kaynatmak sûretiyle temizlemeli. Yattıkları odaları süpürmeyip tozu ıslak bir bez ile almalı. İçilecek südü iyice kaynatmalı…

Teverrüm eden ebeveyn kendi odalarında evlâdlarını yatırmamalıdır.

Tedâvîsi: Saf bir havâda istirâhat vücûdiye ve fikriye, hazmı kolay makvî et‘imme ile tagaddî nâfi‘dir. Ağaçlık, havadar ve güneşli mahaller, tebdîl-i havâ ettirmeli. Masaj ve tedâvî… mürâca‘at etmeli. Mi‘desi kabûl edebildiği mikdârda balıkyağı içirmeli. Öksürük ve ishâline karşı afyon mürekkebâtı; kan tükürmelerine mukabil, kinin, antipirin, argotin, fenasetin; gece terlemelerine karşı tananat de kinin vermeli.

Yanıklar

Satî hafîf yanıkları evvelce kaynatılmış ılık su ve sabunla güzelce temizlemeli, ve âtîdeki pomataya batırılmış, ma‘kam gazlar tatbîk etmeli; bunun üstünde bir tabaka pamuk koyarak sargı ile sarmalı ve böylece birkaç gün bırakmalıdır.

Hamz-ı tutyâ	20 gram
Nişasta	" "
Lanolin	" "
Vazelin	" "

Eğer yanık pek ve vec‘-nâk ise şu pomatayı isti‘mâl etmeli:

İstvain	1 gram
Antipirin	5 gram
Asid bor killi vazelin	40 gram

Eğer içi su dolu kabarcıklar varsa bir toplu iğneyi alevden geçirerek ta‘kîm ettikten sonra bu kabarcıklar delmeli ve suyu akıtmalı… Yanıklarda temîzliğe son derece i‘tinâ etmelidir.

s.7

Kızamık

Çocuklarda göz sulanması ve kamaşması, burun nezlesi ve kanamasıyla bed’a edip derinin kırmızılığı –evvelâ yüze ba‘dehu vücûda yayılmak üzere birkaç gün sonra görülür. 7-8 gün geçince cild dökülür. Kızamık sârî, intânî ve bazen müstevlî hastalık olduğundan çocuklara ya birbirinden ya havâ vâsıtasıyla geçer. Ve en ziyâde birinci devirde yani nezle zamânında sârîdir.

Tedâvîsi: Çocuğu havâdâr bir odada yalnız yatırmalı, bol ve terletici meşrûbât verilmeli, sık sık ağız ve burnunu temizlemeli, eşyâsını dezenfekte etmeli.

Kırmızı camlı veya kırmızı perdeli odaların penbe ziyâsı hastalığın tehvîni husûsunda mühim bir icrâ etmektedir.

Kızıl

Ekseriyâ baş ağrısı ve harâret-i bedeniyenin tezâyüdü, hezeyânât ve bâhusûs boğaz (hunnâk) ile başlar. Kırmızılık, ufak lekeler tarzında, evvela boyun, gövde ve oynak yerlerinin derisinde başlar, ve yüze de bilâhare sirâyet eder. Hatta çocukların dili bile kırmızı olur. Onuncu günde deri ufak ve bazen safîhalar hâlinde soyulur ve dökülür. Kızıl da sârî, müntin ve müstevlî bir maraz-ı vahîm sâhip sirâyeti en ziyâde cildi döktüğü zamâna müsâdiftir.

Tedâvîsi: Çocuğu sıcak tutmalı, ağzını, burnunu temizlemeli, cild döküldüğü esnâda pulların etrâfa yayılarak sirâyet-ı maraza hizmet etmesine mâni‘ olmak için cildi vazelinle hafîf bir sûrette tılâ etmeli. Çocuğun bütün eşyâsını, temâs ettiği her şeyi dezenfekte etmeli. Kitâblarını, oyuncaklarını yakmalı…

Kızıl kendinden sonra ekseriyâ, ya böbrek ya kulak hastalıkları bıraktığından seyri esnâsında tedâvîye ehemmiyet-i mahsûsa vermelidir.

Ağzı Temiz Tutmak

Bunun için evvelâ dişlerin hastalığa düçâr olmamasına dikkat etmelidir. Hiç olmazsa günde iki def‘ ve bi'l-hassa akşamları dişleri sabunla fırçalamalı. "Boraks" mahlûlüyle ağzı yıkamalıdır. Ekseriyetle görülen ağız kokusu dişlerin kirli tutulmasından ve çürümesinden, burun yâhûd mi‘de hastalıklarından neş’et eder.

Tedâvîsi: Âtîdeki tertîbden bir bardak suya bir çorba kaşığı koyarak her gün gargara etmeli:

Taflan suyu	100 gram
Okaliptus sıbgı	50 gram
Aselbent sıbgı	100 gram
"Labarak" suyu	20 gram

Ve mu‘âlece-i âtiyeden de 150 pastil yaparak günde (2-3) dâne şeker gibi yemelidir:

Çekilmiş kahve	100 gram
Döğülmüş kömür "belluk"	150 gram

Asid-i borik	25 gram
Sulu zamg	mikdâr-ı kâfî

Yürek Çarpıntısı

Darebât-ı kalbiyenin gerek adeden ve gerek şiddeten tezâyüdü; kalb ve mi‘de hastalıklarına, fakrü'd-deme, bazı hâlât-ı asabiyeye mübtelâ olanlarla çok tütün içnelerde görülür.

Tedâvîsi: Evvel emirde zikredilen emrâzdan hangisi mevcûd ise onu izâleye çalışmalı, çarpıntı geldiği zamânda nâhiye-i kalbiyeye içine buz konulmuş kîse tetbîk etmeli ve dâhilen (2-3) gram bromür verilmelidir.

s.8

Acaristan Muhtâriyeti Sosyalist Şûrâ Cumhuriyeti

Deva’ir-i Resmiye Adresleri

Acaristan Merkezî İcrâ’iye Komitesi: (İspolkom)
Marskaya Caddesi numara: 3
Acaristan Halk komiserler Şûrâsı: (Savnarkom)
Marskaya Caddesi numara: 3
Acaristan Halk Dahiliye Komiserliği: (Narkom noddel)[?]
Marskaya Caddesi numara: 3
Acaristan Halk Ma‘arif Komiserliği: (Narkompros)
Şapelovski Caddesi numara: 11
Acaristan Halk Adliye Komiserliği: (Narkompost)
Bulvarnaya Caddesi numara: 9
Acarisan Halk Sıhhiye Komiserliği: (Narkom Zederaf)[?]
Enternasyonal Caddesi numara: 27
Acaristan Halk Maliye Komiserliği: (Narkomfin)
Lenin Caddesi numara: 10
Acaristan Halk Zîrâ‘at Komiserliği: (Narkomzem)

Lenin Caddesi numara 23

Acaristan Halk İ‘âşe ve Levazım Komiserliği: (Narkomprot)[?]

Şeremetovski Caddesi numara 29

Acaristan Halk Mesa‘i Komiserliği: (Narkomtrod)

Lenin Caddesi numara 18

Acaristan Amale ve Rençber Müfettişliği: (Rabkarin)[?]

Kamarovski caddesi numara: 87

Acaristan Halk İktisadiyat Komiserliği: (Savnarhoz)[?]

Şeremetovski Caddesi numara: 18

s.9

Acaristan Halk Harbiye Komiserliği: (Vapinkom)[?]

Semekalofskaya Caddesi numara 16

Acaristan Halk İktisadiyat Şûrâsı: (Savnarhoz)

Şeremetovski caddesi numara: 18

Gürcistan Merkezî icrâ’iye Komitesi Acaristan Fevkala‘ade Mümessilliği:

Semekalovfskaya numara : 39

Gürcistan Komünist Fırkası Batum Komitesi: (Partikom)

Enternasyonal Caddesi numara 60

Acaristan Fukarâ Komiteleri Merkezî Bürosu: (Mombed)

Mihailovski Caddesi numara: 14

Acaristan İnkılâb Mahkemesi: [Refteribonal][?]

Lenin Caddesi numara: 22

Askeri İnkılâb mahkemesi: (Refteribonal Bora)[?]

Bulvarnaya Caddesi numara: 8

Posta ve Telgraf İdâresi:

Enternasyonal Caddesi numara : 35

Bilvâsıta Vergiler Müfettişliği: Birinci Mıntıka

Şebelovski Caddesi numara: 20

Bilavasta Vergiler Müfettişliği:

Lenin Caddedi numara: 20

Halk İktisadiyat Komiserliği Matba‘alar İdâresi: [Poligraf Adel]

Lenin Caddesi numara: 30

Gümrük Dairesi: [Damujna](?)

Birinci Nabrejni Caddesi numara: 1

Hükümet Bankası: [Gosbank]

Lenin Caddesi numara: 10

Komünist Fırkası Mektebi: [Partiskul]

Lenin Caddesi numara: 9

Batum ve Havâlisi Mevki‘-i Müstahkem Kumandanlığı: [Bora](?)

Semakalovskaya numara: 16

Batum Mevki‘-i Müstahkemi Amele ve Rençber Askeri Müfettişliği:

Bulvarnaya Caddesi numara: 9

Batum Mevki‘-i Müstahkemi Sıhhıye Askeri İdâresi:

Bolovarnaya Caddesi numara: 21

Şehir ve Havâlisi Kumandalığı:

Semakalovskaya Caddesi numara: 16

Komisyon-u Mahsûs: [Çeka]

Kutayiski Caddesi numara: 10

s.10

Teşkîlât-ı mahsûsa: [Asobi Âdel] (?)

Birinci Naberejni numara: 2

Acaristan Fukarâ Halkı Kızıl Alayı: [Ateryat]

Lenin Caddesi numara: 37

Liman Da’iresi:

Birinci Naberejni numara 13

Milisa Kumandanlığı:

Kamarovski Caddesi numara: 30

- Rayon Komiserlikleri-

1 inci Rayon komiserliği	:	Lorismeli Kofskaya numara: 9
2 nci “ “	:	Korkiv Sakaya numara: 9
3 üncü “ “	:	Marskaya numara: 23
4 üncü “ “	:	Şepelovski numara: 49

5 inci “ “ : Birinci Naberejni numara: 55

Hükümat-i Muhtelife Mümessil ve Konsolosları

Rusya S. F. Ş Cumhuriyeti Konsoloshânesi:

Enternasyonal Caddesi numara: 38

S.F Şûrâ Azerbaycan Mümessilliği:

Şapelofskaya Caddesi numara 25

S.F Şûrâ Ermenistan C. Mümessilliği:

Mihailofski ve Enternasyonal Köşesi numara: 7

Türkiye B.M.M Hükümeti Konsoloshânesi:

Enternasyonal Caddesi numara 8

İran Hükümeti Konsoloshânesi:

Enternasyonal caddesi numara 34

Almanya Cumhuriyeti Konsoloshânesi:

Subornaya Caddesi Numara 5

İtalya Hükümeti Konsoloshânesi:

Armyanski Caddesi numara: 1

Danimarka Hükümeti Konsoloshanesi

Subornaya Caddesi Numara: 5

s.11

İspanya Hükümeti Konsoloshânesi:

Marinski Caddesi numara 43

Flemenk Konsoloshânesi:

Enternasyonal Caddesi numara 24

İsviçre Hükümeti Konsoloshânesi:

Naberejnaya Caddesi numara: 12

Estonya Konsoloshânesi:

Lenin Caddesi numara 26

İsveç Konsoloshânesi:

Erstovski Caddesi numara :12

Letonya Konsoloshânesi:

Viladikafkaski Caddesi Numara 2

Şark-ı Karîb Amerikan Mu‘âvenet Komitesi:
Armyanski Caddesi Numara:2
Kafkasyada İngiliz Mu‘avenet Misyonu:
Enternasyonal Caddesi numara 24

Deva’ir-i Muhtelife

Sanayi‘ Teşkîlâtlı İttifâkı: (prof sayoz) [?]
Lenin Caddesi numara 13
Amele Kooperatifleri İdâresi:
Enternasyonal Caddesi numara: 27
Amele Kooperatifleri Merkezî Dükkânı: (Arkob)
Enternasyonal Caddesi Numara 16

Kulüpler

İctima‘-i Umûmî Salonu:	Bulvarnaya numara: 1
Merkezî Amele Kulübü:	Marinski numara: 53
Birinci Rayon Amele Kulübü:	Petrogradeski numara 35
Müslüman Amele Kulübü:	Petrogradeski numara: 9
Gençler İttifâkı Kulübü:	Marinski numara 60

Şûrâ Tiyatroları

1 inci şûrâ (jelezni)	Tefliski numara: 17

s.12

2 nci “ (Belmel)	Lenin numara: 5
3 üncü “ (Şmayevski)	Eristovski numara: 5
Terbiyomef Tiyatrosu(?)	Eristovski numara: 7

Şûrâ Sinemaları

1 inci şûrâ (Apollo) Enternasyonal numara 21

2 nci şûrâ (Kinopalas) “ “ 31

Batum ve Havâlisi Nüfus-u Umûmîye Bu Gününü Gösteren Cetvel

1921 senesi 4-6 kânûn-ı sâni Kuyudatına nazaran			1920 senesi Nîsân kuyudatına nazaran			Mülâhazât
Yekün	erkek	kadın	yekün	kadın	erkek	
5760	2826	2934	4893	2295	2599	1inci mıntıka komiseliğinde
3332	1582	1750	3529	1622	1908	2 inci “ “
10102	5216	4886	10104	4854	5250	3 üncü “ “
9967	4935	5032	9581	4488	5093	4 üncü “ “
3559	1019	1540	2363	910	1453	5 inci “ “
31720	15578	16142	30471	13168	16303	bütün Batum şehrinde nüfus yek..
4149	1991	2158	3771	1702	2069	Batum Havâlisi Karadok, ,barshâna vesa’ire
35869	17569	18300	34242	15870	18372	yekün-i umûmî

s.13

Acaristan Gazeteleri

Elyevm Batum′da Gürcüce, Rusça, Türkçe olmak üzere (Uçkebeli),[?] (İzusteya), (İştirâk) gazeteleri çıkmaktadır. Bir aralık(Novi) [?] ve (Ças) isimlerinde iki gazete daha çıkmış ise de bunlar bilahare ta‘til-i neşriyat eylemişlerdir.

Gürcistan Komünist Fırkası Batum Komitesi Acaristan Merkezî İcrâ’iye Komitesinin naşir-i efkârıdır ki Gürcüce lisânıyla her gün neşr olunur. Ser-muharrir müdür-ü mes’ulu: Y. Çekenti.

Resim 1: [târîh-i te’sîsi: 22 Mart 1921]

Gürcistan Komünist Fırkası Batum Komitesi Acaristan Merkezî İcrâ’iye Komitesinin naşir-i efkârıdır. Rusça olarak her gün neşr olunur.

Ser muharrir ve müdür-ü mes’uli: Y. Pavçineski

Resim 2: [târîh-i te’sîsi: 18 Mart 1921]

Gürcistan Komünist Fırkası Batum Komitesi Müslüman şu‘besinin ve Acaristan Merkezî İcrâ’iye komitesinin naşir-i efkârıdır Türkçe olarak her gün çıkar ser-muharrir ve Müdür-ü Mes’ul: Y. Sedad Reşad

Resim 3: [târîh-i te’sîsi]: 2 Nisan 1921

s.14

Posta ve Telgraf

Telgraf ta‘rifesi

- Şehir dâhili her kelime	2000	Ruble
-Gürcistan dâhili her kelime	5000	Ruble
- Ermenistan, Azerbaycan için her kelime	10000	“
- Şûrâlar Rusyası için her kelime	20000”	

- Müsta‘cel telgraflardan 3 kat fazla ücret alınır.

Posta ta‘rifesi

- 25 şubat 1922 târîhinden i‘tibâren mevki‘ tatbike konulan posta ta‘rifesi ber-vech-i atidir:

- Matbu‘a her 30 gramı	2000	Ruble
- Eşya ve manifatura numuneleri	5000	“
- Âdi kapalı mektub 15 gramı	5000	“
- Başka şehre mektub “ “	10000	“
- Şehir dahili açık mektub	2500	“
- Şehir dahili cevablı mektub	5000	“
- Başka şehre kartpostal	5000	“
- Başka şehre cevaplı kartpostal	10000	“
- Şehir dahili ‘adi kıymetli mektub	5000	“
- Şehir dahili kıymetli mektub 15 gramı	5000	“
- Her bin Rublenin sigortası	100	“
- Başka şehre kıymetli mektub	1000	“
- Her bin Rublenin sigortası	200	“

İhtar: Mektublarla bir milyondan fazla gönderilemez.

- Para irsali her bin Rubleye	100	“

İhtar: irsalat milyondan fazla olamaz

Deva’ir-i resmiye için mahdud değildir.

- Şehir dahili i‘ade ilmuhaberi	5000	“
- Şehir harici i‘ade “	10000	“

Gönderilen mektubun verilmemesi, geri istenilmesi, adres değiştirilmesi, taharîsi için :

- Şehir dâhili: 5000 “
- Şehir harici 10000 “

Abone kutuları senelik ücreti:

- Tiflis ve Batum′da 50000 “
- Kutayis ve Poti’de 30000 “
- Diğer şehirlerde: 20000 “

-Mektubların içinde müzeyyenât, husûsi ve gizli muhaberat bulundurmak memnu‘dur. Tutulduğu takdirde üç misli gümrük resmi alınacak ve fa‘ili mahkemeye verilecekdir.

- Kıymet-i mukadderesiz eşya için

Gürcistan dâhilinde her 2 fondi 10000 Ruble
2 ila 7 fondi 20000 “
12 fonda kadar 30000 “
12 fonddan yukarı her fondu 2000 “

- Kıymet-i mukaddereli eşya irsalatı için kıymetsiz eşya gibi ücret alınır. Ve kıymetli mektublar gibi her bin Ruble kıymeti için 100 Ruble

Bu gibi eşyanın mühür ve kurşun ücreti 5000 “
İrsalat her 24 sa‘at hıfzı 5000 “

s.15

İhtar- Bu gibi irsalat vuku‘unda mürselünileyh ihbariyeyi aldıkdan üç gün zarfında nâmına gelen eşyayı gelüb almazsa bu para alınır başka yerde ikâmet ediyorsa ihbariyenin tebliğinden iki hafta sonraya kadar müsa‘ade edilir.

- Kıymetli eşya yarım miylon kıymetden fazla olursa kabûl olmaz.

Cihân Muharebesi

Neye mal oldu?

Gürcistan Sosyalist Şûra Cumhuriyeti Harbiye Komiseri Y. İlyava

Kapiatalist hükümetler beyninde ki rekâbetden patlayan 1914-1918 Cihân harbi, yalnız müstemlekeler elde etmeyi değil Avrupanın en münbit topraklarını paylaşmayı istihdâf ediyordu.

Meselâ: Avrupa hükümetleri bu harbe başlarken, İran′ı, Anadolu′yu, Kongo′yu, Fas′ı Bağdad ve Kâhire- Kâp, Cezâir – Kâp Demiryollarını ele geçirmek için yanmakla berâber Avrupanın boğazlarını, kanallarını, Alzâs Loreni, Trieste gibi mühim ticari merkezleri de birbirinin ellerinden kapmaya çalışıyorlardır.

Bu harb yalnız cihân hâkimiyetini ayrı

s.16

ayrı elde etmek isteyen Almanya ve İngiltere harbi de değildi.. Rusya'yı harbe sevk eden âmil Türkiye üzerinde Alman-Rus Balkan üzerindeki Avusturya-Rusya rekâbeti idi. Avrupa'nın en birinci derecede ma'deni çok olân Almanya aleyhine Amerika'yı iştirâk eetdiren bu iktisadi rekâbetten başka bir şey değildi.

Cihân emperyalistleri, bu ihtirâslarına seferber yaptıkları kırk milyon candan yirmi beş milyonunu ölü ve yaralı olarak kurban verdikleri gibi ;

Harb nihâyetine kadar altı yüz milyard Ruble sarf eylemişlerdir. İstatistiklerle sâbit olân bu rakam, Almanya, İngiltere, Fransa ve Belçikanın milli servetinden fazladır.

Harbden evvel 120 milyard Ruble servet-i milliyesi olân Rusya bu harbde 80 milyara yakın:; 300 milyard Frank servete mâlik Fransa 102 milyard Frank; İngiltere servet-i milliyesinin üçde biri olân 60 milyard Ruble; Almanya ise kezâ milli servetinin üçde biri olân 85 milyard Mark sarf etmiştir.

Ma'mâfih bu cihân harbinde en büyük masrafı Amerika yapmiştir. Harbin yalnız ilk senesi 60 milyard Ruble sarf etmiştir ki, Bu Rusya'nın üç buçuk sene de

yapdığı masrafdır. Büyük dünyâ muharebesinin birinci ve ikinci senelerinde muhârib devletlerin harb büdcelerin nasıl yükseldiğini gösteren bu numune

	Birinci sene		**ikinci sene**
İngiltere	5,500	milyon Ruble	10,000
Fransa	6,800	“	9,850
Rusya	6,250	“	8,000
Almanya	8,500	“	12,000
Avusturya Macaristan	5,500	“	6,000
İtalya	1,000	“	2,500
Sırbistan ve Bulgaristan	1,200	“	1,000
Türkiye	400	“	1,300
Yekün	**35,250**		**51,050**

Rusya’nın harb masrafları 1914 üncü yılda günde vusta 9; 1915 de 20; 1916 da – ilk on ay zarfında – günde 35, son iki ayda 50; 1917 de ise her günki masraf 57 milyon Rubleye bâliğ oluyordu.

Şu halde Rusya’nın 1917 inci yılı yapdığı masraflar 1914 dekinden beş defa fazladır.

Diğer devletlerin harb masrafları da bu suretle süratle yükselmiştir.

s.17

1914 senesinden 1917 senesinin Mart ortasına kadar muhârib devletlerin askerce zâyi'âtı

-Resmî İstatistiklere göre-

Devletler	Maktûl	Mectuh ve askerliğe gayrı muktedir	Esir ve ga'ib	Mecmu'u
İngiltere	205400	102500	107500	415500
Fransa	870000	540800	400000	1810800
Rusya	1500000	784200	800000	3084200
İtalya	105000	49000	55000	209000
Belçika	50000	22000	40000	112000
Sırbiye	60000	28000	-	88000
Yekûn	2790400	1526500	1402500	5719400

Almanya	893200	450000	245000	1588200
Avusturya-macaristan	523100	355000	591000	1469100
Türkiya	127000	110000	70000	307000
Bulgaristan	7500	7000	6000	20000
Yekûn	1550800	922000	912000	3384800
Yekûn-ı umumi	4341200	2448500	2314500	9104200

1914-1918 senesine kadar muharebeye iştirak eden Rus askerlerinin mecmu‘u

1914 tevellüdüne kadar nizam-ı askeri	1362000
İhtiyat askeri 1inci kısım	3115000
Redif	3300000
1914-1917 silahaltına alınan gençler	3500000
İhtiyat askesi 2inci kısım	3000000
Terhis olunmuş iken tekrar alıananlar	250000
Yekun-ı umumi	14500000

s.18

Zirâ'at Ma'lûmâtı

Martta

Memleketimizde havalar yağmurlu ve fırtınalı gçer, kış bitmemiştir, yazlık sebzeler dikilir çiçeklerin tohumları ekilir, bağlar ikinci defa budanır. Tuyur-ı ehliye civ civ çıkarırlar. Meyve ağaçları aşılanır, nagehani tavuklardan fidanlar ve çiçekler muhafaza olunmalıdır. Havanın bir günde bir kaç defa tebeddül etmesi, güneş çarpması, nezle, bronşit gibi ârizalara sebep olur. Bunun için ihtiyâtlı bulunmalı, kışlık elbiseleri çıkarmamalıdır.

Nisanda

Havalar yavaş yavaş düzelir; bereketli yağmurlar yağar; bağlara çubuk gars olunur. Aşı ameliyâtına nihâyet verilir, yazlık sebzelerin zîrâ'ına devâm edilir. Kavun ve karpuz ekilir. Limonluklardan saksılar dışarı çıkarılır. Topraklar sürülür ve ekilir sıhhate kezalik itina lâzımdır. Kışlık elbiseleri ağır ağır tebdîl itmelidir. Fakat yün fanilaları birden çıkarmamalıdır.

Mayısta

Havalar iyice düzelmiştir. Bu ay rey'an bahardır. Her taraf cennet-âsâ bir manzara ârz eder. Güllerin mevsim-i kemâlidir. Ekser çiçekler açar. Bağlarda kütüklerin filizleri kırılır. Külleme hastalığına karşı kükürt, mildiyuya karşı küf taşı mahlûlu kulanılur. İpek böcekleri çıkarılır. Hayvânât çayıra çıkar. Hayvânları sakağından (öksürükden) muhâfaza için burunlarına kükürt tütsüsü verilmelidir.

Haziranda

Sıcaklar iyice basmıştır. Günler gâyet uzundur. Fakat yavaş yavaş kısalmağa başlar. Bağlarda yağmurlardan sonra kükürt sermeğe dikkat itmelidir.

Yaprak aşısı bu ayın yirmisine kadar kâbil-i icrâdır. Meyve ağaçları ve sebzeler sulanır. İpek böcekleri koza yaparlar.bu ayda kümesleri temizlemelidir. Mevsim-i hasâd Memâlik-i Osmâniyenin ekser cihatında bu ayda başlar.

Temmuzda

Sıcaklar pek mü'essirdir. Günler bir sa'at kadar kısalır. Kışlık sebzeler dikilir. Meyveler ekseri kemâle erer. Kavun kapuz çoğalır. Bağlardan üçüncü çapalama ameliyâtı icrâ edilir. Hayvanâta kuru ot verilirse pek fenâdır. Sıcaklar insâna dokunur; yüzde lekeler hâsıl olur. Deniz mâmüllerinin tam mevsimidir. Çok meyve yemek fesâd-ı mideyi mûcib olur.

s.19

Ağustosda

Geceler uzar. Bazı günlerde tahammülfersâ sıcaklar olur. Ziyâdece çi[ğ] düşer. Ketân, haşhaş, zâferan, yulaf, şalgam, pancar, tohumları ekilir.; ilk zeb'un mahsûlü toplanır. Üzümler iyice kemâle erer. Kovanlardan bal alınır. Temmuz ve Ağustosda ahvâl-i sıhhiyeye dikkat lâzımdır. Sıcaklar ve meyveler insâna dokunabilir. Sivrisineklerden tahaffuz lâzımdır. Sıtmaya uğramamak için (kinin) almalıdır.

Eylülde

Artık soğuklar başlar. Geceler ekserya pek bâriddir. Sabahları sis ziyâdedir. Arpa, yulaf, Niş patatesi, turb, çavdar, buğday, ebegümeci, karnabahar, ıspanak zîrâ olunur.

Sonbahar mevsimlerinin zamân-ı iktit'afidir. Üzüm ile tedâvi, Bursa kaplıcalarını ziyâret bu aydadır. Sayfiyelerden avdet itmelidir.

Teşrîn-i evvelde

Hazan rüzgârları başlar. Kâsım bu aydadır. Sefer-i deryâya nihâyet virilir. Eylülde başlanan bağ bozumuna hitâm virilir. Ağaç dikmek için en münâsib mevsim bu aydır. Bakla ve ilkbahar ıspanağı, bezelye, zirâ olunur. Saksılar (ser)e alınır. Tavuklara hububat vermek nafîdir. Ağaçların yerleri değiştirilir.

Teşrîn-i sânide

Sonbahar hitâma erer. Pastırma yazı denilen sıcak havalar bu aydadır. Bağlar krizme edilir. Çubuk gars olunur, örtülür, çift sürülür. Zeytin ve kestane mahsûlleri toplanır. Kışlık elbiseleri artık giymelidir.

Kânûn-ı evvelde

Soğuklar artar. Sürekli yağmurlar başlar, kar yağar, şeb-i yeldâ bu aydadır. Tavuklardan evvel garsiyatı ikmâl etmelidir. Fidanları soğuktan muhâfaza çâresine tevessül eylemelidir. Ağaçlar nakil olunur. Re's Sene-i efrenciye bu aydadır. Hayvanât ağıllara nakil olunur. Serelerde sobalar yanar, zemheri bu aydadır. Havalar mütebeddil olduğundan sıhhate ziyâdesiyle itinâ edilmelidir.

Kânûn-ı sânide

Kış bütün şiddetini gösterir, füyük fırtınalar olur. Günler uzamağa başlar. Bağlara gübre nakil olunur. Kütükler tufeylâta karşı badana edilir. Ağaçların kurumuşları kesilir. Eşcâr gars ve nakl olunur. Limonlukların harâreti on dört dereceden aşağı düşmemelidir. Koyunlar doğurmağa başlar. Kazlar tavuklar yumurtlar, kızak eğlenceleri bu aydadır.

Şubatta

Mevsim-i şitâ artık hitâma yüz tutar. Şubat ya iki ya bir gün eksik olduğu için "kısır"

ay derler. Bağlar budanır, ğarsyâta devâm olunur. Kalem aşısına başlanır. Tarlaların suyu akıdılır. Sebze bağçeleri temizlenir. Bütün meyve ağaçları budanır. Havalar müsaade etdikçe hayvanât kıra çıkarılır: Tavuklar kuluçka olurlar. Havalar bazen açtığı için vücûd emrâza pek müstaittir. Cemreler bu ayda düşer.

Her Ay Zarfında Gündüzü Gecelerin İmtidâd ve Tenâkus

Gündüzlerin Uzaması Gecelerin Kısalması

				Saniye	dakika	saat
Kânûn-ı Evvelin dokuzundan nihâyetine kadar				0	0	180
Kânûn-ı Sâni ibtidasından	“		“	08	04	1
Şubat	“	“	“	52	14	1
Mart	“	“	“	00	24	1
Nîsân	“	“	“	40	10	1
Mayıs	“	“	“	20	41	0
Haziran	“	dokuzuna kadar		50	01	

Gecelerin Uzaması Gündüzlerin Kısalması

			Sâniye	Dakîka	Sâat
HaZîrân dokuzundan nihâyetine değin			42	14	0
Temmuz ibtidâsından	“		14	57	0
Ağustos	“	“	54	18	1
Eylül	“	“	02	21	1

Teşrîn-i Evvel “	“	32	16	1
Teşrîn-i Sâni “	“	24	41	0
Kân’un-ı Evvel “	dokuzuna kadar	34	02	1

Sene-i Hicriye-i Kameriyeden Sene-i Mîlâdiyeyi Bulmak

Herhangi bir sene-i hicriye-i kameriyyeden sene-i mîlâdiyeyi bulmak için sene-i kameriyye devr-i şesi evvela 33 adedine taksîm ve bu taksimden zuhûr eden hâric kısmet-i mezkûr seneden tarh ve hâsıl tarh 621 adedi zam olundukda sene-i mîlâdiye olur.

Sene-i Mîlâdiyeden Sene-i Hicriye-i Kameriyeyi Bulmak

Herhangi bir sene-i Mîlâdiyenin müsâdif olduğu sene-i hicriye-i kameriyeyi bulmak için 621 adedi sene-yi m’ilâdiyeden tarh ve hâsıl tarhı 33 adedine taksim edüb zuhur eden haric kısmet-i mezkûr hâsıl-ı tarha zam olundukda sene-i hicriye-i kameriye olur.

Aylar												Günler
Şubat	Kanun-i Sani	Kanun-i Evvel	Teşrin-i sani	Teşrin-i evvel	Eylül	Ağustos	Temmuz	Haziran	Mayıs	Nisan	Mart	
S D	S D	S D	S D	S D	S D	S D	S D	S D	S D	S D	S D	
5, 36	4, 56	4, 37	4, 48	5, 28	6, 19	7, 07	7, 37	7, 28	7, 13	6, 43	6, 10	1-5
43	5, 5	39	44	21	10	0	34	39	18	48	15	6-10
49	11	40	41	13	1	6, 52	30	40	23	53	21	11-15
55	17	44	38	7	5, 54	45	25	41	27	58	26	15-20
6, 1	23	48	37	1	45	38	20	41	31	7, 4	31	20-25
7	9	52	36	55	37	29	15	39	24	8	36	25-31

Vasatî (Zevâlî) Saatin Ezânî Sâate Tahvili

Vasatî sâatden ezânî sâati bulmak için yukarıdaki tahvîl cedvellerine mâhın ve günün târîhile duhûl edilerek bulunan sâat ve dakîka ve ândaki vasatî saât ve dakîkadan tarh olundukda hâsıl tarh-ı ezânî sâat olur. Tarh olunamadığı sûretde vasatî saate on iki zam edilerek badehu tarh edilmelidir.

Ezâni Sâatin Vasatî (Zevâlî) Sâate Tahvîli

Ezânî sâatden vasatî sâati bulmak için yukarıdaki tahvîl cedvellerine mâhın ve günün târîhiyle duhûl edilerek bulunan sâat ve dakîka o ândaki ezânî sâate zam olundukda vasatî sâat olur.

Mecmû on ikiden fazla zuhûr etdiği takdirde on iki tarh edilmelidir.

s.22

1 Mayıs Bayramının Târîhçesi

1864 üncü yılın 28 Eylülünde, Londrada bütün dünyâ ameleleri birleşme binâsının temeli atıldı: Bunun adı "enternasyonal" idi.

Enternasyonal, amele hareketinin târîhi birinci adımı idi.

Başlıca maksad; ameleyi, sınıf mübârezesine hazırlamak ve amele hareketini bu merkez etrâfında toplamakdı. Fakat 1871′te Pâris Komünâsının sukûtu, Fransada Enternasyonali sarsdı. Bu sûretle, Bütün Dünyânın Amele Birliği de, muhtelif memleketlerde ki hareketlerin zaîflığına binâen, zaîf düşdü ve parçalara bölündü. Her memleketin amelesi müstakilen kendi sermâyedârıyla mübârezeye başladı. Merkezden alâkalarının kesilmesine rağmen her yerde mübareze gittikçe artıyor ve genişliyordu. Birinci Enternasyonal ölmüştü.

Fransa İhtilâl-i Kebîrinden yüz yıl sonra 1889 da, Pâris′te bütün dünyâ sanâyi sergisi açıldı. Dünyâ sermeyedârları bu sergi ile Fransa İnkılâbının sönmesine seviniyor dünyâya sâhip oldukarını göstermek istiyorlardı. Kısa gözlü sermâyedârlar düşünmüyorlardı ki, yüz yıl evvel ki Fransa İhtilâli Kebîriyle berâber, dünyâya kuvvet ve kudretli bir amele sınıfı gelmişdi. 1889 uncu yıl bayramında sermâyederlar pek güzel gördüler ki, yüz yıl zarfında amele sınıfı mükemmel bir tarzda kuvvetlenmişdi...

1889 uncu yılın eylülünde, bütün dünyâ amelesi Paris′e toplanarak, müşterek ve umûmî maksada kavuşmak için kuvvetlerini birleştirdiler. Bu sûretle (İkinci Enternasyonal) doğdu.

Her iki enternasyonal arasında büyük fark vardı. Birincide, merkez, muhîti teşkîlâtlandırarak tahkîme çalışıyordu. İkincide ise, muhit müstakilen kudret kazanarak yeni bir merkez vücûda getirmek ve onun etrâfında toplanmak

istiyordu. İkinci Enternasyonalin bir mühim maksadı da (siyâsi mübâreze) idi. İşte Pâris′te toplanan ikinci beyne'l-milel amele kongresi, bütün dünyâ işçilerinin hareketini birleştirmek ve onların birlğini cihâna bildirmek için 1890 ıncı yılın mayısının birinci günü "Beyne'l-minel Nümâyiş Günü" ilân etdi. Binâenaleyh bütün dünyâ amelelerin bayram ittihâz etdiği 1 Mayıs târîhi bu sûretle başlamış idi.

İkinci beyne'l-milelin bu kongresi aşağıdaki karârnâmeyi kabûl ve ilân iylemişdir:

"Muayyen günde büyük beyne'l-milel bir nümâyiş ilân olunur. Bu günün aynı vaktinde bütün dünyânın herhangi bir memleketinde, herhangi bir şehrinde bulunan amele, hükümetletlere beyânnâmeler vererek sekiz sâatlik iş günününve beyne'l-milel kongrenin diğer kararlarının tasdikini talep etmelidir.

1888 inci yılda Sen Lui′de teşekkül eden Amerikâ Amele Kongresi 1890 ıncı yılın nümâyiş gününü "1 Mayıs" intihâb ettiğinden

s.23

ve kongremizde bütün dünyâ amale nümâyiş günü olmak üzere 1 Mayısı tâyin ve ilân ediyor."

Bu kongreden itibâren, amele, beyne'l-milel mukerrerâtı dâhilindeki mes'elelerle şiddetli bir sûretle alakadâr olmuşarlar bütün amele sınıfı için ehemmiyetli olân taleplerini bildirmek için Bir Mayıs gününü seçmişlerdi. Çünkü bunda bir "birlik" ve " beyne'l-mileliyet" ruhu vardı. Fi'l-hakîka, 1 Mayıs Bayramında amele herkesten ziyade, milletler arasındaki dostluğun te'sîsini istiyorlar.

Her zamân, beyne'l-milel amele kongreleri; bu mes'eleye lâyık olduğu derecede ehemmiyet vermişlerdir.

Meselâ: 1891′de Bürüksel Amele Kongresi bu karârnâmeyi kabûl etmiştir.: "1 Mayıs Beyne'l-milel Bayramının hedefi sekiz sâatlik iş gününün tatbîki, zahmet hakkının kanunen muhafazası ve bütün dünyâ milletleri arasında kuvvetli dostluğun te'sîs ve takrirî için bütün dünyâ işçileri birleşmelidir"

Zürih Kongresi de, 1893 de "1 Mayıs Bayramı; sekiz sâatlik iş gününü tatbik ve milletler arasında sarsılmaz ve ebedi dostluğu te'sîs ederek bütün dünyâ işçilerini ictimâi inkılâba çağırmalıdır" karârını kat' etmiştir. 1900 uncu yıl kongresinde ise ; "evvelki kongrelerin bütün karârları kabûl edilmekle berâber en güzel ve ihtişâmlı nümâyiş yapmak usulünün mayısın birinde işlemek olduğu" karârı verilmiştir.

Amsterdâm Sosyalistler Kongresi, işbu karârnâmeyi tasdik ederek neşr ettiği beyânnâmede demiştir ki:

" Bir Mayıs gününde bayrâm yapmanın amelenin menâfiine halel getirmediği yerlerde o gün bütün amele tat'il-i işgal etmelidirler"

Rusyada 1 Mayıs Bayramı, 1892 ınci yılınndan itibâren başlamışdır. İlk defa olarak Petrograd′ta başlanan bu bayrâmda otuz bin amele işlerini tâtil etmişlerdir. 1901 de petrograddan mâadâ şehirlerde ve ez-cümle Harkof ve Tiflis′te tatîl-i işgaller vâki olmuştur.

Azerbaycan′da ise bu büyük bayram, birinci defa olarak, 1902 de Bâkû şehrinde yapılmıştır. Rusya büyük İnkılâbından sonra ise Azerbaycan′ın hatta bütün köylerinde bu bayrâm münâsebetiyle tâtiller olmuştur.

Büyük Dünyâ Muharebesi başladıkdan sonra İngiltere ve Almanya emperyalizminin dünyâyı bölmek rekâbeti karşı karşıya geldi. İkinci

Enternasyonalde Birinci Enternasyonal gibi sarsıldı ve yıkıldı. Bu sûretle bütün dünyâ işçilerinin birliği, kanlarla iskât edildi. Tâli‘ harb şu veya bu tarafın yüzüne güldükce kâh Almanya Sosyal-Demokratları, İngiliz tradünyonistleri kâh Rusya Menşevikleri; Sosyalizm ve kardaşlık tutamaklarını (prensib) unutarak işçiler kanının beyhûde olarak dökülmesine sebebiyet verdiler. Sosyalistliği millyetçiliğe dödürdüler. Şâydemânlar Petrograd ve Paris′i yutmak fikrine düşerlerken, Kerenski ve arkadaşları Berlin′de sulh şerâi'itini tebliğ ve kabûl etdirmek ve İstanbul′u bölüşmek hülyasıyla dimâğlarını işbâ‘ ediyorlardı. Fakat şübhesiz, milletlerin, işçilerin kar-

s.24

-daşlığı kanla mahv edilemez: yüksek ve kudsî maksadlarla doğmuş olân enternasyonal ebedi olarak sukut edemezdi.

Nasıl ki Birinci Enternasyonalin ufulunden sonra derîn bir nefes alan kanlı burjuvaziyanın hiç gözlemediği bir zamânda İkinci Enternasyonal doğmuşdu.

Şimdi de, bütün dünyânın kan deryâsına dönerek işçilerin boğulduğu zann olunduğu bir dakîkada Üçüncü[ikinci] Enternasyonal Birinceden ne kâdâr fazlâ kuvvetli idiyse; üçüncü de ikinceden pek çok kudretlidir.

Dünyâ zahmetkeşleri hiç böyle bir gün görmemiştirler. Şimdiye kadar toplanan beyne'l-milel kongrelerinde bu kadar çok muhtelif ve çeşit milletler nümayandaları isbât-ı vücûd etmemişlerdi.

Ne birinci nede ikinci beyne'l-milelde bir Türk, bir Tatar, bir Türkistânlı, bir Hindistanlı, bir Azerbaycanlı, bir Çinli, bir Ermenistanlı ve ilh gibi şark ülkeleri mümessillerini bulundurmamışlardı.

Üçüncü Enternasyonaldeise bütün halkların vekilleri vardır..

İkinci Enternasyonal, bütün dünyâ zahmetkeşlerine siyâsi inkılâb fikirini telkih etdiyse, Üçüncü Enternasyonalde iştimâ-i İnkılâb: kapital ve derebeylik zincirlerinden ebedi halâs fikir ve kuvvetleri telkîn ve te'sis olunuyor. Pek kuvvetle ümîd ediyoruz ki umûmî inkılâbda mazhar olacağız.

Almanya Spartakoslar inkılâbı ; şark dünyâsının kımıldanışı; İngiliz emperyalizmini mütemâdiyen boğuşan mazlûm Hindistan ve Mısır işçi ve köylüsünün nihâyetsiz isyânları: dün İngilizler tarafından mağlûb edilerek ölmüş zannediliyor fakat yarın emperyalistleri âciz bırakan Anadolu Türk inkılâbcılarının mücâdelesi bütün bunlar büyük cihân inkılâbının nişâneleridir..

s.25

Bir Mayıs Bayramı

1 Mayıs Bayramı Beyne'l-milel samîmiyet ve proleteryanın ittihâdî günüdür. Bu gün bütün dünyâ proleteryası kendisinin mücâdele edecek kuvvetini teftîş eder; Amele İnkılâbının geniş bir sûretde büyümesi düşmanları sarsar, korkak ve geri kalan ameleyi de mücâdeleye hâzırlar.

1889 senesinden beri amele sınıfının arzusuyla fabrika ve imâlâthâneler durur. Fabrika bâcâlarının tepesinde kırmızı bayrak dâlgâlanır. Amele, burjuvazya hükümetlerinin tehditlerine bakmayarak Bir Mayıs gününü tes'îd etmek için sokaklara dökülür.

Seneler geçdikce amele kuvveti büyür ve onun inkılâb arzuları ateşlenir.

1 Mayıs nümayişleri, zahmetin âzâdlığı için yapılân bir mücâdeledir ki bu inkılâb hareketine ne Garb-i Avrupa demokratyasının polisleri ne de Beyaz Gavardiyalilerin süngüleri durdurabilir. Nitekim: onu şimdiye kadar sâbık Çarın âdemleri, nefyleri, zindanları Kazak kırbaçları durduramamıştı.

Amele, 1922 nci yılın 1 Mayıs Bayramına, en yakın bir zamânda olacak ciddi mübârezeleri tehattür ederek; çıkıyor.. Mamafîh kapital taarruzunda devâm ediyor. Ve tecrübe-dîde elleriyle amelenin boğazına sarılarak onu boğmak istiyor. Fakat amele kuvvetini topluyor. Vahid bir cephe teşkîl ederek düşmanlarına şedid bir darbe indirmek istiyor. Amelenin bu mühim vazîfesinde ona rehberlik eden komünist fırkasıdır. Üç beyne'l-milel konferansı, bu yolda atılân ilk adımdır.

Bu konferansın maksadı; proleteryanın fikrini yorarak kapitalin zincirleriyle ellerini bağlayanları mahv ve ameleyi aldatıcı sosyalistlerin ellerinden kurtararak büyük sınıfı mübârezesine sokmak ve orada ateş ve

mücâdele içinde dâimî proleterya dikdatörasını kurdurarak onun kapital ile anlaşmak mümkün olacağına âid hülyalarını gömmekdir.

Beyne'l-milel proleterya geniş beyne'l-milel mikyâsında katî muhârebeye atıldığı gün, ikinci ve iki buçuğuncu beyne'l-milellerin defni günü olacaktır.

İşte vâhid-i amele cebhesinin gâyesi, bu mübârezeye bütün dünyâ proletaryasını atmaktır. Bunun için vâhid-i amele cebhesinin şi'ârı 1922 senesi 1inci Mayıs şi'ârıdır. Çünkü o bugün vâki olacak mübarezeler için hazırlık görmekdedir. Biz bu vâhid-i amele cebhesini, dünyâ canavar kapitalistlerinin vâhid-i cebhesine karşı koyuyoruz.

Bu vâhid cebheyle bizler Cenova′da ictimâ eden mümessillerimizin cebhesini tahkîm ediyor ve dünyâ iktisâdını ihyâ ile beraber cihanda vâhid-i amele şûrâlar federâsyonunun teşkîli için en kuvvetli bir emniyet ve itimâd bahş etmiş oluyoruz..

s.26

Yalnız, şûrâlar hükümetlerinde olân şehir ve köy ahâlileri Bir Mayıs gününü serbest bir sûretde bâyram edebilir.

Yalnız, şûrâ hükümetlerinden Bir Mayıs Bâyramı hükümet bayramı olarak kabûl edilmiştir.

Yalnız burada Bir Mayıs şiârları, proleteryanın sözüyle kuvveden fiile çıkarılır..

Bir Mayıs günü amele ve köylünün Kızıl Ordusu, beyne'l-milel inkılâba doğru hizmet edeceğine and içmiş ve amele sınıfının bütün düşmanlarına, hatta Gürcistan′dan kovularak şimdi Avrupa burjuvazya nâzırlarının, bankerinin eşiklerini yalayan Gürcistan Menşeviklerine kadar hepsini kahr ve tehdîd ediyor.

Elbette Gürcistan proleteryası kendi vâhid-i cebhesini, buradan koğulan Gürcistan Menşevikleri için tutmuyor. Aks inkılâb ölülerini diriltemezler; bilakis derince gömerler.. ve derin gömülmeye lâyık olânlar husûsuyla Gürcistan Menşevikleridir. Çünkü onlardan çıkacak müte‘affin koku ile Gürcistan havasını ifsâd etmek iyi değildir.

Burada vâhd-i amele cebhesiyle, Komünist Fırkası, amele ve köylünün komünist inkılâbı hattında ileri karakoldur..

1 Mayıs günü milyonlarca proleteryanın vâhid cebhesidir ki onlar, kapitalle katî mübarezeye girişmek için üçüncü beyne’l-milel bayrağı altında toplanırlar.

Proleteryanın tantanalı bir bâyramı olân bu günde, şûrâ Acaristan′ın amele ve köylüsü eski kapitalist dünyâyla harbe hazırlanan bütün dünyâ amele ve köylüsünü selâmlar..

Canavar kapitalistlerin elinden kurtulmaya uğraşan dünyânın mazlûm milletlerine selam..

s.27

18 Mart

Batum′da Şûrâ İdaresinin Te’sîsi

18 Mart târîhi Acaristan Muhtâriyeti Sosyalist Şûrâ Cumhûriyetinin Merkezî olân Batumdan ve bi’t-tabi‘ bütün Acaristan kara yüzlü menşeviklerin kaçtıkları ve Batumda şura idâresinin te’essüs eylediği güne müsâdif olmakla bu gün hem Acaristan fukarâsının ve hemde komünizm nokta-i nazarından bütün cihân İnkılâbının mesûd bir günü add edilmeye sezâdır.

25 Şubat târîhinde Gürcistandan kaçan menşevikler Batum ve civârında Denikin Kazaklarıyla birlikde birleşmişler ve son ganâimi buradan toplamaya başlamışlardı nihâyet Avrupa emperyalist ve kapitalistlerinin muâvenetlerinden de istifâde edemeyeceklerini, proleterya isyânına karşı Denikin Kazaklarının da zerre kadar ehemmiyeti olmadığını ve mevkilerinin taht-ı tehlikede bulunduğunu görerek 17 Mart gecesi toplanarak verdikleri bir karâr ile ertesi sabah Batum limanındaki gemilere binerek ferce-yab firâr oldular. Devirlerinde her dürlü fezâhatı yapan, Fransız sermâyedârlarına memleketi satan menşeviklerin idâresi Batum′da pâyidâr olamazdı.

Bir yandan kendi muhtâriyeti için çalışmakda olân Acaristan diğer tarafdan kahraman Kızıl Ordunun müzaheretiyle şura idâresini kuran Gürcistan amele ve köylüsü Mâverâ-yı Kafkasyanın mühim bir kapusu olân Batum Limanında Denikin şirketinin kalmasına tahammül edemezlerdi.

Menşevikler nihâyet bu büyük hakîkati Anlamış oldukları içindür ki artuk şimendüfer vagonu içinde basarak yetişdirdikleri kâğıd paralar mukâbilinde ağat vâsıtasıyla altın ve kıymetli eşyâ toplamağa, halkı soymağa, ceblerini, kasalarını doldurmağa gayret eylediler ve nihâyet bütün fenâlıklardan sonra bu son hizmeti

ifâ ve ikmâl eylediler. Batumda şura idâresinin te'sîsi Acaristan′ın Muhtâriyetini eline almasına bir mukaddime olmuştur. Şura idâresi te'essüs ettikde[n] sonra Acara Muhtâriyetine kolayca nâil oldu. Binâberin Kızıl İnkılâb târîhimizde mühim bir sahife tutan 18 Mart târîhi aynı zamânda Acaristan Muhtâriyeti Cumhûriyetinin târîhinde de aynı ehemmiyeti, belki daha fazla olarak muhâfaza edecektir. Gözleri dâima Kafkasya′da ve ilk hamlede Acara′da olân menşevikler hâlâ Avrupa′da yeni yeni hülyâlarda bulunmakta devam eylesinler. İşte Acaristan′da tam bir seneden beri Şûrâ Cumhûriyetleri â'ilesi efrâdından olarak yaşıyor ve yaşayacakdır. Bu sene birinci sene-i devriyesini tes'îd eylediğimiz bu halâsı, dünyânın sonuna kadar tes'îd edeceğiz. Onlar istedikleri kadar tatlı hülyâlarda bulunsunlar!...

s.28

18 Mart 1871

İlk Proleterya Cumhuriyeti – Pâris Komünâsı

1871 senesi Paris Komünâsı zaif bir hâlde olsa bile işçi sınıfının hâkimiyeti itibârıyla birinci târîhi tecrübedir. Biz Pâris Komünâsını ilk proleterya cumhuriyeti olmak üzere selâmlârız.

1871 senesi 18 Mart İnkılâbı tarîk-i terakkîde Fransa proletaryasına yeni bir devre açmiştır.

Pâyitaht olân Pâris proletaryası kendisine hâkim olân sınıfların cinayetleri karşısında gerek vaziyet-i siyâsiyeyi tehlikeden kurtârmak ve gerek kendi hâkimiyetlerini tesîs eylemek için halk işlerini ellerine almak lüzûmunu hiss eylemişti.

Zîrâ, 1 Mart 1871 târîhinde yani imparatorluğun sukûtundan altı ay sonra ve komünânın teşekkülünden bir kaç gün mukaddem Pâris′te ki ricâl-i umûr henüz mu‘ayyen siyâsi programa mâlik bile değildir.

Halkın ellerine tevdî eylediği kuvvet ve idâreyi sû-i istimâl ettiler. Fransa Cumhûriyetinin düşmanları tarafından yapılan tahrîkât ve aks propagandalar karşısında sâkıt kaldılar.

Proleterya, kendi haklarının ziyâ‘ı, bütün ümidleriyle berâber memleketin mahvı gibi husûsât karşısında kendi mukadderâtını eline almak hakkı olduğunu ve muzafferiyeti te’mîn için hükümeti idâre etmek mecbûriyetinde bulunduğunu anladı.

Bunun içindür ki gözü kapalı ve yanlış bir idâre takîb eden bir hükümetin gayr-i hissî ve cinâ’i tahrikât-ı müfsîdetkârânesine karşı ihtilâl ve inkılâb ile cevâb

verdi; o hükümet ki düşman işgâl ve muhâcereti karşısında bir harb-i dâhili ihdâs etmeye meydân vermişti.

Hükümetin halka, proleteryaya karşı yürütmek arzu eylediği ordu onâ karşı silâhı çevermeyi red eyledi ve samimi el uzatarak kadâşlarıyla birleşti.

18 Mart târîhinde Pâris proletaryanın elinde bulunuyordu. Eğer Pâris komünâsı pâyidâr olamadı ise bunu en ibtidâi tedâbir ittihâzını gayrı muntazır bir muzafferiyet karşısında unutmuş olân komünâ rehberlerinin teseyyübünde aramak lâzım gelir.

Şimdi vekâyı'ı biraz tedkîk edelim: 1 Mart târîhinden sonra Pâris proletaryası ile meclis-i mü'essesân ve kapitolartların ârâsı gerginleşiyordu. Pâris Vâlisi General Vinova(? millî alayların silâhdan tecrîdini düşünüyordu. Proleteryanın silâhını muhâfaza eylemesi hoşuna gitmiyordu.

17-18 Mart gecesi General Lö Kont tebdîl-i kıyâfet etmiş jandarma ve polislerinin başında Monmarter[107] meydânına birleştirilmiş olân millî alaylara â'id topları elde etmeğe teşebbüs eyledi ve mukâvemet edenlere ateş edilmesini emretdi. Fakat esîr oldu.

18 Mart günü kıtaât-ı askeriye ve işçi halk el ele vererek silâh bâyrâmı yaptılar.

s.29

Monmarter Meydânın′da General Lö Kont ve Tomas kurşuna dizildiler.

26 Mart′ta Paris Komünâsına intihâbât yapıldı.

[107] Montmarte

31 Mart′ta Komünâ kendi kızıl bâyrâğının bütün cihân cumhûriyetinin bâyrâğı olduğunu nazar-ı itibâra alarak sînesîne ecnebîleri dahî almak husûsunu kabûl eyledi.

2 Nîsân′da komünâ hükümet ile kilisânın ayrıldığını resmen ilan eyledi.

6 Nîsân′da komünâ rehine makâmında bazı tevkîfâta karâr verdi. Dabrovski Paris mevki‘-i kumandanı tayin edildi.

12 Nîsân′da Vandom[108] sütûnu yıkıldı.

16 Nîsân′da metrûk imâlâthânelerin işçi cemiyetleri menfaatine zabtı karârgir oldu. Ve komünâya yeni a‘zâlar intihâb olundu.

1 Mayıs′ta Selâmet-i Umûmîye Komitesi teşekkül eyledi.

10 Mayıs, Teyer(?) emvâli zabt ve hânesi hedm edildi.

21 Mayıs- Versâylılar Sen Kalud(?) Kapısından giriyorlar,

23 Mayıs- Nevbelyeri(?) yangını vukû’a geldi. Monmarter zabt edildi. Ve ilk kıtâl başladı.

24 Mayıs- Lejbondönor Sarayı, Kontlar Bahçesi, şûrâ-yı devlet, adliye belediye dâiresi yakıldı. Panteon ve Lüksemburg zabt olundu.

Komünârlar yapılan kanallara mukâbele olarak rehinelerden on kişiyi kurşuna dizdiler.

25 Mayıs- Monroj[109] Kalesi zabt olundu.

26 Mayıs Bastil Zapt olundu. Komünartlar 24 rehine daha kurşuna dizdiler.

27 Mayısda proleteryaya karşı kıtâl şiddetle devam eyliyordu.**...**

Pâris Komünâsı hafîye, aks teşvikatcı ve rehinelerden ancak 90 kişi kadar kadar idam eylediği halde ve Versay kıta‘âtı Pâris işçi sınıfından 30000 kişi katl

[108] Vendome
[109] Mont Rouge

etdiler. 28000 muhâcir ve mülteci hayâtın diblerine atıldılar, kadın ve çocuk 19000 kişi ifnâ edildi.

Proleteryanın düşmanlarının galebesiyle neticelenen bu kısa müddet (18 Mart-28 Mayıs) 72 gün devâm eylemiştir.

Şimdi biz, Pâris mâzisinde yaşamış olân kahramân Pâris Komünâsının inhizâmından aldığımız derslerle hareket eyliyoruz.

Bu gün Pâris Komünâsının ellinci sene-i sene-i devriyesini tes‘îd ederken elli ikinci sene-i devriyesinin Şûrâlar İdâresi te’essüs etmiş bir Fransa′da yapılacağını ümîd eyleyelim: Fransız amele kardeşlerimize bu husûsta düşen vazîfe büyükdür.

Yaşasın! Cihân İnkılâbı... Yaşasın ! Birinci Proleterya Cumhûriyeti ... Pâris Komünâsı! Pâris Komünâsı uğrunda ölenlere ithâf... Kahrolsun Emperyalizm

S.R.

s.30

Dünyâyı Taşıyan Âdâm

Birçok eski insânlar bin fikir doğurmuşlar

dehrî kâfâlarının tasında yoğurmuşlar

Fakat yazık ki yalnız yaldız varmış her işde

Biz isyân çalgıcısı biz bunu gördük.

[İşte

Taş basma kitâbların yalanı çocukca pek

Dünyâ değil şübhesiz omzunda bir yunusun

Fakat boşluklardaki bu kocaman fânusun

Biri var ki taşıyûb bu günü ezilerek

Biz isyân çalgıcısı biz bunu gördük işte

Evet, gördük: dünyâyı omuzlarına almış

[Öyle uyuyakalmış

Bir elinde bir çekiç ötekinde bir orak

Kuvvet alır gibidir bunlara dayanarak

Yükün parçaladığı omuzlarından akan

Damla damla kızıl kan

Birikerek durulmuş bir ateş âyini gibi

Bu âyini içinde çarpıyor onun kalbi

Altında asırlarca azâbın izleri var

Hem yorgun hem de değil hem genç hem de ihtiyâr

Her ân yük biraz daha sırtına yerleşdikce

Yarasını deşdikce

Benzi solgunlaşıyor, vücûdu bu..

[...

Bu lanetli uykunun zulmünde ölüyor

Uyu ağır yükün ezilirken altında

Acabâ ne var dedin dünyânın hayâtında!

Dünyânın bir sihirbâz gibi açdık dâmını

Seyretdik bâyrâmını

Burda çıplâk kadınlar, sırma elbise

Keşişler, sarıklılar, altın ...

Kafasında mukaddes tacı olânlar vardı

Çamurlarda sürünen kirli etekler gibi

Yılışan yaltaklanan sarhoş köpekler

Hepsi yiyub içiyor gülüb oynuyor

Hepsinin gözlerinde dudaklarında sevinç

Aşağıda ezileni bir düşünen yokdu

Birden görünmez bir el sıkdı boğazını

Anladık ki uyuyan uyanmalıydı

Biz isyân çalgıcısı onu sarsdık

[..

Alevden nâmelerle inletdik sazımızı

..

s.31

İhtilâl Türküsü

Artık bunaldık bıkdık

Bir balta gibi çıktık

Bıkdık kan akdı bıktık

Yapmaya geliyoruz

Yeni seher önünde

Sevinenler önünde

Bu şâheser önünde

Tapmağa geliyoruz.

Karl Marx Türküsü

Diledik en lekesiz

Gönüllerde yatandan

Diledik dehri yıkub

Yeniden yaratandan

Dedik ki işte bizde

Dağda bağda denizde

Senin çizdiğin izde

Geliyoruz arkandan.

Kanlı Gün

9 (22) Kânûn-ı Sâni

Asırlardan beri Moskov Çarlarının istibdâdı altında inleyen Rusya amelesi ve fukarâsı Birinci Kurtuluş İnkılâbını bundan on bir sene evvel yapmaya kahramânâne tecrübe etmişdi. Asilzâdelerin işçiler, köylüler kendilerini din maskesi altında esîrâne bir hayâta mahkûm eden, Generallerin, me'murların kırbacı altında inleyen, bezigân baykuşlarının pençesinden halâsına imkân vermeyen "Küçük Baba" nâmı verilen Çar′ı yine din nâmına insaf ve merhamete davete karâr vermişlerdi. Başlarında Râhib … râhibin elinde salib-i İsâ olduğu halde müsterhimâne nümâyişde bulundukdan sonra kilisaya kapanmışlar necâtleri için du'âya koyulmuşlardı. İşte bu esnâda idi ki mürâ'i Çar hükümeti gaddar Kazaklarını fukarâ kitleleri üzerine sevk ve onları kilisânın içinde yaylım ateşle, mitralyözlerle imhâ etmiştir.

9 (22) Kânûn-ı sâni günü, Rus proletaryalarının yaşadığı ve yaşatdığı kırmızı günlerin en fedâkârânelerinden ve en şanlılarından biridir. O menhûs günde onların kanı beyhûde akmamışdır. Onun feyziyledir ki, on iki sene sonra Romanofların tahtı yıkılmış tâcı başlarından düşürülmüşüdür; bu fedâkârlıkların semeresidir ki, el-yevm yüz elli milyonluk proleter fukara kitleleri bütün istismârcı sınıflara karşı hâkimiyetini ilan etmekde bulunmuştur.

s.32

7 Teşrîn-i Sâni

Kurtuluş Bâyrâmı

Dediler ki: sebep ne bu bâyrâma?

Bu gün mü nûr inmiş çölde bir dâma?

Mübârek toprakda yoksa bugün mü?

Gök açılmış ilâhi bir âdâma?

*

Dedik ki, ne nûr buldu çöllerde bir dâm

Ne de arşa çıktı bir ilâhi âdâm

Kurtuluş bayramı derler bu güne

Bu gün içimizden gelen bir bâyrâm

Kim İnkılâb İstemez

Bizim çcuklarımız cici esvâb istemez,

İpek mendil, salıncak, döner dolap istemez.

Bizim kadınlarımız nâlın da olsa giyer

Podösüet iskârpin, muslin çorab istemez

Bir nûr için döğüşür bizdeki kahramânlar

Nûru getirdim diye rütbe, elkâb istemez.

İnkılâb ilhâm verir bizdeki şâirlere

Onları coşdurmaya mahbûb şarâb istemez

Bize yol gösterenler doğru yolu gösterir

Karşılık bizden pâre, gökden sevâb istemez

Bizim âlimlerimiz hakîkati şerh etdi

Hakîkat görününce su'al, cevab istemez

Bizimle olmayanlar yâ zâlimdir yâ sersem

Aksi takdîrde bilmem kim inkılâb istemez.

s.33

Burjuvaziye İ‘dâm Karârı

Mel‘ûn kalbinde korku melânetten büyük mü
Yeter yalvarma artık okuyacağız hükmü:
“Yüzlerce sene evvel ateş verib tahtına,
Kanlı derebeyliğin karaçaldık bahtına,
Kellesiyle berâber yuvarladık tâcını!..
Fakat onun elinden tâcını kırbacını!..
Sen ey nâmlı bezirgân!. Geçirdin ellerine
Bir leş konar gibi, kondun onun yerine
Senelerce kırbacın sırtımızda inledi,
Senelerce ufuklar ahımızı dinledi.
Ne bir bahar yaşadık, ne sevdâlı bir gece,
Önünde iki büklüm çalışdık senelerce.
Fakat uyur ruhunun hiç doymuyordu gözü,
Bizden daha rahatdı bir köylünün öküzü!..
Bak bu yangın yerleri senden kaldı hediye,
Sağ cebim, sol cebimden daha çok dolsun diye,
Sen elinle ölümün alnına çelenk ördün.
Bir asırda öleni bir senede öldürdün!..
Ağlamakdan kör olân gözler, hâlâ ağlıyor,
Kızlar kadınlar değil, toprak kara bağlıyor.
Hep sensin müsebbibi bu sonsuz âh u vâhın;
Sarı altınlarından daha çokdur günâhın!..
Fakat son demîn geldi, zamân ândı zârını;

“Doğurduğun esîrler kazıyor mezârını!..

Ey bezirgân, çorbacı!..ey efendi, bey, ağa!.

Artık bu günden sonra hakkın yok yaşamağa!.

Artık sen ebediyyen göremezsin güneşi,

Sönecek gözlerinin o lânetli ateşi.

Artık kanlı izini târîhden sileceksin,

Yarın güneş doğmadan ipe çekileceksin!..

s.34

Kızıl Ordu

Şimşeklenen kıvılcımlar fırlıyor gibi kından
Kan kokan karanlığın dalga dalga bağrından
Sıyrıldı kızıl kuşun alevden kanatları
Hem adım atışında şâha kalkan atları,
Tunc kahramânlarıyla yürüyor Kızıl Ordu
Geçdi son süvâride...
Yanımda biri sordu:
Bunlar hangi emîrin, hangi şâhın kulları?
Dedim ki: duydun mu hiç, bu çalışan kulları
Kurtarmak için ölen bir emîr ordusunu
Emînim ki duymadın, duymazsın da bunu!..
Yoldaş! Bu ordu kimin diye mi soruyordun?
Bu ordu benim ordum, bu ordu senin ordun
Bu ordu her çalışan emekçinin ordusu...

Bütün Dünyâ Şâ'irlerine

Genç şâ'ir! "sevdâ"dan hâlâ bıkmadın,
Hâlâ dudağında aşk, buse, kadın.
Bu çılgınlıklardan çek kalemîni,
Sende haykır amele elemîni.
Şaklarken bir yanda ölüm kırbacı,
Senin terennümün bilsen, ne acı!

O terennümün ki: hasta şu‘ursuz..

O terennümün ki: bulanık, nursuz..

Öyle sızlatıyor ki içimizi,

Tiksinme geliyor okurken sizi,

“Aşk”ı bıraksanız ey genç kalemler!

Yaşadığımız şu târîhi demler

Rûhunuza ateş, heyecan verse!..

Kalemlerinize biraz can verse!.

Sevda, kadın, buse... bir günlük hisler!

Yurdun ufkundaki karanlık sisler

Dağılsın, sonra siz yazın, haykırın!

Kalemînizi “aşk, aşk” kırın!

s.35

Kızıl Acarsitan Salâmesi

Efrenci ve Hicrî

Senelik Takvim

Vekâyi‘-i Mühimme

1922-1923

Arabi: 1340			*Mart 1922* Rûmi: 1338
Günler	**Mart**	**Receb**	**Mülâhazat**
Çarşamba	1	1	Rumi sene-i Mâliye
Perşembe	2	2	
Cuma	3	3	
Cumartesi	4	4	
Pazar	5	5	
Pazartesi	6	6	
Salı	7	7	
Çarşamba	8	8	Petrograd Komünasından Halk Komiserliği teşkîli 1918
Perşembe	9	9	
Cuma	10	10	Kızıl Ordunun dördüncü sene-i devriyesi
Cumartesi	11	11	
Pazar	12	12	
Pazartesi	13	13	
Salı	14	14	Karl Marx′ın vefâtı 1882
Çarşamba	15	15	
Perşembe	16	16	
Cuma	17	17	
Cumartesi	18	18	Batum′da Şûrâ idaresinin te’sisi 1921
Pazar	19	19	
Pazartesi	20	20	
Salı	21	21	Kuban ve Kırım′ın Rusyaya iltihakı 1783
Çarşamba	22	22	
Perşembe	23	23	
Cuma	24	24	
Cumartesi	25	25	
Pazar	26	26	
Pazartesi	27	27	Sibirya′nın Rusyaya iltihakı 1582
Salı	28	28	
Çarşamba	29	29	
Perşembe	30	30	
Cuma	31	1	Paris Mu‘ahedesi, Kırım Muharebesi nihayeti 1856

s.38

Mart Ayı Zarfında

Mart	Sene	Vekâyi‘
4	1861	Köylülerin âzâd edilmesi.
6 (4)	1852	Rus edibi N. V. Gogol vefat etmiştir.
7	1711	Rusya′da âlî mahkemenin teşkîli.
13	1917	Nâzırların ve Zâdegânın tevkifleri
14	1881	Halk Serbesti Fırkası Merkezi Komitesinin karârıyla İkinci Aleksander bomba ile öldürülmüştür.
14	1564	Rusyada ilk basma kitâbın neşri
16	1817	Büyük Kinyaz Mihailin[110] hal’i
17	1784	Balon ile ilk cû-hava
18	1871	İlk proleterya Cumhuriyeti Paris Komünâsının teşekkülü
19	1882	Meşhûr İngiliz âlimi Darvin′in vefâtı
19	1906	Berezan Adasında Lieutenant Smit, Bahriyeli Çastnik Glazof ve Antoan idâm edilmişlerdir.
23	1917	Petrograd amele vekillerinin kararıyla sekiz saatlik iş günü ... edilmiştir.
27	1917	Petrograd Amele ve Asker Şûrâsının bütün dünya proleteryasına hattı
27	1867	Rus edibi Maksim Gorki′nin tevellüdü.
28	1488	Meşhûr İtalyan ressamı Rafael′in tevellüdü.

s.38

[110] Knez Mihail

Arabi: 1340			*Nisan 1922* Rûmi: 1338
Günler	**Nisan**	**Şaban**	**Mülâhazat**
Cumartesi	1	2	Mahincavur İstasyonunda Menşevikler aleyhinde miting 1921
Pazar	2	3	Acaristanda " İştirak Gazetesinin te'essüsü 1921"
Pazartesi	3	4	Rusya′da ilk demiryolu 1836
Salı	4	5	
Çarşamba	5	6	
Perşembe	6	7	
Cuma	7	8	
Cumartesi	8	9	
Pazar	9	10	Acara-i Süflada beş bin kişilik miting 1921
Pazartesi	10	11	Lehistan′ın Rusya′ya iltihakına dair ferman 1869
Salı	11	12	
Çarşamba	12	13	Alaska′nın Rusya tarafından Şimal-i Amerika′ya satılması 1867
Perşembe	13	14	Kırk sene menfadan sonra Plehanov′un Petrograd′a avdeti 1917
Cuma	14	15	
Cumartesi	15	16	Soloviev′in İkinci Aleksandır′a suikasti 1879
Pazar	16	17	Yoldaş Lenin′in Rusya′ya gelmesi
Pazartesi	17	18	Karakozova′nın İkinci Aleksandır′a suikasti 1866
Salı	18	19	Hiva Cumhuriyeti′nin ayaklanması 1917
Çarşamba	19	20	Almanya′da 12000 amelenin isyanı 1917
Perşembe	20	21	Şimal-i Amerika istiklali için muharebeler 1775
Cuma	21	22	Kırım ve Kuban Eyaletlerinin Rusya′ya iltihakı 1783
Cumartesi	22	23	
Pazar	23	24	Rusya′da ilk köy bankasının küşadı 1883
Pazartesi	24	25	Varşova′da Lehliler′in nümayiş, 1861
Salı	25	26	Rusya′nın Türkiye′ye ilan-ı muharebesi 1877
Çarşamba	26	27	
Perşembe	27	28	
Cuma	28	29	
Cumartesi	29	1	Ramazan
Pazar	30	2	

s.40

Nîsân Ayı Zarfında

Nîsân	**Sene**	**Vekâyi‘**
1	1822	Edib D. V. Grigoriç[111]doğmuştur.
2	1820	Romancı A. F. Basemski[112] doğmuştur
4	1882	Odesa′da Jelvakof(?) ve Khalturinin idâmı
6	1520	Meşhûr İtalyan ressamı Rafael′in vefâtı
6	1887	Rus ressamı Krasky vefâtı
7	1812	İnkalâb işçisi ve edib Kerzen[113] doğmuştur.
7	1845	Halk şâiri Sorilov doğmuşdur.
9	1902	Poltova Eyaletinde ilk köylü isyânı
12	1918	Moskova′da anarşistlerin silâhları alınması
15	1879	Sosyal İnkılâbcı Fırkasının karârıyla Balmaşev′in Dâhiliye Nazırı Sipyagin′e su’ikasdı
16	1881	Petrograd′ta sabah sâat 2′de Semenov Meydanında Jalayov Yaruskaya, Kibalçiç, Mihaylov ve Risakof′un(?) salben i‘dâmları
17	1790	Meşhur Amerika âlimi Frankli′nin vefâtı
19	1917	Almanya′da 120000 amele grev ilan edib kahrolsun muhârebe şi‘ârıyla büyük bir nümâyiş yapmaları ve silâh kuvvetiyle nümâyişin dağıtılması.
22	1616	Meşhur İngiliz edibi Şekspir′in vefâtı
24	1917	Sibirya′dan siyâsi müttehimleri hâmil bir katar gelmiştir. Aralarında Minsk Vâlisine su’ikasd eden İsmâ‘ilof vardır.

[111] Dmitry Vasilyevich Grigorovich (31 Mart-1822)
[112] Aleksei Feolifatoviç Pisemski (23 Mart 1821)
[113] Aleksandr Ivanoviç Herzen

Arabi: 1340			*Mayıs 1922* Rûmi: 1338
Günler	**Mayıs**	**Ramazan**	**Mülâhazat**
Pazartesi	1	3	Şûrâ Acaristan′da birinci 1 Mayıs Bayramı (1921)
Salı	2	4	İlk kitap basılmaya başlanması (1563)
Çarşamba	3	5	
Perşembe	4	6	Lehistan′ın Rusya′ya iltihakı (1815)
Cuma	5	7	Büyük muallimimiz Karl Marx′ın tevellüdü (1818)
Cumartesi	6	8	
Pazar	7	9	
Pazartesi	8	10	
Salı	9	11	
Çarşamba	10	12	
Perşembe	11	13	
Cuma	12	14	
Cumartesi	13	15	
Pazar	14	16	Odesa′da Darü'l-Fünûn küşadı (1865)
Pazartesi	15	17	
Salı	16	18	
Çarşamba	17	19	
Perşembe	18	20	
Cuma	19	21	
Cumartesi	20	22	Viyana′da komünist Fredich Adler′in i‘damına karar verilmiştir (1917)
Pazar	21	23	Batum′da büyük nümayiş (1905)
Pazartesi	22	24	
Salı	23	25	
Çarşamba	24	26	
Perşembe	25	27	
Cuma	26	28	
Cumartesi	27	29	Fredich Adler için Moskova amelesinin nümayişi 1917
Pazar	28	30	Tiflis Valisine Bomba atılması (1906)
Pazartesi	29	1	(Şevval)
Salı	30	2	
Çarşamba	31	3	

s.42

Mayıs Ayı Zarfında

Mayıs	Sene	Vekâyi‘
1	1892	Rusya′da ilk defa 1 Mayıs Bayramı
2	1519	Meşhur İtalyan ressam ve âlimi Leonardo Da Vinci′nin[114] vefâtı
3	1849	Saksonya′da Dresen[115] İsyânı, bu isyana Bakunin iştirâk eylemiştir.
5	1918	Karl Marx′ın yüzüncü sene-i devriyesi
5	1821	Napolyon′un vefâtı
6	1849	Sosyalist İnkılâbcı Fırkasının karârıyla Ekaterinoslav General Vâlisi Jeltanorski (?) itlâf ve Moskova General Vâlisi Dubanov mecruh edilmiştir.
6	1918	Kiev′de tebdîl-i hükümet esnâsında Bolşevik Fırkasına mensûb 25 Alman harb esîri i‘dam edilmiştir.
9	1805	Alman edibi Frederih Şiller′in[116] vefâtı
11	1847	Rus ediplerinden Salnikov′un vefâtı
12	1902	Balmaşov’un Salsburg Kalesında i‘dâmı
19	1903	Zlafaost′da[117] ameleleri i‘dâm ettirmesine mebni Ufa Şehrinde Vâli Boğdanoviç′in Sosyal İnkılâbcı Fırkasının karârıyla itlâkı
21	1905	Moskova yerine Petrograd′ın Pây-i taht olması
29	1917	Kronştad İsyânı
30	1878	Edib Volterin vefâtı
31	1896	Moskova′da Hudnika Meydanında Nikolanın tâc giyme merâsimi esnâsında 4000 kişinin maktul düşmesi

[114] Eserde “Luonardo” şeklinde yazılmıştır.
[115] Eserde “Drezen” şeklinde yazılmıştır.
[116] Johann Friedrich Schiller
[117] Zlatoust

Arabi: 1340			*Haziran1922* Rûmi: 1338
Günler	**Haziran**	**Şevval**	**Mülâhazat**
Perşembe	1	4	Poti′de grev, Belvestok′ta(?) nümayiş 1903
Cuma	2	5	
Cumartesi	3	6	Acaristanın Muhtariyetine dair telgraf 1921
Pazar	4	7	
Pazartesi	5	8	
Salı	6	9	Acaristan ilk meclisinin küşadı 1921
Çarşamba	7	10	
Perşembe	8	11	
Cuma	9	12	
Cumartesi	10	13	
Pazar	11	14	Kiev Darü'l-fünûnunun seddi ve talebelerin nefyi 1838
Pazartesi	12	15	
Salı	13	16	
Çarşamba	14	17	
Perşembe	15	18	
Cuma	16	19	
Cumartesi	17	20	
Pazar	18	21	Sivastopol′da ilk ihtilaller 1917
Pazartesi	19	22	Sivastopol′da şûrâ idaresinin te'sisi 1917
Salı	20	23	Pertograd′ta Yoldaş Voladarsky′nin katli 1918
Çarşamba	21	24	
Perşembe	22	25	Üçüncü Beyne'l-milelin üçüncü kongresi Moskova′da açıkldı 1921
Cuma	23	26	
Cumartesi	24	27	Moskova′da beşinci şûrâlar siyezdinin toplanması 1918
Pazar	25	28	Napolyon′un Rusya′ya hücumu 1812
Pazartesi	26	29	
Salı	27	1	(Zilkade)
Çarşamba	28	2	Jan Jak Russo′nun tevellüdü 1812
Perşembe	29	3	
Cuma	30	4	

s.44

Haziran Ayı Zarfında

Haziran	**Sene**	**Vekâyi‘**
2	1694	İlk Rus gemisinin suya indirilmesi
3	1814	İnkılâbcı ve edib M. Abakutin(?) doğmuştur
4	1826	Rus târihşinâslarından N. M. Karemzin vefât etmiştir.
6	1901	Belvestok′ta 17inci Yahudi amele siyezdi
6	1879	İkinci Aleksandır′a su’ikast eden Solofyofv′un salben idâm edilmesine âli mahkeme karâr vermiştir.
8	1799	Rus şâiri A. S. Puşkin doğmuştur.
9	1902	S. R. Fırkasının kararıyla Belvestok polis nâzırı Derkacof itlâf edilmiştir.
10	1848	Meşhur Rus ediblerinden V. G Belinski vefât etmiştir.
12	1811	V. G Belinski doğmuştur.
13	1880	Narodnaya Volya yani “Halk İdâresi” Gazetesinin ilk numarası intişâr etmiştir.
14	1793	Belvestok′ta 10000 dokuyucu amelenin grevi
16	1904	S. R. Fırkasının kararıyla Helsinkford′ta bir tabanca vâsıtasıyla Finlandiya General Gobernatoru Bobrikov[118] itlak edilmiştir.
19	1671	Meşhur Senkarajin(?) i‘dâm edilmiştir.
22	1783	Petrograd′ta Birinci Halk Mektebi açılmıştır.
26	1862	Bütün mekteplerin ve kırâ’athânelerin kapatılması için çarın emri
27	1905	Kinyaz Potomkin Tavriçeski[119] zırhlısında bahriye efrâdının isyânı

[118] Nikolay Bobrikov
[119] Knyaz Potyomkin-Tavricheskiy/Knez Potemkin-Tavriçeski

Arabi: 1340		*Temmuz 1922*	Rûmi: 1338
Günler	**Temmuz**	**Zilkade**	**Mülâhazat**
Cumartesi	1	5	
Pazar	2	6	
Pazartesi	3	7	
Salı	4	8	Paris amelesinin sulh talepi 1917
Çarşamba	5	9	
Perşembe	6	10	
Cuma	7	11	
Cumartesi	8	12	
Pazar	9	13	Sol S. R. lerin isyanı 1918
Pazartesi	10	14	
Salı	11	15	
Çarşamba	12	16	
Perşembe	13	17	
Cuma	14	18	
Cumartesi	15	19	
Pazar	16	20	Gürcistan′ın Acara Muhtariyeti hakkında beyannamesi 1921
Pazartesi	17	21	
Salı	18	22	
Çarşamba	19	23	
Perşembe	20	24	Rusya′nın işlerine karışılmamasına dair Nevyok′ta nümayiş 1918
Cuma	21	25	
Cumartesi	22	26	
Pazar	23	27	
Pazartesi	24	28	
Salı	25	29	
Çarşamba	26	30	
Perşembe	27	1	(Zilhicce)
Cuma	28	2	
Cumartesi	29	3	
Pazar	30	4	
Pazartesi	31	5	Sosyalist Jan Jores öldürülmüştür 1914

s.46

Temmuz Ayı Zarfında

Temmuz[120]	**Sene**	**Vekâyi‘**
1	1917	Fransız hey’etinin yardımıyla toplanan beyaz Gvardiya gönüllülerinin tevkîfi
2	1906	İlk hükümet duması, i‘dâm cezâsını men‘ eden Kânunu kabûl etmiştir.
2	1787	Jan Jak Russo vefat etmiştir.
1	1876	Bern′de Bakunin vefat etmiştir. [inkılâbcı]
3	1876	Kropotkin′in firarı
6	1917	S. R. Fırkasının kararıyla Moskova′da Alman Sefiri Graf Mirbach katledilmiştir
8	1807	Napolyon ile Tilzit Mu‘ahedesi[121]
10	1873	Hive Hanlığının Rus′lar tarafından Taht-ı idâreye alınması
11	1906	S. R. Fırkasının Kararıyla Sivastopol′da Alimov nâmında bir köylüyü Karadeniz Donanması Amirali Çuhrin itlâf etmiştir.
15	1917	Petrograd Garnizonunda isyânlar.
15	1557	Azdarhan′ın[122] Ruslar tarafından zaptı
16	1918	Ekaterinburg′ta sâbık İkinci Çar Nikola′nın i‘damı
22	1551	Kazan′ın zaptı
26	1826	Dekabrist Pastel, Rileyev, Muravyov, Apostol, Bestujev-Rumin ve Kahovski′nin i‘damları
28	1907	S. R. Fırkasının Kararıyla Petrograd′ta Dâhiliye Nâzırı Peleve(?) itlâf edilmiştir.
27	1841	Rus şâ‘iri Lermantof vefat etmiştir.

[120] Eserde yanlışlıkla “Nisân” olarak yazılmış
[121] Tilsit Anlaşması
[122] Astarhan

Arabi: 1340		* Ağustos1922*	Rûmi: 1338
Günler	**Ağustos**	**Zilhicce**	**Mülâhazat**
Salı	1	6	Kronştat′ta bahriyeliler isyânı 1906
Çarşamba	2	7	
Perşembe	3	8	
Cuma	4	9	Petersburg′ta umumi grev 1906
Cumartesi	5	10	Moskova′da umumi grev 1906
Pazar	6	11	
Pazartesi	7	12	
Salı	8	13	
Çarşamba	9	14	
Perşembe	10	15	
Cuma	11	16	
Cumartesi	12	17	
Pazar	13	18	
Pazartesi	14	19	
Salı	15	20	
Çarşamba	16	21	
Perşembe	17	22	Acara Meclisinin Gürcistan refkomuna tekrar müraca‘atı 1921
Cuma	18	23	
Cumartesi	19	24	
Pazar	20	25	
Pazartesi	21	26	
Salı	22	27	
Çarşamba	23	28	
Perşembe	24	29	
Cuma	25	1	(Muharrem) Sene-i Hicriye (1341)
Cumartesi	26	2	
Pazar	27	3	
Pazartesi	28	4	
Salı	29	5	
Çarşamba	30	6	
Perşembe	31	7	

s.48

Ağustos Ayı Zarfında

Ağustos	**Sene**	**Vekâyi‘**
1	1918	Rusya Komünist Bolşevik Fırkasının Umûmi Konferansı
1	1917	Tutulan Bolşeviklerin hıyânet-i vataniyye ile ithâmı
2	1881	Ejin'de Musevilerin muhâceratı
3	1906	Vâli Blok Samarada S. R. Fırkası tarafından i‘dâma mahkûmiyeti
4	1888	Tomsk Dârü’l-fünûnun küşâdı
3	1917	Konferansta yeni bir kabine teşkîli için Kerensky′e salâhiyet verilmesi kararı
7	1917	Londra′da İtilâf Devletleri Konferansının küşâdı
9	1917	Ukrayna alaylarının cepheye gönderildikleri esnâda vuku‘a gelen kanlı müsâdemât
9	1833	Kiev′de dârü’l-fünûnun küşâdı
12	1917	Rusya Çarı İkinci Nikola′nın ma‘a âile Topolsk[123] şehrine nakli için muvakkat hükümetin teşkili
13	1907	Rusya rençber amele birliklerinin Moskova′da Meclis-i Müessesân Kurultayı
13	1918	Harkov′da ve Ekaterinoslav′da fabrika amelelerinin ta‘til-i işgâli
13	1918	İtalya′da açlık hasebiyle ta’til-i işgâli
14	1917	Sabık Çar İkinci Nikola′nın tahtü’l-hıfz Topolsk şehrine gönderilmesi
19	1918	Moskova′da Fukara Halk Komitelerinin Kurultayı
27	1903	Kerc′de ta‘til-i işgâli
30	1918	Bir alçak tarafından Yoldaş Lenin′e ta‘arruz, iki kurşunla yaralanması. Müte‘arızlar tutulmuştur.

[123] Tobolsk

s.49

Arabi: 1340			***Eylül 1922*** **Rûmi: 1338**
Günler	**Eylül**	**Muharrem**	**Mülâhazat**
Cuma	1	8	
Cumartesi	2	9	
Pazar	3	10	(Aşura günü)
Pazartesi	4	11	Acaristan Fukara komitelerinin teşekkülü 1921
Salı	5	12	
Çarşamba	6	13	
Perşembe	7	14	
Cuma	8	15	
Cumartesi	9	16	Acaristanda yeniden refkom intihâbı 1921
Pazar	10	17	
Pazartesi	11	18	Tiflis′te amele ve Kazaklar arasında müsâdeme 1905
Salı	12	19	
Çarşamba	13	20	
Perşembe	14	21	Rusya′nın Cumhuriyet olmasına muvakkat hükümetin teklifi 1917
Cuma	15	22	
Cumartesi	16	23	
Pazar	17	24	
Pazartesi	18	25	
Salı	19	26	
Çarşamba	20	27	
Perşembe	21	28	Kızıl Ordunun sene-i devriyesi
Cuma	22	29	
Cumartesi	23	1	(Safer)
Pazar	24	2	
Pazartesi	25	3	
Salı	26	4	
Çarşamba	27	5	
Perşembe	28	6	
Cuma	29	7	
Cumartesi	30	8	

s.50

Eylül Ayı Zarfında

Eylül	**Sene**	**Vekâyi‘**
2	1588	Sibirya′nın Rusya′ya iltihâkı
3	1822	Cenevre Birinci Beyne’l-milel Umûmi Konferansı
5	1807	Meşhur Filozof[124] Kant′ın vefâtı
5	1905	Japonya ile Porstsmut[125] Mu‘ahedesi
6	1614	Moskova altında Pojaski′nin Lehlileri mağlup etmesi
6	1917	Bolşevik Fırkası′nın Proleterya ismindeki gazetesininkapatılması
7	1812	Borodin Muharebesi[126]
9	1831	Rus′lar tarafından Varşova′nın zaptı
9	1855	Sivastopul′un zaptı
10	1827	L. N. Tolstoy doğmuştur.
11	1915	Tiflis′te amele ve Kazaklar arasında müsâdeme: 100 maktül birçok mecruh
15	1812	Napolyon′un Moskova′ya girmesi
17	1905	Vladivostok′ta hükümete karşı nümayişler
18	1709	Finlandiya′nın Rusya′ya iltihâkı
19	1917	Rusya Amele-asker Şûrâlarının Merkezî İcraiye Komitesinin bütün fraksiyelerinin umûmi ictima‘ı. Bu ictimâ‘da Bolşevikler (idare proleteryanın eline geçmelidir) demeleri üzerine Menşevik ve Sosyal Revolüsyoner ayrılması
20	1843	Paris′te Birinci Nikola′ya suikast
21	1830	Tatarlar ile Rusların meşhur Kulikov Muharebesi
22	1905	Riga′da General Vâli (Sollogub)e suikast
26	1902	Taşken′te hükümetin şûrâlar idâresine geçmesi

[124] Metinde “filosof” şeklinde yazılmıştır.
[125] Porsmouth Antlaşması
[126] Borodino Muharebesi

s.51

Arabi: 1340		*** Teşrîn-i evvel 1922***	**Rûmi: 1338**
Günler	**Teşrîn-i evvel**	**Safer**	**Mülâhazat**
Pazar	1	9	
Pazartesi	2	10	Petrograd′ta İkinci Nikola′nın evi önünde nümayiş 1901
Salı	3	11	Ural′da fabrika amelelerinin ihtilâli
Çarşamba	4	12	
Perşembe	5	13	
Cuma	6	14	
Cumartesi	7	15	
Pazar	8	16	
Pazartesi	9	17	
Salı	10	18	Umûm-ı Cihan posta ittifakının te’sisi 1879
Çarşamba	11	19	
Perşembe	12	20	Amerikanın keşfi 1492
Cuma	13	21	Kars Muahedesi′nin akti 1921
Cumartesi	14	22	
Pazar	15	23	Ruslar′ın (Kazan)ı zabtı 1552
Pazartesi	16	24	
Salı	17	25	
Çarşamba	18	26	
Perşembe	19	27	Batum′da çocuklar haftası 1921
Cuma	20	28	Anadolu Fransız i’tilafı 1921
Cumartesi	21	29	
Pazar	22	30	
Pazartesi	23	1	Rebi‘ü’l-evvel
Salı	24	2	
Çarşamba	25	3	İştirak Gazetesi′nin yevm-i intişârı 1921
Perşembe	26	4	
Cuma	27	5	
Cumartesi	28	6	
Pazar	29	7	Rusya′da ilk umumi terk-i hıdmet 1905
Pazartesi	30	8	
Salı	31	9	

s.52

Teşrîn-i evvel Ayı Zarfında

Teşrîn-i evvel	Sene	Vekâyi‘
1	1900	Moskova′da kadınlar için âli kursların küşâdı
2	1901	Petrograd′ta İkinci Nikola′nın hânesi önünde amelelerin nümâyişi: İştirâk edenlerin kâffesi tevkif olunmuştur.
3	1791	Rus ediblerinden Ş. T. Aksakof doğmuştur
3	1829	Ural′da fabrika amelelerinin ihtilâli: yirmi kişinini‘dâm edilmesi
4	1906	Simbirsk′te bir bomba vâsıtasıyla General-Vâli Starinskeviç itlâf edilmiştir.
13	1783	Rusya ilm-i dârü’l-fünûnu tesis olunmuştur.
14	1879	Gizli matba‘ada neşrolunan (Halk İdâresi) gazetesinin nüshası çıkmıştır
16	1900	Don-ruden amelelerinin grevi
17	1849	Meşhûr mûsiki-şinas Şopen vefât etmiştir.
18	1917	Muvakkat hükümet Petrograd′tan Moskova′ya hicrete karâr vermiştir
19	1814	Yibsih[127] alanında milletler muharebesi
19	1879	Besarabya′nın bir kısmı Rusya′ya iltihak etmiştir
21	1884	Salsburg Kalesinde (Stromberg) ile Rogachov i‘dâm edilmişlerdir
31	1905	Odesa′da ihtilal, yüz kişi maktul ve beş yüz kişi mecruh düşmüştür.
31	1898	Şâ‘ir L. P. Polonsky[128] vefât etmiştir.

[127] Leibzig Muharebesi

[128] Eserde L. P. Polonsky olarak kısaltılmasına rağmen gerçek adı Yakov Petrovish Polonskydir. Ayrıca ölüm tarihi 30 Ekim 1898 değil, 30 Ekim 1898dir.

Arabi: 1340	* Teşrinisani 1922*		Rûmi: 1338
Günler	**Teşrîn-i sâni**	**Rebi‘ü’l-evvel**	**Mülâhazat**
Çarşamba	1	10	
Perşembe	2	11	
Cuma	3	12	
Cumartesi	4	13	
Pazar	5	14	
Pazartesi	6	15	
Salı	7	16	Acarisatan Fukara Komiteleri Birinci Kurultayı 1921 ve aynı tarihte 25 Teşrîn-i evvel inkılâbı 1917
Çarşamba	8	17	
Perşembe	9	18	
Cuma	10	19	
Cumartesi	11	20	Kırmızı Acaristan Meclisinin teşekkül ve intihabı 1921
Pazar	12	21	Vaşington Konferansı′nın küşâdı 1921
Pazartesi	13	22	
Salı	14	23	Fransa Almanya Mütarekesi′nin sene-i devriyesi
Çarşamba	15	24	
Perşembe	16	25	
Cuma	17	26	
Cumartesi	18	27	
Pazar	19	28	
Pazartesi	20	29	
Salı	21	1	(Rebi‘ü’l-âhir)
Çarşamba	22	2	Kırmızı Meclisin beyannâmesi 1921
Perşembe	23	3	
Cuma	24	4	
Cumartesi	25	5	Yeni Acaristan refkomumun teşekkülü 1921
Pazar	26	6	
Pazartesi	27	7	
Salı	28	8	
Çarşamba	29	9	
Pazar	30	10	

s.54

Teşrîn-i sâni Ayı Zarfında

Teşrîn-i sâni	Sene	Vekâyi‘
1	1917	Yoldaş Lenin′in tevkif edilmesi için emir verilmiştir
2	1888	Meşhur Rusya seyyahı Prejevalski[129] ölmüştür.
3	1827	Glasingfors′ta dârü’l-fünûn te’sîs edilmiştir
3	1905	Petrograt′ta yüz bin kişilik nümâyiş
6	1917	Kerenski Bolşeviklerle kat‘i mübârezeyi talep etmiştir
7	1917	Muvakkat hükümetin a‘zâları tevkîf edilmiştir.
7	1582	Sibirya′nın Rusya′ya ilhâkı
11	1794	Varşova Suvorov tarafından zabt edilmiştir
11	1917	Şûrâlar hükümetinin riyâsetine Yoldaş Lenin intihâb edilmiştir
14	1851	Nikolayeski Demiryollarının te’sîsi
15	1917	Gançin(?) altında Bolşeviklerle muharebeden sonra Kerensky firar etmiştir.
17	1763	Ressâm Dâr’l-fünûnun te’sîsi
18	1804	Kazan ve Harkof dâr’ül-fünûnlarının te’sîsi
20	1480	Ruslar′ın Tatar tahakkümünden kurtulmaları
20	1910	Meşhur filozof ve muharrir Tolstoy′un vefâtı
21	1711	İlk Rus âlim ve şairi Lomogosof[130] doğmuştur
21	1909	Tiflis′te General Major Glushayof(?)un ağır surette mecrûh olması
22	1882	İrkutsk′te General-Vâliye bir tokat attığı için i‘dâdi mu‘allimlerinden Neo strroyev i‘dâm edilmiştir
27	1905	Leytananet Şimit Ocakof zırhlısı üzerine (ben karadeniz donanması kumandanıyım) alametini çekmişti
27	1917	Bolşevikler garb cephesi orgugâhını zabt etmişlerdir
29	1917	On ikinci ordunun fevkalade celsesi
29	1812	Napolyon Berezin Nehrini geçmiştir

[129] Nikolaay Przhevalsky, ölüm tarihi 1 Kasım 1888dir.
[130] Mihail Lomonosof (17 Kasım 1711)

Arabi: 1340	*Kânûn-ı evvel 1922*		Rûmi: 1338
Günler	**Kânûn-ı evvel**	**Rebi‘ü’l-âhir**	**Mülâhazat**
Cuma	1	11	
Cumartesi	2	12	Acaristan′da arazi alıp satması men olunmuştur 1921
Pazar	3	13	Acaristan ilmiye siyezdi iştimâ‘ı 1921
Pazartesi	4	14	
Salı	5	15	
Çarşamba	6	16	
Perşembe	7	17	Batum′da şûra intihâbâtına mübâşeret 1921
Cuma	8	18	
Cumartesi	9	19	
Pazar	10	20	Tiflis şûrâsının resm-i küşâdı 1921
Pazartesi	11	21	
Salı	12	22	
Çarşamba	13	23	
Perşembe	14	24	
Cuma	15	25	
Cumartesi	16	26	
Pazar	17	27	Batum Birinci Şûrâsının küşadı 1921
Pazartesi	18	28	
Salı	19	29	
Çarşamba	20	30	
Perşembe	21	1	(Cemazie’l-evvel) Moskova′da Dokuzuncu Şûrâlar Kongresi 1921
Cuma	22	2	
Cumartesi	23	3	
Pazar	24	4	
Pazartesi	25	5	Tiflis′te Mavera-i Kafkas Matbuat Kongresi 1921
Salı	26	6	
Çarşamba	27	7	
Perşembe	28	8	
Cuma	29	9	Acaristan Şûrâlarının intihabına mübâşeret 1921
Cumartesi	30	10	
Pazar	31	11	

s.56

Kânûn-ı evvel Ayı Zarfında

Kânûn-ı evvel	**Sene**	**Vekâyi‘**
1	1879	Sivastopol-Luzuho[131] Demiryolunda İkinci Aleksandıra suikast
1	1830	Mûsîkişinâs Rubinşteyn doğmuştur
5	1701	Husûsi eczâhânelere müsâ‘ade edilmiştir
9	1917	Şûrâlar idâresi aks inkılâbcı Kaledin Karnilof ve Dotof ile mübârezeye davet etmesi
10	1741	Deniz seyyahı Bering vefât etmiştir
11	1917	
13	1799	Alman şâ‘iri Hanriğ Gayne[132] tevellüd etmiştir
14	1790	Taresky Oblastında ihtilâl
15	1917	Harbiye Nâzırı Troçki′nin İtilâf hükümetleriyle ve milletlerine mürâca‘tı
16	1911	Kutb-ı cenûbînin Amundisenin[133]tarafından keşfi
19	1909	Saratof Dârü’l-fünûnu açılmıştır
25	1889	Cerrah Botkin vefât etmiştir
26	1825	Kiev Vilâyetinde Lişah(?) Kasabasında Dekabrist N-İ. Pestel[134] tevkîf edilmiştir
27	1825	Dekabristlerin Petrograd′ta isyânı
29	1702	Gazete tab‘ edilmesine müsa‘ade edilmiştir
30	1825	Dekabiristlerin muhakemesi için komisyon teşkîli
31	1798	Harbiye Tıbbiye Dârü’l-fünûnu te’sîs edilmiştir

[131] Luzhou
[132] Heinrich Heine
[133] Roald Amundsen
[134] Pavel İvanovich Pestel

Arabi: 1340	*Kânûn-ı sâni 1922*		Rûmi: 1338
Günler	**Kânûn-ı sâni**	**Cemâzie' l-evvel**	**Mülâhazat**
Pazartesi	1	12	1923 Senesi
Salı	2	13	
Çarşamba	3	14	
Perşembe	4	15	Batum′da ilmik amale ve köylü kooperatifi 1921
Cuma	5	16	
Cumartesi	6	17	
Pazar	7	18	Rusya′nın Cenevre Konferansı′na resmen daveti 1921
Pazartesi	8	19	
Salı	9	20	Kanlı gün 1905
Çarşamba	10	21	Acaristan Birinci Kızıl Şûrâsının küşadı 1921
Perşembe	11	22	
Cuma	12	23	
Cumartesi	13	24	
Pazar	14	25	Acaristan Merkezî İcra'iye Kongresinin teşekkülü 1921
Pazartesi	15	26	Acaristan′da afv-ı umumi ilanı 1921
Salı	16	27	
Çarşamba	17	28	
Perşembe	18	29	
Cuma	19	1	(Cemazie'l-âhir)
Cumartesi	20	2	
Pazar	21	3	
Pazartesi	22	4	
Salı	23	5	
Çarşamba	24	6	
Perşembe	25	7	
Cuma	26	8	
Cumartesi	27	9	
Pazar	28	10	
Pazartesi	29	11	
Salı	30	12	
Çarşamba	31	13	

s.58

Kânû-ı sâni Ayı Zarfında

Kânû-ı sâni	Sene	Vekâyi‘
1	1699	Kânûn-ı sâni ibtidâsının sene başı tanınması için karâr
2	1904	Port-Artur′un teslim edilmesi
3	1906	S.R Fırkasının Merkezi Komitesinin kararıyla Petrograd Jandarma Kumandanı General Major Von der Laotenis(?) bir tabanca kurşunu ile itlaf edilmiştir. Su’ikast eden kendisini de öldürmüştür.
4	1849	Semenof Meydanında Petraşa ve Çal için i‘dâm karârının okunması
8	1906	Rusya′da birinci hükümet dumasının dağıtılması için emir.
9	1877	Şâ‘ir Reknasof′un vefâtı
11	1905	S.R. Fırkasının birinci siyezdi
14	1905	Semolenisk şehrinde valinin hânesine bomba atılmıştır.
15	1622	Meşhur Fransız edibi Molyer′in tevellüdü
15	1703	Rusya′da ilk Rus gazetesinin neşri (Moskovada)
16	1826	Cenûb-i Rusya′da Dekaberistlerin muharebe isyanları
20	1905	Petrograd′ta umuni grev
21	1654	Ukrayna′nın Rusya′ya iltihakı
22	1870	Meşhur inkılapçı ve edip Garetsen vefat etmiştir
22	1906	Riga′da Kazaklar ile ahalinin çarpışması
23	1863	Lehistan isyanı, birkaç yüz inkılâbcı idam edildi ve birkaç yüz bin inkılabcı da sibiryaya nefy edildi
24	1901	183 daarülfunun talebesinin askere verilmesi
25	1755	Moskova Darü’l-fününu te’sis edilmiştir.
28	1918	Finlandiya′da inkılap
28	1478	Novgoro′nun alınması
30	1805	Harkova Darü’l-fünununun küşadı
31	1801	Gürcistan Çarlığı′nın Rusya′ya iltihakı
31	1906	S.R fırkasının kararıyla tifliste bomba ile General Garaskof itlaf edilmiştir.

Arabi: 1341		* Şubat 1923*	Rûmi: 1338
Günler	**Şubat**	**Cemâzie'l – âhir**	**Mülâhazat**
Perşembe	1	14	Avrupa′da şark meselesinin müzakeresi 1922
Cuma	2	15	
Cumartesi	3	16	
Pazar	4	17	
Pazartesi	5	18	
Salı	6	19	
Çarşamba	7	20	
Perşembe	8	21	
Cuma	9	22	
Cumartesi	10	23	
Pazar	11	24	
Pazartesi	12	25	
Salı	13	26	
Çarşamba	14	27	
Perşembe	15	28	
Cuma	16	29	
Cumartesi	17	30	
Pazar	18	1	(Receb)
Pazartesi	19	2	
Salı	20	3	
Çarşamba	21	4	
Perşembe	22	5	Moskova′da büyük nümayiş 1902
Cuma	23	6	
Cumartesi	24	7	
Pazar	25	8	Gürcistan′da şûrâ idaresinin te'sissi 1921
Pazartesi	26	9	
Salı	27	10	
Çarşamba	28	11	

s.60

Şubat ayı zarfında

Şubat	**Sene**	**Vekâyi‘**
1	1887	Şair S.Ba. Nadson′un vefâtı
2	1907	Meşhur kimyager Mendeleyof′un[135] vefâtı
3	1905	Kiev, Harkof, Varşova ve Kazan Darü′l-fünûnlarının kapatılması
8	1918	Ticaret vapurlarının millileştirilmesi
10	1725	Büyük Petro′nun vefâtı
10	1857	İlk Rus demiryollarının yapılması için ferman
11	1837	Düelloda ağır yaralanan şair Puşkin′in vefâtı
16	1899	Finlandiya meşrutiyetinin geri alınması
17	1773	Meşhur Fransız edibi Molyer′in vefâtı
18	1880	Halk Serbesti Fırkasının kararıyla ikinci Aleksandır′ın itlafı için Petrogarad Kışlak Sarayı belhava edilmiştir
21	1819	Petrograt Darü′l-fünûnunun te’sisi
22	1729	İlk Rus tiyatrosunu te’sis eden Volkof′un[136] tevellüdü
25	1921	Gürcistan′ın Menşeviklerden halâsı
28	1839	Lehistan′da ihtilal yapmak için ahaliyi ayaklandıran Lehistan inkılâpçısı Simon Konarski′nin idamı
28	1887	Musikişinas ve âlim A. P. Borodin′in vefâtı

[135] Dimitri Mendeleyev
[136] Fyodor Vlokov

s.61

Kızıl Acaristan Salnamesi Hususi İ‘lan
Kısmı

İlanlar…

s.62

Müntericât

Sahife	Mülâhazât
2	Teşekkür, birkaç söz
3	Enternasyonal Marşı
6	Kızıl İnkılabın büyük rEhberleri
7	Karl Marx
9	N. Lenin
16	Zinoviyev
19	Troçki
22	Frederich Engels
23	Jan Pol Marat
24	Kallibma Haradze, Bodom Divani ve diğer murahhaslar
25	Acaristan Tarihi
28	Acaristan ve Acaralılar
30	Acaristan Merkezi İcraiye Komitesi
31	“Batumum”un Tarihi
35	Acaristan Fukara Rençber Ahalisi Vekilleri Birinci Kongresi
64	Kırmızı meclisin beyannamesi
67	İlmiyenin siyezdi
76	Acaristan matbuatı
77	Kırmızı meclisin son beyannamesi
80	Merkezi İcraiye Komitesinin beratnamesi
81	Merkezi İcraiye Komitesi reisi Tahsin Himişiyaşvili
82	Merkezi İcraiye Komitesi Reis Muavini Tenkis Çekenti ve Divan-ı Riyaset
83	Halk Komiserler Şûrâsı riyaseti
84	Halk Dâhiliye Komiserliği
85	Halk Ziraat Komiserliği
87	Halk Harbiye Komiserliği
88	Halk İaşe ve Sıhhiye Komiserliği
90	Halk Adliye Komiserliği
92	Halk Maarif Komiserliği
96	Halk Maliye Komiserliği

Halk Mesai Komiserliği
Amele ve Reçber Müfettişliği
97 Acaristan Fukara Komiteleri
98 Fukara Komiteleri Beyannamesi
99 Amele Teşkilatları

Malumât-ı Mütenevv'a Sahîfeleri

1 Tıbbı ma'lumat
8 Devâir-i resmiye adresleri
12 Batum ve ahalisi nüfus-ı umumiyesi
13 Batum gazeteleri
14 Posta ve telgraf ta'rifesi
15 Cihan muharebesi neye mâl oldu?
18 Ziraat malumatı
20 Gece ve gündüzlerin imtidat ve tenakuzu
20 Sene-i hicriyeden miladiyi bulmak
21 Vasati saatin ezani saate tahvili
22 1 Mayıs Bayramının tarihçesi
25 1 Mayıs Bayramı
27 18 Mart 1921
28 18 Mart 1871
29 Dünyayı Taşıyan Âdem
30 İhtilal ve Karl Marx şarkıları, Kanlı gün
31 Teşrîn-i sâni, kim inklap istemez
32 Burjuvaziye i'dam kararı
33 Kızıl ordu, bütün dünya şairlerine
Senelik takvim

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

XIX. yüzyıl ve XX. yüzyılın en büyük düşünsel devrimi "Ulus" yaratma bilinci olmuştur. 1789 tarihli Fransız İhtilali ve onun yaydığı ulus bilinci etkisini XIX. yüzyılda hissettirmeye başlayacak ve XX. yüzyılda ise zirveye ulaşacaktır. İmparatorluklar yüzyılı denilen XIX. Yüzyıl büyük devletlerin genişlemelerinin son bulduğu yüzyıldır. Artık bu yüzyıldan sonra farklı devletlerden toprak kazanımları oluyorsa da içten kopmalar başlamıştır.

Kapitalizmin yarattığı ekonomi anlayışı farklı ülkelerdeki halkların iletişimini kolaylaştırmış, bilgi akışı hızlanmıştır. Ulaşımın gemiler ve trenler yoluyla hızlanması, Dünyayı bir küreselleştirme eğilimine yavaş yavaş sokmaya başlamıştı. Özellikle Avrupa′da telgrafın kullanımının artması, matbaa sayesinde gazetelerin ve kitapların çokça ve serice olarak basılması fikir hayatında olağanüstü bir hareket sağlamıştır. Dönemin kitap ve gazeteleri hızlı ulaşım araçlarıyla dünyanın farklı yerlerindeki insanlara rahatça ulaşabilmekteydi. Bu da bu insanların hemen hemen aynı zamanda, aynı şeyleri okuyup düşünmelerini sağlamaktaydı. Düşünüldüğünde bu imkânlar iktidarlara yönelen korkunç bir silahtı. Yayınlar yasaklanıyor, gazeteler kapanıyordu. Ama ne var ki; hiçbir şey bilginin yayılmasına engel olamamaktaydı. Yasaklanan kitap elden ele dolaşıyor, kapanan gazete başka bir adla tekrar yayın hayatına devam ediyordu.

Milliyetçilik ve ulusçuluğun yükseldiği XX. yüzyıl′da Çarlık Rusyasında 1905 Devrimi′nin getirdiği nispi özgürlük ortamında, Müslüman halklar çalışmalarda bulunuyorlardı. İsmail Gaspıralı ve Yusuf Akçura Rusya'daki Müslüman halkların bilinçlenmesi için fikri bir zemin oluşturuyorlardı. 1905 ve 1906 tüm Rusya Müslümanları Kongreleri Rusya′nın dört bir yanındaki Müslüman temsilcilerini buluşturmaya çalışarak ortak hareket etme bilinci oluşturmada büyük rol almıştır. Rusya′da yaşayan Müslümanlar halklar arasında Tatar′lar ayrı bir konuma sahiptirler. Tatarlar Avrupa ile Aysa arasında ticaretin yapılmasını sağlıyorlardı. Tatarların ayrıcalıklı bu konumu bağırlarında bir tatar burjuvazyası

oluşmasını sağlamıştı.[137] Ticaretin getirdiği zenginlik tatarların eğitim hayatına da etki etmişti. Tatar′ların bu ayrıcalıklı konumu onları Rusya'da yaşayan Müslümanlar içerisinde lider konuma getirmişti. Tüm Rusya Müslümanları kongreleri, Rusya topraklarındaki Müslümanların birlikte hareket etmesi açısından önemli sonuçlar vermeye başlamıştı ki 1907′den sonra Çarlık baskısı eskisinden daha şiddetli bir hale geldi. Bu baskı ulusal hareketleri destekleyen ve onlara yol gösteren sosyalistlere ve Rusya'daki daha çok sınır kesimlerde yaşayan halklara uygulanıyordu. Çünkü sosyalistler Rusya′nın bütün bölgelerine ve hatta Kafkasya halklarına özgürlük vaat ediyordu, bildirilerinde dillerini ve dinlerini dilediklerince yaşayabileceklerini bu halklara duyurmaktaydılar.

Hiç şüphe yoktur ki Acaralılar da Rusya′da yayılan fikir hareketlerinden etkilenmekteydiler ve buna göre pozisyon almaktaydılar. Zaten Çarlık Rusyası'nın Bakü petrollerini Batum′a taşıması ve oradan pazarlaması hem liman ticaretinin gelişmesini sağlamış hemde Batum′da açılan fabrikalar sayeyinde bir işçi sınıfı ve isçi sınıfı bilinci oluşmuştur. Her nekadar Acara′nın özerklik meselesi Türkiye-Sovet Rusya ve Gürcistan arasında yapılan görüşmelerle ortaya çıktığı düşünülse de en azından artık biliyoruz ki Stalin′in 1913 yılında kaleme aldığı makalesinde[138] "Acaralıları" ulusal sorun tezi üzerinden tenkit etmiştir. Bu bize şunu gösteriyor; Acaralılar Çarlık Rusya′da etkili olan sosyalist fikir hareketlerinden haberdardılar ve buradan hereketle en azından özerklik elde etmek için bir "Acaralı" kimliği yaratmak zorunluluğu hissettiler. Bu kimliğin bir yanı sınıfsal bir düzlem üzerine bir yanı ise tarihi ve kültürel bir düzlem üzerine oturtulmaya çalışılmıştır. Bu çabayı Kızıl Acaristan Salnamesi'ndeki kimlik ve tarih tanımlamalarında görebiliyoruz. Aynı zamanda burada yaratılan kimliğin tarihi bir temelleride olduğu şüpsehizdir. Osmanlı Devleti XVI. yüzyılda bu topraklara gelmişse de hâkimiyet XVII. yüzyılda kalıcı bir hal almaktadır. Acara′nın Osmanlı Devleti tarafından ilk fethedilmesinden son anına kadar olan

---

[137] François GEORGEON, **Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri** "Yusuf Akçura", çev: Alev ER, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1999, s. 8-9

[138] "Gürcüce konuşan ama türk kültürüne sahip ve Müslüman olduğunu iddia eden Acaralıları hangi ulusa dahil etmeli? Dinsel meseleler konusunda Gürcülerden ayrı, diğer kültürel meselelere gelince Gürcülerle birlikte mi örgütlenecekler? Ya Kobuletler, ya İnguşlar, ingiloidler? Birçok ulusu liste dışı bırakan bu ulusal özerklik nasıl bir ulusal özerkliktir?" V.İ. LENİN, **Marksizm ve Ulusal Sorun**, çev: Gökhan ATILGAN, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2003, s.57

kısım ayrı bir önem arz etmektedir. Osmanlı devleti bu coğrafyaya sadece askeri kimliğiyle gelmemişti. Kadılarıyla, müderrisleriyle, camileriyle medreseleriyle, köprüleriyle ve sosyal yaşamıyla gelmişti. Osmanlı Devleti′nin bu şekilde gelmesini de yine buranın yerel beyleri sağlamıştır. İslam′ı kabul eden bu beyler devletten tımar almış ve idareyi yine kendileri devam ettirmişlerdir. Bu yerel beyler ve sülaleler Acara/Batum halkının da kitlesel şekilde Müslüman olmasına katkı sağlamışlardır. İslam sonrası edindikleri gelenekler kendilerini bölgedeki diğer topluluklardan farklı kılarken, yine İslam öncesi karakterlerine işleyen terk edemedikleri gelenekleri ve Türkçe′den ayrı olan dilleri onları, Osmanlı bünyesindeki milletlerden de farkı kılıyordu. Sosyalist Acaristan muhtariyeti kurulurken birçok İslami gelenek göze çarpmaktadır. 1878′den 1917′ye kadar Rus hâkimiyetinde olmalarına rağmen Osmanlı Devlet geleneği burada kendini göstermektedir. Her ne kadar bu devleti kurmak için harekete geçen Acara′nın sosyalist entellektüelleri bunu inkâr etseler de, kurdukları komiserlikler, mahkemeler, okullar, vakıf sistemi, yazdıkları salnamenin usulü bile Osmanlı kurumsallaşmasının derin izlerini taşımaktadır.

KAYNAKÇA

CARR, Edward Hallett *Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi (1917-1929),* çev: Levent Cinemre, Yordam Kitap, İstanbul, 2015

ÇOLAK, Mustafa, *Alman İmparatorluğu'nun Doğu Siyaseti Çerçevesinde Kafkasya Politikası (1914-1918),* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2006

DURSUN, Davut "*Kafkasya*", Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt:XXIV, 2001

LENİN, Vladimir İ. - STALİN, J. V; *Marksizm ve Ulusal Sorun*, Çev: Gökhan Atılgan, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2006.

LENİN, Vladimir İ; *Ekim Devrimi Dosyası,* çev: Kenan Somer, Sol Yayınları, Ankara, 1999

LENİN, Vladimir İ; *Sol Komünizm "Bir Çocukluk Hastalığı*", çev: Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, Ankara, 2014

KARABAYRAM, Fırat *Rusya Federasyonunun Güney Kafkasya Politikası***,** Lalezar Kitabevi, Ankara, 2007

KARAL, Enver Ziya; *Osmanlı Tarihi: Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri 1876-1907,* C.: VIII, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara

KARTAL, Çetin, *Gürcistan Türkiye İlişkileri*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2007

KILIÇ, Selami *Türk-Sovyet İlişkilerinin Doğuşu* (Brest-Litovsk Barışı ve Müzakereleri 22 Aralık 1917 – 3 Mart 1918) Ülke Kitapları, İstanbul

KURAT, Akdes Nimet; *Türkiye ve Rusya: XVIII. Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşına Kadar Türk Rus İlişkileri (1798-1919,)* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

MARX, Karl- ENGELS, Friedrich, *Komünist Manifesto*, çev. Levent Kavas, İthaki Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2003

MİMİNOŞVİLİ, Otar; Gürcistan'da Etnografik Yolculuk, Çev: Hacer Özkan, Çivi Yazıları, İstanbul

REŞAD, Sedad, *Kızıl Acaristan Salnamesi*, Batum, 1922

SARI, Mustafa; *Türkiye-Kafkas İlişkilerinde Batum (1917-1921)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.

SERTOĞLU, Midhat, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, V. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2011

SOYSAL, İsmail, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları, I. Cilt (1920-1945),* Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1983

ŞAMSUTDİNOV, A. M; *Mondros'tan Lozan'a Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi (1918-1923)*, Ataol Behramoğlu, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 1999.

TANİLLİ, Server, *Fransız Devriminden Portreler*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2003

TAVKUL, Ufuk "*Tarihi ve Etnik Yapısıyla Kafkasya*", Türk Dünyası Dergisi, yıl:3, sayı:16, Temmuz-Ağustos 1997

TÜRKGELDİ, Ali Fuat; *Mondros ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi*, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, Ankara, 1948.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı; *Osmanlı Tarihi: II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar*, C: III, Türk Tarih Kurumu Yayınları, , Ankara, 1951.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı; *Osmanlı Tarihi: İstanbul'un Fethinden Kanuni Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar,* C: II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1949.

YERASİMOS, Stefanos, *Milliyetler ve Sınırlar (Balkanlar, Kafkaslar ve Orta-doğu),* Çev: Şirin Tekeli, iletişim Yayınları, İstanbul

https://akademikperspektif.com/wp-content/uploads/2012/11/kafkasya-etnik-haritasi.jpg

https://static3.depositphotos.com/1000331/114/v/950/depositphotos_1145002-stock-illustration-georgia-map.jpg (25.12.2017)

EKLER

Ek I: Kızıl Acaristan Salnamesi

S601

قزیل آجارستان سالناه‌سی

۱۳۳۸
۱۹۲۲

آجارستان مختاریتی سوسیالیست شورا جمهوریتی فقرا خلق
قومیته‌لری مرکز بوروسی طرفدن نشر اولنمشدر.

باطوم
۱۳۳۸

تشکر

بو، قیزیل آجارستان سالنامه‌سنك تماماً تألیف، تحریر و ترتیب و طبعنی درعهده ایتمش بولنان اشتراك غزته‌سی سرمحرری، خلق معارف قومیسرلکی قوللەغیا اعضاسندن سدادرشاد یولداشه فقرا قومیته‌لری مرکزی بوروسی علناً تشکری وظیفه عد ایدر.

آجارستان فقرا قومیته‌لری مرکزی بوروسی
کاتب مسئولی : عثمان موئغوبیلی
۱ نیسان ـ ۱۹۲۲

بر ایکی سوز

آجارستان فقرا قومیته‌لری مرکز بوروسی نامنه نشر ایدلمسی قرار کیر اولان بر سالنامه‌نك تألیف و ترتیب و تحریرینی درعهده ایتمك بك یوك و مشکل بر یوك آلتنه کیرمك دیمکدی. بوخصوصده تماماً موفق اولەمیه‌جغمه امین بولنمقله برابر یوبله بر سالنامه‌نك قیمت و اهمیت مادیه و معنویه و تاریخیه‌سنی نظر اعتباره آلەرق بو آغیر و مشکل وظیفه‌یی درعهده ایلدم و بیك درلو محرومیت و نقصانلرله برابر فقرا قومیته‌لری مرکزی بوروسنك فداکارلغی ایله آز چوق موفق اولدم امیدنده‌یم.

کوریله‌جك نقصانلرك و یا خطالرك معترفی بولندیغم عجزمه عطف ایدیله‌رك معذور کوریله‌جکنی امید ایلرم.

۱۵ نیسان ۱۹۲۲
سدادرشاد

بتون دنیا ایشچیلری برلشکز!

انترناسیونال مارشی

قالق، ای لعنتله دامغالانمش،
آج و چیلاق مظالم دنیا!
ظلمه قارشی وجدانلر یانمش،
آه‌ولنمش قانلی دعوا!
یقالم بو کهنه جهانی،
قورالم بر یکی عالم:
ارضك سفیل محکوم انسانی
ارضه حاکم اولور اودم...

بو غاوغا صوك، اك قطعی،
شانلی بر حرب اولور
انترناسیونال
انسانلق جان بولور!

یوق بزه هیچ کیمسه‌نك امدادی
سلطانلردن، پاشالردن!
بونلر بتون انسانلر جلادی!
کندیمزدر بزی حر یاشادان...
پارچالایوب کهنه زنجیری
حکمی اله آلمق ایچون...
قیزغین ایکن دوکك دمیری
اوجاقلری کورو کله‌یك!

∴

بو غاوغا صوك، و قطعی،
شانلی بر حرب اولور
انترناسیونال‌له
انسانلق جان بولور!

دمر قوللی زحمت اردوسی
دنیاده بزلرز آنجاق!
زحمتکشك، فابریقه، طوبراق
تبللره اولوم! قورقو!
جلادلرك باشنده بر کون
شمشك چاقار، ئولوم کورلر!
آل بایراقله دوغان پارلاق کون
بزه بخش ایلر آلتون کوللر!

∴

بو غاوغا صوك، اك قطعی
شانلی بر حرب اولور.
انترناسیونال‌له
انسانلق جان بولور!

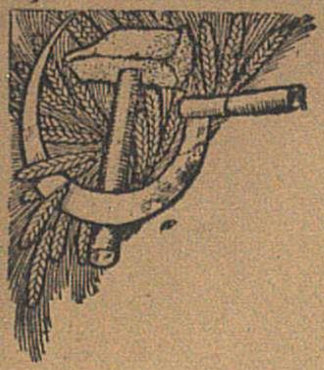

عمله و کویلی

قیزیل انقلابمزك بیوك رهبرلری

سرمایه‌دارلرك احتراصلرینی امکجی کتله‌لرینه کوسترن، اونلرك استثمارندن آنجق صنفی مبارزه‌ایله قورتولونه‌جغنی اوکره‌تن (بوتون دنیا ایشجیلری برله شیکز) شعارینی وضع ایدن، بویوك اجتماعی انقلابده امکجیلرك اسارت زنجیرندن بشقه غیب ایده‌جك برشیلری اولمدیغنی سویله‌ین بویوك معلمز

قارل مارقس

ترجمهٔ حالی

سوسیالیزم علمنك تملنی قوران بویوك معلمز قارل مارقس ٤ مایس ١٨١٨ سنه‌سنده (تیره‌ر)ده تولد ایلمش و ١٤ مارت ١٨٨٣ده لوندره‌ده وفات ایلمشدر .

١٨٤١ سنه‌سنده دوقتورلق امتحانی ویرمش و بولنسق دارالفنونده معلملك کرسیسنی الده ایتمك ایسته‌مش ایسه‌ده فقط انقلابجی روحی بو آرزوسنی قوه‌دن فعله چیقارتمه‌مشدر . ویو کسك پروفسور لك کرسیسنه غزته‌جیلکی ترجیح ایلمشدر .

١٨٤٣ سنه‌سنده پارسه کلوب اوراده فرانسز انقلابنك رهبرلری برودوم و دیکرلریله طانیشمش واوزمانلرده پارسده امرار حیات ایدن آلمان عالملرندن هانریغ غه‌نه و فره‌دریق آنکلس ایله کوروشمشدر . بونلر قارل مارقس اوزرنده بویوك بر تأثیر براقیرلر . (قارل مارقس) ه قدر

سوسیالیزم میدانه کلمز برفکر و عمله حرکتی‌ده تشکیلاتسز اولدیغندن هیچ‌برنتیجه ویرمیوردی مارقس‌ایسه عمله‌حرکتنی سوسیالیزم‌ایله باغلایوب یونکله بوتون دنیا ایشچیلری برلکه و اونلرك سرمایه‌ایله مبارزه‌لرینه اساس قورمش اولدی .

۱۸٤۷ سنه‌سنده برو کسلده کی عمله‌اتفاقنده(بومی‌ایش و سرمایه) (۱۸٤۸ده نشراولنمشدر) و آنکلس‌ایله برابر کیزلی بین‌الملل قوممونیست اتفاقنك حواله‌سیله قوممونیست مانیفستی کتابنی یازمشدر که یونکله سوسیالیزمه یکی بردور آچیلمشدر .

بو بیوك عالم بتون جهانده باشایان میلیونلرجه عمله‌یه عمومی بر پروغرام ویرمش و یونکله سوسیالیزم علمنك اساسنی قورمشدر که بوده عمله حرکتنك تملی اولمشدر. ۱۸٤۸ و ۱۸٤۹ سنه‌لرنده انقلاب حرکتنك منهزم اولمسیله قارل مارقس انکلتره‌یه کیتمکه مجبور اولور که بورادده غزته‌جیلکی ترك ایتمه‌یوب سیاسی اقتصادی مسئله‌لری حل ایله اوغراشوب نهایت ۱۸٦۱ سنه‌سنده نشر اولنان سرمایه نام اثرینی وجوده کتیرمشدر. بو کتاب اونك حیاتنك اثبیوك ثمره‌لرندن بریسی اولوب بتون دنیا عمله‌سنك حیاتنك منبعی اولمشدر. قارل مارقسك حقیقی مسلکی علمه استناد ایدن بر انقلابجیلقدر.

قارل مارقس کوستردی که چوبانلق و چیفتچیلکله کچینلن بداوت دورنده انسان معیشتندن فضله استحصال یاپه‌بیلیور و همان استثمار باش کوستریور. انسانلر حر و اسیر اولهرق ایکی قسمه آیریلیور. چالیشان و چالشدیران صنفلر میدانه چیقیور. اوزماندنبری صنفلر آره‌سنده دائمی بر جدال، بر مبارزه باشلایور و زمانمزه قدر دوام‌ایدیور. تشکیلاتلانامایان اجتماعی‌بر اهمیت قازانامیان صنفلر دائما ظلم وغدر آلتنده ازیلوب قالیور.

خلاصه، قارل مارقس بکلردن، پاشالردن، زنکین سرمایه‌دارلردن، اراضی صاحبلرندن قورتولمق ایچون مبارزه و انقلاب لازم اولدیغنی، مظفرتی قازانمق ایچون برلشمك تشکیلاتلانمق ال برلکیله مبارزه‌یه آتیلمق و قوتله بورژووا حاکمیتنی قالدیره‌رق عمله و کوپلی دیکتاتوره‌سنی اعلان اتمك لازم کلدیکنی کوستریور.

بو کونکی قوممونیزم انقلابجی مارقسیزمدر.

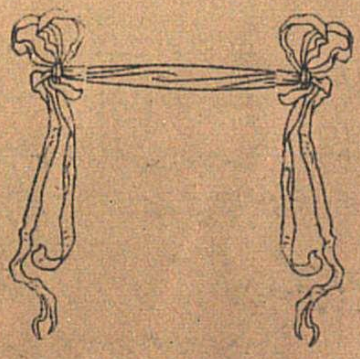

اللی سنه‌لك عمرینك تمام اوتوز سنه‌سنی بشریتك فورتولوشی اوغرنده
صرفه ایلمش بولنان و بیوك قیزیل انقلابمزك باش رهبری اولان
بیوك یولداشمز

ن. لەنین (و. ی. اولیانوف)

حیاتی و فعالیتی

لەنین یولداشك پدری ایلیا نیقولایویچ اولیانوف اصلاً استراقانلی فقیر بر عائله‌نك اخفادندن اولوب سیمبرسق شهرنده خلق مکتبلری مدیری ایدی. بالخاصه وظیفه‌سنه درجهٔ مربوطیتی و ایشجیلره محبتی حسبیله عمرینك نهایته دوغرو سعینك ثمره‌سنی کورمك سعادتنه نائل اولدی: سیمبرسق ولایتی لەنین یولداشك پدری‌طرفندن آچلمش ٤٣٤ مکتبه و ٢٠٠٠٠ طلبه‌یه مالك ایدی.

بو عائله، ناموسکار، چالیشقان، سکون محبت ایچندن یشایوردی. بو عائله‌نك ١٨٧٠ سنه‌سنده اسکی تاریخ ایله ١٠ نیسانده ولادمیر ایلیچ اولیانوف نامنده بر جوجغی دنیایه کلدی. ولادمیر ایلیچ تحصیلنی قردشلرینه لیسه‌ده اکمال ایتدی. بتون قردشلر غیور طلبه‌دندیلر. فقط ولادمیر مکتبی اکمال ایده‌جکی سیرده عائله‌سی بیوك بر فلاکته دوچار اولدی: بیوك برادری آلکساندر انقلابجیلق اتهامیله روسیه جاری اوچنجی الکساندرك امریله صلباً اعدام ایدلدی:

چار اوچنجی الکساندر، پدری ایکنجی الکساندردن دها ظالم ایدی. کویلیلر اراضی صاحبلرینك اسارتی آلتنده ایکلیورلردی، غرەولر قوهٔ مسلحه ایله منع ایدیلیور اهالینك طرفنه تمایل ابدن ای آدملر حبس اولنیور. نفی ایدیلیور و یاخود اولدیریلیورلردی. ولادمیر ایلیچ بیوك برادری آلکساندر خلقك انتقامنی آلمق ایچون چار اوچنجی الکساندر علیهنده ترتیباتده بولنیوردی.

فقط ایش یاری قالدی. آلکساندر اولیانوف چارك خفیەلری طرفندن کشف اولندی و ۱۸۸۷ ده اعدام ایدلدی.

بو عائله کدری، کنج ولادمیر اوزرنده بیوك بر تأثیر براقدی. تهدید و جزالردن قورقمق ویا جسارتی قیریلمق شویله دورسون بالعکس اهالیيه یاردیم ایدەرك یالکز چارلردن دکل، حتی بتون ظالملردن قورتولمغی دوشونمکه باشلادی.

بو دوشونجەلرله وخلقه پارلاق بر استقبال آرامق آرزوسیله تحصیلنی بتیرمك اوزره ولادمیر (قازان) دارالفتوته کیردی.

فقط چارك پولیس وخفیەلری ولادمیر ایلیچك هانکی عائلەیه منسوب اولدیغنی اونوتمەمش بولندقلرندن دها ایلك سنەده ۱۸۸۷ ده مکتبلیلر عصیانه اشتراك ایلدیکی بهانەسیله مکتبدن طرد ایدلدی وتحصیلنی آنجق برقاچ سنه صوکره اکمال ایدەبیلدی.

قازان ولایتنك قولوچکینو شهرینه نفی ایدلمش اولدیغندن ۱۸۸۸ ده متمادی مراجعتلرده بولنەرق آنجق ۱۸۹۱ ده امتحانلرینی ویرمکه موفق اولەبیلدی. ۱۸۹۳ ده سامارادە اقامت ایدیوردی و عینی سنەده پترسبورغه کیتدی و اورادە ۱۸۹۴ ده «مرکزی عمله قلوبی» نی تأسیس ایتدی.

ایشته او دورلردە ایدی که انقلاب حرکتلری باشلامشدی. چارلق روسیەسنك مختلف شهرلری عملەلری کندیلرینك سرمایەدارلرك، اراضی صاحبلرینك وچارکیومروغندن قورتلملری آنجق بتون مظلوم ایشجی کتلەلرینك برلشمسی ایله، غرەولرله، عصیانلرله، اختلاللرله قابل اولەبیلەجکنی آکلایەرق کیزلی عمله تشکیلاتلری یاپمغه قالقیشدیلر.

بو کیزلی جمعیتلر، سوسیال دەموقرات دئیلن وجاری سرمایەدارلری و بیوك اراضی صاحبلرینی قوغەرق اونلرك اراضی وسرمایەلرینی ایشجیلره ویرمك ایسته‌ین آدملرله برابر حرکت ایدن ایشجیلر طرفندن وجوده کتیرلمشدی.

بوجمعیتلرك اعضالرینی جوغالتمق ایچون بتون عملەلره آچیقجه ومنطقی بر صورتده فنالغك نرده اولدیغنی آکلاتمق و بو فنالغك سببنی ایضاح ایدەرك بتون فنالقلرك و بتون فلاکتلرك سرمایه واراضی‌نك چارك، اراضی صاحبلرینك و سرمایەدارلرك اندە طوپلانمسندن ایلری کلدیکنی و چالیشانلرك یعنی کویلو وعملەلرك اللرنده برشی اولمدیغنی، سفالت وفلاکت ایچنده کوز یاشلریله یاشلدقلرینی بیلدیرمك لازم کلیوردی.

بتون بو کیزلی جمعیتلرك اك قوتلیسی پترسبورغده کی سوسیال دەموقراتلرك تشکیل ایلمش اولدیغی جمعیت ایدی که بوجمعیتك اسمی «عمله صنفنك قورتارلمسی ایچون مجادله اتحادی» اولوب مؤسسلری‌دە و. ی‌م اولیانوف ــ لەنین ایله آرقداشلری اولان ستارقوف، قیریچانوفسکی واینەف و سیلوبن ایدیلر. لەنین (ولادمیر ایلیچ) بو جمعیتك اك ایی واك برنجی مدبری ایدی. غایت دقتله چالشمق لازم کلیوردی. زیرا چارك پولیسی سوسیال دەموقراتلری وعملەلری

یقیندن تعقیب ایلیوردی. ولادمیر ایلیچ ـ لەنین ایله آرقداشلری توقیف اولندیلر وسنه‌لرجه حبسدن صوکره ١٨٩٥ سنه‌سی کانون اولنده سیبریایه تبعید ایدلدیلر.

ولادمیر ایلیچ (لەنین) له نامنطقه‌سنك اك هجرا کوشه‌لرینه نفی ایدلدی.

فقط مفکوره‌سنده ثباتکار وعزمکار بر آدمه حبس ومنفانه یابه بیلیر ؟...

لەنین منفاده قورتولوش یوللرینی عمله‌لره ایضاح ایدن کتابلر یازمقله مشغول اولدی بوایضاحات بك الزم ایدی زیرا عمله‌لری آلداتان، ایشلری بوزان و دوغری یولدن چویرن آدملر وارایدی که بونلرك ایچنده بر طاقمی آچیقدن آچیقه ایشجی‌و کویلی صنفنك دشمنلری، بر طاقمی‌ده هیچ بر شیدن اکلامیان آدملردی.

دشمنلر : زنکینلر واونلرك یارداقجیلری ایدیلر که بونلر اراضی صاحبلرینك وسرمایه‌دارلرك منافعنی مدافعه ایدیورلردی. بونلر بالاخره خلقك دشمنی اولان فرقه‌لری یعنی یاضاری، یاض محافظاری وعکس انقلابجیلری وجوده کتیردیلر. ونلرك فرقه‌لری قادەت وانقلابجی سوسیالیستلر تسمیه‌اولنیوردی. بونلر لەنین طرفندن نشر ایدلمکده اولان نظریه‌یی چوروتمکه چالیشیورلردی و کتابلری سوسیال دەموقراتلر علیهنده برچوق یالانلر له دولو ایدی. لەنینك نظریاتی مارقسیزم و یا قوممونیزم ایدی.

خلقی قورتارمق ایچون نصل حرکت ایتمك لازم کلدیکنی بیله‌مین وا کلایه‌میان آدملره کتجه : بونلر دیکرلرینك سوزلرینه، یالانلرینه قاپیله‌رق هم کندیلرینی وهمده برابرجه‌سفالت ایچنده یاشادقلری خلقی سورو کله‌یورلردی.

(روس سوسیال دەموقراتلرینك بروغرامی) و(روسیه‌ده سرمایه‌دارلغك انکشافی) الخ نامنده کی کتابلریله لەنین خلقه دشمن اولان صنفلرك نظریه ودوشونجه‌لرینك پاکلش و مخر اولدیغنی و خلقه دوست کبی کورینن بو آدملرك حقیقتی دکیشدیرد کلرینی اثبات ایلدی.

خلقك بو یالانجی دوستلرینك پاکلشلری بونده ایدی که : اونلره نظراً عمله‌لرك چاره قارشی قیام وسیاسی بر مجادله‌یه دخول ایتمه‌رك ساده‌جه ایی بر آیلق، ایی بر مسکن، دها قیصه بر ایش ساعتی الده ایتمکه چالشملری لازم کلیوردی. فقط اکلامیورلردی که بتون بونلر بر چاره باقی قالدقجه، او چارك اردوسی وبولیسی بولندقجه عمله وکویلونی ازمك ایچون اراضی صاحبلرینه، سرمایه‌دارلره، اشرافه یاردیم ایده‌جکدر. یعنی کافی مقداردە آیلق ویرمك، زورله چالیشدیرمق اونك راحت اولمسنی تأمین ایتمه‌مك نهایت حبسه قویمق، اتمکدن محروم ایتمك ایچون زنکینلره، بکلره، کیازلره معاونت ایلیه‌جکدر.

چیقارىلان نتیجه میدانه‌در :

کندی موجودیتنی ایلشدیرمك استیورسه‌ك غنی زمانده سرمایه صاحبلرینه، بیوك اراضی صاحبلرینه، بکلره، آغالره، چارلره، سلطانلره واونلرك بولیسلرینه قارشی مجادله ایت...

یعنی آدملرده وار ایدی که بونلر روسیه‌ده کویلولرك اك بیوك بر قوته مالك اولدقلرینی وعمله‌لرك بر ایش یابه‌میه‌جغنی سویلیورلردی. (بونلر بالاخره اس‌ئه‌ر فرقه‌سنی تشکیل ایلدیلر).

بونلره قارشی‌ده یولداش لەنین کتابلر یازدی وروسیه‌ده یك چوق مقداردە عمله‌لر موجود اولدیغنی وبونلرك نصل و کیمه قارشی حرب ایتملك لازم کلدیکنی ویالکز کویلولردن امید بکلیه‌رك عمله‌یی نظر اعتباره المه‌مقلغك بیوك بر خطا اولدیغنی اکلاتدی.

بو کتابلر ولەنینك بیاناتی بیوك تأثیرلر یاپدی . وآز زمانده کندیسی کبی دوشونن کویلو وعملەنك منافعنه صادق وبو خصوصده فداکار بر جوق ارقداشلری کندیسنه التحاق ایلدی که بونلر لەنینك وبیوك معلمز مارقسك فکرلریبی نشره باشلادیلر . لەنین ۱۸۹۷ ده سیبریایه سورولمش اولدیغی حالده انجق ۱۹۰۰ده فرار ایدەرك اجنبی مملکتلرینه قاچدی .

اوراده ، دیکر بر مشهور ذات ایله ، روسیه سوسیال دەموقراتلرینك برنجیلرندن و بعض خصوصاتده لەنینك معلمی اولمش بولنان پلەخانوفك ، چار ناظرلرندن ترەپەیه قارشی سوء قصدی ایله معروف وەرازاسولیچ ، لەئودەیچ ، پوترەسوف ، مارقوف وآقسەلرود (بونلر بالاخره منشەویق اولمشلردر) ایله برابر قبویلجم نامنده بر غزته چیقارمغه باشلادی. بوغزتەنك برنجی نومروسی ۱۹۰۲ سنەسی کانون اولنده انتشار ایتدی .

بو غزته بتون روس عملەلری ایچون بر ایشیق اولدی ، غزتەده : عمله وکویلونك بریجك قورتولوشی چارەسی ، اراضی صاحبلرینه ، سرمایەدارلره قارشی مجادله ایلمکده اولدیغی وبو مجادلەنك یقینلاشمقده بولندیغی بونلره قارشی مظفر اولمق ، طوپراق وفابریقەلر آلنەرق عملەلره ویرلمسی لازم کلدیکی آچیقجه سویلنیوردی . آرزو ایدیلن قطعی وصریح برانقلاب ایدی . بونك ایچون بتون عملەلری بر تشکیلات آلتده طوپلامق بر عمله سوسیال دەموقرات فرقەسی تأسیس ایلمك ایجاب ایدیوردی .

بونك ایچوندە بتون عملەلردن، بتون جمعیتلردن وسوسیال دەموقرات تشکیلات و اتحادلرندن مرکب بر قونغره طوپلامق، بر حرکت پلانی و عمومی بر پروغرام چیزمك یعنی جالیشان صنفك احتیاجاتی و مجادلهٔ قطعیەسنك غایەسنی تعیین ایلمك لازم کلیوردی .

بو خصوصده قبویلجیم غزتەسنك وصایاسی نتیجەسز قالمدی. بو غزته روسیەیه غایت کیزلی کلدیکی و هر کیمك خانەسنده پولیس طرفندن بولندیغی تقدیرده حبس اولندیغی حالده بوکا رغماً الدن اله پیرانوب پارچەلانجیه قدر اوقونیور، اوقونیوردی ....

سوسیال دەموقراتلرك قونغرەسی ۱۹۰۳ ده ممالك اجنبیەده طوپلاندی. (بوقونغرەیه ایکنجی نامی ویریلیور، زیرا ۱۸۹۸ ده بر دفعه روسیەدەده طوپلانمش اولدیغی حالده پولیس طرفندن داغیتلمشدر).

اشته بو قونغرەده درکه بالاخره قوممونیست پارتیسنی وجوده کتیرمکه سبب اولان روسیه عمله سوسیال دەموقرات پارتیسی تشکل ایلدی.

مع الاسف بو قونغرەدن بر مدت صوکره بر ایکیلك حصوله کلدی:

بر قسمی (لەنین)ه طرفدار اولدیلر (بونلر اکثریتی تشکیل ایدیورلردی (روسجەده اکثریت معناسنه بولشیستوو کلمەسی قوللانیلیر که بولشەویك بورادن التمشدر) متباقسی (مارتوف)ه طرفدار اولدیلر (بونلر اقلیتی یعنی آزلغی تشکیل ایدیورلردی (روسجەده آزلق، اقلیت معناسنه منشینستوو کلمەسی قوللانیلیر که منشویك بورادن آلنمشدر).

بو ایکینکلیك سببی شو ایدی:

منشویکلر عملەلرك چاری و اراضی صاحبلرینی قوغمغه مقتدر اولەبیلملری ایچون آنجق بورژووازیا ایله یعنی سرمایەدارلرله اتفاق ایلملر لازم کلدیکی قناعتده ایدیلر. حالبوکه

یولداش له‌نین و بولشه‌ویکار ایشجی‌نك زنکین ایله اولان بو اتحادی‌حرکت انقلابیه‌ایچون تهلکه‌لی اولدیغنی و عمله‌نك یکانه متفقی فقیر کویلی اوله‌یله‌جکنی ایلری سوریورلردی.

بوندن باشقا یولداش له‌نین عمله‌لری دها چابوق طوپلامق وتشکیلاتلاندیرمق ایچون اونلرك آراسندن بو وظیفه‌یی یاپه بیله‌جك وانقلاب ایچون یعنی چاره، اراضی صاحبلرینه، سرمایه‌دارلره، بکلره، پاشالره قارشی مجادله‌یه چالیشه‌جق آدملری‌سچمك لازم‌کلدیکنی ایضاح‌ایدیوردی.

حصوله کلن ایکیلکك‌اصل سببی دها صوکرا میدانه چیقدی. قونغره اثناسنده فرقه‌یه کیره بیلمك ایچون شرطلر قونو شیلیوردی. بوتون بونلری یولداش له‌نین «بر آدیم ایلری، ایکی «آدیم کری وبالخاصه «نه یاپمالی؟.» نام کتابلرنده ایضاح ایلدی. ۱۹۰۴ و ۱۹۰۲ له‌نین آکلایوردی که پله‌خانوف ومارتوف نامنده کی منشه‌ویقلرك سویلدکلری کبی‌عمله سرمایه‌دارلرله بورژووالرله، زنکینلرله‌برلکده ایش کورمکه باشلاسه‌ایدی حریتی بوسبوتون‌غائب‌ایده‌جکدی. بنابرین منشه‌ویقلردن قطعی اولارق آیریلمق لازم‌کلیوردی.

ایشته بونك ایچون له‌نین و آرقاداشلری بولشه‌ویق فرقه‌سنی تأسیس ایتدیلر. وبو فرقه برمدت صوکرا (۱۹۰۵) ده قونغره حالنده طوپلانمشدر (اوچنجی‌قونغره) بورادە مهم قرار ویرلدی که بونلردن بری‌ده (چار) ه قارشی سلاحلی عصیان ایدی.

۱۹۰۵ سنه‌لرنده ایدی چارك، اراضی صاحبلرینك وسرمایه‌دارلرك تشبثیله ضعیف ملتلردن قورتولمق، کویلی‌وعمله‌یی‌مشغول ایتمك ایچون ژاپونیا ایله حرب اعلان‌اولوندی. عسکرلر حرب ایتمکه نه‌ایچون مجبورایدلدکارینی آکلامیورلردی. ایسته کسز اولارق حرب ایدیورلر وژاپونلرك‌ده کندیلری کبی عمله و کویلی اولدقلرینی بیلدکارندن ژاپونلری اولدیرمکی رد ایلیورلردی.

روس اوردوسی منهزم اولدی. ژاپونلر غالب کلدیلر. حربی بیتیرمك لازم کلیوردی.

روسیه‌نك داخلنده‌قاریشیقلقلر باش کوستریوردی، کرك پترسبورغ و کرکسه دیکر شهرلرك عمله‌لری آرتق تحمل ایده‌میورلردی. غره‌و اعلان ایدوب حربك بیتمسنی طلب ایلیورلردی.

فقط اوزمان کویلی و عمله‌لر چاره‌اعتماد ایلدکارندن پترسبورغ عمله‌لری کندی وضعیتلرینی دوزه‌لتمك‌ایچون رجایه کیتمکه قرار ویردیلر. بونلر ظن ایدیورلردی که چار سفالتلرینی بیلمیور و چارك آدملری کندیسندن حقیقتی صاقلایورلر.

۲۲ کانون‌ثانی ۱۹۰۵ سنه‌سنده‌باشلرنده پاپاس غاپون اولدیغی حالده زنکینلرك سرمایه‌دارلرك ومأمورلرك‌ظلمندن قورتارماسی ایچون چارك رسملری و آرمه‌لری ایله یوزیکدن فضله عمله سرایه کیتمکه قویولدیلر.

چار، بو زوالللره یاردیم ایده‌جك و اکمك ویره‌جك یرده قورشون، قلیچ و قیرباجلرله قارشیلادی. بر قاچ بیك عمله قادین، ارکك وچوجق اولدیریلدیلر.

پاپاس غاپون قاچدی وتبرآز مدت صوکره اونك‌ده چارپولیسنك عکس‌تشویقاتجی بر آکتی اولدیغی آکلاشیلدی. او زمان عمله‌لر چارك ماهیتی داها ایی آکلادیلر و چارك کیمك دوستی اولدیغنی اوکرندیلر.

عمله‌عصیانلری باشلادی. اولا پترسبورغده غره‌ولر، عسکر و پولیسلرله سلاحلی قاوغالر وقوعه

كلدی. صو كره‌یتون روسیه‌یه یاپیلدی.

پترسبورغ عمله‌لری الڭزیاده‌غیرت كو ستریورلردی. بونلردر كه برنجی‌روسیه‌ده برنجی‌عمله حكومتی، پترسبورغ عمله‌لری مرخصلری شوراسنی تأسیس‌ایتدیلر. مع‌الاسف بوشورا آز زمان دوام‌ایتدی. فقط هیچ اولمازسه خلق‌نصل ونه‌كبی واسطه‌لرله حریتك الده ایدیله‌بیله‌جكنی اكلامش اولدی.

اوزمان له‌نین وبولشه‌ویكلرك معارضلری منشویكلر نه‌یاپدیلر بیلیورمیسیكز؟

منشویكلر، لیدرلری اولان پله‌خانوف و مارقوف‌ایله برابر عمله‌لره نصیحت و توصیه ایدیورلردی كه سرمایه‌دارلر و اراضی صاحبلریله، زنكینلرله برلشه‌رك اهالینك مبعوثلرندن مركب برمجلس دعوت ایتمسی ایچون (چار) ه‌رجا ایلسونلر.

ایشته منشویكلرك اوكرتدیكی اصول بوایدی.

له‌نین، بالعكس عمله‌لره دیورایدی كه ایشچیلرك سرمایه‌دارلر، اراضی صاحبلری و زنكینلرایله برلشمسی هرنه شكلده اولورسه اولسون ایشچی حركتك اولومنی وجوده كتیره‌جكدر و ممكن اولان براتفاق وارسه اوده‌عمله وكویلی اتفاقیدر. عكس تقدیرده عمله‌لر (چار)ی ده‌ویرسه‌لربیله نتیجه‌ینه زنكینلرك، سرمایه‌دارلرك و اراضی صاحبلرینك منفعتنه اونه‌جقدر.

مارقس بونی‌اثبات ایلمشدر. بویالكز روسیه‌ده دكل، فقط بیوك اختلال اتاسنده فرانسه‌ده، ١٨٣٠ ده ١٨٤٨ ده و ١٨٧١ده فرانسه ودیكر مملكتلرده هپ بویله اولمشدر.

عمله‌لر بر ظالمی دویرمشلر فقط اونك یرینه دیكربر ظالم كلمش اداره‌یی النه آلمشدر. بونك سببی‌ده عمله‌لرك كویلولرایله اتفاق ایده‌مه‌مش اولملریدر.

ایشته بونك ایچون یولداش له‌نین عمله‌لری دقت ایتمكه دعوت ایدیور و كندیلرینی منشویكلرك اصیلزاده دیلن‌ظالم بكلرصنفیله، زنكینلرله، اراضی‌وفابریقه صاحبلریله برلشمكه دعوت ایتدكلرینی اكلاتیور ودیوردی كه:

عمله وكویلی برلشیرلرسه چوق فائده‌لری واردر. زیرا كویلی‌یه‌اراضی لازمدر. یالكز باشنه، عمله‌نك یاردیمی اولمازسه بونلری اراضی صاحبلرندن آلمقده زورلق چكر. عمله دوست‌دوشمنی دها ایی بیلیر، بر آز دهااوقومش واكلامشدر. شو حالده برلشملری‌لازمدر. صو كره‌ده یالكز (چار)ه قارشی دكل فقط عینی زمانده زنكینلره، اراضی صاحبلرینه، سرمایه دارلره، بكلره، پاشالره، آغالره قارشی حرب ایتمك وقوت وصلاحیت، چالیشه‌رق قازاناجقلرك اللرنده بولنه‌جق‌بر یكی حكومت قورمق لازمدر.

بویله اولمازسه بر شی اوله‌ماز. اك دوغری یول عمله وكویلونك ال اله ویره‌رك برلشمسیدر.

له‌نین یولداش بو سیاردن دولایی یالكز چاری دویرمك مجلس مبعوثانی و مؤسسانی طوپلامق دكل دها برچوق شیلر استیوردی. وقوعه كلن حادثات معارضلری مواجهه‌سنده له‌نینه حق قازاندیردی.

له‌نین روسیه‌یه كیرمكه موفق اولدی فقط كندیسنی آرایان خفیه‌لر و چار پولیسلرندن

کیزلنمك لازم کلیوردی. بر ساخته بسابورط تدارك ایتمکه مجبور قالمشدی، بویله چالشمق و یشامق کندیسنه چوق زور اولدیغی حالده کندی اطرا فنده بولنه‌وبق عمله‌لری طوپلامغه و (چار) ه، سرمایه‌دارلره و اراضی صاحبلرینه قارشی اونلرك باشنده بولنمغه موفق اولدی.

عمله ر کویلی عصیانی باش کوستریوردی: بتون روسیه‌ده غره‌ولر اولیور، شمندوفرلر طوریور، عسکرلر زابون حدودینی براقیورلر، آجلق حس ایدیلیوردی عمله‌لر اللرنده قیزیل بایراقلرله نمایشلر یاپیورلر و خالقك مبعوثلرندن مرکب مجلسك طوپلانمسنی استیورلردی.

اشته برنجی روسیه انقلابی بویله باشلایوردی.

چار، سرمایه‌دارلر و اراضی صاحبلری قورقدیلر. بونلرك عقللری چاره توصیه ایتدیلر:

« عمله‌لر نه استیورلرسه ویر. و بزه‌ده صلاحیت ویر. او زمان برمدت صوکره کویلی عسکرلرله بز اونلرك جزالرینی ویررز »

منشویقلرده بوحیله‌یی اکلامش اولملری لازم کلدیکی حالده یه سرمایه‌دارلرله برلشمك توصیه‌سندن کری قالمدیلر.

لهنین ایسه منشویقلرك نصیحتلرینه کدانمامالرینی تکرار ایدیوردی. فقط عمله‌لر دها ایجه اوزمان حقیقتی اکلایه‌میوردی. اونلر ظن ایدیورلردی که بتون فنالقلر بولشه‌ویقلرله منشویقلر آره‌سنده کی اختلافلردن چیقیور. انقلاب واختلال موسقووادہ ۱۹۰۵ کانون اولنده ایی کیدیوردی: عمله‌لر سلاحلاندیلر و ایمپراطورك اردوسی ایله چارپیشدیلر. عینی حادثه‌لر (روستوفه) و دیکر شهرلرده ده اولدی. عمله هنوز کندی دوست و دشمننی ایجه آیره‌مدیغی ایچون اسکی حکومتی، چاری یقمغه تشبث ایلمشدر.

بونك ایچوندر که ۱۹۰۵ تشرین ثانیسی غره‌ولرندن صوکره چار مجبور اولەرق برمشروطیت اداره اعلان ایله‌مش یعنی یالکز باشنه اداره‌یی ترك ایدوب خلقك مبعوثلریله برابر حکومتی اداره ایده‌جکنی بیلدیریر بریاتامه نشر ایلمشدی. اهالیه هردرلو حریت وعد ایدیلمشدی. فقط آز زمانده خلق آلداندیغنی کوردی. وعد ایدیلن حریته مقابل عمله و کویلیلر حبسه آتلمشاردی حریت کلام قالدیرلدی، غره‌وجیلر قورشونه دیزلدیلر، آصیلدیلر، سورکون ایدلدیلر و انتخاباتده اوصورتله یالکز زنکینلر، اصیلزاده‌لر و اونلرك پارداقجیلری مبعوث اولەیلدی. بوکا « دوما » دیورلردی.

او زمان عمله‌لر کیمك حقلی اولدیغنی کوردیلر: لهنین وبولشه‌ویقلرك‌می، یوقسه منشه‌ویقلر ایله دوستلرینك‌می؟ بونی آکلادقدن صوکرا آچیقدن آچیغه چاره قارشی حربه کیریشدیلر؛

فقط چارك عسکرلری او زمان عمله و کویلولردن دها قوتلی کلدی وبوتون روسیه ڤانلره بویاندی.

چارك جزاللری شهر وقضالره کیدوب عمله و کویلولری کسدیلر. آصدیلر، قورشونه دیزدیلر. بعضی فداکارلر، جنراللری اولدیردیلر. فقط چار بره قارشی اون دانه محو ایله‌یوردی.

۱۹۰۶ ده ستقهولم شهرنده بولشه‌ویقلرله منشه‌ویقلر آراسنده بر برلشمه طوپلانماسی اولدی. هر ایکی فرقه روسیه سوسیال دمموقرات عمله فرقه‌سی نامیله برلشدیلر. منشه‌ویقلر اوراده بولشه‌ویکلردن دها چوق ایدیلر وبوتون قرارلرینی قبول ایتدیردیلر:

طوپراق دوما وانقلاب اداره‌سی مسئله‌لرنده باکلیش بر چوق قرارلر قبول اولندی.

منشه‌ویکلر زنکین طوپراق صاحبلرینك زورله طوپراقلرینك آلینه‌رق کویلیلره داغیتیلمسنی ایسته‌میورلردی. اونلر بوطوپراقلرك زنکینلرك دوستلری ودیکر اشرافه ویریلمسنی بو صورتله

لەنین حقلی ایدی ، برەست معاهدەسندن برمدت صو کره قانلی نیقولا کبی‌المان ایمپراطوری‌ده تختندن ایندیرلدی .

۱۹۱۷ تموزنده پترسبورغده بولشویقلرك رجعتی اتاسنده صغوق قانلیغنی یالکز برآدم محافظه ایتمش ایدی بوده یولداش لەنین ایدی ! نشرین اولدەحربیه مکتبلری طلبەلری‌انقلاب علیهنده قیام ایلدکلری زمان یولداش لەنین لازم کلن یولی کوستردی بیاضلرك قیامی باصدیرلدی.

۱۹۱۸ ده موسقووەده صول انقلابجی سوسیالیستلرك عصیانی زماتده، قولچاقلرك بودەنیچلرك، دەنیکینجیلرك تعرضلری آتده کنج و اختیارلری مجادلەیەدعوت‌ایدوب جسارت ویرن لەنین اولدی.

لەنینی بتون دنیا طانیر. ایشجی و کویلیلرك دوست دوشمنلری اونی بیلیرلر. دوستلر نهایتسز بر محبتله سورلر، دشمنلر ابدی بر انتقام حسی‌بسلرلر.

یولداش لەنین، حسسز و ظالملرك خدمتجیسی بر قادین طرفندن یارالانمش اولدیغی زمان بتون عمله و کویلیلر نه قدر چوق مضطرب اولمشلردی.

لەنین یشایور و یشایەجقدر. اونك دوشونجەسی میلیونلرجه ایشجی‌نك سعادتی‌در ایشته ۳۵ سنەدر عمله و کویلی صنفلرینك ایلکی ایچون مجادله ایدیور. ۳۰ سنەدن فضله چارك خفیەلری و جلادلر طرفندن دوچار تعرض اولمشدی. ۳۲ سنەدر بتون دنیا عمله و کویلولرینی مجادلەیه، مظفریته چاغیریور.

سسی عینی قوتده، الی عینی قوتده، ذهنی عینی قوتده اولەرق بو کون نه چالیشیور.

یشاسون جهان انقلابنك بیوك رهبری لەنین!

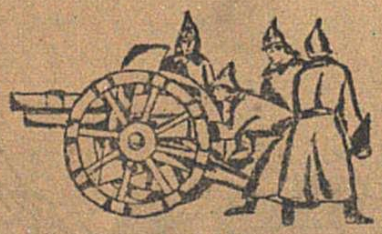

اون میلیون ایشجی واردی. بونك ایچون کیزلی و اعضاسی آز بر تشکیلات کافی کله‌مزدی. بر واسطه لازم ایدی اوده بو غزته اولدی.

پراودا ــ حقیقت غزته‌سی عمله‌لرك پارەلری ایله باصیلیور و پارەده متالك متالك فابریقه‌لرده، اعمالاتخانه‌لرده طوپلانیلیوردی.

عمله‌لر بالذات کندیلری‌ده یازیورلر و بتون روسیه عمله‌لرینه داغیتیورلردی. فقط برنجی و الك مهم محرری (له‌نین)ایدی. یازیلرینـك دها چابوق غزته‌یه کله‌یلمسی ایچون آوستریاده فراقووی شهرینه یعنی روسیه حدودینه غایت یقین‌بر شهره کلوب برلشدی.

له‌نین یولداشك آرقاداشلری‌ده صیق صیق کلوب له‌نین ایله کوروشمك واوندن تعلیمات ونصیحت آلمق ایچون قولایلق بولدیلر

. روسیه‌ده ایشلر ایی کیدییوردی .

غره‌ولر آرتیور وشدتله‌نیوردی.

۱۹۱۲ سنه‌سی ٤ نیسانده اونا آلتمش معدنلرنده یوزلرجه معصوم عمله اولدیرلدیلر.

هواده اختلال قوقولری یکیدن حس ایدلدی . پراودا غزته‌سی عمله‌لری سلاح یا نه چاغیرییوردی پولیس قاچ دفعه غزته‌یی قپاتدی‌ایسه‌ده باشقا باشقا اسملر له‌چیقدی: (عمله حقیقتی)، (ایشجی‌نك‌حقیقی) (شمال حقیقتی) ....

چار، عمله‌لری عصیان واختلالدن منع ایده‌جك چاره‌لر بوله‌میوردی . آوروپا حرب‌عمومیسی اونك یاردیمینه یتیشدی . چار، بالذات کرك روسیه و کرك بوتون دنیا اراضی صاحبلری وسرمایه‌دارلری ایله بو حربك مسببلرندن ایدی

هر کس بیلیور که بوتون دنیا ایکی قسمه آیریلمشدر: فقیر خلق قسمی یعنی کویلو وعمله لر، ازبللر، برده زنکینلر، یعنی سرمایه‌دارلر، بویوك اراضی صاحبلری، اشراف، بکلر، پاشالر آغالر ...

فقرا کویلی وعمله‌لرك بوتون مالری: قوللری وزحمتلری ایدی . طوپراغك بوتون یتیشدیر-دیکی محصولی بوتلر الده ایدییورلر وزنکینلر اللرندن آلیورلردی .

فابریقه‌لر، اعمالاتخانه‌لر، اولر، سرمایه‌لر، طوپراقلر، بوتون زنکینلکلر اراضی صاحبلرینك وسرمایه‌دارلرك ایدی فقیر خلق ارتلر ایچون چالیشیوردی. دنیاده انسانلر بو صورتله صنفلره آیریلیور: فقیر کویلی وعمله صنفی یعنی پرولەتاریا، وسرمایه‌دارلر. اشراف واراضی صاحبلری صنفی یاخود بورژووازیا ...

بو صنفلر اره‌سنده کی فرق دائمی ایدی.

پرولەتاریا دیدیکمز کویلی وعمله‌لر چالیشیرلر و فقرا اولورلر، حالبوکه سرمایه‌دارلر برشی یاپمازلر، فقیرلرك قانتی امرلر، هرشیدن هر بردن استفاده ایدرلر، هرشیئه صاحبدرلر حتی خلقك اموالنه بیله، خلقك حکومتنه بیله.

بورژوازیا اداره‌سی دیدیکمز شی اویله برماکنه‌در که بتون قوت وصلاحیت زنکینلرك النده اولوب بونلر فقیر خلقی ازمك ایچون بربرلریله مسابقه ورقابت ایدرلر!

دنیا اوستنده بر چوق مملکتلر وبرجوق ملیتلره منسوب سرمایه‌دارلر و زنکینلر واردر. بونلرك

هر برى دنيايه صاحب اولمق ايستر، فقط اوتلردن هانكيسنك سرمايه‌سى چوق‌اولورسه او قازانير بنابرين مشترك منفعتلرى خلافنه اوله‌رق سرمايه‌دارلر دنيايه تحكم ايچون آره‌لرنده مجادله ايدرلر ايشته حكومتلرك آراسنده كى محاربه‌لرك سببى بودر. مختلف ملتلردن، مختلف دينلردن عمله و كوبلولر سرمايه‌دارلرى قازانديرمق ايچون بو حربلرده واسطه اوله‌رق قوللانيلرلر وبربرلرينى اولديررلر. حرب عمومى اعلان اولندى: چونكه انكليز سرمايه‌دارلرى‌ده اويله آرزوايديوردى انكليز سرمايه‌دارلرى دنيانك هر طرفنده آمريقا، آوسترالياء، آفريقا، آسياده كى ضعيف ملتلرى ازيور، و صويورلردى.

آلمان سرمايه‌دارلرى‌ده بويله يابمق هوسنده ايديلر.

اهميتسز برسبب و بهانه ايله بو صويغونجيلر بربرلرينك بوغازلرينه صاريلديلر. حرب باشلادى. وديكر سرمايه‌دار حكومتلرك بعضيسى انكلتره‌نك وبرقسمى آلمانيانك طرفنده صيرايه كيرديلر. روسيه‌ده چار، سرمايه‌دارلر وبيوك اراضى صاحبلرى تورك كيابى الده ايتمك واونك زنكينلكندن استفاده ايتمك ايسته‌يورلردى. بونك ايچون انكلتره و فرانسه ايله آلمانيايه قارشى برانشديلر و بو اك آز اوچ ميليون عمله و كوبلونك محو اولمجقنى چاره و سرمايه‌دارلره قارشى كيمسه‌نك باش قالديره‌ميه‌جغنى‌ده دوشونديلر:

حربدن چوق‌اول بولداش لەنين بونى آكلامش وعمله‌لره آكلاتمش‌ايدى وحرب باشلادينى زمان وقتك كلديكنى و زنكينلرك منفعتى ايچون حرب ايتمكدن چكيله‌رك بتون دنيا سرمايه‌دارلغنه قارشى حربه باشلاملرى لازم اولديغنى اعلان ايلمكده برنجى اولدى. فقط بعضيلرى حتى لەنينك اسكى معلملرندن آلمان سوسياليستى قاوتسكى بشقه دوشنيورلردى.

عمله‌يه رهبرلك ايدن آدملر آره‌سنده قاوتسكى كبى پروله‌تاريا منافعنى كوزتمه‌ين، خيانت ايدن فرانسز سوسياليستى توماس والمان عمله‌لرندن شەيدمان وارايدى كه بونلر آچيقجه سرمايه دارلرك خدمتنه قويولديلر وبورژووا حكومتلرى ناظرلرى اولديلر.

نه اولورسه اولسون عمله‌لرى اوياندير‌مق لازم ايدى.

لەنين بولداش آلمان سوسياليستلرندن ايقبنەخت، بوزالو كسمبورغ وديكرلريله متفقاً بوايشه قويولدى. بونلر مختلف مملكتلرك سوسياليستلرندن مركب اولازيممه‌رواله وصوكره كيه‌تال‌ده بر قونفره طوپلاديلر وجهان عمله‌سنك زنكينلرك منفعتنه قان دوكملرينى منع ايچون حربى براقملرينى وسرمايه‌دارلره اراضى صاحبلرينه، قراللره قارشى حربه قويولملرينى تأمين ايچون قرارلر ويردىلر. حربك بدايتلرنده بولشەويقلرك وضعيتى پك مشكل ايدى: پراودا غزته‌سى منع ايدلدى، دوما اعضالرى مورانوف، پتروسكى وديكرلرى سيبريايه نفى ايدلديلر وعمله حركتى باصديرلدى فقط لەنين چاليشيوردى. هر كسه معلومدركه حرب نصل ختامه‌ايردى: عمله وعسكرلر پتربورغده قيام ايتديلر وچارى بر صمان يغينى كبى دەوبردىلر. اقتدار و حكومت سرمايه‌دارلرك، زنكينلرك، اراضى صاحبلرينك الرينه كچدى وبونلر حربه دوام ايتمكه قرار ويردىلر.

سوسيال رەوولوسيونرلر چەرنوف، كرنسكى ومنشويكلر سەرەتللى، مارتوف، چەقەهيدزه، دان، ليبەر اراضى صاحبلرينك وسرمايه‌دارلرك امرلرينه اماده اولديلر.

اسکی تهلکه یه کورونمشدی : عمله‌لر جاری بیقمشلردی. فقط هیچ بر شی دکیشمه‌مش، قوت واراضی یه اشرافك ، سرمایه‌دارلرك ، بکلرك اللرنده قالمشدی .

عمله‌لره بر حرکت پروغرامی چیزمك وبول کوسترمك ایچون عجله ایتمك لازم ایدی . کرچه کرك پترسبورغده ودیکر شهرلرده عمله‌لر (١٩٠٥)ی اونوتمه‌مشلردی . جاری ده‌ویرر ده‌ویرمز بر عمله وعسکرلر شوراسی تأسیس‌ایتدیلر فقط بوشورا منشویقلرك اللرنده ایدی وساکن مطیع بر قویون سوروسی کبی سرمایه‌دارلرك آرزوسنی یاپیوردی .

لەنین بولداش اجنبی مملکتلرده ایدی . روسیه‌یه کلمك ایستیوردی . فقط محارب دولتلرك طوپراقلرندن کچمك بك زور ایدی .

الیوم شورالر روسیه‌سی حریه‌قومیسری یولدنش تروچکی

بو کون قیزیل اردونك باش قوماندانی اولان حریه قومیسری ولداش تروچکی کبی بر چوق ارقداشلری انکلتره طریقیله کلمك ایستدیلر فقط اورادەحبسه آتیلدیلر وعتله خیاله کلمز سرکذشتلردن صوکره روسیه‌یه کله‌بیلدیلر .

انمان ارقداشلری‌ایله اوزون‌مذاکره‌لردن صوکره لەنین آلمانیادن کچه‌رك فنلاندیا طریقیله روسیه‌یه کله‌بیلدی . سرمایه‌دارلر ودوستلری‌لەنین بولداشك آلمانلره کندینی صاتمش اولدیغی وقاریشقلق چیقارمق ایچون آلمانیادن زرهلی واغون ایله کلدیکنی‌باغیرمغه باشلادیلر فقط اینانان اولمدی .

روسیه‌یه کلیر کلمز لەنین پترسبورغ عمله‌لرینی طوپلادی واجنبی‌مملکتلرده‌نه‌یاپمش اولدیغنی روسیه‌یه نصل کلدیکنی وشمدی عمله‌لرك نه یاپملری لازم کلدیکنی اکلاتدی.

ابتده نصیحتلرنك اساسی شونلر ایدی :

جاری بیقمقله عمله‌لر بر خارقه کوسترمشلردی .

بر آز دها غیرت ایده‌رك سرمایه‌دارلری واراضی صاحبلرینی‌ده دویرمك لازم کلیوردی .

اصل‌مشکل اولان بوایدی زیرا جاری ده‌ویرمك دها قولای ایدی، فقط اراضی صاحبلرینی‌ده سرمایه‌دارلری ده‌ویرمك ایچون برچوق مشکلاتی اقتحام ایلمك لازم کلیوردی. الحاصل هر شیدن‌اول قوت و اقتدارك شورالره، اراضی و فابریقه‌لرك کویلی و عمله‌لرك النه کچمسنی تأمین ایلمك لازم‌ایدی.

عمله‌لر لەنین بولداشك نصیحتلرینی تقدیرایدییورلردی. فقط دوشمانلری اولان سرمایه‌دارلر، س . ر .لر قودورمش کبی تعرضه باشلادیلر. حتی لەنین‌ك‌قیمتلی معاونلرندن بعضیلری‌ده امیدی کسمشلردی.

فقط لەنین عمله‌لری و کویلولری نره‌یه سوق‌ایتدیکنی بیلیوردی.

اونلره چاردن آلنان قوتك شمدی کورونیشده اهالی‌نك اولدیغنی فقط حقیقتده اراضی صاحبلری ، سرمایه‌دارلر و اونلرك یارداقجیلری اولان منشویقلر ، س.ر.لر اللنده بولوندیغنی

آکلاتیور . «قوت شورالرك اولمالیدر» دیبوردی، اوبوله یازوب تکرار ایلد کجه بولشه‌ویتلرك طرفه کچن عسکر و عمله‌لردها زیاده آرتیور و بونلر سرمایه‌دارلری، اراضی صاحبلرینی دها زیاده صیقیشدیریورلردی .

تموز آینده پترسبورغده عسکرلرك بیوك بر عصیانی اولدی، شهرك بر چوق محله‌لرینی ضبط ایتدیلر. وقوت حکومتك شورالره ویرلمسنی طلب ایلدیلر. فقط سرمایه‌دارلر عصیانی باصدیرمه دیلر و بولشه‌ویقلری طرده باشلادیلر.

له‌نین بولداشی‌ده طوته‌رق اولدیرمکه قارویردکلرندن بوراشمز یکیدن صاقلانمغه مجبور قالدی.

فقط صاقلاندیغی یردن عمله‌لری مجادله‌یه دعوت ایدیوردی.

وقتا که سرمایه‌دارلر کرنسکی ایله برابر یکیدن سربستی و حریت کلامی قالدیرمق ارزو ایدرك کندی باردیملرینه چارك جنرالرندن قورنیلوفی چاغیردقلری زمان عمله‌لر درحال له‌نینك نصیحتاری موجبنجه حرکت ایتمك و حکومتی اله آلمق لازم کلدیکنی، عکس تقدیرده هر شیئك اولکی کبی اولهجغنی اکلادیلر.

۱۹۱۷ تشرین اولده له‌نین عمله‌لری سلاح باشنه چاغیردیغی وقت بر آدام کبی هپ بردن آیاقلاندیلر مجادله‌یه قویولدیلر و حکومت آز زمانده عمله و کویلولرك الته کچدی.

او آره‌لق طوبلانان عمله، کویلو و عسکرلر شورالرینك عمومی قونغره‌سی له‌نینك وصایاسنی حیانه کچیردی: طوپراقلرك جالیشان کویلی رنجبرلره تقسیمی فابریقه و اعمالاتخانه‌لرك عمله‌لره ویرلمسی، بتون ثروتلرك خلقك اولمسی....

حکومت حقیقة عمله و کویلولرك الته کچدی یکی بر حکومت قورولدی و له‌نین بولداشك ریاسته سچلدیکی خلق قومیسرلر شوراسی قورولدی. عینی زمانده عمله، کویلی و قزیل اردو مرخصلری مرکزی اجرائیه قومیته‌سی سچیلدی.

او زمان عمله و کویلولرك اراضی صاحبلرینه، سرمایه‌دارلره قارشی له‌نین بولداشك سویلدیکی غوغا باشلادی. بو غاوغا بر چوق قانلره مال اولدی فقط شمدی تام بر مظفریت ایله تیجه‌لنمش بولنیور.

بتون دنیا عمله‌لری اکلادی که له‌نین بولداشك سویله‌دیکی سوزلر دوغری ایمش...

۱۹۱۷ تشرین اول انقلابندن صوکره بولشه‌ویق فرقه‌سی اسمنی دکیشدیردی. شمدی روسیه قوممونیست فرقه‌سی نامنی طاشیور.

بولداش له‌ینك دیکر بر ادعاسی‌ده حقیقت پذیر اولدی . او، حکومتی اله آلمق ایچون بایله‌حق مجادله‌نك چاره قارشی بایلمش اولان مجادله‌دن دها زور اولاجغنی سویله‌مشدی. ایشته شورالر حکومتك تأسیسندن بری دورت بو قادار سنه کچدیکی حالده نهایت بر بوچوق سنه‌در که قراسنوف، قولچاق ، بوده‌نیچ ، ده‌نیکین کبی اراضی صاحباری ویاوتلرك آیاقجیلری یاخوده سرمایه‌دارلرك خدمتجیلری اولان جنرالردن قورتولدق . روسیه‌نك آلمانلرله عقد ایدیلن برست لیتووسق معاهده‌سنه اعتراض ایدن معارضلرینك سوزلرینه باقمیان بولداش له‌نین بتون دنیا عمله و کویلیلرینك لافه دکل ایشه باقدقلرینی سویلیه‌رك ایشنه دوام ایدیوردی .

لەنین حقلی ایدی ، برەست معاهدەسندن برمدت صو کره قانلی نیقولا کبی المان ایمپراطوری‌ده تختندن ایندیرلدی .

۱۹۱۷ تموزنده پترسبورغده بولشویقلرك رجعتی اتاسنده صغوق قانلیغنی یالکز بر آدم محافظه ایتمش ایدی بوده یولداش لەنین ایدی ! نشرین اولدەحریه مکتبلری طلبەلری انقلاب علیهنده قیام ایلدکلری زمان یولداش لەنین لازم کلن یولی کوستردی بیاضلرك قیامی باصدیرلدی.

۱۹۱۸ ده موسقووەده صول انقلابجی سوسیالیستلرك عصیانی زماتنده، قولچاقلرك بودەنیچلرك، دەنیکینجیلرك تعرضلری آتنده کنج و اختیارلری مجادلەیەدعوت‌ایدوب جسارت ویرن یه لەنین اولدی.

لەنینی بتون دنیا طانیر. ایشجی و کویلیلرك دوست دوشمنلری اونی بیلیرلر. دوستلر نهایتسز بر محبتله سورلر، دشمنلر ایدی بر انتقام حسی‌بسلرلر.

یولداش لەنین، حسسز و ظالملرك خدمتجیسی بر قادین طرفندن یارالانمش اولدیغی زمان بتون عمله و کویلیلر نه قدر چوق مضطرب اولمشلردی.

لەنین یشایور و یشایەجقدر. اونك دوشونجەسی میلیونلرجه ایشجی‌نك سعادتی‌در ایشته ۳۵ سنەدر عمله و کویلی صنفلرینك ایلکی ایچون مجادله ایدیور. ۳۰ سنەدن فضله چارك خفیەلری و جلادلر طرفندن دوچار تعرض اولمشدی. ۳۲ سنەدر بتون دنیا عمله و کویلولرینی مجادلەیه، مظفریته چاغیریور.

سسی عینی قوتده، الی عینی قوتده، ذهنی عینی قوتده اولەرق بو کون یه چالیشیور.

یشاسون جهان انقلابنك بیوك رهبری لەنین!

فره‌دریق انکلس

اقتصاد عالمی فریدریخ انکلس ١٨٢٠ سنه‌سنده دوغمش و١٨٩٥ سنه‌سنده‌وفات ایتمشدر.
فریدریخ انکلس پارمه‌ن فابریقه‌جیسنك اوغلی اولوب غایت کوزل تربیه کورمش وبالاخره خصوصی صورتده فلسفه علمیله اوغراشه‌رق معلوماتی یوکسلتمشدر. انکلس غایت‌ساده‌بر حیات کچیرر و دائما کارده یاشایاراق محیطه بیوك بر تأثیر برافمشدی. انکلس باباسنك انکلتره ده مانچسترده بولنان فابریقه‌سنده ایلك دفعه اوله‌رق قاپیتال ایله عمله صنفنك نه قدر ضد اولدیغنی ادراك ایتمش. وعمله‌حرکتیله آشنااولمش« چارتیستق حرکتی» وصمیمی برآدم اولمق حسیله بوتون قوتیله عمله‌یه یاردیمه‌قوشمشدی. ١٨٤٣ سنه‌سنده انکلس پارسده قارل مارقس‌ایله آشنالق پیدا ایده‌رك اوکوندن اعتباراً برابرجه عینی فکر اطرافنده برجبهه‌یه دوغرو یورورلر. پرولەتاریابی حقیقی یوله سوق ایتمك، اونلرك کندی‌حریتارینی مبارزه ایله ألده ایتدیرمك. ١٨٤٧ سنه‌سنده انکلس«بین‌الخلق قوممونیست بیرلکنه» کیرر وبواتفاقك تکلیفیله، قارل‌مارقسله برابر هرکسجه معلوم اولان «قوممونیستلرمانیفه‌ستی»نی یازارق ١٨٤٨ سنه‌سنده موقع استشاره‌یه قویار.

١٨٤٨ و١٨٤٩ سنه‌لرنده انقلاب حرکتنك توقفیله انکلس انکلتره‌یه‌هجرت ایتمکه مجبور اولور وبوراده حیاتنی تأمین ایچون باباسنك فابریقه‌سنه کیرر اوراده یه انکلتره‌یه هجرت ایدن قارل مارقسله برابر سیاسی علمنی‌توسیعه دوام ایدر. انکلس چکدیکی زحمتلر سایه‌سنده قارل مارقسك‌مستفیداولدیغمز «قاپیتال» نام اثرینك ٢نجی‌و٣نجی جلدلرینی نشر وتعمیم ایتدشدر.

فریدریخ‌انکلسك‌مشهور اثرلرندن روسجه‌یه ترجمه ایدیلنلر شونلردر:
«انکلتره عمله‌سنك وضعیتی» «فلسفه» «سیاسی اقتصادیات وسوسیالیزم» و«عائله‌یه منسوبیت، ملکیت خصوصیه وحکومت»

ژان پول مارات

ژان ـ پول ـ مارات ۱۷۴۳ سنه‌سنده دوغمشدر. طبیه علمنی او کرمکدن مارات برقاچ سنه‌لر انکلتره وئلمنکده امرار حیات ایده‌رك بالاخره فرانسه‌یه عودت وجراحلق وظیفه‌سنی ایفا ایلر. ۱۷۸۹ سنه سنده فرانسه‌ده بویوك فرانسه انقلابی باشلار مارات بوانقلاب حرکته بویوك فعالیتله اشتراك ایده‌ر. مارات « خلقك دوستی » نامنده بر غزته نشرینه باشلار که بوغزته واسطه‌سیله اسکی اداره‌یی محافظه‌یه قالقیشان زاده‌کان وروحانیلری باشده قیرال اولمق اوزره بی‌آمان بر بر صورتده قامچیلادیغی کبی انقلابی‌للرینه آلارق کندی‌مقصدلری کیفنه قوللانمق ایسته‌ین بورژو یلری‌ده عینی حاله اوغراتمغه موفق اولدی. مارات ایشجیلری قهرمانانه برصورتده مدافعه ایتمشدر که بونکله پارس فقرالرینك آراسنده‌حقیقی برتوجه قازانمش وعکسی اولارق بورژوآ صنفنك‌ده او نسبتده دوشمانلغنه‌هدف اولمشدر. بورژوآزیا حکومتنك آژه‌تلری مارانك غزته‌سنی برچوق دفعه‌لر قاپادارق کندیسنی‌محکمه‌یه ویرمشلردر. دائمی تعرضه اوغرایان مارات نهایت کیزله‌نوب محزنلرك ایچنده چالیشمایه مجبور اولمشدر که مذکور محزنلرك فنا هواسی یوزندن صحتی خارصیلمشدی. بو صورتله مرور ایدن حیاتك نتیجه‌سی اولارق کوز آغریلری، قانسزلق، اویقوسزلق وجلد خسته‌لقلرینه مبتلا اولمشدر.

دها صکرالری تعقیبات اوقادار آرتمشدیکه مارات انکلتره‌یه فرار ایتمکه مجبور اولمش فقط آز بر زمان صکرا بنه کندی فعالیتك ثمره‌سی اولهرق جمهوریت‌انقلاب (باقونیق فرقه‌سنك‌باشنه کچمشدی. مارات، فرانسه‌نك عالی و پك نفوذلی بر تشکیلاتی اولان(قونوه‌نت)ك اعضاسی انتخاب اولندی. او وقتلرده غایت بیوك‌بهالیق سیندن زحمت چکن پارس ایچون مارات قونوه‌نت‌دن سیه کولاتلرك جزالندیرلماسنی طلب ایلدی غداسزلق یوزندن هیجانه کلن فقرا خلق دوکان و مغازه‌لری یغما ایتمکه باشلادیلر که، بورژوازیا صنفنه منسوب اولوب باقونیستلرك دوشمانی اولان ژیرونده‌نیستلر بوندن استفاده ایده‌رك ماراته شدتلی هجوملره باشلادیلر. اونلرك بو آلچاقجه‌یاپدقلری هجوم و پروپاغاندالر یوشنه کیتمه‌دی ۱۷۹۳سنه‌سی ۱۳ تموزنده شارلوناقورده نامنده بر قادین فرانسه‌یی بیوك بر دوشماندن قورتاریبورم فکریله خنجر ایله ماراتی اولدیردی.

ایشته ملتك سعادتی ایچون بوقوتلی انقلابجی حیاتنی بویله‌جه فدا ایله‌دی.

بر سوقلری ماراتی سرتلك و قان ایچیجی لکله اتهام ایدییورلر که بو هیچ بر وقت دوغرو دکلدی. ماراتی سرتلکله‌اتهام ایدنلره شو یولده جواب ویرییوردی: (اکر بن بشیوز دانه شقینك اعدامنی توصیه ایتدمسه بونکله میلیونلرجه بی کناه ملتی قورتارمش اولدم).

کورجستان سوسیالیست شورا جمهوریتی

کورجستان سوسیالیست شورا جمهوریتی
مرکزی اجرائیه قومیته‌سی رئیسی
یولداش فلیپ ماخارادزه

کورجستان سوسیالیست شورا
جمهوریتی خلق قومیسرلرشوراسی رئیسی
یولداش بودومدیوانی

کورجستان سوسیالیست شورا جمهوریتی عموم شورالر اجتماعنجه
اجارستان مختاریتی سوسیالیست شورا جمهوریتی مرخصلردن مرکزی اجرائیه قومیته‌سی
اعضالغنه انتخاب ایدیلن یولداشلرمز

ی تحسین خمشیاشویلی

ی. سلیمان دیاسامیدزه

ی. دوقتور قوتو

ی. قوچولاشویلی

ی. حسن جیجه‌وادزه

آجارستان تاریخی

آجارستان و آجارالیلر حقنده بر چوق محررلر مختلف اثرلر یازمشلردر . فقط بونلرك برقسمی دوغری و بر قسمی ده یاکلشدر . بنابرین آجارستان و آجارالیلر حقنده یازیلان بو سطرلر بر چوق محررلرك اثرلرندن اقتباس اولنمشدر .

۱۸۲۹ تاریخنده عقدایدلمش اولان ادرنه معاهده‌سیله آجارستان ولایتی روسیه‌یه الحاق اولنمشدی . ۱۸۷۸ برلین معاهده‌سیله تور کیانك النده بولنان دیکر اون سکز لواده روسیه‌یه الحاق اولندی که بونلر شاوشه‌ت ایمه‌ره‌شی ، آردانوش ، آرتوین ، بوقاری آجارا ، آشاغی آجارا ، باطوم ، چاقوه وقو بولەت (چوروکصو) تا اسکی تاریخلرده بو حوالی قسماًده بیزانسلیلر طرفندن مسکون بولنیوردی . ققاسیه‌نك بتون حوالیسنده کی اهالینك عاداتی ، عنعناتی لسانلری اك اسکی سیاحلرك نظر دقتنی جلب ایدییوردی .

آجارستان وجواری حقنده علمی ، طبیعی وجغرافی معلوماته بالکز بیزانسلیلر و رومالیلر تاریخلرنده دکل دها پك چوق اجنبی محررلرك اثرلرنده تصادف اولونور که بونلرك یقین زمانلره قدر بو حوالی یه بالذات کلوب تدقیقات وتبعاتده بولنمشلردر . باطوم ولایتی ایله جواری تور کیانك النده بولنمدن مقدم کورجستانك اداره‌سنده بولنیوردی که او زمان بورالره ساتریدی ، وساًته به قوده داخل اولمق اوزره بوقاری کورجستان نامی ویریلیوردی .

اسکیدن ساتریدك قیالی طاغلری اوزرنده بولنان اوچ قلعه‌یی عربلر بو حوالیی بی کلد کلری زمان تخریب ایلمشلر فقط اونلردن صوکره کورجی قرالیچه‌سی تامارابو اوچ قلعه‌یی برلشدیره‌رك بریکیسنی انشاایندیرمشدر .

مشهور بیزانس محررلرندن (قسه‌نوف)ه نظراً بو حوالیده مسکون بالعموم اهالی ، اون بیك بیزانسلیلرك رجعتی اثناسنده روحانی کورجی پاپاسلرینك اداره‌لری آلتنده بولنیورلرمش که بونلر اهالی نظرنده قرال قدر اهمیت ونفوذی حائز بولنیورلرمش .

روما محررلرندن (سترابون)ه نظراً بو حوالی (لاز)لر طرفندن مسکون بولونمقده ایمش که بونلر ایوه‌ری وقولخید طرفلرنده اوطورانلره عینی عرقه منسوب اولوب عینی لسانی تکلم ایلمکده ایمشلر .

رومالیلرك مشهور طبیعیونندن (پیلین)ه نظراً بیزانسلیلره حرب ایدن عجملر آراسنده آجارا ، آخسخه و آردانوش جواری اهالیسندن کورجیلرده بولونمقده ایمشلر .

رومالیلر زماننده ، بتون آسیای صغرا و

وطربزون حوالیسی رومالیلرك الله کچدیکی وقتلرده بو حواليده خرستيانلرده موجود ایمش که الیوم باطوم وجوارنده وچوروخ وادیسنده بقایاسنه تصادف ایدیلن مناستر وکلیسا خرابه‌لری‌ده بونی کوستریور.

عربارك تعرض وهجوملری بزانس ارمنستان ویوقاری کورجستان نامنی بر آرالق طاشیمش اولان بو حوالی‌یه قارشی وقوعبولمشدر. بالاخره اسلاملرك فتوحاتی اتاسنده بیزانس، عجم وتورك پادشاهلری‌ده بو حوالی‌ده اجرای حکم ایلمشلردر، صوکره‌لری باغراتی، داوید وقرالیچه تامارا طرفندن بو حوالی ضبط اولونمشدر.

قرالیچه تامارا طرفندن تأسیس اولنان طربزون امپراطورلغی ١٤٦١ سنه‌سنه قدر باقی قالمش وبو حوالی‌نك محافظه‌سنه بیوك رول‌لر اویناه مشدر.

تامارانك وفاتندن صوکره بتون بو حوالی یواش یواش استقلاللرینی الده ایلمشلر ایسه‌ده جنکیز وتیمورلنك کبی جهانکیر ظالملرك تعرضلریله واستیلالرینه معروض قالمشلردر. ١٤٥٣ سنه‌سنده اسنانبولك تورکلر طرفندن ضبطی اوزرینه طربزون امپراطورلغی‌ده انحطاطه دوچار اولمش و سکز سنه صوکره ١٤٦١ده بسبتون محو واقراض بولمشدر. باغراتی وداوید نامنده کی کورجی قرالری زمانده بو حوالی کورجستاندن تماماً مستقل آیری آیری بکلر طرفندن اداره اولنمش ودهاصوکره هپسی برلشه‌رك برشخص طرفندن اداره اولنمغه باشلامشدر. تورکلر نظرلرینی طربزون صوکره بو حوالی‌یه‌ده دیکمشلر وتورك سلطانی بر چوق دفعه‌لر بوطرفلره عسکر سوق ایلمشدر.

بو صورتله مختلف بکلکلری بر آره‌یه طوپلایه‌رق بر اداره آلته آلان شخصلره (آتابه‌ك) نامی ویرلمشدر که کورجی کتابلرینه نظراً بونلرك برنجیسی (سرکیس) اولمشدر. بوندن‌صوکره‌اوغلی (قوارقاره) اداره ایتمشدر. فقط اوندن صوکره کلنلر کورجی قرالرینه قارشی عصیان ایتمشلر و بسبتون مستقل اوله‌رق اداره‌یه باشلامشلردر

استانبولك ضبطی وطربزون حکومتنك انحطاطی اوزرینه بو حوالی‌یه عطف نظر ایدن تورکلر له ایکنجی آتابه‌ك قوارقاره حرب ایتمش و ١٥٨٠ ده تورکلر طرفندن اسیر ایدلمش ایسه‌ده سلطان طرفندن بو حوالی‌یی اداره‌یه مأمور ایدلمش اولوب وفاتندن صوکره برادری مانوشار سیاستی تبدیل ایلمش و عادتا مستقل اوله‌رق ادارهٔ حکومت ایتمکه باشلامش وسلطان طرفندن کلن امرلری ذیکله‌مه‌مشدر. تورك عسکر لری اوآرالق تعرضه کچمشلر سه‌ده نهایت الامر ١٥٨٧ ده تورکیانك حمایه‌سی آلته کیرمکی قبول ایدن مصالحه نامه‌یی امضالامشدر.

بالاخره بو حوالی برنسارندن صفر پاشا سلطان طرفندن اخسخه پاشاسی اوله‌رق تعیین ایدلمش‌اولوب ١٦٢٥ سنه‌سنده باطوم ولایتی‌ده بوپاشانك اداره‌سی آلته ویرلمشدر.

عینی زمانده سلطان، ارضروم پاشاسنه کوندردیکی بر امرنامه‌ده آخسخه پاشا سنه هر صورتله معاوتده بولونمسنی بیلدیرمشدر. فقط صفر پاشانك اداره‌یی الته آلمسی و تورکلره تابع اولملریله برابر آجارا اهالیسی بجانیدزه عائله‌سنك یار دیملریله حربه باشلادیلر. بو صورتله ١٦٣٠ دن ١٧٤٠ سنه‌سنه قدر یوز سنه بر مدت بو اداره‌یی آجارا طانیمامق ایسته‌مشدر.

آتابك سلاله‌سی انهدام ایتدکدن صوکره بو حوالی باشالق عنواتی آلمش و تورك حکومتنك قسما اداره‌سی آلتنده قالمشدر بو صورتله بو حوالی سنجاقلره تقسیم ایدلمش برنسلر و بکلر تحکمی اللرنده بولوندیرمشلر و کویلیار بونلرك اسارتی آلتنده یشامغه باشلامشلردر.

بکلر کندیلرینه ویریلن امتیازاتی غیب ایتمه‌مك ایچون حکومته هر صورتله معاونته شتابان اولمشلردر.

ایلك بکلر اریستاف، دیاسامیدزه‌لر اولمش و باطوم حوالیسنده ایسه خمشیاشویلیلر و تاوکه‌ریدزه‌لر جاوجاوادزه‌لر ...الخ اولمشدر. اشراف آراسنده‌ده دیکر بکلر موجود بولونمشدر.

حکومت عینی زمانده مامورینلره اهالی آره‌سندن‌ده آدملر تعیین ایلمش و بونلره (آغا)، (افندی) رتبه‌سی ویرمشدر. بو صورتله اداره‌یه باشلانیلان آجارستانده آز زمانده دیکر تحکملر باشلامش و هیچ کیمسه کویلو خلقك احتیاجاتی دوشونمه مشدر.

روسلر زمانده عینی پولتیقه همان همان تطبیق ایدیلهرك مملکته صاحب اولهبیمك ایچون بکلك اغالق صنفلری حمایه اولنمش و امتیازه نائل اولمشلردر.

١٨٧٨ ده آجارستان روسیه‌یه الحاق اولندقدن‌صوکره اك بیوك قباحت کویلر براقیله‌رق بالکز باطوم شهرینه اهمیت ویرلمش اولمسیدر. عینی زمانده تعیین‌اولنان مامورلرك مملکتله هیچ علاقه‌دار اولمامش بولنملری و کندی منفعتلرینی تامینی دوشونه‌رك اهالی و مملکتك سعادته‌چالیشمه‌مش اولملریدر.

روس اداره‌سنه کچمکله برابر فقرا صنفی یه بك و اشرافك تحکم و اسارتی آلتنده ایکله‌مشدر.

١٩١٤ سنه‌سنه قدر روس اداره‌سنده قالان آجارستان حرب عمومی اثناسنده ١٩١٧ — ١٩١٨ تاریخنده بر آره‌لق تورك اداره‌سنه کچمش ١٩١٩ نهایته دوغری انکلیزلر کلمش و تورکلری چکیلمکه مجبور ایتمشلردر. انکلیزلر قیزیل انقلاب اردوسنك قوت و مهاجمتی و اهالینك شورا اصول اداره‌سنه قارشی کوسترمش اولدقلری مربوطیت و صمیمیت قارشوسنده منهزما و هر شیلرینی صاتمق صورتیله چکیلمکه مجبور قالمشلر. اوندن صوکرا آجارستان کورجستانك اداره‌سنه کچمش و بر سنه قدر منشویك اداره‌سی آلتنده ایکله‌مشدر. ١٩٢١ سنه‌سی ١٨ مارتنده منشویقلرده مقهورا چکلدکدن صوکره شورا اداره‌سی تاسس ایتمش و نیسان آیی ظرفنده کورجستان رسماً آجارستانك مختاریته دائر بر بیاننامه نشر ایلمشدر.

بو آره‌لق آجارستان مجلسی تامیله بر ایکی مجلس تشکل ایتمش ایسه‌ده بونلرن فقرا صنفنك منافعنی مدافعه‌دن زیاده بکلکی حمایه ایتمشلردر.

٧ تشرین ثانی‌ده باطومده انعقاد ایدن فقرا قومیته‌لری برنجی قورولتایی ١١ تشرین ثانیده ویردیکی بر قرار ایله بو قره مجلسی یقمش و قره‌زی مجلس تشکیل ایلمش اولوب بالاخره ١٤ کانون ثانی ١٩٢٢ تاریخنده تشکل ایدن مرکزی اجرائیه قومیته‌سی اداره‌یی‌النه آلمش و شورالریله اداره اولنمقده بولنمشدر.

آجارستان و آجارالیلر

احوال جغرافیه، طبیعیه، زراعیه، عادات، واقلیم

آجارستان شمالاً غوری، شرقاً آخسخه وچاواشی، غرباً قره‌دکز و جنوباً طربزون ولایتی ایله محدود اولوب شمالنده بولنان بوکسك داغلر شمال روزکارینه قارشی بومملکتی محافظه ایدر.

اورمانلرك چوقلغی حسبیله هوادائما یاغمورلیدر، بودائمی یاغمورلر و مختلف صولر ایی محصول آلنمسنه یاردیم ایدر.

باشلیجه نهرلری چوروق صویی، آجارا صویی، سخالی، بوتسقووی، شاوشوری و الخدر عمومیت اعتباریله مصرا کیلرسه‌ده اقلیمك ایی و مساعد اولمسی حسبیله لیمون، پورتقال، ماندالینا، چای کبی محصولات بولجه یتیشر.

اورمانلرك چوقلغی حسبیله تخته‌ده بولدر.

آجارالیلر عمومیتله رنجبرلکله وحیوان بسله‌مکله کچینیرلر. اکثریت عظیمه مسلماندر. بونکله برابر خرستیانلره قارشی محبت وصمیمیت بسلرلر. اسکی دورارده بوتون حکومتلرك تضییق وجبرلرینه رغماً عادات وعنعناتی محافظه ایلمش بولنان آجارالیلر اکثریتله کورجی‌جه قونوشورلر فقط نور کجه دخی ییلیرلر.

آجارا اهالیسی ایشه محبتلری وفوق العاده جسارت وشجاعتلری ایله تاریخده نام قزانمشلردر، سلاحی سورلر وایی نشانجیدرلر. عمومیتله آجارستانده یشیل چایرلر، شلاله‌لر، لطیف و روحنواز و غایت کوزل منظره‌لره چوق تصادف اولونور.

آجارستانك احتوا ایتدیکی اراضی عالمشمول برقیمت طبیعیه و صحیه‌یه مالکدر.

یشیل، زمردین طاغ و اورمانلرینی کورنلر. لذیذ ولطیف صولرینی ایچنلر، روحنواز فرحفزا مواقع صیفیه‌لرینك صاف وجید هوالرینی تنفس ایدنلر بوحقیقتی تصدیقدن ذره قدر تردد ایتمزلر.

باخصوص آجارستانك مرکز حکومتی اولان باطوم شهرندن باشلایه‌رق قوبولته (چوروك صو) ه قدر اولان ساحل بحر بسنك جاملقلری آره‌سنده بسیط و فقط متنوع بر اصول معماریله انشا ایدلمش داچالرینك دلربا منظره‌سی انسانه بشقه برروح، بشقه بر ذوق و نشئه ویرمکده‌در. دینله بیلر که طبیعت بدایع نقطهٔ نظرندن آجارستانه لطف و احساتی اسیر کمه‌مشدر.

دیدی آجارا، کدا، ساغوره‌تی، خولا غایت خوش منظره‌لی قصبه‌لردر. عینی زمانده غایت کوزهل برقصبه اولان چوروك صو (قوبوله‌ت) رایونی برازصیجاق براقلیه

مالکدر. اهالینك مصر زراعتی ایله مشغول اولمغری حسبیله اصل ید کلری مصراتمکی‌در.

باطوم جوارنده قیمتدار برچوق نباتات یتیشیر و ایکی ساعت مسافه‌ده مشهور برنباتات باغچه‌سی‌واردر.

بوتون مارای قفقاسك مهم برقیوسی و ایشلك بویوك برتجارت لیمانی اولان باطوم شهری اقلیم اعتباریله اولدقجه ایدر. یازین براز حرارت فضله‌اولورسه‌ده صیفیه‌لری دلربادر.

کوزل بربولواری، آیریجه برنباتات بغجه‌سی موجود اولمقله‌برابر بویوك مبانی واردر. شهرجوارینك میوه‌سی غایت بولدر. شهرده برچوق اعمالاتخانه‌لر و شهری‌تماماً تویر ایدن الکتریق فابریقه‌لری واردر. باطوم لیمانی انشاآت وصنعت اعتباریله دونیانك ایی لیمانلرندن بریدر. الکسرت هوالرده برچوق واپورلر امنیتله دوره‌یلرلر.

شهرك سوقاقلری پاکت و چاقیل‌طاشلریله دوشنمش اولوب بالخاصه سوك زمانلرده انترناسیونال جاده‌سی توسیع ایدلمش اولان مارینسکی جاده‌سی برخط مستقیم اوزرنده ایکی طرفی خورما آغاجلریله سوسلنمشدر.

اولدقجه منتظم تیاترولری، سینه‌مالری و مختلف قلوبلری، مکمل اوتللری‌ایله باطوم تمام معناسیله برآوروپا شهرینه مشابه بهدر.

آذربایجان، ارمنستان، و کورجستان فه‌دراتیف شوراجمهوریتلرینه و حتی‌ایرانه کیدن بالعموم اشیا باطوم طریقیله سوق اولونور.

شهرده بالعموم دولتلرك سیاسی وتجاری ممثللری‌واردر و هرملتدن اهالی‌موجودر.

بوکون مختاریتله بختیار و مسعود یشایان آجلرالیر کورجستان شوراجمهوری‌نك مظاهرت و معاونتیله باقین برآتیده ترقی و تعالی طریقنده بویوك آدیملر آتمغه چالیشمقده‌درلر.

آجارستان سوسیالیست شورا جمهورتی

مرکزی اجرائیه قومیته ی

مرکزی اجرائیه قومیته‌سی رئیس
ی. تحسین خمیشاشویلی

مرکزی اجرائیه قومیته‌سی رئیسی معاونی
ی. تسکیس چکتی

۱٤ کانون ثانی جمعه ایرتسی کونی صوکنجی اجتماعنی بیان آجارستان عمله و کویلی‌قزیل اردوسی بحریه‌لیلر عموم شورالری طرفندن انتخاب ایدیلن مرکزی اجرائیه قومیته‌سی اعضالری :

۰تحسین خمیشاشویلی	سلیمان دیاسامیدزه
۰ تسکیس چکتی	یه‌سه‌تسکی
رامیشویلی	سلیمان لورد کیپانیدزه
۰ عبدالله قوقو	حسین غوغیدیدزه
مارشاق	کمال نوغایه‌لی
ذکریا لورد کیپایدزه	عثمان مونقوبیلی
چوپرینی	علی بولقوادزه
به‌لوف	حسن بریدزه
جرودسکی	جمال پاغاوا
تاوبه‌ریدزه	سلیمان بابرامیدزه
ویقتور سیخارولیدزه	۰حسن جیجه‌وادزه
بلومزاق	رضا تاوکه‌ریدزه
خوچولاشویلی	تودریا
۰رجب‌نیژه‌رادزه	اوبلسون
ذکریا لورد کیپانیدزه	مه‌لادزه

اخطار : یلدیز اشارتلی یولداشلر دیوان ریاست اعضالغنه سچلمشلردر .
دیکر اعضالر هنوز تعین ایتمه‌مشدر .

«باطوم»ك تاريخى

باطوم اسمى ايلك دفعه اولەرق روما محررلرندن «پلين»ك اثرنده كوزه چارپيور. بعدالميلاد ٢٣ـ٧٩ سنه‌سنده‌يازديغى اثرنده (پلين» بو حوالينك نهرلرينى تعداد ايدركن (باطيس) اسمنده بر نهر ذكر ايديور.

بو محررلردن‌صوكره ديكر برمحرر (آرريەن فلاويوس)ك (ميلاددن٨٠ـ١٦٠سنه صوكره) يازديغى (پەريپلوس ئه كو ئينوس) نام مشهور اثرده شو سطرلر كوزه چارپيور:

«(آپسامس) نهرندن صوكره بز. (آقامپسيس) نهرينى كچدك. بو نهر (آپسامس)نهرندن ١٥ ستاد (١ ستاد ١٢٥ آديمدر) اوزاقده‌در. (باطيس) نهرى ايسه (آقابسيس) نهرندن ٧٥ ستاد اوته‌ده در.»

(فلاديوس طرفندن بحث ايديلن آقامبسيس نهرى چوروخ صوى وباطيس نهرى‌ده‌بارسجانه ايرماغندن صوكره‌كلن صقولق اوبه صويدر.)

محررلرك هيچ بريسى بو اسملره يقين بر شهر وياقصبه‌ذكر ايتميورلر، بوده كوستريور كه اوزمان شهرموجود دكلمش ويا موجودايسه‌ده اورادن كچمه مشلردر.

فقط دها صوكرەلرى يازفى محاربەلرى زمانده باطيس نهرينك‌مدخلى روماليلرك تجار و حرب كمبلرينه بر ملجأ اولەرق قوللانيلموردى. شو حالده بوده اثبات ايديور كه‌او موقعده، يعنى‌باطيس نهرينك مدخلنده كميلر ايچون تجارت محلى اولەرق قوللانيلان قصبه كبى برشهر موجود ايمش.

١٤٦١ سنه‌سنده طربزونك ضبطندن مقدم‌باطوم، باطيس نهرينك اسميله‌مسمى كوچك بر قصبه اولديغى حالده بتون بو حوالى بو قصبه ايله برابر كورجيلرك النه كچدكدن صوكره باطوم تسميه ايدلمش وصوكره‌ده باطوم نامنى آلمشدر كه بو كونه قدر او صورتله قوللانلمقده‌در.

صقولقوبه صوبى شبهه‌سز باطيس ايرماغيدر. چونكه بو صويك منصبنده‌اسكى پارەلرك، بنا تمللرينك، اسكى دستيلرك بولنمسى‌ده بونى اثبات ايديور.

(باطوم‌حواليسنده بولنان اختياراسكى آدملر قريم محاربەسندن اول صقولقوبه صوينك طاشديغنى تارلالرك آلت اوست اولديغنى واورالرده اسكى ياپيلرك تمل ودبرك كبى مرمردن بقايالرى كورلديكنى حكايه ايتمكده‌درلر.)

شو حالده‌بو كونكى باطومك اسكى تملى اولان باطيس قصبه‌سى‌اول امرده‌بو ايرماغك منصبنده تأسيس ايدلمش صوكره دها جنوبه نقل اولنمشدر.

بوندن يتمش سنه قدر مقدم بو كون باطومك كمرك بولنان محلنده بر قاچ كميجى قلبه‌سى موجود ايمش. اقامتكاهى تاماره‌ده اولان‌و آخسخه پاشاسنك وكيلى بولنان صفر بك نامنده كى ذات بتون كميلرك ليمانك دها جنوبنه، بو كميجى كلبه‌لرينك بولندقلرى محله كلوب دور-دقلرينى كورەرك دائره‌سنى دها جنوبه كنيرمكه قرار ويرمش واحمديه‌جامعنى تأسيس ايلمش وبوندن صوكره اهالى‌ده هجرت ايدرك كلوب‌جامعك اطرافنده‌يرلشمكه‌باشلامشلردر.

[شمدى بو جامع موجود دكلدر، فقط كچن عصرك ايكنجى سنه‌سنده ريخته‌ر فابريقه‌سنك اليوم بولنديغى محل جوارنده تمللرى مشاهده اولنمشدر.]

روما ایمپراطورلغنك انحطاطندن صوکرا باطیس قصبه‌سی جواری ایله برابر بیزانس ایمپراطورلغنه عائد اولان (طربزون) ه الحاق اولنمش. بیزانس حکومتی انه کچن روما طوبراقلرنده شهر وقصبه‌لری مدافعه ایچون قلعه‌لر انشاسنه باشلامش وباطیس‌قصبه‌سی جوارنده پترا قلعه‌سنی انشا ایلمشدر.

بر مدت صوکره باطیس و جواری عجملرله بیزانسلر آراسنده سرب موقعی اولمش، عجملرك مغلوبیتی اوزرینه پتراقلعه‌سی وباطیس قصبه‌سی بیزانسلیلر النده قالمش و بو (ایراقلی) زمانه قدر دوام ایتمشدر.

(ایراقلی) ٦٢٣ سنه‌سنده عجملرله تکرار محاربه‌یه کیریشمش شماله دوغری کیتمك‌اوزره طربزوندن چیقه‌رق کورجستانه کچمش و کرك تبعه‌لرینی کرکسه (فیزیس ـ پوتی) نهری ایله آزاق دکزی آراسنده یشایان خرستیان متفقلر بنی طوپلایه‌رق ایلروله‌مشدر.

بوندن صوکره عربلرك مهاجرتی باش کوسترمش، لازستان حوالیسی والیسنك ایمپراطور (له‌اوتی) دن ممنون اولمه‌سی حسیله مملکتی عربلر النه کچیرمکه ممانعت ایتمه‌مش وعربلر بو حوالیی تخریب ایلد کدن صوکره عجمستانه عودت ایلمشلردر.

بوندن صوکره اون برنجی عصره قدر باطیس قصبه‌سی و جواری بر حکومت اللدن دیکرینه کچمش بعضاً آبخزلیلر، بعضاً بیزانسلیلر و بر قاچ دفعه‌ده کورجیلر بورالره صاحب اولمشلردر.

بر چوق مؤرخلرك ویردکلری معلومات باقیله‌جق اولورسه آردانوش‌ده بولنان کورجی پرنسی (بیوك داوید) چوروخ وادیسنی و مورغولی جوارینی بیزانسلیلردن ضبط و استیلا ایلمشدر.

اون ایکنجی عصر نهایتنده (فیسیس) پوتی قصبه‌سنه بیزانس ایمپراطورلرندن برنجی آندرونیقانك (١١٨٣ ـ ١١٨٥) طورونلری اولان داوید وآلکسی نامنده ایکی کنج قردش، ایمپراطور آیساق آنکه‌لوسك تعقیباتندن قاچه‌رق کلوب التجا ایلمشلر.

بونلرك حامیه‌سی اولان پرنسس فامار ایمپراطوراندرونیقونك قزی، اهالینك بیزانس‌ایمپراطورینه قارشی بسلدکلری حسیاتدن استفاده ایده‌رك النده بولنان‌چوق مقداردە پاره ایله غوری اهالیسندن و پوطی یونانلیلرندن مرکب‌اردولر تشکیل، طربزونی‌استیلا، بورالری بیزانس ایمپراطورلغندن مستقل آیری بر ایالت اوله‌رق اعلان ایلمش و اوآرالق ٢٢ باشنده بولنان آلکسی یکی طربزون ایمپراطور لغنك باشنه کچمشدر.

بر قاچ سنه صوکره بو حوالیه مونغوللرك مهاجرتی باش کوسترمش اولمسی حسیله باطیس قصبه‌سی‌ده دیکر بر چوق قصبه‌لرله برابرطربزون ایمپرا طورلغندن آیرلمش ایسه‌ده ١٣٧٠ سنه سنده تکرار طربزون ایمپراطورلغنك النه کچمشدر.

اوچنجی آلکسی‌نك قزی آتانك آبخازیا ایمپراطوری باغرات ایله ازدواجی اوزرینه‌باغرات اوچنجی آلکسی ایله بر اتفاق عقد ایلمش و کندیسنه‌تابع بتون ایالتلری لزومی حالنده طربزون ایمپراطورینه معاونت ایتمکه مجبور براقمشدر.

(تاریخلرك ویردکلری معلوماته باقیله‌جق اولورسه باطیس قصبه‌سی بو آره‌لق جانبلره منفا مقامنده قوللانیلمقده ایمش)

اون آلتی سنه صوکره ١٣٨٤ تاریخنده مشهور تیمورلنك کورجستانی‌ضبط و استیلا ایلمش

و بیزانس ایمپراطوری باغراتیونی، زوجه‌سی آتابی و ارغللری داودی اسیر ایتمش بتون مملکتی بلاضبطنه کچیرمش و آسیای صغرایی استیلایه کیتمشدر. بنابرین باطیس قصبه‌سی‌ده مونغولرك الله کچمش، فقط صوکره ١٤٦١ ده طرپزون ایمپراطورلغنك عثمانلی پادشاهی ایکنجی محمد طرفندن ضبطی اوزرینه پرنس غوریه‌لی‌نك اداره‌سنه کچمشدر.

ژورژ غوریه‌لی‌نك خلفی قاخابر واردانیدزه ١٤٨٣ ده چوروق صویی ایله باطیس قصبه‌سی و صویی آره‌سنده کی حوالیی ایمه‌ره‌تی قراللغندن آیری و مستقل اوله‌رق اعلان ایلمشدر.

١٥٠٩ تاریخنه قدر باطیس، قاخابرك خلفلری اداره‌سنده قالمش فقط اوزماندن صوکره بتون کورجستان و قولخید جنوبنی ضبط و استیلایدن تورکلرك اداره‌سنه کچمش ایسه‌ده آجارستان مستقل اوله‌رق قالمشدر.

بوندن بشقه کورجستان ایمپراطوری ایمه‌ره‌تی‌قرالی و روستوم غوریه‌لی تورکلردن کندی استقلالارینی کیریبه آله‌یلمشلرسه‌ده برقاچ زمان صوکره ١٥٣٥ تاریخنده تورکلر یکیدن بتون اوحوالیی و آجارستانی ضبط ایلمشلردر.

١٥٤٧ سنه‌سنده تورکلر باطیس‌دن چوق‌اوزاق برمسافه‌ده اولمیان کونیه قلعه‌سنی انشا ایلمشلردر. غوریه‌لی‌نك باطیس حوالیسنی استرداد ایچون واقع اولان تشبثی عدم موفقیتله نتیجه‌لنمشدی. تورك‌اردوسی اوچنجی غوریه‌لی‌یی ایمه‌ره‌تی طرفلرینه دوغری رجعته‌مجبور براقمش و غوریه‌لی بك فنا شرائط تحتنده برصلح امضالامشدی.

اوزماندنصکره تورکلر دقتلرینی آرتدیرمشلر وباطوم حوالیسنده محافظ قطعاتی براقمشلردی. عینی زمانده کورجستاندن نفی ایدلمش اولان قرال تیمورآز باطومده اقامت ایدیوردی. باطوم پاشاسنك دلالتیله تیمورآز تورك سلطاتدن یاردیم ایسته‌مش وتکرار تختنی تاجنی الله آلمغه تشبث ایتمشدی.

سلطان بونك آرزوسنی برینه کتیرمکی قبول ایله‌مش ودها تمام ترتیبات یتمه‌دن کندیسی کونیه قلعه‌سی قوماندانلغنه تعیین ایدیلمش اولوب عینی زمانده آخسخه‌لی غوریه‌لی عطا بکك اراضیسی سلطان طرفندن کندیسنه هدیه اولونمشدی.

غوریه‌لی بو تجاوزه تحمل ایده‌میه‌رك تیمورازی یاقالامق ایسته‌مش ایسه‌ده بو صوکنجی استانبوله قاچمش اورادن عسکرسز کونیه قلعه‌سنه کلمش و صوکرا ١٦٢٢ ده روسیه‌یه کچمشدر.

او آرالق باطوم آخسخه پاشاسنك النده بولونیوردی. ١٦٤٥ سنه‌سنده تورك پادشاهی سلطان ابراهیم زماننده ایمه‌ره‌تی قرالی تورك تحکمنه قارشی قیام ایتمش، غوری وباطوم حوالیسنده مصامه‌لره باشلامش ایسه‌ده نهایتده بر چوق وبر کیلر ویرمك واسکی‌نظاملری‌قبول ایلمك‌مجبوریتنده قالمشدی. وبر کیلرك منتظماً ویریلمه‌مکده اولماسی وغوری ایله ایمه‌ره‌تی پرنسلرینك عصیانلری حسیله ١٦٩٤ ده سلطان اوچنجی‌احمدطرفندن‌صدر اعظمی حسن پاشا کوندرلمش وحسن پاشاعصیان ایده‌نلری تکیل‌ایتمش وبریسی باطومده، دیکری‌ده کوتایس جوارنده بغدادجقده اولمق اوزره ایکی قلعه‌انشاایله‌مشدر.

١٧٦٨ ده سلطان اوچنجی مصطفی زماننده روسیه ـ تورکیه آراسنده حرب اعلان ایدلمش وایمه‌ره‌تی، غوری... الخ پرنسلرینك یاردیمیله روس اوردوسی تورك حدودی اوزه‌رینه ایلروله‌مش و باطومه یاقلاشمش ایسه‌ده او آرالق عقد ایدیلن کوچوك قاینارجه معاهده‌سی ایله

حرب دورمش بر طرفدن پرنسلر ویر کودن قورتولمشلر ودیکر طرفدن حرب اثاسنده تورکلردن آلنان ولایتلری روسلر ، ترك ایله‌مشلردر.

صوکرا ینه تورکیا ایله روسیه آراسنده ۱۸۰۸ ، ۱۸۲۸ و ۱۸۵٤ سنه‌لرنده‌وقوعه کلن حربلرده تورکلر دائما باطومك‌مدافعه ومحافظه‌سی ایچون برلی اهالیدن قطعات بولوندیرمق مجبوریتنده قالمشلردر.

قریم محاربه‌سی زمانده تورکلرطرفندن باطومده‌قرتلی برعسکری قطعه بولندیرلمش واوه آره‌لق باطوم قلعه‌لری انشا ایدلمشدر.

۱۸٦٦ دن اعتباراً باطومه آبخازلیلر کلوب برلشمکه باشلامشلر و بونلره تورك‌حکومتی‌برچوق اراضی ویرمشدر. فقط باطومك روسلر طرفدن آلنمسی اوزرینه آبخاز اهالی شهری‌ترکه باشلامشلردر.

عینی‌زمانده کچن عصرك اورته‌لرنده (۱۸۵۰) سنه‌سنده باطومه آنادولی‌رومللری مهاجرت ایتمشلردر.

تورکلرك اداره‌سی زمانده اداره‌باشالرك اولمقله برابر حکم و نفوذ بك و آغالرك النده بولنیوردی. بوتحکم یالکز باطومده دکل آجارستانك هرطرفنده واردی و بونلر اهالی‌یی ازییورلردی.

۱۸۷۸ سنه‌سنده برلین معاهده سیله‌سربست تجارت لیمانی اولەرق طانیلان باطوم ۱۸۸٦ ده روسیه طرفندن تمامیله‌قبا دلمشدی.

روسیه اداره‌سنه قارشی آجارستان‌اهالیسی بوتون قوتلریله مقاومت ایلمشلرو برسنه‌مدت قارشو دورمشلردر.

حرب عمومی اثاسنده تورکلر باطومه باقلاشمشلر ایسه‌ده روس اردولرینك‌تعرضه کچمسیله آنادولی‌نك اورته‌لرینه قدر رجعت مجبوریتنده قالمشلردی.

روسیه‌ده وجوده کلن انقلابدن‌وروسیه عمله و کویلوسنك آرتق حرب آرزو ایتمه‌مسندن دولایی تکرار تعرضه کچن تورکلر غایت قولایلقله ایلروله‌مش و باطومی‌ده استیلاایتمشلر سه‌ده بالاخره آنادولیده وجوده کلن یکی‌بویوك ملت مجلسی حکومتی ایله شورالر روسیه‌سی آره‌سنده عقدایدیلن ائتلاف اوزرینه‌تکرار تخلیه ایلمشلردر.

محاربه‌دن صوکره غربك ایمپریالیست دولتلری‌ده باطومه عسکر چیقارمشلر و حتی دها ایلرویه‌ده کیتمك‌ارزو ایلمشلر سه‌ده نهایت تخلیه‌ایلمك مجبوریتنده قالمشلردر.

روسیه‌ده ۱۹۱۷ سنه‌سنده وجوده کلن انقلاب‌حسبیله وتون ملتلرك حقی‌طانلمش بولنمسنه‌مبنی قفقاس جمهوریتلری استقلاللرینی الده‌ایلمشلردی. بومیانده کورجستانده‌ده شورا اداره‌سی تشکل ایلدکدن صوکره ۱۹۲۱ سنه‌سی حزیرانك۳نجی کونی آجارستان‌ده مختاریتنی الده‌ایلمش بنابرین باطوم شهری‌ده اوزماندن‌اعتباراً آجارستان مختاریتی سوسیالیست جمهوریتك‌مرکز حکومتی اولەرق طانمشدر.

ایشته باطومك اوفق برتاریخچه‌سی!

آجارستان فقرا

رنجبر اهالیسی وکیللری

برنجی قونغره‌سی

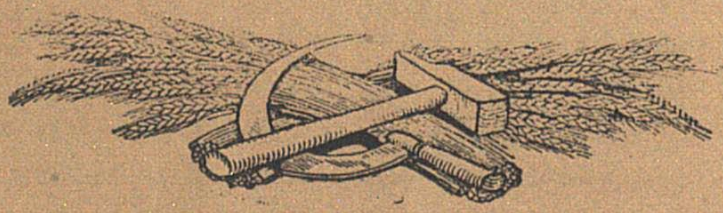

آجارستان فقرای کاسبه‌سنك برنجی قورولتایی

رسم کشاد

جهان انقلاب مسعودینك سنهٔ دوریه‌سی ۷ تشرین ثانی ۱۹۲۱ بازار ایرتسی کونی باطومده شمایفسکی تیاترو سنده‌سوسیالیست عمله و کویلی مختار آجارستانك مختلف کویلرندن، تملرندن و منطقه‌لرندن کوندریلن مرخصلرك اجتماعیله برنجی قورولتای رسم کشادی اجرا قلنمشدر.

ترتیبات و تزینات

تیاترو بناسی حقیقی بر قورولتای ایچون لازم اولان ترتیبات ایله حاضرلانمش و درت اطرافده یازیلمش ایری یازیلی شعارلرله سوسلنمش ایدی. الك زیاده کوزه چارپان شعارلردن بریسی: طوبراقده کیم چالیشیرسه، طوبراق آنلكدر شعاری اولدیغی کبی ، بشاسون شرقك مظلوملرینی قورتاران روسیه سوسیالیست شورالرجمهوریتی، بشاسون آجارستانه مختاریت ویرن کورجستان شورا جمهوریتی، بشاسون آجارستان فقرای کاسبه‌سی) یازیلی بایراقلر قورولتای بناسنی سوسله‌ین تزیناتدن ایدیلر.

اجتماع

ساعت دها بش بچق اولمامش ایدی که قورولتای بناسنك قپوسنك‌او کی دولمش، هر کس آجارستان فقرا خلقنك بو بیوك مجلسنده بو عالی قورولتایده بولنمق استیوردی.

ساعت آلتی‌یه دوغری کرك فقرای کاسبه وکیللری، کرکسه صورت مخصوصه‌ده رسم کشاددده حاضر بولنمق اوزره دعوت اولنان مسافرلر کلمکه باشلامشلردی ساعت التی بچقده فقرا قومیته‌سی طرفندن مختار آجارستانك عمله و کویلی وکیللری سلاملانمش و متعاقباً هر کس آیاغه قالقه‌رق انترناسیونالی حرمتله دیکله‌مش بو صورتله رسم کشاده باشلانمشدر.

سوز سویلیانلر

ایلك سوزی سابق باطوم ره‌فقومی نامنه یولداش غامباروف آلمش فقرای کاسبه مرخصلرینی سلاملامش و آجارانك کچن مظلم حیاتدن بو کونکی وضعیت اجتماعیه و اقتصادیه‌لرندن بحث ایدرك پرولەتاریا صنفنك حقی حقنده اوزون اوزادیه ایراد اکلام ایلیه‌رك بشاسون فقرا آجارستان خلقی صیحه‌لریله حرارتلی بر صورتده سوزینه نهایت ویره‌رك چکلدکدن صو کره حاضرون آیاقده اوله‌رق تکرار انترناسیونال مارشنی سلاملامشلردر.

قورولتای هیئتی و ریاستی

بوندن صو کره قورولتای ایچون رئیس، بر هیئت و بر کاتب تعیینی مسئله‌ری موقع مذاکره‌یه تونیله‌رق اکثریت آرا ایله باطوم معارف قومیسری ی. حسن تحسین خمیشیاشویلی ریاسته، شریف عبدی بای، ذکریا لورد کیپانیدزه، عثمان موزغویلی دیوان ریاست اعضا-لقلرینه تعیین اولنمشلردر.

رئیسك نطقی

ریاسته تعیین اولنان معارف قومیسری ی. تحسین خمیشیاشویلی سوزه باشلایه‌رق:

ارقداشلر: سزلر، آجارستان عمله و کویلی فقرا خلقنك مرخصلری اوزرلرکزه بیوك

بر وظیفه آلمش اولیورسکز. بزی بورایه انتخاب ایتمکله یزده بر آغیر وظیفه‌یی یوکلتمش اولیورسکز. بز هر حالده سزلرك بو خصوصده صوك دقیقه‌یه قدر معاونتکزه مظهر اوله‌جغمزه امینز. و بو تعیندن دولایی ارقداشلر نامنه تشکر ایدرك قورولتایك دوامی مدتنجه یاردمکزه انتظار ایلرز.

قورولتای حقنده ایلك دفعه اوله‌رق سوز سویلر ایکن وظیفه و مسئولیتمزك پك بیوك اولدیغنی سزه ایضاح املمشدیم.

سزلر آجارستان تاریخنده ایلك دفعه اوله‌رق آیاغه قالقه‌رق حقلریکزی اعلان ایدیورسکز. بوراده آجارستان فقرای کاسبه‌سنك حقوقنی تعین و اونلری حیاته حقیقی حیاته کچرمك ایچون هر درلو تدابیر و مقرراتی اتخاذ ایده‌جکز فقط بوندن بر سؤال میدانه چیقیور. عجبا بو اهالینك حقوقی اولیجه یوقمی ایدی؟

ارقداشلر!

مرکزی اجرائیه قومیته‌سی رئیسی ی. تحسین خمیشیاشویلی

هیکز بیلیورسکز که آجارستان کرك قومشو ملتلری و کرکسه دنیا ملتلرینك امپریالیست صنفلری طرفندن ظالمانه بر صورتده اکسپلواته ایدلمشدر. باطومده‌تمرکز ایدن بورژوازی صنفی فقرا اهالی ایله اوغراشمش، کلوب کچن امپریالیست و قاپیتالیست حکومتلر و اداره‌لر آجارستان فقرا اهالیسنی اسیر ایتمکه چالشمشلردی. هیکز بیلیورسکز که اولرکز اوکسده برر قاریش طوپراغه قارتوفل و مصر اکر. باطومدن، باطومك مؤسسات صناعیه و اجتماعیه‌سندن استفاده ایده‌مزدکز. الده ایتدیککز بر مقدار باغی شهره کتیرر بونی صاتار و صاتدیغکز جزئی بر مقدار پاره‌یی باصمه و سائره‌یه ویره‌رك دونر کیدردکز باطومك تیاترولرندن، مکتبلرندن، سینه‌مالرندن قطعیاً استفاده ایده‌مزدکز. حتی بولوار یله سزه قپالی ایدی. بویله دکلمی؟

﴿ دوغری، دوغری ﴾

کرك روسیه‌نك سابق امپریالیست اداره‌سی و کرکسه اوندن صوکره کلن مختلف امپریالیست و ناسیونالیست اداره‌لر آجارستانك فقرا خلقنی روحا، علما و فکرا یوکسلتمك ایچون چالشه‌مشلر، بالعکس دوشورمشلردر. بیلیورسکز که اهالی بر شیئ قارشدیرلمه‌مش هپ بکلر، آغالر اوکه دوشمشلر فقرای اهالی‌یه حیاتدن، حقوقدن نصیب براقمه‌مشلردر.

حکومتده ایشی اولانلر آنجق بکك آغانك اتکنه یاپیشه‌رق حکومتله تماس ایده‌بیلیرلردی.

آرقداشلر. بو زمانه قدر کلوب کچن حکومتلر سزك کبی فقرای کاسبه‌نك قاتی‌امن حکومتلردی.

کورولیور که آجارستان فقرا خلقی هر صورتله دوچار ظلم اولمشدر. شمدی‌یه قدر کندی حقنی، کندی سربستیسنی الده ایده‌مین اهالی شمدی بو فرصته مالکدر. اشته سزلر

بوراده قورولتایك دوامی مدتنجه آجارستان فقرا اهالیسنك دردلرینه چاره آرایه‌جق واونلرك منفعتلری ایچون یاپلمسی لازم کلن شیلری قونوشه‌جق‌وقرارلاشدیره‌جقسکز، شونی‌ده سویلمك استرم که کرك روسیه‌ده کرکسه جهانده فقرای کاسبه انقلابنك بیوك بر کونی کبی مسعود بر کونه تصادف ایدن قورولتایك رسم کشادینی سعادت آتیه‌مز نامنه بر فال خیر عدایدیورم انشاالله بو کونك فیوضاتدن استفاده ایدرز اونوتمایکز که: بزلر بو انقلاب اداره‌لرنده دائما اهالینك منافعنی دوشوندیکمزی اثبات ایتملی‌یز. بز مختار آجارستانك فقرا عمله و کویلی مرخصلری باطومك عمله صنفنه آجارستانك کویلی و رنجبر خلقنی ربط وبوصورتله هر حقه مالك بر شورا جمهوریتی تشکیلی ارزوسنده‌یز اویله برشورا جمهوریتی که: آجارستان فقرا اهالیسیله باطوم عمله اهالیسنك متفق‌برشوراسی؛ یاشاسون استخلاص تاریخی اوله‌رق طانیله‌جق اولان ۷ تشرین ثانی تاریخی.

ارقداشلر ! بو کون تکمیل دنیایه حریت ویرمکه چالیشان وشرق ملتلرینك فورتارلما سنده بیوك خدمتلر ایتمش شخصلر وار. بو اجتماع عمومیمزه اونلردن فخری رئیسلر انتخابی تکلیف ایدییورم .

(موافق سسلری)

دنیا انقلابنك داهیلری اولان بولداش(له‌نین) ایله بولداش (زینوویه‌ف) وبولداش (مه‌دیوانی)نك ریاست فخریه‌یه تعیینلرینی تکلیف ایدییورم .

(یاشاسونلر سسلری)

رئیس. کوریورمکه: اکثریتله قبول ایتدیکز

(آلقشلر)

بو آرالق انترناسیونال چالنمش وهر کس آیاقده حرمتله دیکله‌مشلردر .

رئیسك نطقندن صو کرا کندیسنه سوز ویریلن اسماعیل قدیر بولداش سوزه باشلامشدر.

اسماعیل قدیر بولداش نه دیدی:

بولداشلر !

آجارستان فقرا خلقنك برنجی قورولتایینی تبریك ایدییورم.

بوراده کورمش اولدیغکز بو کبی بویوك بنالره شیمدی‌یه قدر سزك کبی کویلولر هیچ کیرمه‌مشلردی. سزلری بوراده کورمکله بزلر کندیمزی بختیار عد ایدییورز.

بو کونکی قورولتای تاریخی بر مجلسدر اونك قیمتنی برقات دها آرتدیران پر مسئله‌ده درت بیللق انقلابك سنهٔ دوریه‌سنه تصادف ایلمشدر. کندیکزی قورتاره‌الیسکز. ایی بیلورسکز- که یاقین زماندہ کندیکزی قورتاردیکز. دردلریکزی دو کوکز وچاره‌لرینی آرایکز.

سزه قومشو اولان کویلولرك‌ده سلاملرینی سویله‌یه‌رك سوزومی بیتیریورم.

یاشاسون آجارا مختاریتی. یاشاسون آجارستانی خلاص ایده‌ن روسیه جمهوریتی!

(آلقیشلر) (انترناسیونال مارشی)

رئیس ــ آرقداشلر ! باطومده کی کنجلر تشکیلاتی نامنه بولداش بلینکی سوز سویله‌یه‌جکدر بولداش بلینکی آلقیشلرله کرسی‌یه چیقمشدر.

يولداش بلينكى نه‌ديور؟

يولداشلر !

سز، اسكى حكومتلرك نه ياپدقلرينى پك ايى بيليورسكز. بو كونك عمله و كويلى حكومتك ناصل سزه معامله ايتديكنى كوريورسكز.

روسيه‌نك پرولەتاريانسك هر ملته سربستى ومختاريت بخش ايتمك اك برنجى مقرراتندن.

ياشاسون آجارا فقرا خلقى ! ياشاسون دنيا عمله انقلابى !

﴿ ياشاسون صدالرى. آلقيشلر. اتر ناسيونال ﴾

رئيس ــ باطوم عسكرى قوميسرلكى نامنه يولداش (چيقەنت) ه سوز ويريورم

﴿ يولداش چيقەنت آلقيشلرله صحنه‌يه كلمشدر ﴾

يولداش چيقەنتى نه ديدى:

ى. چيقەنتى

يولداشلر !

سزى اولا سلاملار، وشونى‌ده سويله‌مك ايسترم كه بوتون‌دنيا پرولەتاريانسى بر كتله اولديغى كبى روس، كورجى و آجارا پرولەتاريانسى‌ده برابردرلر. سزلر آرتق حرسكز، بوندن صوكرا سزلر، كندى حكومتكزى، عمله و كويلى رنجبر اهاليدن بر حكومت تشكيل ايده‌جكسكز، آرتق بوندن صوكرا آجارا كويلوسى‌ده حيات مشتر كه‌ده بويوك آديملر آتماليدر.

ياشاسون آجارا فقرا خلقى، ياشاسون شرقك مظلوملرينى قورتاران روسيه شورالر جمهوريتى، ياشاسون آجارستانه مختاريت ويرەن كورجستان جمهوريتى،

﴿ مديد آلقيشلر، اتر ناسيونال ﴾

رئيس ــ آرقداشلر، باطوم عسكرى قوماندانى قزيل اوردودن يولداش له‌ميزووه سوز ويريورم.

يولداش له‌ميزوو مديد وسوره كلى آلقيشلرله صحنه‌يه چيقمشدر.

يولداش له‌ميزوو نه ديدى:

يولداشلر !

بزلر، وولغا نهرى بويندن آذربايجانه، كورجستانه ونهايت آجارستانه كلدك بورالرده عمله ورنجبر سرمايه وظلمك اسيرى ايديلر. بز اونلرى قورتاروب حريت وسربستى ويرمكه كلدك ايمپرياليزم وقاپيتاليزم زنجيرلرندن قورتارمغه كلدك. يوقسه بورادە روسيه‌نك حكمنى كچيرمكه كلمه‌دك.

كورجستاندن، آذربايجاندن، الحاصل بزم

عمله ورنجبر حکومتلری تشکیل ایتدیکمز هر یردن بزه مرخصلر کلیور . (قورتارك، ظلمدن، سرمایه‌نك تضیقندن، منشه‌ویکلردن، عکس انقلابجیلردن قورتارك) دییورلردی. کلدك، عکس انقلابجیلردن قورتاردق . مقصدمز بورالری کندی اشغالمزه آلمق دکل بورالری صاحب‌حتیقلری اولان خالص اهالی‌به، فقرای کاسبه‌یه ویرمك ایدی .

یشاسون دنیا فقرای کاسبه‌سی ، یشاسون آجارستان فقرا خلقی ، یشاسون جهان انقلابی .

(مدید وسوره‌کلی آلقیشلر ، انترناسیونال)

رئیس ــ ارقداشلر ، سوز روسیه شورالر جمهوریتی باطوم ممثلی یولداش غولسمانك‌در .

(یولداش غولسمان آلقیشلرله صحنه‌یه کلمشدر)

یولداش غولسمان نه دیدی،

یولداشلر !

سزلر، آجارستان فقرا عمله و کویلی رنجبر اهالیسنی سلاملامقله ممنونم .

شو کا امین اولکز که دمین یولداش له‌میزوفك دیمش اولدیغی کبی بز بورایه جهان پروله تاریاسنی ال اله ویرمك ایچون کلدك .

بورالری ظلمدن، قاپیتالیزمدن، امپریالیزمدن قورتاردیغمز کبی دها ایلرولره سرمایه الده اسیر ایله‌رق اکسپلواته ایدیلن یرلری‌ده قورتارمغه اوراده کی فقرای کاسبه یولداشلرمزی‌ده تخلیصه کیده‌جکز ، اونلریده قورتاره‌جغز .

یشاسون جهان انقلاب مسعودی ! یشاسون دنیا فقرای کاسبه‌سی.

(یشاسون سسلری، القیشلر، انترناسیونال)

رئیس ــ ارقداشلر ! سوز کورجستان‌قوممونیست فرقه‌سی باطوم تشکیلاتی مسلمان‌سه‌قسیه‌سی نامنه سوز سویلیه‌جك یولداشکدر .

(مسلمان سه‌قسیه‌سی نامنه‌سوز سویلمکه تعین ایدلمش اولان یولداش شوکت آی دمیر صحنه‌یه چیقمشدر)

یولداش آی دمیر نه دیدی

یولداشلر ! بن آجارا فقرا عمله و کویلی خلقنك مرخصلرینی مسلمان سه‌قسیه‌سی نامنه تبریك ایدییورم . بوراده مسلمان قوممونیستلری طرفدن وجوده کتیریلن مسلمان سه‌قسیه‌سنك وظیفه‌سی فقرا اهالیی شورا حیاتنه آلیشدیرمقدر . بیلیرسکز که آجارا خلقنی اسکی ظالم حکومتلر جاهل براقمشدر . فقط یشامق ایچون بیلکی لازمدر . مشهور عالملردن مارفس‌دیمشدر که‌بریرده عمله حکومتی‌قورمق استدیککز زمان ایکی شی یاپملی در : ارشاد، تشکیلات بیلیورسکز که روسیه قوممونیست فرقه‌سی وبتون دنیا قوممونیستلری دنیا کویلوسنی وعمله‌سنی بر آرایه‌طوپلامق ایچون چالیشیور بو حالده آجاراده بر تشکیلات اولمه‌مسی عیبدر .

شونی ایی بیلکز که سزلری ظلمدن اسارتدن قورتاران قوممونیستلکدر .

یشاسون قوممونیست فرقه‌سنك دلالیتله حقیقی وصاغلام حکومتی الله الاجق اولان آجارستان خلقی .

(آلقیشلر وانترناسیونال)

رئیس ــ صوك سوزی آجارا کنجلرندن بر آرقداشه ویریورم .

(ارقداش سیوازه کرسی‌یه کلمشدر .)

ارقداش سیوازه نه دیدی

ارقداش سیوازه مجلسی سلاملامش وعمو آجارا کنجلرینك فقرا خلق ایله برابر اولدیغنی‌و عموم قوتك فقرا خلق الده اولدیغنی سویله‌مشدر .

رئیس ــ ارقداشلر وقت کج اولدی . طبیعی بشقه‌لرینه‌ده سوز ویرمك لازم کلیر کج قاله‌جغز بو کون برنجی اجتماعی تعطیل ایدییورم . یارین ساعت ۱۲ده طوپلانه‌جغز . یالکز داغیلمه‌دن اول یولداش غامباروف نامکزه مساعده‌استدی ویریورم .

غامباروف یولداش کورجی لسانیله منشویکلرك یاپمش اولدیغی فنالقلردن بحث ایتمش و اوزون اوزادی‌یه ایراد نطق ایتدکدن صو کره قورولتایك وظیفه‌سنك اهمیتی سویله‌مش وبو وظیفه‌ده موفق اولملرینی تمنی ایدرك سوزینه نهایت ویرمش وبرنجی اجتماعه انترناسیونالی‌اياقده دیکله‌مك صورتیله نهایت ویرلمشدر .

ایکنجی اجتماع

۸ تشرین ثانی صالی ساعت ۱

رئیس ــ (زیلی چالار) ایکنجی‌اجتماعمزی رسماً کشاد ایدییورم . ارقداشلر ، آقشام بوراده فخری رئیسلری انتخاب ایتمشدکز اونلره‌چکیلن تلغرافنامه‌لری بر آزدن اوقویه‌جغز کورجستان قوممونیست فرقه‌سی مسلمان سه‌قسیمه‌سی طرفندن آجارستان فقرا اهالیسی و کیللرینه اوفق هدیه‌لر کوندریلیور وسزی تبریك ایله موفقیتکزی تمنی ایدییورلر .

﴿ آلقیشلر ﴾

شمدی ارقداشلر قورولتایده هانکی مسئله‌لر قنوشیله‌جق ایسه اونلری فقرا خلق قومیته‌سی حاضرلامشدر . شمدی‌اوقونه‌جقدر . سزکده علاوه ایده‌جککز شیلر وارسه سویلرسکز روزنامه‌یه ادخال ایدرز .

کاتب ــ (اوقور)

۱ ــ ماندات قومیسیونی تعیینی	۲ ــ مختاریت
۳ ــ آجلق	٤ ــ قوئوپراتیف
٥ ــ اراضی	٦ ــ صحیه
۷ ــ محکمه‌لر	۸ ــ نقلیات
۹ ــ وقف	۱۰ ــ معارف

۱۱ ــ انتخابات

رئیس ــ روزنامه‌یه بر شی علاوه ایده‌جکمیسکز بشقه بر شی سویلیه‌جککز وارمی ؟

سسلر ــ خیر کافیدر .

بر سس ــ اورمان مسئله‌سی یوقمی ؟

رئیس ــ اراضی‌مسأله‌سنه‌داخلدر . روزنامه‌یی عیناً قبول ایدنلر الرینی قالدیرسونلر . (الرقالقار)

اکثریتله قبول اولندی شمدی برنجی مادهیی مذاکره ایدهجکز .
ماندات قومیسیونك یولداش بلیغ بولهجق بر هیئتدن عثمان موزغوویلی بن سزك آره کزدن ده اوچ کشی سجلمسنی تکلیف ایدیورم .
کیم سوز ایستیورسه یازدیرسون
داوود افندی — اوزرمزده رهقوملر وار اونلر تدقیق ایتسون
رئیس بو بر تکلیفدر . صوکره رایه قویارز هیئت انتخابیی قبول ایدنلر الرینی قالدیرسون.
(الر قالقار) اکثریت ایله قبول اولندی شمدی اوچ کشی دهاسه جیکز .
سسلر — داوود افندی اسحق افندی عیسی ...
رئیس — اسامی وهرلدی رایه قویورم داوود دیاسامیدزه،شایا بولوازه. عیسی توتوازه یسی قبول ایدنلر الرینی قالدیرسونلر (الر قالقار) اکثریتله قبول اولندی مسئله بیتدی. بوقومیسیون یارینه قدر وکیللرك ماندالرینی تدقیق ایدهرك بزه بیلدیرهجکلردر : شمدی ایکنجی مسئلهیه کچیورز . آجارستانك مختاریتی مسئلهسی . یولداش غامباروف بو بابده سوبلیهجکدر .
(یولداش غامباروف سوزه باشلادی)
غامباروف — (کورجیجه)

سابق رهقوم رئیسی
ی. غامباروف

(اسکی روسیهنك حالنی وانقلاب دورینی اکلاتیور . تشرین اول انقلابندن بحث ایدهرك مظلوم خلقلرك قورتارمدیغنی سویلیور)
قرمزی اردو قفقاس داغلرینی آشهرق اوفق ملتلری اسارتدن، امپریالیست وقاپیتالیست ظلملرندن، منشویقلردن خلاص ایلمشدر . کورجستانده حکومتی الرینه الان عمله صنفی آجارستانهده حریت ویردیلر . زیرا اونلرده عمله صنفی ایچون قان دو کدیلر .
سز آجارالیلر خصوصی عادات وعنعناتکزه کیمسه مداخله ایدهمیهجك . دینکز ولسانلر کز سربستدر .
﴿مدید وسوره کلی آلقشلر﴾
رئیس — آرقداشلر . یولداش غامباروفك سوزلرینی دیکله دکز کورجستان شورا جمهوریتی آجارستانه رسماً مختاریت ویرمشدر . شمدیلك موقتاً آجاره نك بر رفقومی واردر . باطوم عملهسیله آجارا رنجبری بر شورا سچوب کوندریرسه او زمان دائمی حکومت تأسس ایدهجکدر . ایچکزده بو خصوصده سوز سویلمك ایستهین وارسه اسملرینی یازدیرسونلر . (اسملری یازدیرلر) سوز ایلك اول حسین غوغیدزهنك در .
سین غوغیدزه (کورجیجه) — بو کون بورادهسولیلین لقردیلری بز چوقدن ایشیتهمهمشدك. بو سوزلر بزه امید ویریور که بوندن صوکره کندی حیاتمزی حقیله قورتارهجغز . بوتون موجودیتمزله مختاریتمزه صاریلهلم واونی پایدار ایدهلم .
﴿آلقشلرله صحنهیی ترك ایتمشدر﴾

رئیس ــ سوز احمد له‌ز کی اوغلنك‌در .

له‌ز کی احمد ــ آرقداشلر سنه‌لردنبری چکدیکمز قالمدی . آرتق هپسندن قورتلمق . کورو یورسکز که یولداش غامباروف ایسته‌دیککز زمان بنی‌ده دکشدیره‌بیلیرسکز دیور . شمدی‌یه قدر بزه بو صورتله هیچ بر حکومت مأموری سوز سویله‌مه‌مشدی . یونی سویلتدیرن سوسیالیست حکومتی‌در . بو زمانه قدر کویلرمزده بیله بر سوز سویلیه‌مزدیکن بو کون بوراده ۳۶۰ کویك وکیلی نصل استرسه سویلیور . بز بونلری کیدوب کویمزده سویله‌ملی‌یز کورجستان حکومتی کندی سربستیسی کبی بزه‌ده حریت ویریور ، بزده چالشملی‌یز انقلاب ، شورا ، ساومت‌نه‌در . ایشته شمدی آز چوق آ کلایورز بوکا کوره چالیشه‌لم .

یشاسون برنجی آجارافقراخلقی قورولتایی ، یشاسون بزمله برابر چالیشه‌جق اولانلر ، یشاسون بزی استبداددن قورتاران قهرمانلر .

رئیس ــ سوز داوود افندی دیاسامیدزه‌نکدر .

داوود افندی دیاسامیدزه ــ قومشولر ، سنه‌لردنبری مستبد حکومتلرك استبداد وظلمی آلتنده ایکله‌ین بز آجارستان خلقنه شورا حکومتلری طرفندن عقلا وفکراً تصور ایده‌مدیکمز آجارستان مختاریتی بخش ایدلمشدر . بو مختاریت عالم مطبوعات ایله انتشار وشیوع بولمشدر . بو ایسه عزمکار وثباتکار عمله وفقرا یولداشلرمز خاطر وخیاله کلمین آجارستان مختاریتی یکی دنیایه کلن بوچوجغی‌ابوینی طرفندن نصل‌قوندا قده‌صاروب سه‌ووب تا صباحلره قدر اویقوسز قاله‌رق برچوق مشقتلری اختیارله بیوتکاری کبی حکومت جمهوریه طرفندن بزه ویریلن مختاریتك تماماً محافظه ایدیله‌جکنه امینز . ایمجه معناسنی آ کلامدیغمز مختاریتی بز بیه‌جك ویا کیه‌جك بر شی ظن‌ایدردك شمدی ایمجه آ کلادق بوتون دنیانك مظلوم صنفنی قورتارمق ایچون چالیشان محترم یولداشلر . بزه وروسیه کورجستان شورالرینه آجارا فقرا اهالیسی تشکرلرینی تقدیم ایلر . یشاسون روسیه ، کورجستان ، آجارستان جمهوریتلری .

﴿ شدتلی آلقیشلر ﴾

رئیس ــ سوز شایع آغا بولقوادزه‌نکدر ــ شایع آغا بولقوادزه ــ

(آجارا اقتصادی حیاتیله علاقه‌دار اوله‌رق) بلکه بز کندمزك یاپدیغمز مصارفاتمزك اودنمسنه موفق اوله‌میه‌رق بلکه کورجستان حکومتنده‌ده بار اولاجغز . یولار محکمه‌لر یاپاجغز . بزم مستقل جمهوریتمز بو مصارفاتی یاپه‌جق قدر بر قوته مالك اوله‌جقمی . بونلری دوشونملی .

بونلره چاره بولملی‌یز . یشاسون کورجستان ، یشاسون آجارستان .

﴿ شدتلی آلقیشلر)

رئیس ــ سوز محمد علی دیاسامیدزه‌نکدر .

محمد علی دیاسامیدزه ــ آرقداشلر بو کون تاریخی بر کونمزدر . بو کون آلتون یازیلرله یازیلیور . بز بوراده اجتماع ایتدك . زیرا آجارا اهالیسنك و کیللری‌یز . بونك ایچون بوراده استقبالمزی تأمین وتقرر ایتدیره‌جك شیلر قونوشه‌جغز .

بو کون مملکتمز اوزرنده تموج ایدن بایراقده کی آی ، چکیچ واوراق یله بو کونکی وارلغك عمله ورنجبر وارلغی اولدیغنی اثبات ایدیور . دمین یولداش غامباروفك سوز-

لرینی ده ایشتدك غامباروف رفیقمز یابیله‌حق انتخاباتده سوسیالیست آجارستانك حکومته بورژوازی سنفنه منسوب اولمیه‌رق فقرای کاسبه‌نك حقوقنی حقیله، عدالته تأمین ایده‌جك لیاقته مالك آدمار سچمکلرزی سویله‌دی.

ایشته بز بوکون مختار اولان آجارستانمز ایچون اویله صاغلام بر تمل آتمالی‌یز که بو کونکی مختاریتمز پایدار اولسون فضله سوز سویلمکی زائد کورویورم. زیرا اوچنجی انترناسیونال بایراغی آلتنده طوپلانان هر ملت کندی امور داخلیه‌سنده مستقل اولدیغی کبی هر شخصك جمع حقوق بشریه‌سی‌ده تأمین ایدیلمشدر. بوندن بویوك بر سعادت اولاماز یاشاسون سوسیالیست زوسیه شورالر جمهوریتی یاشاسون آجارستانه مختاریت ویرمن شورا کورجستان حکومتی، یاشاسون مختار آجارستان فقرای کاسبه شورا حکومتی، یاشاسون اوچنجی انترناسیونال. (مدید وشدتلی آلقیشلر)

رئیس ــ (برره‌زولوسیا وبرلمك لازم‌کلدیکنی سویله‌مشدر)

داوود افندی ــ ره‌زولوسیا نه دیمکدر؟

رئیس ــ نتیجه وقرار دیمکدر، شیمدی بر قرار یره‌جکزنه قرار ویردیکز سویله‌یکز.

داوودافندی ــ آجارانك فقرا اهالیسنه ویریلن مختاریت حقنده تبریك وتشکرده بولونیاماسنی تکلیف ایدیورم.

رئیس ــ داوود افندینك فکرینی احتوا ایدن قرارنامه‌یی اوقویه‌جقلر.

کاتب (اوقور)

قرارنامه

بولداش غامباروفك آجارستان مختاریتی حقنده کی بیاناتنی استماع ایدن آجارستان فقرا رنجبر اهالیسی مرخصلری کندی داخلی ایشلرینك کندی اللریله رؤیت وعینی زمانده حرئی ودینی خصوصاتی کندیلری طرفندن تنظیمی امکان و عقوقنی ویرد کلرندن دولایی کورجستان پرولتاریاسنه وبوتون دنیا پرولتاریاسنه تشکر ایده‌رلر.

قورولتای ــ بو مختاریتی کورجستان پرولتاریاسیله قارداشلق اساسنه مستند بر اتحاد و ال برلیکیله کورجستان حمایه‌سی آلتنده آجارانك فقرا خلقنه کندی متغلبه‌لرینی مغلوب ایده‌رك کندی سعادتلرینی وفقرا خلقك منافعنی مدافعه ومحافظه ایچون استعمال ایده‌جکدر. قورولتای دنیا امکدارلرینك تخلیصی اوغورنده باشده دوران شورالر روسیاسنی‌وامکدارلرینی سلاملار.

(شدتلی ومدید آلقیشلر)

رئیس ــ قبول ایده‌ن اللرینی قالدیرسونلر (اللر قالقار) اکثریتله قبول اولونمشدر. شیمدی اون دقیقه استراحتله اوچنجی مسئله‌یه کچرز.

ایکنجی اجتماع ایکنجی جلسه

ساعت: ۳

رئیس ــ (زیلی چاله‌رق) ایکنجی جلسه‌یی کشاد ایدیورز مسئله‌مزقواوپراتیف مسئله‌سیدر. ایلك سوز ــ بولداش زیکتینکدر.

آجارستانده فقرالر ایچون قواوپراتیفلرك اهمیتندن بحث ایلمشدر.

﴿ مذید آلقیشلر ﴾

رئیس ــ آرقداشك سوزلرینی دیکله‌دکز. زمبیوك احتیاجلرمز اولدیغی کبی قواوپراتیفه‌ده احتیاجمز واردر. مکتبلر کبی قواوپراتیفلر دخی کویلرمزی ترقی ایتدیرر. شمدی‌یه قدر اولان قواوپراتیفلردن استفاده ایده‌مدیکمز چونکه‌اونلر بالانجی ایدی. سزك منفعتکزه‌یاردیم ایتمدی. شمدی بو خصوصده کیم سوز سویله‌مك ایستیورسه یازدیرسون

﴿ خطیلر اسملرینی یازدیررلر ﴾

رئیس ــ سوز شایع آغا بولقوازه‌نکدر.

شایع آغا بولقوازه

اسماعیل قایاربسی

داوود افندی دیاسامیدزه

اسماعیل قایقالیفوف

(صره ایله قواوپراتیفلرك لزومی و کویلرك بونلره احتیاجنه دائر اوزون اوزادی‌یه بحث ایتمشلر فقط کورجی لسانیله اولدیغندن ضبط اولنه‌مه‌مشدر بونلرك هپسی نطقلرندن صوکرا آلقشلانمشدر)

رئیس ــ صوك سوز بولداش غامباروفکدر

غامباروف ــ بولداشلر فقرای کاسبه شورالر حکومتلرنده مختلف صنفلرك احتیاجلرینی تامین ایده‌جك و متقابل بر رابطه تشکیل ایده‌جك اولان قواوپراتیفلر حقنده بر چوق بو. لداشلرمز سوز سویله‌دی بو کون دیکر شورالرده اجلمش اولان قواوپراتیفلردن بر قاچ‌دانه باطومده‌ده اجلمشدر. بیه کولانورلرك فاحش فیئاتلرله وپردکاری اشیا بو قوپه‌راتیفلردن دها اوجوز آلنور. بونلر بر کار ایچون آچلماز. فقرایی تامین ایدر. مکتب و سائره نصل لازمسه قواوپراتیفلرده سزه لازم اولدیغنی آکلامش اولدیغکزی کوریورم.

﴿ آلقشلر ﴾

رئیس ــ شمدی اکلاشلدی که قواوپراتیفلر آجارستانك هر طرفنده لازمدر. اولا مرکزلرده. صکرا تملرده آچلمسنه دائر بر چوق آرقداشلر سوز سویله‌دیلر. اکلاشلمقه قواوپراتیفلر مکتب و سائره کبی بزه لازمدر حکومتدن بو قواوپراتیفلرك بر آن اول آچلمسی ایچون چالشمسنی ایسته‌مك اوزره بعض تکلیفلرده وار. بوبابده آرقداشلر کزدن بعضاری بر تکلیفنامه کوندرمشدر. کاتب اوقویه‌جق

کاتب (اوقور)

رئیس ــ بو بر تکلیفدر. بردانه داها وار اوده اوقونسون

کاتب (اوقور)

قرار نامه

بولداش‌نه‌نکیس چکتنی‌نك قواوپراتیفلر حقنده کی بیاناتنی استماع ایدن آجارا فقرا رنجبر

اهالیسی قورولتایی یقین زمانده آجارستانده یاردمجی قواوپراتیفلر دکانلرینك آچلمسنه لزوم کوسترر. بونلر واسطه‌سیله فقرا اهالیيه اقتصادی مضایقه‌دن و باطوم شهرینك قواوپراتیفلریله علاقه‌دار ایدیله‌رك چارشی و پازار حیاتندن قورتارلمسی امکانی ویرلمش اولور.

بو خصوصده آجارستان فقرای کاسبه حکومتنك یاردیمی لازمدر.

﴿ مدید آلقشلر ﴾

رئیس — ایکیسی‌ده تکلیفدر و ایکیسی‌ده بردر حکومت فقرا خلق حکومتی‌در. هانکیسنی قبول ایدییورسکز

سسلر

ایکنجی‌یی قبول ایدییورز ایکنجی‌یی

رئیس — ایکنجی اکثریتله قبول اولنمشدر. شمدی بو کونلك اجتماعه نهایت ویریورم یارین ساعت ۱۱ ده طوپلانه‌لم

[مجلس قپاندقدن صکرا رئیس مرخصلره آقشام سکزده شرفلرینه بر مسامره ویریلمه جکنی سویله‌مشدر]

اوچنجی اجتماع

۹ تشرین ثانی چهارشنبه ساعت ۱۱

رئیس — اوچنجی جلسه‌یی کشاد ایدییورم. روزنامه‌یه دوام ایده‌لم. شمدی آجلق مسئله‌سی قونشیله‌جق آجارستانده بو سنه مشکل بر حیات کچیرمك مأمولدر. مصر آز کیه‌جك آز ایچه‌جك نقصان بونلره شمدیدن بر چاره بولمق لازم.

سوز بولداش غامباروفکدر.

غامباروف — (آلقشلر اراسنده) آجلق مسئله‌سنك اهمیتدن و بونك ایچه مذاکره ایدیله‌رك شمدیدن تدبیر اتخاذی لزومندن بحث ایتمشدر.

رئیس — کورولیور که آجلق مسئله‌سنی شمدیدن دوشنمك لازم. بوبابده کیم سوز ایسترسه یازدیرسون بن اویله ظن ایدیورمکه ایکی اوچ آی صکره آجارستان فقرا اهالیسی صیقندیده قاله‌جقلردر (قوبولمت) چورکصو و سائره ره‌یونلردن و کیلر فکرلرینی سویله‌سونلر ایلك سوز داوود افندی دیاسامیدزه‌نکدر

داوود افندی‌دیاسامیدزه —

قومشولر.. الك آز اوچ آیلق ایچون بو کون‌هیچ یه‌جکلرمز یوقدر آنك ایچون داغلر آرقه‌سنده بولنان تارلالرمز قارلر آلتنده قالدی. یول اوزرلرنده بولنان قریه‌لرده زرعیات محو اولمشدر. بو سنه قوراقلر حسبیله اکین کجیکدی قیش چابوق کلسدی اکثر محللرمزده زراعت یتشه‌مدی. هانکیلر که یتشمشلردر اونلرده کماله ایره‌مدی. انك ایچون حکومتمزك همتنه محتاج قالدیغمزی عرض ایدرز. حکومتك کوره‌جکی ایشی بکلیورز

﴿ آلقشلر ﴾

آغا علی بولقوادزه

شایع آغا بولقووازه
زهیر علی آرتوادزه
فرهاد لورد کیپانیدزه
محمد عوعوبریدزه
آجلق مسئله‌سنه دائر بحث ایتمشلر و حکومتك معاونتی طلب ایلمشلردر.
رئیس ــ سوز یوسف قاتامیزه‌نکدر.
یوسف قاتامیزه ــ بن سوزمی کری آلدم. سویله‌میه‌جکم
رئیس ــ بو بابده بر قرارنامه تکلیفی وار اوقویه‌لم.
کاتب (اوقور)

(قرارنامه)

« آجارستانك بعض محلارنده آجلق حس ایدیله‌جکی و او کمزده کی سنه ظرفنده‌مشکل بر حیات کچیرلمسی مامول بولندیغنی نظر اعتباره آلان قورولتای. حکومتك بو خصوصده تدابیر اتخاذ ایتمسی لزومنه قرار ویرر »

رئیس ــ قبول ایدنلر اللرینی قالدیرسونلر (اللر قالقار) متفقاقبول ایدلمشدر.

شمدی طوپراق مسئله‌سنه کچیورز. قومشولر! آجارستانده الك برنجی مسئله طوپراق مسئله‌سیدر. فقرااهالی مکتب استر چونکی مکتبی‌یوقدر. قوپراتیف استر چونکی محرومدر، بر چوق شیلر استر. فقط بتون بونلر آراسنده طوپراق استر. بر کویده بر مکتب آچه‌لم، فقط او کویده اقتصادی حیاتی، طوپراق مسئله‌سنی حل ایتمه‌دن آچیله‌جق مکتبدن بر فائده حاصل اولمز.

فقرا رنجبر آجارستان اهالیسی حیاتده استاد ایده‌جك بر طوپراغی اولمازسه بشقه شیلر اوکا فائده ویرمز. شمدی دوشونه‌لم بیلیورز که طوپراق آزدر. اونلاق یوقدر اوی وارسه اودونلغی یوقدر. اوفاق طوپراقدن کافی مقداردە لازوت آله‌میور. کچینه‌میور. الك کیش طوپراق یوقاری آجارستانده وار، فقطاویله اولدیغی حالده اوراده‌ده طوپراق مسئله‌سی واردر اوراده‌ده کویلولر بر برلرینه دوشمان اولمشلردر.

یوقاری آجاراده طوپراق مسئله‌سندن دولایی جنایتلر اولمشدر.

آشاغی آجاراده‌ده آغاج، سو، طوپراق کافی مقداردە دکلدر.

شمدی‌یه‌قدر کلن حکومتلر طوپراق مسئله‌سنی مخصوص حل ایتمه‌مشلردر. زیرا اهالی‌یی بربرینه دوشورمك استدیلر. شمدی کیمسه ادعا ایده‌مز که بو طوپراق بنمدر. زیرا روسلر زمانده طاپولر طوپلانمش و الده طاپو قالمه‌مشدر. اهالیمزدن بر چوغی هجرت ایتمشدر. بو کون تور کیاده ۲۵۰۰۰۰ آجارالی واردر. دوشونه‌لم که شایدبونلرده کیتمه‌مش اولسه‌یدی شمدی آجاراده بولنسه‌یدی نه یاپاردق. روسلرك تعقیب ایتدیکی سیاست، طوپراق سیاستی بك فنا نتیجه‌لر وردی. انکلیزلر زمانده و منشویکلر دورنده‌ده طوپراق مسئله‌سی حل اولنمدی.

شمدی بو مسئله‌یی حل ایتملی‌یز. طوپراغی نره‌دن بوله‌جغز. بیلیرسکز که حکومتك النده طوپراق وار، بو میری اراضی‌یی حکومت توزیع ایتمایدر. بوندن صکرا ۸۰۰۰ ده‌سانن

بر و یا بر قاچ آدم النده وارسه، شریعته بیله مخالف اولان بو مسئله حسبیله حکومتدن بو طوپراقلرك‌ده توزیعنی استه‌مایدر.

بعضاً اویله خالی یرلر واردر که نه اکرلر، نه بیچرلر، عادت اولمش، کلوب اوطه‌ران کویلو-لردن کیرا آلیرلر. اتمکی اولمایان بر شیئی اوللایان زواللی کویلی او طوپراقده اوتلاتدیغی ایکی اینکك بریسنی نه‌دن او طوپراغك صاحبنه ویرسون؟ سبب نه؟ اویله کویلر، اویله فقرالر واردر که طوپراق صاحبلرینك ظامنه دوچار اولورلر.

شمدی حکومتدن استیه‌جکلرمز:

۱ ــ میری طوپراقلرك توزیعی

۲ ــ بیوك ملکیتلری‌ده لزومی مرتبه آلوب فقرایه داغیتملی.

یشاسون طوپراق، یشاسون فقرا رنجبر اهالیی قورتاراجق اولان طوپراق و بو طوپراغی استیه‌رك فقرا اهالینك حقوقنی تامین ایدن ممثللر

﴿ سوره کلی آلقیشلر ﴾

سوز استیلر اسملرینی یازدیرسونلر.

حسین تخیلاشویدزه

سلیمان جانباش اوغلی

علی بولقوادزه

عثمان بریدزه

حسین غوغیدیزه

اسملرینی یازدیرمشلر و صره ایله هپسی‌ده حرارتلی برصورتده طوپراق مسئله‌سی حقنده سوز سویله‌مشلردر

رئیس ــ سوز داود افندی دیاسامیدزه‌نك‌در.

سسلر ــ تورکجه اولسون.

داوود افندی ــ قومشولر! بکا صره کله‌سیه قدر بر چوق آرقداشلر سوز سویلدیلر. نتیجه‌ده اکلاشلدی که ملکده آزاق وار، کلیرات یوق، کیمه‌جك نقصاندر. بر انسانك یشا-مسی قارنك طوقلغی ایله‌در آج آدم هر شیئی بیار.

طوبراق قارن دوبورمغه آلت اولان بر شیدر. اراضی میریه‌دن اولان، بوش بولنان طو-پراقلری حکومت البته کویلیه داغیتملیدر. النده فضله طوپراغی اولان بعضی ظالملرك فضله طوپراقلری‌ده البت فقیراره ویرلملیدر.

﴿ شدتلی آلقیشلر ﴾

رئیس ــ داوور افندینك سوزلرینی کورجیجه اکلاتدیم (اکلاتیر) شمدی سوز یقولا آمیریدی‌نکدر.

یقولا آمیریدی ــ

آرقداشلر. نهایت طوپراق مسئله‌سنه کلدك دایاندق، بزی بورایه کوندرن فقیرلر. مظلوملر نه یاپه‌جغز دیه یکلیورلر. اك بویوك دردمز طوپراقدر مادامکه بورایه کلدك بو دردمزك بر

چاره‌سنی بولملی‌یز . بز قرار ویرملی‌یز کرویه کیدنجه بزی کوندرنلره جواب ویرملی‌یز .
زراعت ایشلرمز نه‌قدر ایلری کیدرسه ایشمزده اوقدر دوزه‌لیر بالکز طوپراقلر دکل او
مانلر مسئله‌سی‌ده وار . اورمانلر کیمکدر ؟ بونلری هیچ بر کیمسه دیکمدیکندن کر
در که ملتك مالی اولسون سوز بودر .

﴿ آلقیشلر ﴾

رئیس ــ سوز شایع آغا بولقوادزه‌نکدر .

شایع آغا بولقوادزه ــ (طوپراق مسئله‌سی مهمدر . بونك حقنده أبی قرار ویرملی‌در . فق
بر طرفده ایکلر کن بو طوپراقلرك بویله قالمسی جائز اولهمیه‌جغنه دائر بیاناتده بولنمشدر .)

رئیس ــ سوز منلا اوغلنکدر .

منلا اوغلی ــ بو طوپراق مسئله‌سی مهمدر . بن سکوت کچیورم . مادامکه بو کو
مسئله آچیلدی سویلیورم هیکز یلیرسکز که عشائرك هیچ طوپراقلری یوقدر واجاره ایله قول
نیرلر ، آلیرلر ، الدقلری محصولك یارسنی بکلر آلیرلر بر بره آغاج کسمکه کیش
براقمازلر ، ساز قوپارمق ایسته‌سه‌ك قویمازلر ، بزده انسانز ، بزده جات بسله‌یورز . کر ک
بزم کبی فقراده یشاسون بنمده دیه‌جکم بوقدر .

﴿ آلقیشلر ﴾

رئیس ــ بو مملکنده طوپراق مسئله‌سی یوق دیه‌نلر قهر اولسون . اونلر اللرنده ف
طوپراق بولندیران آدملر .

سن . بابا طورسون سن سوز سویلر کن فقرا خلق ایچون چالیشانلرك قلبنه قان دوشدی
کورد ، ارمنی ، روم ، کورجی فقراسی هپ بو مملکنك اولادی وصاحیدر .

یاشاسون بو مملکنك فقراسی !

﴿ یاشاسون سسلری ﴾

رئیس ــ سوز حسین بیجانیدزه‌نك‌در .

حسین بیجانیدزه ــ مرجا قومشولر آللهه چوق شکر که بو کون کلدی که بنی‌ده بورا
چیقاروب سویلتدیلر . بو کونه قدر بز فقیرلر یرسز ، بوردسز یاغمور ، قار کونش آلتنا
یاتارز . ایصینه‌مایز ، داغه کیده‌رز ، داغ صاحبلری براقماز ، اووه‌یه اینرز ، اووه صاحبلر
قویماز .

بزم کبیلری اوته‌یه بری‌یه سوره‌رلر . اللهك یاراتدیغی طاغ ایچون بر آی ایکی حیوانه
اوتلاتلمسنه (٦٠٠٠٠) منات آلدیلر . بونلره بر چاره بولمالی‌یز .

﴿ شدتلی آلقیشلر ﴾

رئیس ــ سوز محمد علی دیاسامیدزه‌نك .

محمد علی دیاسامیدزه ــ فقرانك مقدراتی کندی اللریله حل ایلد کلری کونلری کورمك
موفق اولدق ، بیلیورسکز که بورژووالر هیچ بر زمان بزه کوزمزی آچمق حقمزی ایسته‌مه
فرصتنی ویرمدیلر .

آرقداشلر دنیا یاراتلدیغی زمان هر شی مساوات اوزره یاراتلمشدر ، طوپراق آدم اولادنر

ایچوندر . بورژووالر آدمدرده بز فقرالر آدم دکلمیز .

﴿ آلقیشلر ﴾

یاشاسون سوسیالیزمه . یاشاسون طوبراق سوسیالیزمی...

﴿ آلقیشلر ﴾

رئیس ــ قرارنامه تکلیف ایدهن وارمی . بزه بر تکلیفنامه کلدی . کاتب اوقویاجقدر .

کاتب ــ (اوقور) قورولتای . اوتلاق . داغ . طوبراق نه اولورسه اولسون خالی و کیمسهیه منفعتی یوق ایسه بزلرك فقرای اهالیبه توزیعنی حکومتدن طلب ایتمکه قرار ویرمشدر .

رئیس ــ قبول ایدیورمیسکز .

سسلر ــ قبول قبول .

رئیس ــ اون دقیقه استراحله صحیه مسألهسنی مذاکره ایدهجکز .

اوچنجی اجتماع

ایکنجی جلسه

رئیس ــ (زیلی چالار) اوچنجی اجتماعمزك ایکنجی جلسهسنی آچیوروم ایلك سرز دوقتور عبدالله اسماعیل غوغونكدر .

دوقتور عبدالله اسماعیل غوغو ــ

آرقداشلر

آجارا فقرا رنجبر مرکزی خلق قومیتهسنك تکلیفی اوزرینه سز فقر آجارا خلقنك امور صحیهسی حقنده ایلك دفعه بیاناتده بولونمق شرفنه نائلیتمدن بو کونی اونسنهلك حیات طبابتمك اك مقدس واك مسعود بر کونی اولهرق عد ایدییورم .

آرقداشلر ! سزه هرشیدن اول شونی عرض ایتمك ایسترم که بایلمقده اولان بو اختلالات ، بو انقلابات ، بو قان دوکمهلرك ، بوهرج ومرجلرك ، بو کشمکشلرك هپسی بشرك رفاه وسعادت حیاتیهسنی تأمین مقصدینه معطوفدر . فقط رفاه وسعادت حیاتیه ایسه آنجق صحتله قائمدر .

صحیه قومیسری
دوقتور غوغو

بناًعلیه کیفیت ومسئلهٔ صحت هرشیئك فوقنده عد ایدلمیدر . فقط سز بدبخت ، فقیر آجارا خلقی ایچون کرك شمدیهقدر کلوب کچن حکومتلر و کرك دونمق بیلمز دوداقلریله قانکزی أمن وفقط بو کونکی انقلابقارشوسنده برداها دیریلمهمك اوزره ابدیاً مزاره کومولن متحکمار بو خصوصده سزه قطعیاًمعاونت ایتمهمشلردر . اکر سز آجارانك او بشیل ، اوزمردین طاغ و اورمانلرنده یشامامش ، او صاف ، هوالرینی تنفس ایتمهمش ، او لذیذ ، هاضم صولرینی ایچمهمش اولسهیدیکز امین اولیکز که اسمکز کتاب کائناتدن چوقدن سیلینهجکدی و شو مسعود انقلاب

کونلرنده بوراده طوپلانه‌میه‌جقدیکز. فقط او فرخفزا داغلرده یشامقله برابر معاونت صحیه‌دن محروم اوله‌بدیکز، شمدی کوردیکم کبی بویله رنکسز، ضعیف نحیف دکل داها صاغلام داها زنده اوله‌رق بولنه‌جقدیکز.

فقیر آرقداشلر! برملتك امور صحیه‌سی اوملتك مدنیت آینه‌سیدر. حتی اوروپالیلر دیرلر که بر مملکنه، برقصبه‌یه کیرلدیکی وقت اوملتك منور، مدنی اولدیغی خسته‌خانه‌لرینك درجهٔ مکملیتیله آکلاشیلیر. حالبوکه آجاراده مع‌الاسف بر خسته‌خانه، بر معاینه خانه، بر تولد خانه بوقدر. بش سنه‌دنبری بو کوزه‌لم قطعه‌ده آره صیره دولاشمقده‌یم.

خولا، دیدی آجارا، خورخوم، آغاره، جیوانه، کداء، والحاصل بوحوالی کویلرنده مع‌الاسف ورم، اینجه مرض، بز ورمی، کمیك ورمی، مزمن معده و باغرصاق خسته‌لغری مدهش تخریبات اجرا ایتمکده‌در. هله زوالللی هردرلو لذائذ دنیویه‌دن محروم قادینلرمز بین‌العوام (فوط) تعبیر ایدیلن التصاق مفصل عمومی ایله رحم خسته‌لقلرندن مصطرب بولنمقده‌در. بوسنه ایسه باطومدن صیتمه‌نك اك وخیم وخبیث بر شکلی اولان (تروبیقا) اورالره‌ده سرایت ایتمشدر.

فقط جداً شایان استغرابدر که چاملقلرله محاط اولان بو کوزه‌لم یشیل داغلرده، بو کوزه‌لم سویملی کویلرده بو منحوس خسته‌لقلر عجبا نصل اولورده تخریباتده بولونیور؟

فقیر آرقداشلر! بوکا ویره‌جکم جواب بك حقیقی اولمقله برابر بك آجی، بك مؤلمدر. چونکه‌بز، مدنیت وترقیات حاضره‌یه نظراً حیات یشامیور، عادتا سوروم سوروم سورونیورز!

یشادیغکز او اولر، یدیککز او یمکلر، کیدیککز او البسه‌لر حفظ‌الصحه‌یه کلیاً مغایر او لمقله برابر دین مقدس وایمان مجلمزك امر ابتدیکی نظافت و طهارتدن‌ده محروم بولنیورسکز. چونکه بو خصوصده سزی تنویر ایدن ارشاد ایدن اولمدی.

چونکه سزه او کوزه‌لم کویلر کزده، داغلر کزده سمالره‌یو کسلدش مکتبلر یاپان اولمدی.

احوال صحیه کزك شو وضعیت رحم‌انکیزندن بر طبیب، بر انسان، باطوملی برهمشهر کز اولمق، دنیالر قدر سودیکم مسلك طبابتمك رحم وشفقتلرینی سزك اوزه‌ریکزه صاچمق امیله قلبم متهیج، وجدانم متحسسدر. مع‌الاسف سزك وضعیت صحیه کزه قارشی اولان بو طغیان، بو طوفان تحساتمی منشویك حکومتی‌زماننده علناً اظهار ایتمش وفقط هیچ‌بر هیئه موفق‌اوله‌مامشدم. چونکه حکومت ملته، بالخاصه آجارالیره بتون افعالنده خطا آلود بر پولتیقه تعقیب ایدیوردی.

اونك ایشی کوچی (طاوشانه قاچ خازی‌یه طوت) ایدی.

خلاصه، شووه‌نیست، ژه‌غوئیست، ناسیونالیست بر حکومت ایدی. حتی فخر غرورمه حمل ایدر لمزسه رحلهٔ‌طبابتمه دیزچوکه‌جك برچوق کیمسه‌لری دیپلوماسز آدملری بزه قارشی‌حائز رجحان بر موقده بولوندیربوردی.

بو کون ایسه هیچ بر پارتی‌یه انتسابم اولمه‌مقله برابر کورجی سوسیالیست شورا جمهوریتی حکومتنك مساعده‌سیله بوقاریده عرض ایتدیکم ده دلر کزه چاره‌ساز اولمق ایچون ایجاب‌ایدرسه اللر کزه طاشلر اله‌رق حکومته قارشی آیده کی تکلیفاتی قبول ایتدیر کز!

ودیکز! ای‌حکومت! بز فقیر آجارا خلقی سزدن خسته‌خانه، دوقتور، علاج ایستیور.

بو خصوصده عاجلا تشکیلاتکزی طلب ایدیورز . چونکه صحت بر ملتك تملی تملنك ، تملنك تملی در .

﴿ آلقیشلر ﴾

رئیس ــ سوز استیانلر یازدیرسونلر .

حسین غوغیدزه

شایع آغابولقوادزه

(قرارنامه)

(کویلرك دوقتور وعلاجه احتیاجندن اوزون اوزادیه بحث ایلمشلردر .)

رئیس ــ صحیه حقنده بزه بر تکلیف کلدی . کاتب اوقویه‌جقدر .

کاتب ــ (قرارنامه‌یی اوقور)

« آجارستان فقرا قومیته‌لری سیه‌زدی دوقتور عبداه اسماعیل قوقونك بیاناتی بالاستماع آجارستانك امور صحیه‌سنك تأمین واصلاحی خصوصنده صحیه قومیسرلکنجه تمه‌لرده طبیب معاون و ابتدائی اجزاخانه‌لر ومازرالرده طبیب نقطه‌لری کشاد ایدلمسنه وبو خصوصده کی بودجه‌نك درحال تصدیقنه متفقاً قرار ویرمشدر . »

رئیس ــ شو حالده قرارنامه‌یی قبول ایدیورسکز . سوز یولداش غامباروفك‌در .

(غامباروف یولداش صحیه حقنده اوزون اوزادیه ایضاحات ویرمشدر .)

رئیس بو کونك جلسه‌مز بیتمشدر . یارین ساعت اونده طوپلانه‌لم .

(۴ نجی اجتماع)

برنجی جلسه

پنجشنبه ۱۰ تشرین ثانی

ساعت : ۱۲

رئیس ــ (زیلی چاله‌رق) اجتماعی رسماً آچیورم . روزنامه‌مزده عدلیه و محکمه‌لرمسئله‌سی واردر : ایلك سوز لورد کیانیدزه‌نك‌در .

لورد کیانیدزه ــ بیلیورمیسکز که هرحکومتك کندینه‌مخصوص اساسلری واردر . بونلرك اك مهمی محکمه‌لردر .

استبداد حکومتلرینك‌ده محکمه‌لری‌واردی . فقط اونلر فقرا اهالیدن زیاده بورژووالرك ، یکلرك ، بویوك‌ملك صاحبلرینك حقوقنی مدافعه ایدردی . روسیه‌ده بویوك انقلابدن صوکره بیقولابی دوشوره‌رك بومحکمه‌لرده اونك‌اینه برابر مزاره کیردی یکی عمله و رنجبرحکومتی تشکل ایتدی . شمدی آرتق عمله و رنجبر خلقنك حقوقنی‌ده محافظه ایده‌جك محکمه‌لر لازم‌در .

یکی آچیله‌جق محکمه‌لر ایکی‌قسم اولوب سوویه‌ت اصولنجه بعضا ۳ بعضا ۷ اعضالی‌قوللهـ کیف سیستمنده اوله‌جقدر .

۲ اعضالی محکمه‌لر ـ جنحه و قباحت ۷ اعضالی محکمه‌لر ـ جنایتلره باقه‌جقدر.
یدی اعضادن بری دائمی حاکم اوله‌جق دیکر التیسی التماسه محل قالقمه‌مق ایچون وقتی کی
اونلره مخصوص اسامی آره‌سنده قرعه‌ایله‌انتخاب اولنه‌جقدر برده بوخلق محکمه‌لرینك شورا
واردر. بومحکمهٔ تمیزدر.

سوویه‌ت اصولنده استیناف محکمه‌لری یوقدر.

استبداد محکمه‌لری ایله برابر اونلرك قانونلری‌ده یقلدی. بعضی قانونلر واردر که ا
مملکتلرنده لازمدر. بونلر شرعی قانونلردر. آجارستان مختاریتنده شرعی قانونلرده‌اوله‌جقدر.
نائل اولدیغمز مختاریت مسئله‌سنده عدلیه‌ده برقسمدر. عدلیه‌مز مستقلدر. عدلیه ایشلرمزبور
باشلایه‌جق و بوراده بیته‌جکدر.

(آلقیشلر)

رئیس ـ سوز استیانلر بازدیرسونلر

علی آغا بولقودازه ـ کورجیجه سویله‌مش و:

محکمه‌لرك لزومندن، اسکی محکمه و قانونلرك عمله و رنجبر خلقك حقوقی محافظه‌ایتمه
بکندن بحث‌ایتمشدر.

(آلقیشلر)

داوود افندی دیاسامیدزه ـ

قومشولر، لوردکیایدزه‌نك عدلیه ایشلرمز حقنده سویله‌دیکی سوزلری ایشتدك.
بن‌قاضی، مفتی، قائمقام اوله‌رق بولندم کجن حکومتلر بزه‌دیرلردی که سزلکده بزم‌ف
حقوقکز واردر. فقط اسلامز دیه بزی آییردایتدیلر.

آرقداش دیبوردی که بزم باطوم اوبلاستده اللی‌قدرعدلیه خدمتنی یاپابیله‌جك یتشمش‌اولادلر
وار. بونلرك بویله آز اولمسی‌بویی‌چیقه‌سی استبداد حکومتلرینك قباحتی‌در. شاید کافی‌مقدار
مأمور یوقسه کورجستان قردشلرمزدن چاغیرته‌لم. مستقیم، ناموسلی، دوغری انسانیت ایچو
چالیشه‌جق ادم انتخاب اولنملیدر. عدلیه‌مسئله‌سی دوزلملی‌در.

(آلقیشلر)

حسین غوغیدزه
شایع آغا بولقوادزه
ویسل آبلادزه
اسماعیل آبلادزه
حسن بریدزه
محمدعلی دیاسامیدزه
بولداش غامباروف

صره‌ایله عدلیه مسئله‌لری و محکمه‌لر حقنده کورجی‌جه بیاناتده بولونمشلر و هپس
آلقیشلانمشلردر.

رئیس ـ آکلاشیلیور که آجاره‌ده محکمه‌لازم. مملکتلر محکمه‌سز قالمش. موجوداولا

فقرا رنجبر و عمله خلقك حقوقنی مدافعه ایتمیورلردی. شمدی محکمه آچملی عمله و رنجبر فقرا خلقك منفعته موافق قانونلرده یاپمه‌لی. برده قاضی بولنملی شریعت ایشلرینه‌ده اوباقملی‌بو- خصوصده قورولتای‌ده‌هر کس متفق کورونیور .تکلیف کوندره‌ن وارمی ؟

(برتکلیف کلیر)

رئیس ــ شمدی کلن قرارنامه‌وار کاتب اوقوسون.

کاتب (اوقور).

قرارنامه

«لورد کیپانیدزه‌نك عدلیه‌لر حقنده کی بیاناتنی اجتماع ایدن قورولتای بوایضاحاتك اهمیتنی نظر اعتباره آله‌رق قریب برزمانده آجارستانده خلق عدلیه ایشلرینك رؤیتنی ، فقرا خلقك حقوقنی مدافعه ایلمسنه قراروبرر.»

(آلقیشلر)

رئیس ــ قبول ایدنلر الرینی قالدیرسون [الر قالقار] اکثریتله قبول‌اولندی. شمدی روزنامه‌مزده یوللر و نقلیات مسئله‌سی واردر. یولداش کورغه‌لیان ایضاحات ویره‌جکدر.

یولداش کورغه‌لیان ــ باپیلمقده اولان و باپیله‌جق اولان یوللر و کوپریلر حقنده ایضاحات ویرمش قوبوله‌نده باپیلان کوپری صویوللری حقنده بیاناتده بولونمشدر.

حسن یریدزه

شایع آغا بولقوادزه

داوود افندی دیاسامیدزه

کاظم توپکریدزه

محمد علی دیاسامیدزه

سلیمان لورد کیپانیدزه

صره ایله کوپلرك یوللره و کوپریلره ارلان احتیاجندن بحث ایلمشلر و نهایت یولداش عامباروفی دخی آلقشلامشلردر.

امین آبولادزه ــ مادامکه بورایه کلدك دردلرمزی دوکه‌لم هر برمز اوچر یوز خانه‌لی کوی و کیللری‌یز. بعضی کوپلر خراب‌اولمش، اهالیسی مهاجر دوشمشدر. لازمکه مهاجر- لرمزی یوللرده چالشدیرمیه‌لم.

رئیس ــ اکلاشیلیور که‌حکومت انشاآته باشلامش ، صو یولی کتیرمش قوبوله‌نده کوپری‌یاپیلیور. بناءً علیه اولا حکومته تشکر لازم . ثانیاًنره‌لرده کوپری ، یول لازمسه ایلك اولا اونلری‌یاپمسی ایچون تکلیف لازم . قرارنامه تکلیفی وارمی؟

رئیس ــ بر قرارنامه کلدی اوقویه‌لم .

کاتب (اوقور)

(قرارنامه)

«مهندس کورغه‌لیانك انشاآت ویوللرحقنده کی بیاناتی استماع ایدن قورولتای فقرا خلقك‌احتیاجنی

نظر اهمینه آلان سترالنی قومیته‌یه تشکر ایدر و آجارستانده یوللر صولر مکتبلر انشاآتی وبوفاری آجاره‌ده بیوك آجاره‌ده قورد اوغلی قریه‌سنه ، ایرمازه قریه‌سنه ، قوردوخ قریه‌سنه ودیکر بر چوق قریه‌لره صولرك کثیر لمسندن خورچوم ، سالدی ، وایوشوواجه‌وی . کدی الخ قریه‌لرینه باپیلان یوللر و کوپرلر حسبیله حکومته تشکر ایدر وبعدما باپیله‌جق ایشلرده حکومتك معاونتده بولنه‌جغنی امید ایله بو خصوصده کندی عمله‌لریله‌ده یازدیمده بولنمغی قورولتای مرخصلری درعهده ایلرلر .»

﴿ آلقیشلر ﴾

رییس ــ قبول ایدنلر اللرینی قالدیرسون.

﴿ اللر قالقار ﴾

رئیس ــ او حالده متفقاً قبول ایدلمش اولیور . اون دقیقه استراحتله اوقف مسئله‌سنه کچرز .

(دردنجی جتماع) ایکنجی جلسه

پنجشنبه ۱۰ تشرین ثانی ساعت : ۳ ده

رئیس ــ ایکنجی جلسه‌ی کشاد ایدیورم آجارستان خلق زراعت قومیسرلکی سزی سلاملا‌یور . کرچه بر آز کیچ قالدیلر فقط بر تحریراتلری وار اوقویه‌لم .

کاتب ــ (کلن تحریراتی اوقور)

(آلقیشلر)

رئیس ــ شیمدی وقف مسئله‌سنی مذاکره ایده‌جکز . بیلیرسیکز که وقفلر اسلام مملکتلرنده اهمیتلی بر مسئله‌در . وقف برمقصد خیر ایچون یا نقد ، یا عقار ویا املاك ایله اولور . برده اشیا واردر . وقف نه‌یه شرط ایدیلمش ایسه اوکا صرف اولونور . وقف واردر که کوپری ، یول، مسجد ، مکتب ایچون وقف ایدیلمشدر . یعنی وقف عمومك ، جماعتك علاقه‌سی اولان شیلره تخصیص ایدیلیر وقف شخص ایچون یاپیلماز وجماعته لازم اولان شیلره یاپیلیر ، او حالده وقف کیمکدر ؟ نه ویرمك ونه‌ده او وقفی اداره ایده‌نکدر . وقف جماعتکدر . متولیلر ، وقفی اداره ایده‌نلر . یعنی وقف مأموریلری او وقفك صاحبی دکلدرلر .

شیمدی کله‌لم آجارستانده کی وقفلره : بونلر مختلف اللره کچمشدر ، بونلر اونلری اداره ایدییور . نه یاپدقلرینی بیلمیورز . بونلری قونترول ایده‌جك بر مؤسسه یوقدر . خولاده آجلر راده احمد پاشا وقفی اولارق ۵۰۰ ــ ۶۰۰ ده‌ساتین طوبراق وار که مکتب ، مدرسه‌یه وقف اولندیغی حالده نه مکتب نه‌ده مدرسه وار . بر کیتینك الده قالمش ، باطومده اورته جامع وقفلری کیمك الده‌در ؟ هیچ خبریمز یوق . نه یاپیورلر ، بیلمیورز . بزلر ، فقیر عمله و کو رنجبر خلقی ممللری بو وقف مسئله‌سنی دقت واهمیتله حل ایتمه‌لیز . وقفلر مادامکه بر مقصد خیر ایچون یاپیلمشدر ، علینك ، حسنك الدن قورتاروب مشروط لهنه صرف ایتمه‌لیدر . بن بو قیصه بر خلاصه یاپدم .

بو خصوصده سوز سویله‌مك ایسته‌ینلر یازدیرسونلر .

داوود افندی‌دیاسامیدزه ــ اوقافلر ایکی قسمدر : منقولات وغیر منقولات بونلری صاحب خیرات هر نه ایچون وقف ایله‌مش ایسه شرعاً اوکا صرف اولوناجقدر . اکر فضله قالیرسه

ایسته‌دیکی محله صرف اولونور . حالبوکه بزم آجارستانده وقفی اداره ایده‌ن متولیلر یعنی مأ-
مورلر بونلری کندی بوغازلرینه آقطاریورلر بن ، بوراده طلب ایدیورم که بو صورتله حقوق
اوقافی بوغازلرینه کچیره‌نلر ، قارنلرینه صوقانلر تحت‌محاکمه‌یه آلینه‌رق بوغازلرندن چیقاریلسون

(آلقیشلر)

شابع آغا بولقووادزه ــ مقصدمی داوود افندی سویله‌دی .

عیسی آغا تونورادزه ــ (کورجیجه)

اوقافی بیه‌نلرك اللرندن آلنماسی لازمدر . بو وقفلر جماعت مالیدر اوته کینك بریکینك
الندن قورتارمالیدر . بوکا اهمیت ویرمرك قطعی برقرار ویرملی وملتك حقنی آرامالی‌یز .

(آلقیشلر)

ملا اوغلی ــ بزم یرلرده‌ده وقفلر وار

رئیس ــ هپسنه عائددر . هپسی متغلبه الینه کچمشدر . وقف‌مسئله‌سی حقنده باشقا سوز
ایسته‌ین یوق بزه برقرارنامه کلدی اوقونسون

کاتب ــ اوقور :

قرارنامه

« حسن‌تحسین خمشیاشویلی آرقداشك وقفلر حقنده کی بیاناتی استماع‌ایدن قورولتای وقفلرك
آجارستان فقرا خلق قومیته‌سی طرفندن حفظنه ولزومی مرتبه برنظام آلته‌آلنمسنه و وقف
طوپراقلرك فقرا خلق قوشرولی‌آلتنده فقراخلق اراضیسی اولمسنه متفقاً قرار ویرر . »

(شدتلی آلقیشلر)

رئیس ــ قبول ایده‌نلر اللرینی قالدیرسون (قالقار) هر کس قالدیردی متفقاً قبول‌اولنمشدر .
دردنجی اجتماعمزی تعطیل ایدیورم بارین جمعه‌در ایر کندن ساعت ١٠ ده طوپلانه‌لم .

(بشنجی اجتماع) درنجی جلسه

جمعه ١١ تشرین‌ثانی

رئیس ــ (ذیلی چاله‌رق) قورولتایك بشنجی اجتماعنی کشاد ایدیورم . بوکون معارف
حقنده تونوشولاجقدر بز ، هر حالده اویله بر معارف سیاستی تعقیب ایده‌جکز که ملیت اسا-
سندن اوزاق اولسون . بز آجارآلیر روسلشمق ، تورکلشمك و کورجیلشمك‌دن‌اوزاق قاله‌جغز .
معارف مسئله‌سنده بزه‌طبیعی مکتب لازم . مکتب‌مسئله‌سنده ایسه برده لسان‌مسئله‌سی واردر که
هانکی لسانله تدریسات یاپلسون؟

بز ، مادامکه امپریالیست‌بر دولتیقه‌تعقیب‌ایتمیورز . هانکیسی‌اولورسه‌اولسون آرزوایدن کوی‌تور کجه
آرزوایدن کوی کورجیجه‌اوقوسون . بز ، اویله‌مکتبلراچمالی‌یز کی آجارستانی‌تورك ، روس ، کورجی
یاپمسون ، انسان یاپسون ... او مکتبلردن چیقانلر بتون انسانلری قومشولری سوسون آجارا-
لیری دنیا عمله‌لریله برلشدیرسون . او حالده یشاسون ملیت اساسندن اوزاق و انسانیته خدمت
ایتمکه چالیشاجق مکتبلرمز !

﴿ آلقشلر ﴾

سوزایسته‌نلر یازدیرسونلر (یازیلیر) مجلسدن خارج اولمق اوزره یالکز مسلمان سه‌قسیاسی معارف و نشریات شعبه‌سی نامنه بوراده قورولتایك ایلك کوتدن بری اوطوران سداد بولداشه سزك نامکزه الك صوك اوله‌رق سوزویرمجکم.

﴿ مناسب سلری ﴾

شمدی سوز استه‌نلر یازدیرسونلر (یازیلیرلر) ایلك سوز شریف عبدی یابکدر.

شریف عبدی بای ـ محترم قرداشلر: بودرت سنه ایچنده سز ایی کوریور و بیلورسکز که یاشکزدن نه فلاکتلر کیچدی آیری آیری ظالم حکومتلر کلدی. وآیری آیری مجبوریتلر قارشـسنده حقوقمزه موفق اوله‌مدق. شمدی ایسه بز حر و سربست یشایان بر مملکنده بولنیورز. عینی زمانده بوکون اکلایورز که سربستز.

مکتب بزی بوکسلته‌جکدر. مکتبله اوینامق اولماز اکر چوجقلرمزی کوندرمز ویاردم ایتمز ایسه‌ك پایدار اوله‌میه‌جغمزی عرض ایدرم شمدی معارف قومیسرینك سوزلرینی ایشتدك. نه لسانله استرسه‌ك اوقویه‌جغز، هر کسك دینی‌ده سربستدر بر چوق فنا آدمار عکس انقلابجیلر (مسلمانلغی غیب ایده‌جکسکز دیورلردی بزه ویرلین بو سربستلکدن هیچ ممنونز بز آجزا اهالیسی مکتبلرمزی بوکسلتملی‌یز مکتب نه ایله بوکسه‌لیر. سزلرك یاردیمکزله. بن بر قاچ کویده بولندم. معلملرله کوروشدم بکا سؤال ایتدیلر که بزم ایشلرمز نه‌در؟

بز یالکز آد ایله‌می مکتبز ؟ نه ایچون دیه سؤال ایتدیکم زمان طلبه یوق و بن آجم جوابنی ویردی اهالی معلملری حمایه ایتملی‌در. مکتب اولماز ایسه برشی یامیز مختاریتمزی سوسله‌مك ایچون مکتبلر آچملی چوجقلرمزی اوقوتملی، آدم یتشدیرملی‌یز سوزمی قیصه کسیورم و دیورم که بو ایشلری هپ اتفاق ایله یاپالم نرده اتفاق اوراده اصلاحات

یشاسون مرخصلرمز! یشاسون آجارستان فقرای کاسبه‌سی! یشاسون کورجستان فقرالری! یشاسون روسیه شوراللر حکومتی!

﴿ آلقیشلر ﴾

داوود افندی دیاسامیدزه ـ قومشولر: جدیت ایله ثابتدر که‌علم‌لازمدر. علم ومعرفت اولادلرمز اوزرینه واجبدر.

اولکه‌مزده‌اوقومق، یازمق‌مکتبلری کبی صنایع مکتبلری‌ده لازمدر. حسین افندی‌برادرمز سویله‌دیکه (روسلر بزی روسلشدیرمق، کورجی منشویقلری کورجیلشدیرمك، تورکلر تورکلشدیرمك استدیلر) فقط شمدیدن صکره بویله اولمیه‌جقدر. بوندن صکره بزه انسانیته‌موافق اوقومق لازمدر.

﴿ آلقیشلر ﴾

رجب غوغیدزه
حسن براشیلوی
شایع آغا بولقوادزه
اسکندر هلواشی
یولداش چیکتی

شعبان هارادزه
امین آبلادزه

صره ایله معارفدن ولسان مسئله‌سندن بحث ایتمشلرسه‌ده کورجیجه اولدیغندن ضبط اولنه‌مامشدر .

بو مرخصلردن صکره یولداش غامباروف سوز آلمش وقبول ایدیله‌جك لسان حقنده ومعارف مسئله‌سنه دائر اوزون بیاناتده بولنمش ولسان مسئله‌سی موقع مذاکره‌یه قویله‌رق اکثریت ارا ایله کورجی لسانی رسمی‌اولهرق قبول‌ایدیلمشدر . بوندن صکره داوود افندی دیاسامیدزه سوز آلمش وآجارستانه، کورجستان‌عمله ورنجبر خاقی‌حکومتی طرفندن ویریلن مختاریت دائره‌سنده حرکته وبو مختاریت شرائطنك هپسنه بوتون خلقك راضی ولدقلرینه دائر بیاناتده بولنمشدر .

صکرا مکتبلرده کی لسان تدریساتی خصوصی مذاکره ایدیله‌رك آبریجه عربجه، تورکجه، کورجیجه ایله احتیاج محلی‌یه کوره تدریسات یاپیلمسی خصوصی قبول اولنمشدر .

رئیس ــ مختاریتی آلان فقراعمله وزنجبر خلقی‌در . کورجستان شورا جمهوریتی آجارستانه مختاریت ویردی . شدیده آجارستان عمله و کویلی فقرای کاسبه‌سی اونی حیاته کچیره‌جکز . شمدی عربجه ، کورجیجه ، تورکجه تدریسات خصوصاتی قبول اولندی ایچریمزده اقلیته قالان جماعتلره‌ده سوسیالیستلك‌حقنی ویره‌جکز . اونلرده کندی لسانلریله درسلرینی اوقوتورلر . بو مسئله‌نك مذاکره‌سی بیتدی . آجاراده اوقومق‌یازمق‌لازمدر فقط عینی زمانده معارفك‌پرشعبه‌سی اولان تیاترو ، سینه‌ما و کتبخانه‌لره‌ده‌احتیاجمز اولدیغنی اونوتمه‌ملیز . بشقه سوز ایسته‌ین‌یوقدر .

اولیجه‌ده سویله‌دیکم کبی شمدی مسلمان سه‌قسیه‌سی نشریات ومعارف شعبه‌سی نامنه خارجدن بر آرقداشه سوز ویره‌جکم قبول ایدرمیسکز ؟

﴿ آلقیشلر وهای‌های یورسون سسلری ﴾

رئیس ــ سوز مسلمان سه‌قسیه‌سی نامنه اشتراك غزته‌سی سر محرری ومدیر مسئولی یولداش سدادك‌در .

یولداش سداد ــ

یولداشلر :

آجارستان عمله ورنجبر فقرا خلقنك محترم‌مرخصلری! منسوب اولدیغم مسلمان‌سه‌قسیه‌سنك معارف ونشریات شعبه‌سی نامنه سزلره بو کون سوزسویله‌یلمك فرصتنه نائل‌اولدیغمدن کندمی بختیار عد ایلر وسزه‌ده تشکر ایدرم .

﴿ آلقیشلر ﴾

اشتراك‌غزته‌سی‌سر محرر ومدیر مسئولی
ی. سداد رشاد

یولداشلر ! بکا صیره کلنجه‌یه قدر معارف حقنده برچوق سوزلرسویلندی و قسماً بنمده سویله‌جکم شیلر تکرار ایتدی. بونك ایچون فضله اوزاتمیه‌جغم. قورولتایك ایلك کوتدن‌بری مذا-

کرەلریکزی تعقیب ایلدیکمدن کوردم که حیاتکزه، وارلغکزه تعلق ایدن مسئلەلره بیوك اهمیت ویردیکز و بالخاصه معارف مسئلەسنده هپکز علاقه کوستردیکز. شوکا ایچه امین اولیکز که معارفسز بر مملکت طوزسز یمکه بکزر. سزلر معارفه چوق محتاجسکز بوکا بوتون موجود دیکزله اهمیت ویرملیسکز. فقط بوراده بر سؤال میدانه چیقیور. عجبا بوزمانه قدر معارفکز یوقمی ایدی؟ بلکەده واردی. فقط بوکا وارلق دیەمیەجکز، زیرا اول امرده کچن ظالم مستبد حکومتلر سزی دائما معارفدن محروم براقمغه چالیشمشلردر. چونکه اونلرك منفعتی بوایدی ثانیاً برچوق مکتبلر آچمشلرسەده سزلری بونلردن استفاده ایتدیرمەمشلردر. بعضاً موفق اولەرك او مکتبلره چوجقلرکز کیره بیلمشسەده اورادن چیقان او کویلی او عمله، او رنجبر اولادلری اورادن چیقدقدنصو کره سزی، سز بابالرینی، سزلك حیاتکزی بیله بکنمەمشلر و اونلرده سزی تحقیر ایلمشلردر. اویله دکلمی؟

[دوغرو چوق دوغروسلری]

زیرا او مکتبلر بورژوآزی، امپریالیزم و قاپیتالیزم منفعتنه چالیشەجق ماکنەلر یاپمق ایچون بر فابریقەدن بشقه بر شی دکل ایدیلر. زیرا او مکتبلر بورژوآزی، امپریالیزم وقاپیتالیزمك املرینی ترویج ایچون آچیلمشدی. صو کرا دیکر طرفدن تعقیب اولونان معارف سیاستنی تدقیق ایدر سەك کورەجکز که بوزمانەقدر کلن ظالم حکومتلر هپ بو ساسنده مایت اساسنی کوزتمشلردر.

مستبد چارلق روسیەسی زمانندە سزی روسلشدیرمق ایستەدیلر، قره یوزلی، آلچاق منشەویک حکومتلری زمانندە سزی کورجیلشدیرمکه قالقدیلر،

تورکلرسزی تورکلشدیرمك هوسنه دوشدیلر. بوکون آرتق بو قوقمش، بو کهنەلشمش ناسیونالیزمدن اوزاق بولنیورسکز بوندن صو کرا اچلەجق مکتبلر کزده انسانیت، بشریت ایچون چالیشەجق، بوتون جهان فقرای کاسبەسنی سوەجك، قردەشلك اساسنی کوزەدەجك بوتون دنیایی کندی وطنی بیلەجك اولادلر یتیشدیرملیسکز. کوبلر کزده کتبخانەلره. دنیا فقرای کاسبەسنك احوالندن معلومات ویرەجك غزتەلره احتیاجکز اولدیغی کبی زراعت، فلاحت خصوصاتنده معلومات تکزی آرتدیرەجق کتابلره، علمی، فنی، سینەما، و تیاترولرەده احتیاجکز واردر. لکن بونلرك هپسنی حکومتدن بکلەمەملی، کتبخانەلری وسائرەیی سز آچەرق حکومتدن یاردیم طلب ایتمەلی واوقومق بیلنلریکز دیکرلرینه اوقوملی آکلانمەلیدر. سوزیمی کسر کن شوندیده علاوه ایتمك ایسترم که نائل اولدیغکز وبونك ایچون سوندیککز مختاریتاری سوسلەیەجك وباشاتاجق معارفدر. باشاسون ناسیونالیزم، امپریالیزم وقاپیتالیزم اساسلرندن اوزاق، انسانیت واشتراك اساسلرنه دائرەسنده آجارستان مختاریتی پایدار ایلەیەجك معارف! باشاسون معارفه اهمیت ویرەن آجارستان فقرای کاسبەسی. باشاسون شرقك مظلوملرینی قورتاران شورالر روسیاسی. باشاسون آجارستان مختار قیلان کورجستان شورا جمهوریتی! قهر اولسون عکس انقلابجیلر، بورژوآلر ناسیونالیستلر!

(سوره کلی آلقیشلر)

بوندن صو کرا آیاقده انترناسیونال مارشی دیکلنمش وآلقیشلانمشدر.

سداد بولداشك نطقندن صو کرا معارف مسئلەسی حقنده کلن بر قرارنامه اوقونمش ومنه

قبول ایدلد کدن صو کرا برنجی جلسه تعطیل اولونارق نمازه کیده‌جکلر نمازه کیتمشلر در .

صو کنجی جلسه ساعت : ۲ ده

رئیس ــ [ذیلی چالار] جلسه‌یی آچیورم . ده‌مین معارف مسئله‌سنی حل ایتدك بالکز برعلاوه لازم. برلی معلم یتیشدیرمك وبو کونك احتیاجلریله عادتلرینه یاقین کتاب حاضرلامق لازمدر . کتابلر روسجه، کورجیجه، تورکجه اولسون وبرده معلم یتیشدیرمك ایچون درسلر آچه‌لم نه دیرسکز ؟

(موافقدر های‌های سسلر)

شمدی انتخابات مسئله‌سی مذاکره اولنه‌جق یلیورسکز که شمدی‌یه قدر مملکت ایچنده‌هپ بکلر، آغالر واردی. فقط بزم کبی چارپقلی‌لر هیچ برشیئه قاریشدیرلمیوردق، شمدی حکومت فقرا خلق حکومتی‌در. انتخابات مسئله‌سنی قونوشه‌لم اولا شمدی ماندات قومیسیونی فعالیته‌دائر ایضاحات ویرسون

اسحق توتورادزه ــ (قومیسیون نامنه) ایضاحات ویرمش و قورولتایه کان و کیللرك عددینی سویه‌مشدر .

خوله رایونی	۸۵	مرخص
که‌دا	٦۳	«
آجاراصویی	٤۰	«
باطوم رایونی	۳۲	«
قین‌دیش	۵۵	«
سنترالنی قومیته‌ت	۱٤	«
	۲۸۹	

داوود افندی ــ کذا قومیسیون نامنه ایضاحات ویرمشدر.

رئیس ــ ماندات قومیسیونی ایضاحات ویردی. شمدی یولداش غامباروف سوز سویله‌یه‌جکدر .

یولداش غامباروف ــ انتخابات نه‌صورتده یاپیلمایدر که فقراخلقك منافعی تأمین ایدلمش‌اولسون دیه‌سوزه باشلایه‌رق اوزون اوزادی‌یه ایراد نطق ایله‌مش و تشکیلاتك کوزلجه تیجه‌پذیر اولمسی ایچون فقرا عمله و کویلونك نه‌صورتله انتخاب یاپملری لازم کلدیکنی ایضاح ایتمشدر.

[مدید و سوزه کلی آلقیشلر]

[انترناسیونال]

[آلقیشلر]

رئیس ــ بوبابده انتخابات حقنده کلن تکلیفی اوقویه‌لم بوتکلیف مرکزلره، رایونلره‌فقرا قومیته‌لرینك سچیلمسنه دائردر. کاتب (اوقور) (شکرا یازجغز)

رئیس ــ بردیه‌جککز وارمی ؟

سسلر ــ قبول قبول موافق

رئیس ـ متفقاً قبول اولنمشدر شمدی بیلیورسکز بوراده مرکزی قومیته واردر . بونك ابقاسنی آرزوایدنلر اللرینی قالدیرسون [اللر قالقار]

اکثریتله قبول اولندی شمدی دیکر انتخابات ایچون نامزد لیسته‌لری حاضرلانمش ایسه‌ویرلسون (بوتون رایونلر مرخصلری نامزد لیسته‌لری کتیرمشلردر) شمدی بونلری تصنیف‌ایده‌لم (آره‌ده اون دقیقه فاصله ویرلمش و تصنیف اجرا ایدیلر کن باندو موزیقه ترنم ایلمشدر.]

رئیس ـ تصنیف پایلدی اسامی‌یی کاتب اوقویه‌جق

کاتب (اوقور) قطریش رایوتدن: قایقایشویلی، حسن حیجه‌وادزه، کمال نوغایده‌لی، عثمان رومانوشویلی، حسن تخیداشویلی، حسین غوغیدزه، اسمد خلواشی، جمال جوانادزه.

رئیس ـ قبول ایدلدیمی؟

﴿ آلقیشلر قبول سسلری ﴾

کاتب ـ (اوقور) کدا رایوتدن: ۷ آرقداش

محمد قاناندزه، سلیمان نورد کیپانیدزه، عبدل قزنج اوغلی، حسن چال اوغلی، سلیمان دیاسامیدزه، شکری تورمانیدزه، خلوصی قوقوشویلی، نامزداوله‌رق: عبدل آبلادزه، ملا حسین غارب اوغلی.

رئیس ـ قبول ایدلدیمی؟

﴿ آلقشلر قبول سسلری ﴾

کاتب ـ (اوقور) آجارا صوبندن: ۳ آرقداش

قدم سنسازه، صالح قلیچلی اوغلی، الیاس دیاسامیدزه. نامزد اوله‌رق: عثمان به‌ده‌نازه، حسن حاجی اوغلی.

﴿ آلقیشلر قبول سسلری ﴾

کاتب ـ (اوقور) خولا رایوتدن: ۸ آرقداش

حسن تحسین خمشیاشویلی، حسین ابره‌مازه، اسکندر خارشه‌وانیزه، علی بولقوادزه، یوسف پریدزه، مرادماخارادزه، اسماعیل قابائیدزه، مولود کارسه‌وادزه. نامزد اوله‌رق: محمد ولی‌اوغلی ملا حسن قاچ اوغلی.

﴿ آلقیشلر قبول سسلری ﴾

باطوم رایوتدن: ٦ آرقداش.

قره‌آغا خلواشی، حسن قوریزه، طورسون توتورادزه، عثمان قاهیدزه، محمد رئیس اوغلی، آحمد لازکی اوغلی،

﴿ آلقیشلر قبول سسلری ﴾

سنترالنی قومیته‌تدن: ۱۵ آرقداش.

شریف عبدی‌بای، عثمان موثقویلی، محمد غوغوبریدزه، اسحق توتورادزه، عثمان سنتادزه،

آحمد داریزه‌ل اوغلی، جمال پاغاوا، حسن بریدزه، حسین قوماخیدزه، سولسوق کوچك اوغلی، رضا قوکیدیزه، یوسف بولقووادزه، سلیمان خارچوالازی، ذکریا لورد کیپانیدزه،

﴿ آلقیشلر قبول سسلری ﴾

رئیس ــ بوخصوصده کلن قرارنامه‌یی اوقویه‌لم.

کاتب ــ (اوقور) فورولتای اسکی مجلسك سریعاً داغیتلمسنی و فقرا خلق طرفندن سچیلن یکی قومیته‌نك اسکی مجلسك وظیفه و صلاحیتی درعهده ایلمسنه و بونك قرمزی مجلس نامیله توسیمنه قرار ویرر و سریعاً بوقرارك تطبیقنی حکومتدن رجاایلر.

(مدید و سوره کلی آلقیشلر)

رئیس ــ شمدی فورولتای آغیر وظیفه‌یی بومجلسه براقیور ودیور که بن‌قرار ویردم سزبوقرار لری حیاته کچیره‌جکسکز.

طبیعی مجلس‌ایله بوقومیته برآره‌ده اوله‌مزدی. شمدی وبربان قراریکزله اومجلسی‌داغیتدکز. قهر اولسون اومجلس که یدی آیدنبری فقرا اهالیی باطوم عمله‌سی‌ایله برلشمکدن منع‌ایلمشدر.

(شدتلی آلقیشلر)

یدی آیدر نه یاپدیلر [(هیچ)سسلری] آجاراده آدم اولدیرلدی. جانیلری مجلس صاقلادی (صاقلادی سسلری) و داغلرده خرسزلق یاپدیلر. یوزلرجه داوارسورولدی مجلس یاپدی(حمایه ابتدی فنالق یاپانلری صاقلادی سسلری) داغلرده هرکسه ظلم یاپدیلر (اوت‌سسلری) حکومت اشقیالغی منع ایچون هرشی یاپمق استدی مجلس استمدی. فقط ایشته شمدی فقراخلق بومجلسی یقلادی. قهر اولسون اسکی مجلس! یشاسون یکی‌قرمزی مجلسکز!

(اترناسیونال ، آلقیشلر)

یوندن‌صوکره‌دهابرچوق آرقداشلرلاوزون اوزادی‌یه سوز سویله‌مشلر و نتیجه‌ده، اترناسیونال مارشی‌ایله‌قونغره‌نك رئیس طرفندن‌قپاتلدیغی اعلان اولنمشدر.

قرمزی مجلس رئیسی ی. حسن تحسین جمشیاشولی طرفندن نشر ایدلن

بیانناﻣه

آجارستان فقیر رنجبر اهالیسنه ، تومیته‌لریه

فقیر آرقداشلر!

۷ تشرین ثانی ۱۹۲۱ تاریخنده ایلك اجتماعنی بیان سزك سجدیککز و کوندردیککز وکیللرك برنجی قونغره‌سی‌یش کون دوام ایله ۱۲ تشرین ثانی ۱۹۲۱ تاریخنده بیتدی. ۲۹۲ وکیلك اشتراك ایتدیکی بو قونغره سزك منفعت و احتیاجکزه کوره بعض قرارلر ویردی. بو قرارلری قوه‌دن فعله کتیرمك اوزره‌ده اللی اعضادن مرکب بر قرمزی مجلس سچدی. بو حادثه آجارستان فقرا رنجبر اهالیسنك (فه‌ئودال) لرك یعنی بکلرك وآغالرك؛ بورژوو لرك یعنی پارالیلرك و زنکینلرك ظلم واسارتدن قورتلدق ایسته‌دیکنی آچیقجه اثبات ایتمکده‌در.

سزك ایله باطوم شهرینك عمله و پرولەتاریاسنی برلشدیرن قرمزی مجلس آجارستاند صنف مجادله‌لرینك باشنده آرقداشلرله‌برلکده بولنمقده‌در. اسکی‌قارا مجلس سزك مجلسکز دکلدی. او، بکلر آغالرك مجلسی ایدی. اونلرك منفعتی ایچون چالیشیوردی. آلتی آی وارلغی ایچنده او، دائما باطومك عمله و پرولەتاریاسیله سزك برلشمکزه مانع اولەرق سزی بکلرك و آغالرك تحکمی آلتنده بولندیرمغه غیرت ایدییوردی.

انقلابه دائما قارشی قویان و اوکا جدی بر سؤ قصد حاضرلامغه چالیشان بو قارا مجلس بو کون ارتق یوقدر. او، سزك‌طرفکزدن داغتلمش و اعضاسی ایله‌آغه‌تلری توقیف ایدیله‌رك حبسخانه‌یه آتیلمشدر. آرتق کون سزك کونکز، آرتق دور سزك دور کزدر.

قرمزی مجلسکز، قونغره‌طرفندن کندیسنه تودیع ایدیلن وظیفه‌لری یاپمق ایچون اول امرده عکس انقلابجی آداملری حکومتدن طرد و توقیف ایده‌رك طقوز کشیدن مرکب یکی بر حکومت قوردی. بونلردن بشینی سزك قرمزی مجلسکز و دردینی‌ده باطوم شهری عمله و پرولەتاریاسنك قوممونیست پارتیسی تعیین ایتدی. بوندن بشقه یدی خلق قومیسری مجلسکزدن و درت قومیسرده قوممونیست پارتیسندن تعیین ایدلدی.

بویله‌جه تشکل ایدن حکومت، حقیقی اولەرق عمله‌نك و سزك حکومتکزدر. بو حکومت یالکز سزك و فقرانك حقوق و منافعنی مدافعه ایده‌جك. سزك دوشمانلر کزه کوز آچدیرمیه‌جقدر. قرمزی مجلسکز ایله قوممونیست پارتیسی بو ایکی دائره، حکومتی دائما سزك سزك ایچون چالیشدیره‌جقدر.

آرقداشلر! سز آنجق شمدی مخناریت و حریتی کوزلرکزله کوریورسکز فقط ظن ایتمیکز که بونکله ایشلرمز بیتمشدر. بالعکس ایشلرمزه باشلامش بولنیورز.

بز ایلك آدیمی آتدق وفقرا حکومتی قوردق . بوندن صکره فقرا آپارانی ایله سزك صنفکزك منفعتلرینی تأمین واحتیاجلرینی تطمینه چالیشه‌جغز . سزك ایچون حقیقی حریت ، قورولتایك قرارینی برر برر حیاته کچیرمکله الده ایدیلیر .

بو ایشلر قرمزی مجلسدن واونك حکومتندن چوق عزم وسعی ایستر . طوپراق ایشلرینی ومسئله‌لرینی حل ایتمك لازمدر . بویوك آراضی صاحبلرندن اراضی آلتوب کویلو فقیر رنجبرلره ویریله‌جکدر . قوئوپراتیفلر آچیله‌جقدر . سزك اقتصادی حیاتکزی تنظیم ایده‌جك آنجق بونلر اوله‌جقدر .

بو سنه کلیریمز آز ، یقین زمانده سزی آجلق قارشولایه‌جقدر . بونکله اوغراشمق ، آجلغه قارشی تدبیرلر وواسطه‌لر آرامق لازمدر . بکلره آغالره نه اولور ؟ نه اولورسه بزه اولور .

آجارستانده مکتبلر ، سینه‌مالر ، کتبخانه‌لر ، بیوکلره اوقومه درسخانه‌لری آچیله‌جقدر .

وقفلر مسئله‌سی شونك بونك ألنده ینمکده‌در . خلق محکمه‌لری ، خسته‌خانه‌لر ، اجزاخانه‌لر آچیله‌جقدر . بوللر کوپریلر تعمیر ایدیله‌جك ویا یکیدن یاپیله‌جقدر .

آجارستان اعمار ایدیله‌جکدر . الکتریقلر ، مکتب بنالری وسائر مؤسسه‌لر میدانه کتیریله‌جکدر .

بز سوزله قرمزی مجلسکزك ایلك آدیمنی دیکر آدیملر تعقیب ایده‌جکدر که بز ، تام بر حریته مالك اوله‌لم ، مجلسکز چالیشیر کن سزك بو ایشلرده هر درلو معاونت ومظاهرتلر کزه قانعدر . چونکه اونك مظفریت وموفقیتی سزك مظفریت وموفقیتکزدر .

مجلسکزه واونك حکومته‌صاریلکز ، عکس انقلابجیلره وفنا مشوقلره اینانمه‌یکز بونلرله مجادله ایدیکز . ایچیکزده بویله‌لری بولنورسه همان طوتوب حکومته تسلیم ایدیکز اونلرسزی آلداتمق وتکرار سزه ظلم وتحکم ایتمك ایسته‌یورلر . ره‌وولوسیا پلاتفورماسنده قوتله‌دور کز ، جسور اولکز ، قلبلر کزه قورقو دوشمسون . ظن ایتمه‌یکز که بز آز ویا یالکزز . خایر آرقداشلر ، کورجستان ، قفقاسیه عمله رنجبرلری تکمیل قرمزی روسیا واونلرك دهشتلی قزیل اردولری بزمله برابردر .

قهر اولسون پاشالر ، بکلر ، آغالر ، عمله ورنجبرلرك دوشمانلری !

یشاسون آجارستان عمله وفقیر رنجبرلری واونلرك قومیته‌لری !

یشاسون صنف مجادله‌سی ! یشاسون انقلاب !

یشاسون کورجستان وقفقاسیه عمله ورنجبرلری وبونلرك شورا جمهوریتلری !

یشاسون انقلابك رهبری اولان بویوك قرمزی روسیه ! قزیل اردولر !

باطوم ۲۲ تشرین ثانی ۱۹۲۱

آجارستان قرمزی مجلسی رئیسی : حسن تحسین خمیشاشویلی

دیوان ریاست کاتبی : عثمان موثقوبیلی

آجارستان

فقرا کویلی و رنجبر خلقی

علمیه سیه‌زدی

۱۹۲۱

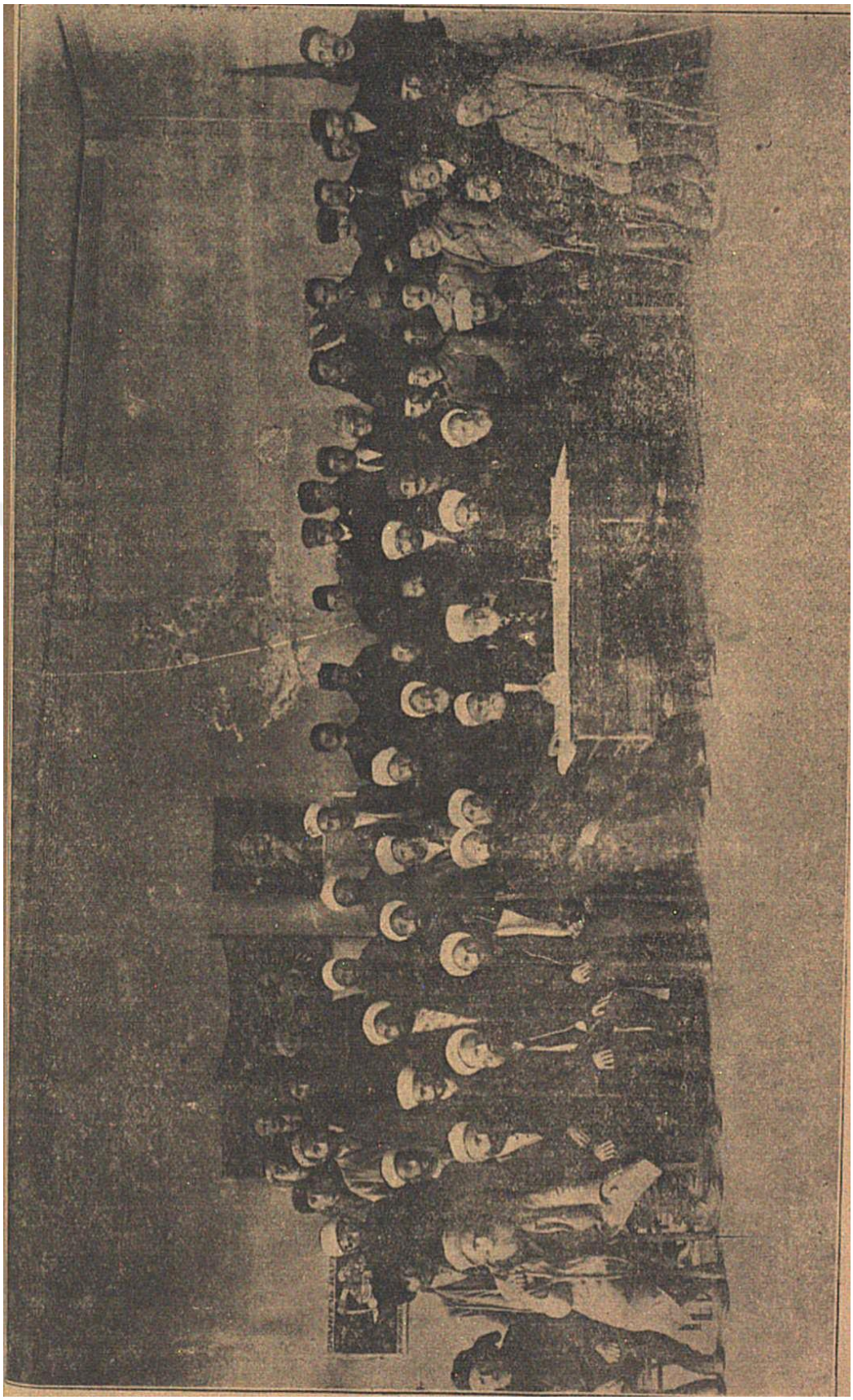

۳ کانون اول جمعه ایرتسی کونی ساعت اونده بشقه مناسب بر یرده بولونه‌مدیغندن قرمزی مجلسك عمومی صالونده کشاد ایدلمشدر.

سیه‌ستی آجارستان قرمزی مجلس رئیسی حسن تحسین خمشیاشویلی آچمش و اعضالری سلاملامش، و علمیه سیه‌ستی اعضالرینك، آجارستان فقرا ایشجی و رنجبرلرینك مدافعی اولان قرمزی مجلسك معنوی مظاهری‌اولهجقلرینی امید ایلدیکنی سویلدکدن صوکره سیه‌سته بر دیوان ریاست انتخاب اولنمسنی تکلیف ایلمش و پایلان انتخاباتده:

اسکندر افندی سیوادزه ریاسته حسن افندی کل احمد اوغلی اعضالغه

حمید افندی لوقومجی زاده اعضالغه سچلمشلردر.

اسکندر افندی سیوادزه ریاست موقعنی اخذ اینمش و بروجه آتی نطقی ایراد اینمشدر:

محترم خواجه افندیلر، اره کزده سناً و عرفاناً کوچوککز اولدیغم حالده بنی ریاسته انتخاب ایله حقمده ابراز بیوردیغکز حسیات توجهکارانه‌دن دولایی جمله‌یه تشکرلر ایدرم.

آرقداشلر! آجارستان تاریخ علمیه‌سنده الك مهم و پارلاق صحیفه‌لری اشغال ایده‌جك بو کونکی بو مهم وقعه‌یی بو اجتماع مسعودی جمله کزه تبریك ایلرم: بو اجتماعمزك بتون مملکت و ملت، خصوصیله بو اجتماعمزه سبب اولان چالیشه‌رق آلین تری دوکن فقراخلقمز حقنده باعث سعادت و ترقی اولمسنی تمنی ایلرم. انسانلری مسعود ایده‌جك هر بر وقعهٔ تاریخیه‌نك عاملی، سببی واردر. انسان بر وقعه‌نك سعادت ایله مملو اولدیغنی کورنجه مجبور درکه او وقعه‌نك عالملرینه قارشی وظیفهٔ شکرانی ایفا ایلسون. بیلیورسکز که مملکتمزده شمدیه قدرده حیات علمیه واردی. وقعه‌نك شاهدی اولمدق.

بزه بویله بر طوبلانیش هیچ ممکن اولمه‌مشدی. کوریلیور که جهانده بر تبدل و تحول وار. و او تبدل و تحول سایه‌سنده بو یوم مسعود میدانه کلمشدر. عجبا بو وقعه‌نك عاملی نه‌در؟ سز بیلیرسکز که اسکی روسیه‌ده چاریزم اصولی واردی. یعنی اصول استبداد واردی او حکومتك بشقه ملتلر حقنده بشقه دینلر حقنده بشقه مقصدی واردی. بو خصوصده بوراده حاضر بولنان حسن افندی و الیاس افندی شاهددرلر. اسکی روس اداره‌سی علنا میسیونرلکه پاشلایه‌رق جاهل اهالیی اغفال ایدیورلردی. بو کون حمد اولسون او حیات دوریلدی. بو کون [۱۵۰] میلیونلق روسیه یکی بر حیاته کیردی. اشته بو انقلابدر که بزه بوراده طوپلانمغه امکان و فرصت ویردی. عرفاً و شرعا لازم کلیر که آجارستان قرمزی مجلسنه، کورجستان شورا حکومت جمهوریه‌سنه تشکر تلغرافلری یازلسون بن بونی ایدیورم. تکلیف

﴿ لازمدر های های صدالری ﴾

بونی قبول ایتدیکز، شمدی قنوشه‌جغز، سیه‌سته قرارلاشدیره‌جغمز موادی تعیین ایده‌لم.

(مذاکره‌دن صوکره زیرده کی روزنامه تعیین ایدلدی)

۱ ــ تبریکنامه‌لی ۲ ــ ادارهٔ شرعیه مسئله‌سی ۳ ــ اوقاف مسئله‌سی

٤ ــ خواجه‌لر مسئله‌سی ٥ ــ سیه‌ستك مقرراتی

رئیس ــ روزنامه‌یی قبول ایدنلر اللرینی قالدیرسون.

[اللر قالقار، اکثریتله قبول اولنور]

رئیس — سوز حسن تحسین خمشیاشویلی‌نك در.

حسن تحسین خمشیاشویلی — آرقداشلر تکلیف ایدیورمکه بوراده بعضیلری مجاز طلبه افندیلر بولنیور. ونلردن کیملرك حق رایی اولدیغی بو تحقق ایتسون.

رئیس — بو بر تکلیفدر. صاحب رای اولمق ایچون کیملرك صلاحیتی اولدیغنی تعیین ایده‌لم دیور. اکلادکز دکلمی؟

﴿ اکلادق. اوت سسلری ﴾

شمدی مجاز اولمیانلرك رایه حقی اولمه‌ملری مسئله‌سی وار که طوغریدر.

﴿ اوت، دوغروٰدر سسلری ﴾

داود افندی — بر کویدن فقراو کیلی خواجه‌لر واردر. بونلرفقرانك دردینی سویلیه‌جکدر.

رئیس — تکلیف یالکز رایه عائددر. سوز هر کس سویلیه‌بیلر.

محمود افندی — اجازت المقدن مقصدوظیفه‌ده بولنوبده شهادتنامه‌لی‌می؟ یوقسه علمیه اجازتنامه‌سیمیدر

رئیس — اکر هر کسه بو صلاحیتی ویررسه‌ك بوراده بولنانلردن خارج اولانلر دیمزمی که بزدن بنه رای المدکز بزی چاغرمدکز قرارلرکزی استه‌میورز دیسه‌لر پروتستو ایتسه‌لر نه دیه‌جکز؟ اصل مسئله بوراده‌در.

بریسی — عمومه رای حقی ویریلیرسه البت بویله اولور.

رئیس — بو تکلیف دوغرودر. بو ظن ایتمه‌یکز ارقداشلر که بو کبی شیلر حقیقته دوقانیر همزمك مقصدی بردر. بو کبی شیلردن عزت نفسمزی بنملی‌یز. دینمزك اساسی‌ده بودر هیچ بریمزك فرقمز یوقدر. دینمزسوسیالیزمه مطابقدر: مسئله‌شمدی بشقه شیئه تعلق ایدیور. مقرراتك قطعی اولمسنی تأمین ایچون بوکا مجبورز. کیمسه بوندن اینجنمه‌ملی‌در، مسئله تور ایتمش‌در. بو صورتله رایدن استنکاف ایچون هر کس فداکارلق یاپملیدر.

داوود افندی دیاسامیدزه — ارقداشلر مسئله اوزادی، عموم بوراده بولنان طلبه افندیلرك‌سوز سویله‌مکه حقی واردر. یالکزرای صاحبی‌اولماسون، اجازت آلمیانلر انتخاباتده الق‌الدیرماسونلر.

رئیس — مذاکره‌یی اوزاتمه‌دن شیمدی اجازت آلمش ذواتی آکلایه‌لم مجاز افندیلر تعین ایتسون. بونلرك اسمارینی یازه‌لم:

کاتب (یازار)

داوود افندی دیاسامیدزه
حافظ بك سرمانیدزه
محمد افندی سراج زاده
فرهاد افندی امین آغا زاده
احمد محرم افندی قارشیوادزه
مجید افندی قوبولادزه
ایوب افندی محمد آغا زاده
راسخ افندی قدم زاده
الیاس افندی شارواشیدزه

ابراهیم افندی ممی‌افندی زاده
اسکندر افندی جین آغا علی زاده
حاجی حسین افندی سلیمان زاده
احمد فوزی افندی عثمان اوغلی
محمد افندی امین زاده
حسین افندی عثمان زاده
محمود افندی مفتی زاده
عثمان افندی غه‌غیدزه
داوود افندی سیلادزه

اسکندر افندی سیوادزه — حسن افندی قول احمد زاده
حمید افندی مومجی زاده — احمد افندی صالح افندی زاده

خواجه افندیلردن بری — آجارستانده مجاز اولان خوجه افندیلر ذاتاً بونلردن بشقه یوقدر.

دیکر بری — عثمان افندی باتادزه‌لو ابراهیم افندی نزه‌ده درلر.

رئیس — خسته اولدقلری ایچون کله‌مدیلر. اکثریت عظیمه بوراده‌درلر. ایکی کشی‌نك بولنمه‌مسی مذاکره‌مزه مانع دکلدر. بز مذاکره‌مزه دوام ایدرز.

الیاس افندی شارواشیدزه — دوغرودر. طلبه‌لر وکیج ملالر چاشیرله یوز اللی کشی‌یی بولو ردی. هم نه‌لزومی وار اونلر بزم طلبه‌لرمزدر. مذاکره‌یه دوام ایده‌بیلیرز.

(های های صدالری)

رئیس — بو رأی مسیله‌سنی قبول ایدنلر اللرینی قالدیرسون (اللر قالقار) قبول اولندی ایکنجی ماده‌یه کچیورم شمدی ادارهٔ شرعیه مسئله‌سی‌در. آرقداشلر! هر بر اسلام مملکتنده شرعی تشکیلات واردر. اسکیدن بوراده‌ده ممالك اجنبیه دن اولان روسیه‌ده‌ده واردی. فقط حتوقی بر شکلده دکلدی. امتیاز صورتنده ایدی نیقولا ارزو ایتدیکی زمان بو حقی بزدن الهیلیردی. او وقت باطومده فضا، سنجاق ومرکزده اولهق اوزره اوچ درجه اوزرینه مؤسسدی. فقط اداره بشقه طرزده ایدی. شمدی بن تکلیف ایدیورم که بو اسکی ترتیلر باقی قالسون.

قضالرده برر بدایت قاضیسی. باطومده بر استیناف قاضیسی، برده بتون آجارستان باش مفتیسی اولسون باش مفتی‌یه‌ده ایکی معاون ویره‌لم. هر رایونده بر مدرس بولنسون و مفتی وظیفه‌سیله‌ده مکلف اولسون. باطومده‌ده ایکی مدرس بولنسون. بو خصوصده قونوشه‌لم وقرار ویره‌لم. سوز استیانلر یازدیرسونلر.

(اسملر یازیلیر)

سوز داوود افندی سیلادزه‌نك‌در.

داوود افندی سیلادزه — سزك بیوردقلرکز مناسبدر. قبول ایده‌لم. یالکز بنم‌فکرمجه تعلیم‌ده‌ده نائب بولنسون.

راسخ افندی — بنده اسکندر افندینك فکرنده‌یم.

داوود افندی دیاسامیدزه — قضالرده برر قاضی لازمدر. اهالی بونلره اولتان حکمه راضی اولمازسه باطومده استیناف ایدر. شو حالده باطومده‌ده البت بر قاضی لازمدر. اوندن صوکره تمییزه کیدر بو بویله اولمایدر.

محمودافندی قلیجی زاده — قاضیلر خصوصنده بنم‌فکرمك اوچ‌درجه‌اوزرنده اولمسی‌در. بدایت استیناف، تمییز فضله اوزون تشکیلاته هم‌لزوم وهم‌ده محل یوقدر وفقرا اهالینك تحملی‌ده یوقدر.

رئیس — بوخصوصده بشقه سوز ایسته‌ین یوق، بزه کلن بر تکلیف وار اوقونسون.

کاتب — (اوقور) «آجارستانك‌مرکز دینی وشرعی‌اولان باطومده بالانتخاب بر رئیس ایله ایکی معاوندن عبارت بر دائره تشکیل اولونه‌جق. شهرده برقاضی ایله ایکی مدرس وآجارستان رایونلرینه ایسه برر قاضی ایله برر مدرس نصب وتعیین ایدیله‌جکدر

رایون مدرسلری عینی زمانده مفتیلك وظائفنی‌ده ایفا ایده‌جکلردر.»

رئیس ــ بو تکلیفی قبول ایدنلر اللرینی قالدیرسونلر.

(اللر قالقار) اکثریته قبول اولونمشدر. شمدی بو وظائفك عنوانتی‌مذاکره ایده‌لم. بونلر نه‌عنوان ویره‌جکز. سوزایسته‌ینلر کیملر ایسه اسملرینی یازدیرسونلر (یازیلیرلر)

داوودافندی دیاسامیدزه ــ مدرسلرك اسمی‌درسعام‌اولسون. باطوم قاضیسنه حکام رئیس دنیلسون مفتیلره ذاتاً مفتی نامی‌ویریلیر. باش مفتی‌یه رئیس‌العلما دیه‌لم. بونك برنجی معاونی درس و کیلی ایکنجی معاونی اعضا دنیلسون.

داوود افندی سیلادزه ــ بو کا بنده اشتراك ایدییورم. یالکز حکام رئیسی ایکنجی اعضا دنیلسون. باطوم قاضیسنه استیناف قاضیسی دنیلسون.

محمود قاتانادزه ــ حکام رئیسلکی یکی بر اسم اولیور. آجارا خلقنك یوزده بری درس وکالتی سوزینی بیلمز. او وظیفه‌یه کوره مناسب اسم دکلدر.

فرهاد نجاتی افندی ــ بن‌ده داوود افندینك فکرینه اشتراك ایدرم.

رئیس ــ مختلف فکرلر وتکلیفلر وار هانکیسنی قبول ایده‌جکز.

«مذاکره‌دن صو کره تکلیفلر رأیه قونلمش و اشاغیده کی عنوانلر قبول اولنمشدر»

مرکزی دینی رئیسنه ــ رئیس‌العلما برنجی معاونه ــ درس و کیلی ایکنجی معاونه ــ حکام رئیسی باطوم قاضیسنه ــ استیناف قاضیسی رایون قاضیلرینه ــ بدایت قاضیسی مدرسلره ــ درسعام

مفتیلرك عنوانی عیناً قبول اولنمشدر.

رئیس ــ بو مسئله‌ده بیتدی. مذاکره‌یی شمدی تعطیل ایدییورم. یارین ساعت اونده طوپلانیر روزنامه‌نك دیکر ماده‌لرینی مذاکره ایدرز.

ایکنجی اجتماع

[اسکندر افندی سیوادزه‌نك ریاستنده اولەرق ٤ کانون‌اول ١٩٢١ پازار کونی ساعت ١١ ده قیرمزی مجلسك بیوك صالونده طوپلانیلمش و مجاز افندیلر آیریجه اوك صفده اوطورمشلردر.

رئیس ــ ایکنجی اجتماعمزی رسماً کشاد ایدییورم. روزنامه‌ده بو کون ایچون مذاکره ایده‌جکمز «اوقاف» مسئله‌سی‌در. مادمکه فقرا خلق قورولتایی بو مسئله‌یی حل ایلمشدر. مذاکره‌سی زائددر. شرعی جهتنه کلنجه مادمکه مرکز شرعی تأسس ایده‌جکدر اوراسی باقار. های. های مناسب سسلری

دردنجی مسئله‌مز املاك مسئله سی‌در. آجارستانمزده کثرت نفوس اعتباریله الك مهم برلرندن کویلرمزدر. کویلرك یکانه معلم ومربیسی املاکدر. املاکه نه‌قدر صاحب فضیلت اولورسه کویلیلرده اودرجه ایی اولمش اولور. هیمز آرزو ایدرز که اهالیمز حسن اخلاق صاحبی و تربیه‌لی اولسون. بونك ایچون املاکی اصلاح ایتملیز.

بن دوشونیورم که بو املاك دون بر مرتبه‌ده بولونملری منتظم برمؤسسه‌یه مربوط اولمه‌ملرندندر. بربردن بری کلیور. کویه کیدییور، (املاق یاپارم) دییور اوجوز بر پاره‌یه قناعت ایدییور، کویلی

ده اوجوزدر دیه طوتیور. بو یوزدن برچوق مؤسف وقعه‌لرده میدانه کلیور. بو کبی نالایق احواله میدان ویرمه‌مك ایچون اداملر. خطیلر امتحانه تابع اولملیدر. اهلیتنامه اولمایجه کوه باره براقیلماسون، کوی فقرا قومیته‌لری نه اداملرك. نه‌ده فقراخلقك مغدوریتنه میدان ویرمسون.

سلر ــ دوغرودر، ایدر، اویله‌اولملی.

حسن افندی کل آحمد اوغلی ــ رئیس افندینك سوبلدیکی دوغرودر، یالکز مأمورین علیه اوزرینه بر مفتش تعیینی تکلیف ایدییورم.

رئیس ــ اداهٔ شرعیه تاسس ایدییور. اوراسی مفتش تعیین ایتسون مدرسلر، بونی تفتیش ایلسون.

سلر ــ مناسبدر، مرکز شرعی مفتش تعیین ایلسون.

رئیس ــ بوخصوص دخی قبول‌ایدلمش اولیور. آرقداشلر، شمدی سزه، باطوم انقلاب قومیته‌سی رئیسی یولداش غامباروفی تقدیم ایدییورم. سوزاونك‌در.

یولداش غامباروف ــ آرقداشلر، اولاهیکزی سلاملار و بوسیه‌زدك اتخاذ ایده‌جکی قرار لرك آجارستان فقرا اهالیسنك سعادتی کافل‌اولمسنی تمنی‌ایلرم.

یولداشلر! سزییلیورسکز که شریعت بردر. فقطاونك زمانه کوره برطرزتلقیسی واردر. شمدی‌یه قدر بوشریعتی بکلر، اغالر کندی منفعتلرینه کوره تفسیرایلمك ایچون خواجه‌لری، اجیر ایتمشلردر. سزشمدی فقرا اهالینك منفعته کوره استعمال ایلمك امکانی قازشیسنده‌سکز. بن‌بر قوممونیستم. شریعته‌ده آز چوق واقفم. اسلامیت بویوك بردیندر. بز، دینلرك علیهنده دکلز. سزه‌سربست اجتماع حقنی طانیان بز قوممونیستلرز.

﴿ آلقیشلر ﴾

ظن ایدرم که شمدی‌یه قدر بزدن بشقه کلوب کچن حکومتلر، اداره‌لر سزك بوحقکزی طانیمه‌مشلردی. بزم‌دین علیهنده اولدیغمزی سویله‌ین قامنشویکلرك دیدکلرینك دوغری اولمدیغنی شمدی سزده آکلادکز ظن ایده‌رم.

(های های، آکلادق سلری)

بزم دین‌ایله ایشمز یوقدر. هرکس سالك اولدیغی دینده سربست قاله‌یلر، بز، دین ایشلرینی حکومت ایشلرینه قاریشدیرمه‌یز. دین بشقه، حکومت بشقه‌در.

﴿ مدید و شدتلی آلقیشلر ﴾

یشاسون جهان قوممونیستلری، یشاسون شورالر روسیه‌سی، کورجستان جمهوریتی آجارستان فقرا خلقی!

﴿ شدتلی آلقیشلر ﴾

رئیس ــ سوز آذربایجان مرکزی اجرائیه قومیته‌سی اعضاسندن و آذربایجان معارف‌قومیسری یولداش بنیاد ذاده‌نك‌در.

یولداشلر بنیادزاده ــ یولداشلر، باطومه کلیشم سیه‌زدکزك اجتماعنه تصادف ایتدیکمدن کندیمی بختیار عد ایدییوروم سزه آذربایجان فقرا خلقنك قارداش سلاملرینی تقدیم ایدرم. یولداشلر برچوق عکس انقلابجیلرك پروپاغاندا بایدقلری کبی بزتهلکه‌یه دوغری دکل امین اولکز

کوندن کونه سعادته دوغری کیدیورز. انقلاب و اختلال وقوعاتلری ماضیده‌ده اولمشدر. روسیه‌ده یشایان برچوق ملتلردن ۳۰ میلیونی مسلمان، کورجی، ارمنی، یهودی، الخ ایدیلر. بقولا حکومتی نه روسلری نه‌دیگر ملتلری سوردی. روسیه‌نك استبدادی روس ملتی ایچونده ضرر لی ایدی. بویوك حرب اولدی. فقط ۱۹۱۷ تشرین اولنده بولشویکلر حکومتی الرینه آلدیلر و بوتون جهان معلوم ایتدیلر که حربی رد ایتدیلر و ملیتلر مسئله‌سنی حل ایتدیلر. بولشویکلر کچن عهدنامه‌لری یرتەرق روسیه داخلنده بولنان هر ملتك آزاده یشامه‌سنی اعلان ایلدیلر.

صوکره دین مسئله‌سنه کلنجه تاسس ایدن شورا حکومتی دین ایشنی حکومت ایشندن آیردی. امین اولدك که حقیقی قوممونیسلر هیچ کیمسه‌نك دینه‌دوقونمازلر. سزلر، آجارلرانك اوقومشلری کویلره کیدنجه اهالیه فقرا خلقه بونلری اکلاتك. ده‌وبردیکمز حکومت ٤٠٠ یللق ایدی شورا حکومتی یکیدر کوندن کونه ایشلرمز دوزه‌لهجکدر. شورا حکومتی تقویه‌ایدك. یشاسون شورا حکومتلری، یشاسون دنیا پرولەتاریاسی!

(مدیه وسوره کلی آلقیشلر)

رئیس ــ سوز ایرانلی قارداشلریمزدن وچنکلستان انقلابچیلرندن احسان‌الله یولداشکدر.

یولداش احسان‌الله ــ [فارسیجه] ایران زحمتکشلرینك سزلره سلاملرینی تقدیم ایده‌رم. سزلرك نائل اولدیغکز پرولەتاریا سلطنته یاقینده اونلرده مالك اولاجقدر آوروپانك ظالم حکومتلری شرقی اسارتی آلتنه آلانق سرمایه‌لرینك بویوندروغی التنه صوقمق ایسته‌دیلر. قیزیل انقلابك اونلرك بو آرزوسنی قیردی عمله صنفی حاکمیتی النه آلدی عمله‌یه بو خصوصده رهبر اولانلر یول کوسترمکدر، قوممونیستلردر. یاقین زمانده بوتون دنیا قارداشلرمزده قورتیله‌جقدر. انقلاب حرکتی بوتون دنیایه یایلمشدر ظلم ایله، استبداد ایله. پاره ایله‌بونی یاتیشدیره‌میه‌جکلردر. پرولەتاریا حاکم اولاجقدر.

یاشاسون پرولەتاریا صنفی

(شدتلی آلقیشلر)

رئیس ــ یولداشلر، سزك نامکزه یولداشلره تشکر جوابی ویره‌یم‌می؟

[های های البته صدالری]

رئیس ــ بز، آجارستان خواجه‌لری کندیمزی پك بختیار عد ایدیورز که آذربایجانلی، ایرانلی یولداشلریمز سیه‌ستمزده بولونارق بابراملریمزه اشتراك ایله‌دیلر. سزلری سیه‌ست‌نامه سلاملارم.

(آلقیشلر)

سزه تشکر وصمیمی حسیاتمزی تقدیم ایله برابر عرض ایدیورز که فقرانك بایراغی اولان بوقرمزی بایراق بوتون اسلام مملکتلرینه یایلسون ودنیایی آوروپانك قان ایچیجی ظلمندن قورتارسون.ــ

(آلقیشلر)

رئیس ــ شمدی سیه‌ستك مقرراتی مسئله‌سنه کچیورز

[کاتب سابق قورولتایك مقرراتنی اوقومشدر]

آجارستان فقراخلقنك مرخصلریله کشاداولنان قورولتای مقرراتی دیکله‌دکدن صکره بولیورسکز

[جوق کوزل. موافق سساری]

بر تکلیف وار اوقویه‌لم

کاتب ــ (اوقور) ۷ تشرین ثانی

۱۹۲۱ تاریخنده آجارستان فقیر رنجبرلری مرخصلری طرفندن عقد اندیلن سیه‌ست مقرراتی استماع ایدن و بو مقرراته اکاه اولان خواجه‌لر سیه‌سنی مذکور مقرراتك بر آن اول قوه‌دن فعله کامسی خصوصنده قرمزی مجلسك و حکومتك دائما مظاهر و معاون معنویسی اوله‌جقلردر

﴿ مدید و شدتلی آلقیشلر ﴾

رئیس ــ قبول ایدیورمیسکز

[قبول سساری]

شمدی یولداش غامبارو‌فك تکلیفی وجهله موسقووه‌یه طقوزنجی شورالر قونغره‌سنه کوندره‌جکمز ارقداشمزی سچه‌لم [مذاکره‌دن صو کره اسکندر افندی سیوادره انتخاب اولنمشدر]

رئیس ــ سوز ترمزی مجلس رئیسی یولداش حسن تحسین خمشیاشویلی‌ك‌در

حسن تحسین خمشیاشویلی ــ مادامکه آجارستان مرکز دینیسی اوچ کیشیدن مرکب اولیور . بونلری تعیین ایتمك لازمدر .

عجبا بو اوچ ذات کیم اولابیلیر بونی سز دوشونه‌جکسکز . یالکز بونلر چالیشوب وظیفه‌یی حقیله ایفا ایده‌جك آدملر اولسون .

مختلف تکلیفلردن صو کرا آرایه مراجعت اولونمش و اسکندر افندی حین آغا علی‌زاده رئیس‌العلماء داوود افندی دیاسایدزه درس و کیلی، اسکندر افندی سیوادزه ــ رئیس‌الحکام اوله‌رق انتخاب ایدلمشلردر . رئیس‌العلما ریاست موقعنه کچیرلمش و هیئت برلکده فوطوغرافلرینی آلدیرمشلر و یولداش حسن تحسین خمیشیاشویلی‌نك ومسلمان سه‌قسیه‌سی نامنه اشتراك عزته‌سی سرمحرر و مدیر مسئولی سداد رشاد یولداشك نطقلریله سیه‌زد قپادیلمشدر .

حسن تحسین خمیشه‌شویلی ــ آجارستانده دین حقنده شوله بویله اولیور دیورلردی . بونلرك یالان اولدیغی ثابت اولدی. خواجه‌لر سیه‌زدینك مبارزاتمزده قرمزی مجلسك مظاهر معنویسی اوله‌جغی تقرر ایلدی کلدیکمز زمان سزه خوش کلد کزدیدك شمدی‌ده خوشجه کید کزدیورز. قرمزی مجلس نامنه بیاناتده بولنه‌بیلرمکه سچدیکمز هیئته امکان دائره‌سنده معاونت ایدیله جکدر .

﴿ شدتلی آلقیشلر ﴾

آجارستان مطبوعاتدن بر قولکسیون.

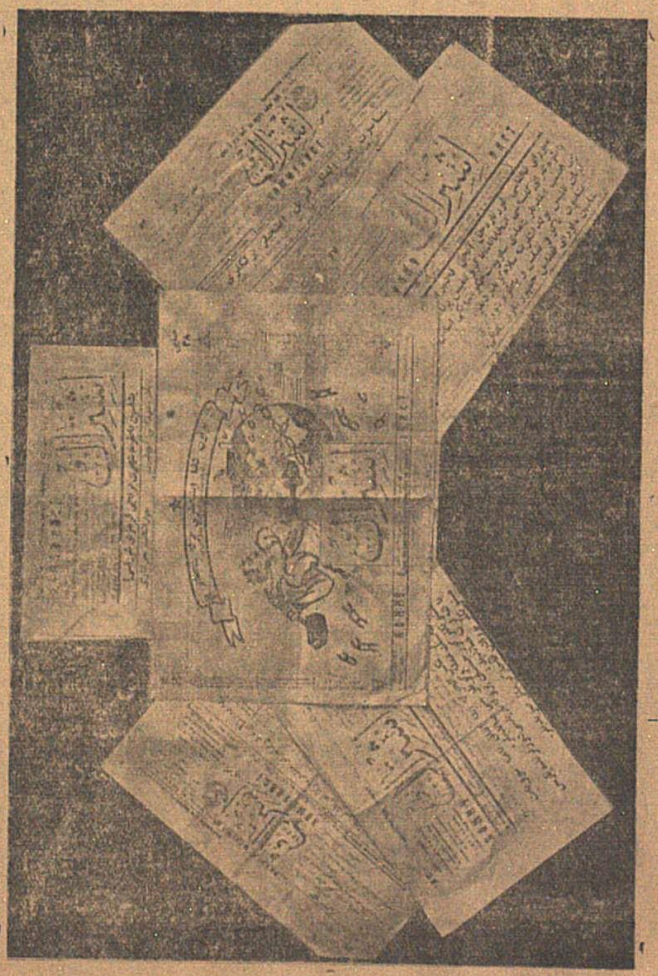

اشتراك غزته‌سنك بر سنه‌لك نومروللرندن بعضیلری

بیانامه

آجارستان فقرا هالیسنه و انقلاب قومیته لرینه

آرقاداشلر !

٧ تشرین ثانی ١٩٢١ تاریخنده آجارستان فقرا اهالیسی وکیللری طرفندن عقدایدیلن قونغره‌نك یشنجی اجتماعنده ١٢ تشرین ثانی ١٩٢١ تاریخنده انتخاب ایدیلن قرمزی مجلسك بعضی تعدیلات ایله ١٤ کانون ثانی ١٩٢٢ تاریخندن اعتباراً (آجارستان فقرا قومیته‌لری مرکزی بوروسی) حالنه قلب ایدیلدیکنی بیان ایلرم !

آرقاداشلر !

قرمزی مجلسکز ، کچن بوایکی آی ظرفنده قونغره طرفندن کندیسنه تودیع ایدیلن وظائفك ایفاسنی ایچون جداً فداکارانه چالیشمش و آجارستان فقرا صنفنك استحلاصی یولنده‌پك جدی تدبیرلر اتخاذایلمشدر. بالخاصه آجارستانده بکلك و آغالق صنفنك حقوق و منافعنی مدافعه ایدن (قارامجلس) داغیتلمش وایلری کلن اعضاسی توقیف ایدیلمشلردر. آجارستان فقراصنفنی ازمك و ایشله‌تمك واونی قاراقوتلره اسیرایتمك ایچون چالشان قارا مجلس بناسنده قرمزی مجلسکز بکلکك فقرایه نه‌قادار خائنانه و ظالمانه پلانلر حاضرلادیغنی اثبات ایدن پك‌مهم وثیقه‌لر الده ایتمشدر.

آجارستان بکلك و آغالق صنفنك مدافعه‌سی و استناد کاهی اولان بو یووا داغیتلدقدن صوکرا بوتون فقرا قومیته‌لری آزاسنده دها اساسلی بروحدت‌و تساند تأسس ایده‌رك منتظم وجداً بکلك و آغالق شدتله تعقیب اولنه‌رق بونلرك‌حقوق و حاکمیتی فعلاً الغا، تغلب و تحکملری برطرف ایدلمش، کندیلری محبسلره ومنفالره کوندریلمشلردر.

قرمزی مجلسکز پارتقوم‌ایله ائتلاف ایده‌رك آجارستانده فقراصنفنك حقوق و حاکمیتنی‌مدافعه‌ایدیجی برانقلاب قومیته‌سی تأسیس ایده‌رك بوتون اداره واجرا قوت و اقتدارینی اوکاترك ایتمشدر، یکی ره‌فقوم دوغرودن دوغرویه فقرا ایله‌تماسه کچه‌رك بوصنفك منافعنه چالیشمغه باشلامشدر.

اهالی قومیسرلکلری ایله‌برلکده فعالیته کچه‌رك پروژه‌لر حاضرلامغه و جدا باقمسزقالان آجارستانی و فقراسنی یوکسلتمکه قویولمشلردر.

آجارستانده‌تعمیرات، انشاآت و اعماراته کرمی ویرلمش، مهم یوللر و کوپریلر تعمیرایدلمشدر. بر قاچ نقطه‌ده یکی یوللر و کوپریلر انشاسنه باشلانمشدر.

آجارستانك اك‌مهم مرکز لرینی الکتریقله تنویر ایتمك ایچون بوتون ادوات و لوازم‌تدارك ایدلمش و آجارا صوینده شمدیدن انشاآته باشلانمشدر.

تعمیم و نشر معارف ایچونده اپیجه فداکارلقلر یاپیلمشدر. موجود مکتب‌نالری تعمیرایدلمش

یکیدن مکتب تالری تدارك ایدیلەرك اك مهم مرکزلرده تدریساته باشلامق امکانی حاصل
لانمشدر .

(پارتینی اشقولا) و (سەمەنارپا) تأسیس ایدلمشدر.

(اویەزد) لرده خستەخانه و اجزاخانەلر (تەم) لرده ایسه صحیه منزللری تاسیس ایچون
حاضرلانان پروژەلر قبول ایدیلەرك ایجاب ایدەن لوازم و وسائط پیدرپی الده ایدلمکدەبرابر
طرفندەن برقاچ نقطەده ایشه باشلانلمقدەدر عمله و کویلی قواویەراتیفلرینك مرکزی باطوم
کشاد ایدیلەرك لوازمده برقاچ نقطه ده شعبەلر کشادی اسبابی استکمال اولنمشدر.

آرقداشلر !

آجارستان فقراسی کندیسنی قورتارمغه چالیشیرکن هر یرده اوندیغی کبی بورادەده بکلر
آغالر، بورژووالر طرفندن کویا بالشەویقلك حریت دینیەیی الغا ایتدیکنی سویلیورلردی. حالبوکه
۳ کانون اول ۱۹۲۱ تاریخنده آجارستان علماسی طرفندن باطومده عقد ایدیلن قونغره ونهایت
بو قونغره قراریله تشکل ایدن آجارستان باش مفتیلکی بوکبی شایعاتك اصلسز و اساسسز
اولدیغنی تماما اثبات ایتمشدر .

عینی زمانده بالعکس آجارستان فقراسی بالشەویقلر و ادارەلری قدر حریت دینیەیی الك کنیش
معناسیله دوشونن هیچ بر اداره کورمدیکنی اعتراف ایتمشدر.

فی الحقیقه بالشەویقلرك دینیت و ملیت فرقی کوزتمدیکنی و آنجق صنف فرقی کوزتدیکنی
آرتق آجارستانده هر کس هر فقیر اکلامشدر.

آرقداشلر!

قرمزی مجلسکزك اك قیمتلی مساعیسی آجارستان جمهوریتی داخلنده شورا حکومتلرینك
تاسیسی اولمشدر. بیلیورسکز که، اولجه آجارستان بر طاقم غوبرناطورلر (والی) و ناچالنیکلر
(متصرف) طرفندن اداره ایدیلیوردی و بونلر آنجق ناظرلره و چارلره قارشو مسئولدر. آجارستان
بالشەویقلر کلد کدنصکره رەفقوم (انقلاب قومیتەسی) لر تاسس ایتمشدی. رەفقوملرده موقتا
ادارەلردی. ایشته قرمزی مجلسکز پارتقوم ایله برلکده حرکت ایدەرك آجارستانك هر طرفندن
آهالی طرفندن منتخب شورا اجرا قومیتەلری تاسیس ایتمشلردر.

۱۰ کانون ثانی ۱۹۲۲ تاریخندەده آجارستان شورالری برنجی قونغرەسنی میدانه کتیرمشلردر.
بو قونغرەیه ۱۹۹ وکیلی اشتراك ایتمشدی. ۱۱٤ وکیل لوا شورالرینك ۸۵ وکیل ایسه باطوم
شوراسنك ایدی. بو شورا ۳۱ اعضادن مرکب آجارستان سوسیالیست شورا جمهوریتی مرکزی
اجرا قومیتەسنی سچەرك بنون تشریعی و اجرائی صلاحیتی اوکا ترك ایتمشدر.

بو ۳۱ اعضادن اون بدیسی لوا شورالرندن و آجارالیلردن اون دردیده باطوم عملەسندن
مرکبدر.

آرتق، بونکله آجارستانك حکومت شرایطی تمامیله اکمال ایدلمش بولونیور. مملکت، آرتق
غوبرناطورلر، نه ناچالنیکلر و نەده الغا ایدیلن رەفقوملر طرفندن اداره ایدلمکدەدر. آجارستان
آرتق شورالری وشورالرینه قارشی مسئول اجرا قومیتەلری طرفندن اداره ایدلمکدەدر.
قرمزی مجلسکز، آجارستان سوسیالیست شورا جمهوریتی فعلا تاسیس ایتمکده وآنجق

آجارستان فقراسی عندنده مسئول حکومتی میدانه کتیرمکله بك بیوك بر خدمت ایفا ایتمیه بکنه قانعدر.

شونی‌ده بوراده ایضاح ایتملی‌یم که قرمزی مجلسکز هر آدیمنده باطومك عملەسی و بالخاصه قوممونیست پارتیسنك بك بیوك، صمیمی وقیمتلی معاونتلرینه مظهر اولمشدر.

قوممونیستلر قدر هیچ بر پارتینك آجارستان فقراسنه بو قدر صمیمی و یقین جالشمدقلرینی بوراده سویلمکی بیوك بر وظیفه عد ایدیورم.

الحاصل سیاسی، عمرانی، حرثی اجتماعی، اقتصادی نقطهٔ نظرله قرمزی مجلسکزك بو، ایکی آیلق مساعیسی بك شایان دقت ومهمدر. بونکله برابر، قرمزی مجلس کندیسنه تودیع ایدیلن وظائفی کاملاً ایفا ایتدیکنی و آجارستان فقرا صنفنی تماماً تطمین ایلەدیکنی ادعا ایدەمز. باشلانوبده یتمەین ایشلردن باشقا دها باشلانمامش ایشلرده قالمشدر.

آرقاداشلر!

رەوولوسیون پلاتفورماسنه کچن آجارستان فقراسی، کندیسنه دوشمان صنفلرك کمیت و کیفیتنی داها مشخص اولارق آکلامشدر. قیرمزی مجلسکز طرفندن آچیلان بو صنف مبارزەسی هنوز بیتمەمشدر. بتون دنیا فقراصنفلری، فەاودال وبورژوآ صنفلرینك اسارتوحاکمیتندن قورتولمادقجه بوتون دنیاده رەوولوسیونی یتمەدکجه آجارستان فقراسی کندیسنی حر عد ایدەمز. بناًعلیه قیرمزی مجلسکزك باشلادیغی صنف مبارزەسی داها شدتله و داها عمومی بر ماهیتده دوام ایتملیدر. خرابه حالنده اولان آجارستان داها بر چوق تعمیرات وانشاآته واعماره محتاجدر. ظلمت ایچنده براقیلان آجارستان داها برچوق تحصیل وتربیه ومسلك مؤسسەلرینه محتاجدر. آجارستانده کی آجلق ایچون هنوز برتدبیر اتخاذ ایدیلەمەمشدر. موسم خسیله طوبراقلر آلوب فقرایه توزیع ایدیلەمەمشدر.

الحاصل، سیاسی، حرثی، عمرانی اقتصادی، اجتماعی داها برچوق اصلاحات یاپمق وتدبیرلر اتخاذ ایلەمك مجبوریتی قارشوسنده بولونیورز. آرتق، بوتون بواصلاحاتی یاپمغه وتدابیری اتخاذ ایتمکه رهبر اولاجق (آجارستان فقرا قومیتەلری مرکز بیوروسی) در.

یاشاسون آجارستان فقراسی انقلاب قومیتەلری!

یاشاسون آجارستان انقلابنه رهبرلك و یاردیم ایدن قوممونیست پارتیسی!

یاشاسون آجارستان فقراسی انقلاب قومیتەلری مرکز بیوروسی!

یاشاسون آجارستان سوسیالیست شورا جمهوریتی!

قهر اولسون بکلمك، آغالق، بورژوآلق!

سابق قیرمزی مجلس رئیسی
حسن تحسین خمیشەشویلی

مرکزی اجرائیه قومیته‌سی ریاستنك بیاننامه‌سی

آجارستان فقرا اهالیسنه

یولداشلر !

آجارستانده شورا حکومتنك تأسسندن بو کونه قدار آجارستانده انقلاب قومیته‌لری(ره‌فقوم)لر اجرای حکومت ایله‌یوردی .

بو انقلاب قومیته‌سی کندی انقلاب قانونلریه توفیقاً بوتون مظلوم وفقیر اهالینك منافعنی مدافعه ایدیوردی .

انقلاب قومیته‌سی عمله وکویلی شورالرینك تشکلنه زمین حاضرلایه‌رق بوتون آجارستان شورالر قونغره‌سنی میدانه کتیرمکه چالیشیوردی .

۱۰ کانون‌ثانی‌ده ، شورا حاکمیتنك بر عضو عالیسنی تشکیل ایده‌ن آجارستان شورالری برنجی قونغره‌سی کشاد ایدیلمش وبو تاریخده آجارستانك ره‌فقومی کندی حقوق وحاکمیتی بوقونغره‌یه تودیع ایله‌مشدر .

قونغره ، بر چوق مسائل مهمهٔ معلقه‌یی حل اتمشدر که بونلر آراسنده بالخاصه اراضی مسئله‌لرینك حلنه پك بویوك بر اهمیت عطف ایدیلمشدر .

قونغره ، آجارستان فقیر رنجبر اهالیسنك برنجی سیه‌زدنده وبریلن قرارلری تأکید ایله بك وآغالردن اراضی‌یی آلارق ایشجی ، امکدار اهالی‌یه توزیعنی تنسیب اتمشدر .

قونغره ، اراضی مسئله‌سنك سرعت ممکنه ایله حل وفصلنی مرکزی اجرائیه قومیته‌سنه قطعاً تکلیف اتمش وهانکی صنفك مدافعی اولدیغنی بونکله بر دها تأیید وتثبیت ایله‌مشدر که بونکله فقیر صنفك منافعنی مدافعه ایده‌ن هانکی پارتی اولدیغنی ملی شووه‌نیست پارتیلری نظر دقته تظاهر ایله‌مشدر .

قونغره ، مرکزی اجرائیه قومیته‌سنی انتخاب اتمشدر . بونکله آجارستان حیاتنده یکی دوره آچلمش اولویور . بو کوندن اعتباراً آجارستان عمله وکویلوسی کندی دوشمانلریله مبارزه‌یه چوق برلشمشدرلر . بو کوندن اعتباراً کوی وشهر قارده‌شجه ال اله ویرمرك دائما ایلرله‌یه‌جك وبوتون موجودیتلریله شهر وکویلرك حیاتنی بوکسله‌جکلردر . مرکزی اجرائیه قومیته‌سی آجارستانك فقرا اهالیسنك مرکزی اجرائیهٔ قومیته‌سی اطرافنده طوپلانارق بوتون موجودیت قلبلریله شورا حاکمیتی مدافعه ایده‌جکلرینی واهالی قومیسرلری مجلسی طرفندن نشر ایدیله‌جك اولان اوامر وقوانینی قوه‌دن فعله چیقاره‌جقلرینی امید ایلر . بوتون اویه‌زد وتهم شورا اجرائیه قومیته‌لرینی وبونون آجارستان فقیر وحر اهالیسنی تبریك ایده‌رم وسلاملارم .

یاشاسون آجارستان فقرا خلقی !

یاشاسون آجارستانك عمله وکویلی شورالری !

یاشاسون شورا جمهوریتلری آراسنده کی صیقی تساند !

آجارستان شوراسی مرکزی اجرائیه قومیته‌سی رئیسی:

حسن تحسین خمشیه‌شویلی

مرکزی اجرائیه قومیته‌سی

آجارستان مختاریتی سوسیالیست شورا جمهو
ریتی مرکزی اجرائیه قومیته‌سی رئیسی
ح. تحسین خمشیاشویلی.

رئیس معاونی یولداش چیکتی

دیوان ریاست

آجارستان مختاریتی سوسیالیست شورا جمهوریتی عمله، کویلی، قزیل اردو، بحریه‌لیلر مرخصلر برنجی قیزیل شوراسی طرفندن انتخاب اولنان مرکزی اجرائیه قومیته‌سنك دیوان ریاستی:

رئیس: ح. تحسین خمشیاشویلی

۲ ـ اعضالر: رجب بیژه‌رادزه
۳ ـ « : چکتی
٤ ـ « : حسن جیجه‌وادزه
٥ ـ « : محمد قاتانادزه
٦ ـ « : قوقو عبدالله
۷ ـ « : .
۸ ـ « : .
۹ ـ « : .

آجارستان مختاریتی سوسیالیست شورا جمهوریتی

خلق قومیسرلر شوراسی

خلق قومیسرلر شوراسی رئیسی
سلیمان دیاسامیدزه

معاون وداخلیه قومیسری :
کیریل تاوبه‌ریدزه

دیوان ریاست

سلیمان دیاسامیدزه
کیریل تاوبه‌ریدزه
رجب نیزه‌رادزه
کاتب مسئول : باباوا
اداره مأموری : شه‌تغه‌لیا

اك صوك ره‌فقوم رئیسی اوله‌رق
بولنمش اولان یولداش
غامباروف

خلق قومیسرلر شوراسی (ساوه‌تنارودنی قومیسریات) ویا مختصراً (ساونارقوم) بدایت امرده ، ۱۸ مارت ۱۹۲۱ده آجارستانده شورا اداره‌سنك ایلك تأسسنده (ره‌فقوم)یعنی (انقلاب قومیته‌سی) حالنده بولنیور وینه قومیسرلکلرنه اداره ایدیلیوردی . بالاخره شورالر انتخاب ایدیلوبده مرکزی اجرائیه قومیته‌سی تأسس ایلدکدن صوکره‌ره‌فقوملر هر طرفده‌اولدیغی کبی مرکزده‌ده بتون اقتدار وقوتی اجرائیه قومیته‌لرینه دور وتودیع ایلمارى حسیله‌خلق قومیسرلر شوراسی نامنی اکتساب ایتمشدر .

وبو طوپراقلردن شورا اصول اداره‌سی قانونلری موجبنجه استفاده‌لرینی تأمین ایتمك چاره‌لرینی آرایوردی . عینی زمانده ایشجی صنفنك کندی منفعتلری ایچون طوپراقلری اکمك وسورمك خصوصنه موفق اولملری ایچون تدبیرلره مراجعت ایدیور کرك صیفه‌لرك . و کرکسه مزروع اراضینك محافظه‌سی ایچون بو خصوصده لازم کلن تتبعات وتدقیقاتده بولنیوردی .

اراضی واملاك صاحبلرندن بر چوغی شورا اداره‌سنك تأسسندن مقدم ، قیزیل اردو یاقلاشیر کن اجنبی مملکتلرینه فرار ایلمشلردی . بو املاك واراضیدن بر قسمی شورالشدیرلدی ودیکر اقسامی استراحتخانه‌لره ، صحیه اولرینه ، چوحق اوزینه تخصیص اولندی . متباقیسی‌ده قسماً داغیتلدی ومحافظه‌سنه اعتنا ایدلدی .

الیوم قوبولت رابوتده ۲۷ ، تیسیخینزیریده ۷٤ ، ماخنجاووردە ۳٤ ، اورتا باطومده ۲٤ صیفیه اولمق اوزره جمعاً ۱۵۵ داچا واردر . زراعت قومیسرلکنك رابوتلرده چالیشان مختلف قومیسیونی محللرنده‌تدقیقات یاپمقده واصول زراعت حقنده اهالیی تنویر ایتمکده‌درلر .

***

۱۵ ایلول ۱۹۲۱ تاریخنده قومیسرلك حالنی اکتساب ایتمش اولان زراعت اداره‌سی فاخیر وباطوم منطقه‌لرنده کی املاکك مقدارینی ضبط ایلمش وشو مقداری بولمشدر .

کنتریش رابوتده :	۱۰٦٦٦ دەساتین
کرنه «	۲۱٤۲ «
یوقاری آجاراده	۱۱۳۲۹ «
آشاغی آجاراده	۲۰٤٦٦ «
جمعاً	٤٤۰۵۹۷ «

بو اراضینك واردانی سنوی . ۱۰۱٤۱۰۸۵۰۰۰۰۰ روبله‌در .

***

زراعت‌قومیسرلکی ۲۷ مارت ۱۹۲۱ تاریخندن ۱ کانون‌ثانی ۱۹۲۲ تاریخنه‌قدر (۲۵۰۰) اراضی مسئله‌سی تدقیق وحل‌ایلمشدر .

الیوم بوش وبویوك اراضی فقیر کویلی ورنجبرلره تقسیم ایدیلمش واکیلمکده بولنمشدر

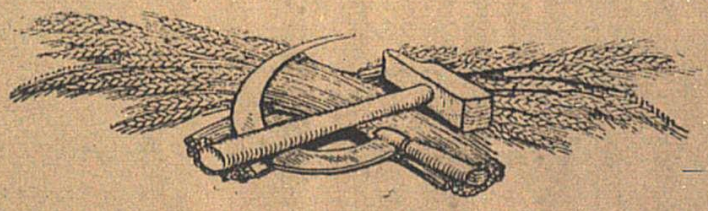

آجارستان مختاریتی سوسیالیست شوراجمهوریتی

خلق حربیه قومیسرلکی

خلق حربیه قومیسری به‌لوف

آجارستان قزیل آلایی قوماندانی عزت شاشیق‌زاده

آجارستان مختاریتی سوسیالیست شورا جمهوریتی

خلق اعاشه قومیسرلکی

قوللەغیا اعضالری :

معاون: آ. قومارووفسکی

اداره مأموری و قوللەغیا کاتبی: ق. آپاکیدزه

و. قامەنسکی

محاسب : آ. جرتی

خلق اعاشه قومیسری :
محمد قاتانادزه

آجارستان مختاریتی سوسیالیست شورا جمهوریتی

خلق صحیه قومیسرلکی

قوللەغیا اعضالری

معاون :دوقتور:ق. میخەیدزه

« : ئەمیلیانووا

اداره مأموری و قوللەغیا کاتبی

ث . ژوژولیانی

حلق صحیه قومیسری :
دوقتور عبدالله قوقو

تشکیلات صحیه

آجارستانك تشکیلات صحیەسی علی‌العموم روسیامتحد شورالر حکومتی تشکیلاتنك عینیدر
کافهٔ امور صحیەسی صحیه خلق قومیسرلغنه تابعدر. و صحیه خلق قومیسرلغی بتون معاملات

و اجرا آتنده تماماً مستقلدر. بالکز مرکزك تعقیب ایتدیکی اساس پرنسیپلری محافظه یه جالیشیر.
صحیه خلق قومیسرلغنك بر معاونی و برده قوللهغا اعضاسی واردر. مسائل مهمهٔ صحیه یی برنسیپ اعتباریله بو هیئت مذاکره و تدقیق ایدر.
بعض مسائل صحیه نك حل وفصلی ضمننده صحیه قومیسرلکی طبیب وصحیه افرادی جمعیتیله بالعموم اصناف و عمله سندیقه لرندن بر ر ممثلی و کذا صحیه قومیسرلکی دوائر مدیراتی مذاکره یه اشتراك ایتدیرر.

فقرا چوجقلرینك حمایه سی

آجارستانده شورا اداره سی تأسس ایدنجیه قدر کورجی ملیتپرورلری جمعیت خیریه سی طرفندن اداره ایدیلن بیوك چاغده کی چوجقلره مخصوص بالکز بر ایتامخانه وارندی. فقط بو خیری بر مقصددن زیاده منشویقلر طرفندن سیاسی بر امله مستنداً آچلمشدی.
آجارستانده شورا اداره سی تأسس ایتدکدن صوکره مختلف محلاتده بش آنا و چوجق اولری کشاد ایدلمش و کذا بالکز چوجقلره مخصوص معاینه خانه ایله سودخانه ده آچلمشدر.
بو سودخانه ده چوجقلره مخصوص بوتون غدای لبنیه اصول مخصوصه سنه کوره استحضار ایدلمکده در. الیوم آجارستان صحیه قومیسرلکی ایکیدن درت یاشنه قدر (١٥٠) چوجقله هنوز آنا سودی أمن قرق دانه نوزادی آنالریله مجاناً بسلهمکده در. بو سودخانه صوك بر آی ظرفنده (١٤٠٨) فقرا چوجقلرینه سود وسودلی مواد غذائیه اعطا ایتمشدر. معاینه خانه ده ایسه قونسولتا سیون ایله (٧٠) وعلی العاده (١٨٠) چوجق معاینه وتداوی ایدلمشدر.

صحیه قومیسرلکنك تشکیلاتی

صحیه قومیسرلکی:
اداره مدیریتی، قلم دائره سی، اعاشه مدیریتی، اجزاخانه لر مدیریتی، صحیه مدیریتی، چوجق وانا اولری مدیریتی. امراض ساریه مدیریتی، صیفیه لر وساناتوریوم مدیریتی کبی سکز مدیریتدن متشکل اولوب هر مدیریته تابع شعبه لر واردر:

اعاشه مدیریتی: ده پو، محاسبه و وزنه
اجزاخانه لر مدیریتی: ٨،٧،٦،٥،٤،٣،٢،١ نجی باطوم اجزاخانه لری، توبولتم اجزاخانه سی، خولا و کذا اجزاخانه لری.
صحیه مدیریتی: برنجی آمبولاتور، چاقوه نقطه طبابتی، ایکنجی واوچنجی آمبولاتورلر، جوانا، کذا نقطه طبابتلری، قوبولت خسته خانه سی، باطوم برنجی شورا خسته خانه سی.
چوجق وانا اولری مدیریتی: برنجی، ایکنجی واوچنجی چوجق اولری
امراض ساریه مدیریتی: ده زه نفکسیون دائره سی، مشروبات ومأکولات معاینه خانه سی مالاریا استاسیونی، امراض ساریه باراقه لری، صحی تدابیر دائره سی.
صیفیه لر وساناتوریوم مدیریتی: ماختجاوور، قوبولت، چخنزیر، پشیل محل صیفیه لری،

قوبولت تدقیقات هوائیه وبحریه استاسیونی، تداوی بحریهٔ مائیه حمامی، باطوم تدقیقات هوائیه وبحریه استاسیونی.

معاینه‌خانه‌لرده وخانه‌لرده ایفا ایدیلن معاونت صحیه

	معاینه‌خانهٔ طبی‌ده		اولرده	
آیلر	قادین	ارکك	چوجق	قادین	ارکك
۱۹۲۱ سنه‌سنده	۲۶۳۳	٤۱٤۹	٤۱۰	٤۷	۱۰۸
۱۹۲۲ کانون ثانی	۳۰۵۲	۷۳۱۰	۵۵٦	۲٦٤	۳۹۱
۱۹۲۲ شباط	۳۳۱۷	۷۸۲۷	٤۵۸	٤۲۵	٤۰۱
	اوبلاسنده				
۱۹۲۱ سنه‌سی	۳۸٤	۹۱۱	۵۹	٤۲	٦۵
۱۹۲۲ کانون ثانی	۳۱۰	۵۸۵	۱۲۹	٤۳	۷٦
۱۹۲۲ شباط	۳٦۸	۵٤۵	۱۲۷	۱۱۳	۱٤۵

بو جدولده کورلدیکی وجهله ۱۹۲۱ سنه‌سنه نسبت ۱۹۲۲ سنه‌سنده صحیه قومیسرلکی دها چوق معاونت صحیه‌ده بولنه‌بیلمشدر

یاپیلان معاونت صحیه تفصیلاتی

	شهرده			اوبلاسنده	
انواع معاملات	۱۲۹۱ده	۱۹۲۲ کانون ثانی	۱۹۲۲ شباط	۱۹۲۱ده	۱۹۲۲ کانون ثانی	۱۹۲۲ شباط
عملیات	۳۲	٦٦	۵۹	۷	۱٦	۱۸
یاره تداویسی	۱۱۸٤	۱۸۹۳	۱۹۳٤	۱۱۵	۱٦۰	۹۱
شرینغه	٦۰۰	٦۵	۸٤	۰	۰	۰
رچنه ویریلن	۱۱۲	۳۳٦	۲۸۲	۱۰۱۸	۱۲٦۰	۱۰٦٤
آشی .	۳۸	۱۷۷	٤۰۳	۰	۰	۵۰
تولداته معاونت	۳۸۳	۱۸	۲۵	۱	۹	٦
دیکر معاونتلر	۱٤۷٤	۲۲۰٤	۱۷٤۹	٦٦	۰	۳٦

کذا بو جدولده صحیه قومیسرلکنك ۱۹۲۲ سنه‌سی ظرفنده کی مساعیسنك اولکی سنه‌یه نسبتله نقدر فضله اولدیغی کوسترمکه کافیدر

آجارستان سوسیالیست شوراجمهوریتی

خلق عدلیه قومیسرلکی

خلق عدلیه قومیسری :
رجب نیژه‌رادزه

قوللهغیا اعضالری

معاون : ت. نیژه‌رادزه

اعضا : د. ماتویه‌و

اعضا : چولانووسکی

کاتب: آ. واچادزه

تشکیلات عدلیه

۱۹۲۱ سنه‌سی مارتنده کرك باطومده و کرسه اوبلاستده شورا ادارهسنك تأسیسی اوزرینه انقلاب قومیته‌لرینه مربوط اولهرق خلق امور عدلیه شعبه‌سی تشکل ایتمشدی.

آجارستان مختاریتنك وجوده کلمسیله برابر بوشعبه آجارستان خلق عدلیه قومیسرلکه تحول ایتمش و تحقیقات، محاکمات شعبه‌لری بونون وظائفی ایفا ایلمکده بولونمشدر. قومیسرلکك مشغول اولدیغی باشلیجه مسئله‌لردن بریده استنطاق معاملاتك تحت انتظامه آلنمسی اولمشدر که ۱۹۲۱ نیسان آینده دورت تشرین اولده ایکی استنطاق دائره‌لری تشکیلنه موفقیت حاصل اولمشدر.

بوصورتله ۱۹۲۱ سنه‌سی نهایتنده آجارستانده تحقیقات و استنطاق معامله‌لریله مشغول اولمق اوزره شهرده درت اوبلاستده ایکی که جمعاً آلتی مستنطق موجود بولونمشدر.

۱۹۲۱ سنه‌سی ظرفنده رایونلرده ۱٤٦٥ عدلیه معامله‌سی کورولمش بونلردن ۱۱۷۳ عددی معامله‌یه تابع اولمش و ۲۹۲ سی اکمال ایدلمك اوزره بولونمشدر.

بوصورتله هرمستنطقه بر آیده ۲۱ معامله دوشمشدر. عدلیه معامله‌لرنده شهر وجوارنده بوزده سکسان حرسزلق اوچ رایونده اکثریت اعتباریله شمندوفر یولی اوستنده سرقت، کیریش و آشاغی آجاره رایونلرنده تعرضات شخصیه، قتل شقاوت و صویغونجیلق وقوعبولمشدر.

تشکیلات عدلیه‌ده و بالخاصه محکمه‌لر تشکیلاتنده متخصص مأمورلر بولونمه‌سندهمشکلات

چه کیلمش ایسه‌د احتیاجات عظیمه نظر اعتباره آلنه‌رق موقتاً ایکنجی‌درجه‌ده اولمق اوزره مشار
لك شعبه‌سی تشکیل ایدلمش و بوشعبه ۱۹۲۱ سنه‌سی نهایته‌قدر مختلف مسئله‌لر حقنده ..
معامله کورمشدر.

۱۹۲۱ سنه‌سی تشرین اولی بدایتندن اعتباراً شهرده برنجی و ایکنجی رایونلرده خلق محـ
لری تشکیل ایدلمش و عینی آیك اون‌طقوزنده اوچنجی رایون خلق محکمه‌سی ایشه مباشر
ایلمشدر.

سنه‌صو کنه قدر بو رایونلرده ۹۷۰ جزائی مسئله‌لر و ۷۰۳ حقوقی مسئله‌لره‌باقیلمشدر.
بونلردن ٦٩٤ جزائی مسئله‌لر قرار آلته آلنمش و ۲۷٦ سی دردست محاکمه بولنمشدر
حقوقی مسئله‌لرده ٤۱۷سی قرار آلته آلنمش و ۲۸٦سی دردست محاکمه برلنمشدر.
جزائی مسئله‌لرك یوزده سکسانی خصوصی خانه‌لر و تجارتخانه‌لرده کی سرقتلره عائددر
حاکملر عالی تحصیل عدلی کورمش تجربه‌دیده آدملردن تعیین ایدلمشدر.
مدعی عمومیلك اتهامات اموریله مشغول اولمق اوزره خلق عدلیه قومیسرلکی تحت
عالی عدلی کورمش ایکی متخصص واسطه‌سیله تشکیلات یاپمشدر.
خلق عدلیه قومیسرلکی فقرای خلقه معاونت مقصدیله ۹۲۱ سنه‌سی اغستوس آیندن اعتبا
بر استشاره دائره‌سی تأسیس و مراجعت ایدنلره مجانا ارائهٔ طریق و معلومات اعطا ایلمکده
سنه صو کنده بو شعبه ۲۰۰ طالبه معاونت ایتمشدر. اوبلاسته‌ده بویله بر دائره‌نك تأسیسی
نظر اعتباره آلنمشدر.
عدلیه قومیسرلکی کورجستان خلق عدلیه قومیسرلکنك قوانین عدلیه‌سنی رهبر اتخاذ ایدرك
بونلری تطبیقه غیرت ایلمشدر.
آجارستان مختاریتی وجود بولنجه بوراده عفو عمومی قانون لایحه‌سی تنظیم ایدلمش و
درحال خلق حاکملری شوراسنك تأسیسی ایچون پروژه حاضرلامشدر.

آجارستان مختاریتی سوسیالیست شورا جمهوریتی

خلق معارف قومیسرلکی

قوللەغیا اعضالاری

معاون : تامارەچکتی

اعضالر : سداد رشاد

» قوپرادزه

» قوتاتەلادزه

» چلینکریس

اداره مأموری : تەوزادزه

خلق معارف قومیسری
سلمان لورد کیبانیدزه

معارف

کرك چارلق حکومتی زماتده و کر کسه منشویقلر دورنده معارف فقرا خلقك احتیاجاتی تأمین ایدەمیوردی. پارەلی اولان مکتبلر یالکز زنکین صنفك چوجقلرینەانحصارایتمشدی.

۱۸ مارت ۱۹۲۱ تاریخنده آجارستانده شورا اداره‌سی تاسس ایلدکدن صوکره معارف بر شعبه حالنده ایفای وظیفەیه باشلامش و ریاستنه مالاقیا توروشولیدزه تعیین ایدلمشدر. بو برنجی دوره‌سنده معارف اسکی اصول مکتبلرك لغوی ایله مشغول اولمشدر. بالاخره تثوفید بوچوزیشویلی تعیین ایدلمش و بو آرالق قوللەغیا تشکیلاتی یاپلمش ایسەده اوزمانکی قوللەغیا اعضالرینك قراربنی شعبه رئیسی شمدیکی کبی ایفا مجبوریتنده بولنمیوردی.

مومی الیه زماتده مکتبلرك یکی اصول اوزره تدریسات یاپملری ایچون تشکیلات یاپلمش و صنایع نفیسه شعبه‌سنه مربوطاً موسیقی، رسم، تیاترو و سینەما شعبەلری تأسیس ایدلمشدر. معارف شعبه‌سی ریاستنه بالاخره نیقو قوپرادزه تعیین ایدلمش و تعلیم و تربیه دائره‌سی ایله دیکر شعبەلر تشکیلاتی تمامامانمش اولوب تیاترو، موسیقی، رسم، قلوب، تشویقات، پروپاغاندا سیار پروژکسیون غزتەلری، لکسیا، کتخبانه شعبەلری، صنایع شعبه‌سی، چوجقلر ایچون تونی، چوجق باغچەلری، دورجی و روس تیاترو هیئتی، لەنین نامنه صنایع و فن قورصلری، مجانی درسلر آچلمشدر.

باطومده موجود مکتبلر و طلبه

مکتبلرك اسمی	درجه‌سی	مدیرلرك اسملری	طلبه مقداری	معلم مقداری
۱ « «	۲	د. ن. فوتانه‌لادزه	٤١٧	٢٢
۲ « «	۲	د. ر. قیقلادزه	٣٩٠	٢١
۳ « «	۲	پ. پوچوریشویلی	١٤٠	٩
۱ نجی شورا	۱	ی. غولونتی	٥٤٧	٨
۲ « «	۱	ن. جاکه‌لی	٣٩٤	١٣
۳ « «	۱	م. شاره شیدزه	٣٩٧	١٧
٤ « «	۱	آ. آرتولدی	٣٤٤	١٦
٥ « «	۱	آ. میکه‌لادزه	٣٠٥	١١
٦ « «	۱	ال. غومان	٢٧١	٩
۷ « «	۱	حکمت چودت زاده	٢٠٣	١١
۸ « «	۱	چقتلکیان	٢١٩	٩
۹ « «	۱	عالیخانیان	٢١٩	٦
۱۰ « «	۱	کیریاقووا	٤٥٠	١٦
۱۱ « «	۱	ل. موغیلوسکی	٤٢	٥
۱۲ « «	۱	ژ. سبلادزه	١٠٩	٦
۱۳ « «	۱	ا. ن. سبقووا		

آجارستان مختاریتی الله آلدقدن صوکرا معارف شعبه‌سی قومیسرلك اولمش وایلك قومیسرلکه تحسین خمشیا شویلی تعین ایدلمش اولوب مومی‌الیه بوتون غیرتی ملحقاته صرف ایله‌مش، انستروقتورلر، مکتب اشیالری کوندرمش فقط بو انستروقتورلردن لزومی درجه‌ده استفاده ایدیله‌مه‌مشدر.

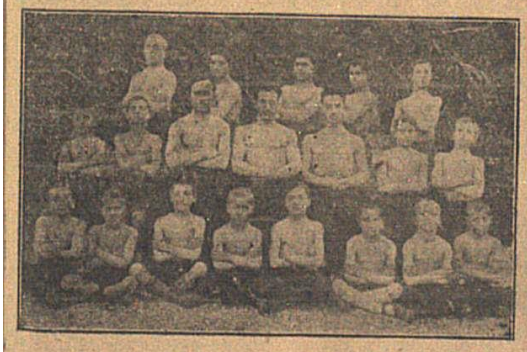

باطوم اسلام مکتبی ایزجی طاقمی ومعلملری
آصف قاقابادزه

١ كانون ثانى ١٩٢٢ تاريخنده قوميسرلك معاونلكنه تامار چيكتى (تفليس چيكتى نك همشيره‌سى) تعيين ايديلمش واليوم ابقاى خدمت ايله‌مكده بولونمشدر .

تحسين خمتياشويلى نك مركزى اجرائيه قوميته‌سى رياسته انتخابى اوزه‌رينه بر آرالق موقتاً يردزه‌نيشويلى وكالت ايتمش وصوكرا اليوم قوميسر بولونان سلمان لورد كيپانيدزه تعيين اولنمشدر.

بوقوميسرك تعيينى بحران اقتصادى زمانه تصادف ايتمش والده معين بر بودجه‌نك موجود اولماماسى حسبيله‌مشكلاته دوچار اولمش ايسه‌ده اليوم يكى تشكيلات يابمقده بولونمشدر . باقين بر آتيده كرك تدريساتك كركسه تشكيلاتك انمامى ايچون معارف قوميسرلكى فوق‌العاده چاليشمقده‌در كه پروغرام ، نشريات ، تشكيلات قوميسيونلرى بو خصوصده فعاليته باشلامشلردر .

اليوم معارفه تابع ١٦ مكتب باطومده موجود اولوب آجارستان رايونلرنده‌ده مكتبلر كشاد ايدلمش وبونلردن باشقا ٣ چوجوق باغچه‌سى ، ٦ چوجوق أوى ، ١ چوجوق قلوبى، صنايع قورصلرى ، كورجيجه لسان درسى ، معلملره ال ايشلرى قورصى كبى خلقه فائده‌لى مؤسسه لرله معارف چاليشمقده بولونمشدر . الايشلرى قورصندن چوق استفاده كورولمش وآبريجه آچيلان سركى‌ده‌ده مظهر تقدير اولمشدر .

آجارستان مكتبلرنده بولنان بالعموم طلبه‌نك ملت‌اوزرينه مقدارينى كوسترر

ايسات‌تستيق :

١ ــ كورجى وآجارالى: ٢٨٩٢	٢ ــ روم : ٩٧٤
٣ ــ روس : ٨٧٢	٤ ــ ارمنى: ٧٨٦
٥ ــ موسوى: ١٦٧	٦ ــ تورك : ١٢٠
٧ ــ ايرانلى: ٨٠	٨ ــ پولياق : ٢٣

٩ ــ ١٠ ــ ١١ مختلف ملتلردن : ٨٩

آجارستان مختاریتی سوسیالیست شورا جمهورتی

خلق مالیه قومیسرلکی

قوللەغیا اعضالری:

معاون: سپاناکی

اداره مأموری: لووارسابوف

رسمی یتیشمه‌مشدر

خلق مالیه قومیسری
جمال کیقاوا

عمله و رنجبر مفتشلکی

عمله ورنجبر مفتشی:
وبقتور سخارولیدزه

آجارستان فقرا قومیته‌لری

مرکزی بوروسی فقرا قومیته‌اری

فقرا قومیته‌لری مرکزی
بوروسی کاتب مسئولی
عثمان مونغویلی

آجارستان شورا اداره‌سنك تأسسی اوزرینه آجارستان داخلنده انقلاب حرکتی و کویلولر تشکیلاتی اداره ایتمك مقصدیله آغستوس ۱۹۲۱ تاریخنده طقوز کیشیدن مرکب آجارستان فقرامرکزی‌قومیته‌سی‌انتخاب ایدلمشدی.

بالاخره تشرین ثانیده آجارستان فقرا کویلی و رنجبر خلقی برنجی قونغره‌سی عقد اولنوبده اسکی قره مجلس یقلدقدن صوکرا فقرا قومیته‌سی ایله برابر یکیدن انتخاب اولنان مرخصلرله قرمزی مجلس تشکیل ایدلمش ورياسته تحسین خمیشیاشویلی انتخاب اولنمشدی. دها صوکراکانون ثانیده شورالر سجیلوبده مرکزی‌اجرائیه قومیته‌سی تشکل ایدنجه فقرا قومیته‌لری مرکزی بوروسی تأسیس ایدلمش و ریاسته الیوم خلق قومیسرلر شوراسی رئیسی بولنان سلیمان دیاسامیدزه‌سچلمشدی. سلیمان دیاسامیدزه‌نك آیرلمسی اوزرینه اعضادن عثمان مونغویلی کاتب مسئول اولهرق تعین ایدلمشدر و آبریجه بر دیوان انتخاب اولنمشدر.

تشکیلات

آجارستان عمله و کویلو وکیللرینك فی ۷ تشرین ثانی ۱۹۲۱ تاریخنده کی سیه‌زدینده آجارستانده بروجه آتی سنجاق و کوی فقرا قومیته‌لری تأسیس ایدلمشدر.

آجارستان بش سنجاغه منقسم اولوب بونلرده قوبولت، باطوم، آجاره صوبی، که‌دا و خوله سنجاقلریدر.

۱ ــ قوبولت سنجاغنده درت فقرا قومیته‌سی واردر. بونلرده آچیقویستاو، چاخانس کابولت، چاقوه قریه‌لرنده‌در

۲ ــ باطوم سنجاغنده اوچ فقرا قومیته‌سی واردر. بونلرده اورته باطوم، قپان دیبی و چوروخ‌ده‌در.

۳ ــ آجاره صوینده اوچ فقرا قومیته‌سی واردر. بونلرده دولاغان، مارادیت، و آجاره صوینده‌در

٤ ــ که‌دا سنجاغنده اوچ فقرا قومیته‌سی واردر. بونلرده مریسکی پسجوری و که‌داده‌در.

۵ ــ خوله سانجاغنده درت فقرا قومیته‌سی واردر.

آجارستان فقرا قومیته‌لرینك ایلك تأسیسنده خدمت و غیرتی سبقت ایتمش و ایلك مرکزی قومیته‌نك ریاستنده بولنمش اولان
شریف عبدی‌با

بونلرده سیمالنی، حیوانه، دید آجاره و اوچاییده‌در .

کوی دائره‌لرنده کی بو فقرا قومیته‌لری کوی ایشلریله طوپراق مسئله‌لری و بولدری ترتیب و نظامی و حکومتك صلح و سلامتنی محافظه ایدرلر.

کوی فقرا قومیته‌لری‌لزوم کوردیکی‌مسئله‌لری سنجاق‌فقراقومیته‌سنه وسنجاق فقرا قومیته‌سی‌ده ایجابی تقدیر ده آجارستان‌فقراقومیته‌لرینك مرکز بوروسنه‌حواله ایدرلر. امور شرعیه‌یه عائد مسائل سنجاق مجلسنده حل ایدیلور. و ایجابی حالنده باطومده آجارستان باش مفتیلکنه کوندریلور

آجارستان فقرا اهالیسنه و قومیته‌لرینه

آرقداشلر!

آجارستان فقرا قومیته‌لری مرکزی بیوروسنك عمومی اجتماعی قراریله بودفعه بیورو کاتب مسئوللکی وظیفه‌سی عهده‌مه تودیع ایدلمشدر. بووسیله ایله‌فقرا اهالی‌یه وقومیته‌لرینه بیان ایلرم که ۷ تشرین‌ثانی ۱۹۲۱ تاریخنده عقد ایدیلن آجارستان فقرا اهالیسی و کیللرینك برنجی قونغره‌سی مقرراتنك قوه‌دن فعله کلمه‌سی خصوصنده کرك سابق قیرمزی مجلس و کرکسه مرکزی‌بیورو طرفندن تعقیب ایدیلن سیاست، بکا تودیع ایدیلن وظائفك ایفاسی اثناسنده اس‌الاساس اوله‌جقدر.

تحولات اخیره آجارستانه بخش ایدیلن مختاریتك تطبیقندن و قونغره طرفندن قبول ایدیلن بر قرارك قوه‌دن فعله کلمه‌سی تجلیاتدن باشقه برشی دکلدر. بعض‌منفعتپرستلرك ویا منافع شخصیه مقصدی آلتنده حرکت ایدنلرك، بوتحولی سؤ تفسیر و تأویل ایده‌رك کویا بکلکك یکیدن قورولاجغی ویا صدای ملت پارتیسنك موقع اقتداره کله‌جکی یولنده تزویرات وافساداته بولنمقده اولدقلری استخبار ایدیلمشدر.

اولا، آجارستانده دره‌بکلك مؤسسه‌سنی کندی الیله یقان آجارستان فقراسنه قارشی بوه‌ بك عادی بر اسناد و افترادر.

ثانیاً، هر کس ایی بیلمیلدر که آرتق آجارستانده فقرا انقلابندن صوکرا نه صدای ملت و نه‌ده تخلیص پارتیلری موجوددر. بویله ملیتجی پارتیلردن آجارستانك نه‌قدر صارصیلدیغی و آجارستان فقراسنك نه‌قدر ازیلدیکی معلومدر.

بو کون آجارستانده فقراصنفنك‌حقوق و منافعنی‌محافظه ایدن انجق بر فقرا پارتیسی‌موجوددر، بو پارتی دوغرودن دوغرویه فقرا اوریاتاسیاسی ویلاتفور ماسنی شرق انقلاب کبیرندن فیض و قوت آلارق آجارستان فقراسنك سعادتنه‌و آجارستانك ترقی وتعالیسنه جالیشمقده‌در .

مرکزی بیورو ، آجارستان انقلابنك فیوضات وثمراتندن آجارستان فقراسنی استفاده ایتدیرمك ایچون مختاریت اساسندن انحراف ایده‌مدیکی کبی بو مختاریتدن‌ده فقرا دوشمانلرینك، ظالملرك، متغلبه‌لرك ، بر طاقم منفعتپرستلرك استفاده ایتمه‌لرینه امکان براقماز .

کرك آجارستان فقرا رنجبرلریله‌عمله‌سی آراسنده و کرك آجارستان فقراسی ایله دیکر محلك فقراسی آراسنده موجود صنفی مقارنت وتساندی تشدیده چالیشان مرکزی بیورو ، بویله بر طاقم افسادات‌واسناداته قارشی نفرت ایده‌ر وبو کبی پرووواقاتورلری شدتله مسئول عد ایده‌ر. آجارستان

فقراسی ایله قومیته‌لرینك بو کبی مفسدلره وعکس انقلابجیلره قارشی متیقظ بولونمالرینی بیان ایدەرم .

یاشاسین آجارستان فقرا اهالیسی وقومیته‌لری !

یاشاسین آجارستان سوسیالیست شورا جمهوریتی :

یاشاسین انقلاب وشورا عالمی !

یشاسین بوتون دنیا انقلابنه رهبر اولان قوممونیست پارتیسی !

۲ نیسان ۱۹۲۲

کاتب مسئول
عثمان موزغوبیلی

عمله تشکیلاتلری اتفاقی

(سووپروف)

آجارستان ایشجیلری ایری آیری برر تشکیلاته مالك اولوب آیریجه هپسنك بردن بر اتفاقلری واردر .

بو تشکیلاتك قلوبلری ، آشخانه‌لری کتبخانه‌لری ، تیاترولری وسائره‌لری‌ده موجوددر .

کاتب مسئول : چوبرینی
ایشجی برلکلری

			اعضا مقداری
شورا اداره‌لرنده چالیشان ایشجیلر برلکی		(سووراابودنیقی)	۱۹۳۳
دری و آیاق قابی ایشجیلر	«	(قوژه‌ونیقی)	۳٦۷
صنایع نفیسه	«	(رابیس)	٦٦۰
منور ایشجیلر	«	(رابسونکولت)	٦۰۰
ترزیلر	«	(شوه‌ئینیکی)	۱٦۰
صحیه ایشجیلری	«	(مه‌دسانترود)	۷۹۸
معدنی ایشجیلر	«	(ترانس مه‌تال)	۲۱۸۲
فرونجیلر	«	(پیشه‌ویکی)	٤۳٦
توتونجیلر	«	(تاباچنیکی)	۲۲۸
مطبعه ایشجیلری	«	(په‌جاتیکی)	۱۰۰

زراعت ایشجیلری	«	(رابزه‌مله‌سی)	٣٠١
انشآت عمله‌سی	«	(ستروبته‌ل)	٦٢٠
آشجیلر	«	(نارپیت)	٥٤٠
قوممونا اقتصادیاتی ایشجیلری	«	(قوممونهوز)	٥١٠
دکز وساحل ایشجیلری	«	(وادنیقی)	٦٥٨
دمیر یولی ایشجیلری	«	(ژه‌له‌زنی‌دوروژنیکی)	١٠٣٨
طرق ومعابر ایشجیلری	«	(نارسیوباز)	٢٢٥

آجارستان باش مفتیلکی معاونی
اسکندر افندی

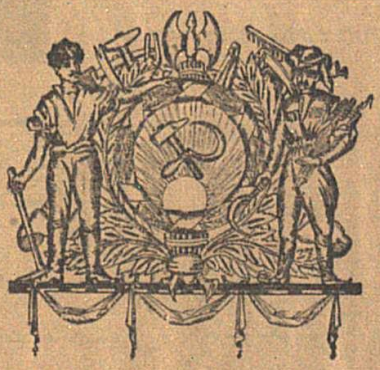

اعتذار : سنه‌نك ایلرولەمکده اولمسندن دولایی سالنامه‌یی بر آن اول چیقارمق استدك ورسه‌
الده ایدیله‌مه‌ین وباخود اثنای طبعده پشمه‌ین قومیسرلکلری نقصان اولەرق نشر ایتمك مجبوریته
قالدق . بیان اعتذار ایلرز .

قزیل آجارستان سالنامه‌سی

معلومات متنوعه

صحیفه‌لری

قزیل آجارستان سالنامه‌سی

هکیمی

بوغولمه

یا بر مانع میخانیکی بوغولمه تخنیق، سلب، کوکس دارلغی، هوا بوریلرینك تضیقی) تاثیریله، یاتنفس ایدیله‌جك هوانك عدم کفایه‌سندن، یاخود قانك زهرلی بر طاقم غازلر (حمض قاربون، هوا غازی متفسخ آبدستخانه‌لردن انتشار ایدن غازات) طرفندن تخریب ایدیلمه‌سیله تنفسك دورمسی در

اعراضی: بوزمورارير، شیشر؛ کوزلر دیشاری فیرلار، آغز آچیلیر، برون قادلری هر تنفسده آچیلیر، قاپانیر، ضجرت و حرکات اختلاجیه، تبول و تغوط غیر اختیاری مشاهده اولنور.

تداویسی: همان خسته‌یی بولوندیغی یردن صاف و جریانلی بر هوایه چیقارمالی. البسه‌سنی صویمالی؛ بوتون وجودینی آلقوللی، اسسانلی مایعات ایله محیطدن مرکزه دوغرو اوغمالی، تنفس صناعی یاپمالی دیلمی منتظم صورتده دیشاری چکوب ایچری ایتمه‌لی، و بو عملیه‌یی بر چوق دفعه تکرار ایتمه‌لی، جکرلره، بولنورسه «صاف مولدالحموضه» سوق ایتمه‌لی... خسته کندیسنه کلنجه صیجاق و هوادار یاتاقده یاتیرمق؛ عضویتی تنبیه ایچون تحت الجلد «اتر، قافئین، کافور یاغی» زرق ایتمك؛ داخلا بر آز آلقول، قهوه، چای ویرمك؛ تنفسه، تکراردورایلمه‌سی احتمالنه قارشی، دقت ایتمك لازمدر. خسته‌نك باشنك آلتنه بوکسك یاصدیق قویمالی، یاد جاقلریله خردل یاقیسی یاپیشدیرمالی‌در.

آری صوقماسی

تداویسی: پرتوسز ایله یانارق برایکنه واسطه‌سیله «ایکنه‌نك اوجی آلاودن کچیر یلمش اولمق شرطدر» آرینك ایکنه‌سنی چیقارمالی بعده یاغ ایله‌طلا ایتمه‌لی؛ یاخود شو:

مایع آمونیاق	۱۰ غرام
کئول	۵۰ غرام
صو	۱۰۰ غرام

محلول ایله یقامالی... صوقیلان نقطه‌یه اونده بر تسبتده فورمول محلولی دوقوندیرمق؛ یاخود ۲،۵ غرام «قلورایدرات دو قوقائین» و ۵۰ غرام صودن مرکب بر محلول دروتده بر پاموق ایصلاتارق او ناحیه‌یه تطبیق ایتمك اوجاعی کسر. بو علاجلری او دقیقه‌ده تدارك ممکن‌اولامازسه بر صوغان و یا صارمساغی ازه‌رك اوزرینه قاپاتوب بر منديل ایله باغلامالی، فقط اوزون مدت بویله بیراقمایوب سالف الذکر ادویه‌یی تحری ایتمه‌لی.

اشتهاسزلق

بر چوق خسته‌لقلرده مشهود اولور. معده‌یی آجی علاجلر «قه‌قه، ترنج قابوغی

قوازیا خلاصه‌لری» و قلوی ادویه « بی قاربونات » ایله تداوی و أت صویی ایله تغدی ایده‌رك بنیه‌یی اصلاح وتقویه‌ایتملی‌در الك ایسی یمکدن یکرمی دقیقه اول درو ته بر قهوه قاشیغی « پیتون » ایله هر هانگی بر آچی علاجدن أوج داملا علاوه اولنمش بربارداق چیتلی صویی ایچمکدر.

اوبوزلق

جلدده، بالخاصه کیجه‌لری تزاید ایتمك اوزره بر قاشینمه ایله و ابتدا یارمق آرالرنده، ال آیاسنده، قول آلتلرنده، و قادینلرده ممه، ارکلرده اعضای تناسلیه‌ده نمایان اولان قاپاریقلرله باشلار. یارمق آرالرنده بر قاچ میلی‌متره طولنده و اکثریا هلالی‌الشکل اینجه ابزلر کورولور. قاشینمه ایله خسته، وجودنده برطاقم طیرناق یرلری و بونك نتیجه‌سی بر طاقم اکزه‌مالر، قان چیبانلری پیدا ایدر. اوبوزلق ساری بر مرض اولدیغندن بر اوبوزك بتون اشیاسی خسته‌لغی نقله کافی‌در. اوبوز لغك الك دهشتلی واسطهٔ سرایتی، انسانلره ایراث ایتدکلری مضراتی قابل تعداد اولمایان، سوقاق کوپکلریدر.

تداویسی: خسته‌یی بر حمامه کوتور مه‌لی و عرب صابونیله کوزلجه تمیزله‌دکدن صوکره کوکورت‌مرهمیله بوتون وجودینی طلا ایتمه‌لی و بو کوکورت وجودنده یکرمی درت ساعت قالدقدن صوکره یتکرار حمامده یقانمالی، خسته‌نك تماس ایتدیکی هر شیئی دەزنفکته ایتمه‌لی قاشینمه کیجمزسه عین تداویی تکرار ایتمه‌لی.

او کسوروك

او کسوروك بوغاز خسته‌لغندن ایلری کلیبورسه آیاقلری خردل یانیوسنه قویمالی. وحرارتی ثابت، ولوله‌سز بر محلده اوطور مالی. داخلاده معرقات (چای، اخلامور منقوعی کبی) وقاطع سعال ادویه قوللانمالی.

او کسوروك هوا بورولرینك بر خسته‌لغندن ایلری کلیبورسه کوکس تحته‌سنك آرقه‌سنده بر وجع حس ایدیلیر بو حالده اولا او او کسوروکی کسمه‌لی، بعده بلغم سوکدوریجی علاجلر ایچمه‌لی.

برون قاناماسی

برونی صیقمق، آلنه صغوق بز قویمق برونه‌بوزلو، یاخود غایت‌صیجاق صوچکمك کبی تدابیره‌توسل ایتمه‌لی. یاخود بریاموغی مولدالحموضه‌لی صویه (Eau oxygenee á 12 volumes) پاتیروب برون دلیکه ضیقامالی. نزفك تکررینه میدان ویرمه‌مك ایچین بر مدت سومکورمه‌مه‌لی. بورونه بر فندیق جسامتنده «وازه‌لین بوریکه» یاخود «وازه‌لین ماتوله» ادخال ایتمه‌لی. نزف غایت شدتلی ایسه‌بر طبیب معرفتیله کلدیکی نقطه‌لری داغلاتمالی ویا برون دلیکلرینی تامپونه ایتدیرملی.

تیفو

الك زیاده پیس‌صولرله.. یقانمامش صلاطه، مارول، ترەکبی سبزه‌وات، جیلك کبی میوه واسطه‌سیله انتقال ایدر، والك زیاده کنجلرله ضعیفلری آولار. خسته‌لق اولا خفیف بر باش آغریسی، قیریقلق، اشتهاسزلق اسهال، برون قاناماسیله باشلار. حرارت یواش یواش یوکسه‌لیر.

بر هفته صو کر اوجودده وبالخاصه کو کس وقارن اوزرنده اوفاق قیرمزی لکه‌لر کو- رولور . خسته بیهوش ، مضمحل بر حالده بر نوم عمیق ایچنده قالیر . وبو ، اوچ هفته‌دن فضله امتداد ایدر . دور نقاهتی‌ده اوزون‌در .

تداوینی : خسته‌لق بالخاصه باغیرصاقلرده اولدیغندن ، خسته‌یه قطعیاً اکمك وسائره کبی صلب اطعمه ویرمیوب سوت ، ات صویی ، یمورطه‌ضاریسی ایله بسله‌ملی . تمیز وهوا دار بر اوداده یاتیرمالی .

استیلائی زمانلرده خسته‌لقدن تحفظ ایچین ایی صو ، وبولونمادیغی تقدیرده ، یاخود شیح ایدیلمش یاخود قاناتیلمش صولر ایچمك .. یتون سبزواتی غایت اعتنالی یقامق وایجه پیشیرمك وبویله زمانلرده مدیه ، استریدیه یمه‌مك لازمدر .

چاتلاقلر

أللرك چاتلاماماسی ایچین هوا صوئوقکن مخرشاته دوقونمقدن اجتناب ایتمه‌لی .. ایی صابون ، بادم یاغی پوماته‌سی وألدیون استعمال ایتمه‌لی : قیشین اوشومش اللری مانغال و صوبایه بردنبره یاناشدیرمایوب تدریجاً ایصتمالی .

چوجوق امزیرمك

نوزادك صحت وسلامت بدنیه‌سی ایچین دائما والده‌سنك امزیرمه‌سی لازم‌در . فقط اکثر احواله والده‌لرك صحتی اولادینی امزیرمکه مانع‌در . بونك ایچین یا بر «سوت ته» طوتولور ، یا امزیك واسطه‌سیله مختلف حیوانلرك سوتلری ویریلیر .

برنجی حالده : سوت ته‌نك شرائط صحیهٔ مکمله‌یه مالکیتی الزمدر . بوکاده قنا عت حاصل ایده‌بیلمك ایچین بر طبیب طرفندن عریض وعمیق معاینه‌سی ایجاب ایدر . بوقسه کیف مایشا جلب ایدیلن بر سوت ته‌نك لاقیدیسنه یاورولرینی آتمق تدبیرسزلکنده بولونان ابوین بالاخره اظهار ندامت ایدرلر . چونکه فرنکه ، ورم کبی آفات مدهشه‌نك علی الاکثر بو صورتله انتقال ایتدیکی محققدر .

ایکنجی حالده : سوتلر تعقیم ایدیلمش تمیز وترکیبجه انسان سودینك خواص کمیه وکیفیه‌سنه مماثل اولمالی‌در . حمار وکچی سوتلری ترکیبجه انسان سودینه قریب‌در . فقط کثرت استعمال اینك سودنده اولدیغندن بونی انسان سودیله هم‌ترکیب یاپه‌بیلمك ایچین یاری یاری‌یه صو وبر کیلو سوده «۲۵» درهم شکر علاوه ایتمه‌لی وتعقیم ایلمه‌لی‌در . سودك قونولدیغی امزیك شیشه‌لری تمیز طوتولمالی‌در .

سیکار

اکثر خسته‌لقلرك (صیتمه ، حمای اصفر ، ورم ، قانلی باصور ، اویقو خسته‌لغی) انسانه آشیلانماسنه سبب اولورلر . یونلردن تحفظ ایچین بولندقلری محللرده بر قاچ طباق ایچنه (۱۰۰) غرام فورمول و (۹۰۰) غرام صودن مرکب محلولی قویمالی وهر یکرمی درت ساعتده بر دکیشدیرملی ، یاخود سینك کاغدی وسائر خصوصی آلتلرله اتلاف ایتمه‌لی .

یوتون اطعمه و مشروباتی قاپالی برلرده صاقلامالی .

صیتمه

حرارت بدنیه‌نك تزایدی ونبضك تسرعی ایله متصف ؛ یاهر کون ، یاکون آشیری

یاخود اوچ کونده برتکرر ایدن ونوبت صورتده نمایان اولان بر خسته‌لقدر.

صیتمه‌یه یاقالانان بر کیمسه‌ده اولا بر تیتره‌مه‌و اوشومه، بعده‌قوروبرحرارت، آر- قه‌سندن بر ترلمه کورولور.

تداویسی: خسته‌لغك شدتنه، یکی‌ویااسکی‌او- لدیغنه کوره وبرله‌جك «سولفات دو کینین» ك مقداری دکیشیر. یکی وخفیف صیتمه‌ده نوبتدن (٥ ــ ٦) ساعت اول (٥٠) سانتی غراملق بر سولفات دو کینین گلاجی یو- تدورولور. شکل وخیمنده ایسه (١) غرا- مدن ایجاب حالده (٣) غرامه قدر تزید ایدیلمك‌اوزره تحت‌الجلد سولفات دو کینین شرینغه ایدیلیر. شکل مزمننده اوزون‌مدت (خلاصهٔ سیالهٔ قنه قنه :

Extrait fluide de quinquina)

دن صباح اقشام، بر فنجان صو دروتده، بر قهوه قاشیغی ایچیلیر. قنه‌قه‌لی شرابلر، آرسه‌نیقلی ادویه و معدن صولری استعمال ایدیلیر. باطاقلق‌محللرده اوطورمامللی؛ مجبو- ریت وارسه طلوع و غروب شمس زمانلر- نده سوقاغه‌چیقمامللی؛ مجبوریت وارسه سیو- ری سینکلردن تحفظ ایچون الدیون و با- شلق قوللانمالی. یاقده جیبنلك قویملی‌در.

قاشینمه‌لر

قاشینمه یا بتون وجوده منتشراولور، که قیشین و برده اختیارلقده کورولور.. یا مو- ضعی اولور، که برآفت‌جلدیه (مثلا اویوز) مبتلا، یاخود عصبی‌مزاج اولانلرده بولونور.

تداویسی: سر کهلی، صیجاق صو ایله.. پاپاتیه، توتون، عورت اوتی مطبوخلریله یقا- ملی؛ پامووقله ستر ایتمه‌لی، یاخود اوتوزده- بر غلیسروله طرطریك یکرمیده بر وازه- لین نافتوله، اللی‌ده بر وازه‌لین مانتوله کبی علاجلر قوللانمالی.

احوال عصبیه‌دن نشأت ایدیورسه‌تداوی الکثر- یقی یاپدیرملی. توتون، مشروبات کحولیه، قهوه وچای ایچمکدن، آو أتلری، قونسر- وه‌لر، بقاللرده اسکیمش پنیر وسائره، مدیه استاقوز، دکز بالیقلری، طوماتس، لحنه، کراز یمکدن مجانبت ایتمه‌لی.

قارن آغریلری

باغرصاقلرده برطاقم غازلرك حبس‌اولوب قالماسندن، یاخود ترکیبلری بوزوق بعض اطعمه‌نك باغرصاقلری تخریش‌ایتمه‌سندن ایلری کلیر.

تداویسی: صیجاق منقوعلر (چای، آنه- صون، ملیسا کبی) وبر بارداق صو دروته (٦ ــ ٢٠) داملا (لاودانوم) علاوه ایده‌رك ایچمه‌لی، یاخود صیجاق‌تقیه‌لر یاپمالی قارن اوزرینه صیجاق حاولولر قویمالی.

نوزاد، اوجاغنی حیزلی باغیرماسی، باجا- قلرینی قارنه دوغرو بوکمه‌سیله اظهار و کندینی زورلامه نتیجه‌سنده بر مقدار غاز مقعددن خارجه چیقارسه برآزراحت ایدر.

تداویسی: بوائناده قارن اوزرینه صیجاق حاولو و لایه‌لر قویمالی. نشاسته‌لی تقیه‌لر یاپمالی.

چوجوغه ویرلن سودك، امزیك وشیشه- لرینك صوك درجه تمیز اولماسنه دقت‌ایتمه‌لی امزیرمه‌یی آزالتمالی. اویله هر باغیرشه- مه‌یی آغزینه طیقمامالی.

قبض

قبض اوزون مدت دوام ایده‌رسه قارن

شیشر ، مقعددہ بر آغیرلق ، وجهده بر قرمزیلق ، باش آغریلری، ذکاده بر سوکلك حاصل اولور وخارجه چیقامایان بر طاقم مواد مسممه بالمجبوریه داخل عضویت اولورلر ، که بو صورتله قبض بر تسمم‌ده تولید ایده بیلیر .

تداویسی :

معین زمانلرده ، احتیاج حس ایدیلسین ایدیلمه‌سین ، آبدستخانه‌یه گیتمه‌لی : دها دوغروسی باغرصاقلری‌او وجه‌ایله آلیشدیر- مالی . صباحلری بر باردیاق صو . یاخود سو تلی قهوه ایچمه‌لی . آز أت ، زیاده سبزوات ومیوه ، با خصوص آج قارنه پورتقال ، او- زوم یمه‌لی . ژیمناستیق یاپمالی . اگر بو گبی تدابیر صحیه ایله دفع ایدیله‌مزسه او وقت هند یاغی ، انگلیز توزی گبی علاجلره ، غلیسرینلی شافلره، تقیه‌لره مراجعت ایتمه‌لی .

قولره را

اتانی . مستولی ، حتی بعض بلادده و بالخاصه هندستانده بلدی بر شکل آلمش‌بر مرض مدهش‌در . منشأ اصلیسی هندستان اولوب اورادن - باخصوص حج موسمنده مکه - طریقیله - ممالك سائره‌یه انتشار ایدر . وبعضاً‌ده بوتون آوروپایی دولاشارق تلفات کلیه‌یی موجب اولور .

اعراضی : آلمان مشاهیر اطباسندن پرو فسور (قوخ) طرفندن کشف ایدیلوب « باسیل ویرگول دوقوخ » ده‌نیلن عامل مرض (،) شکلنده بر میقروبدر . مرض ، بو میقروبك وجوده دخولندن اوچ درت گون صو گرا صفرالی مصللی [قانك مایع قسمی] شدید بر اسهال ایله باشلار . [مواد غائطه مایع ، آز قوقولی ، رنگسز ، بعضاً اسمربمسی اولوب اوفاق صلب، پرنج شکلنده ماده‌لری حاویدر .] بعده بونی قی ، تیترمه‌لر ، شدتلی بر صوسزلق تعقیب ایده‌ر ، ال و آیاقلر بوز گبی صوئور، گوزلر چوقوره باتار ، بورون سیوریلیر ، قارن چوقورلاشیر ، جلد بوروشور ، و سس قیصیلیر ایکی ساعتدن اوتوز ساعته قادار قدر امتداد ایده‌ر ، اکثریا بو مدت‌ظرفنده خسته‌یی گوتورور . بو خسته‌لغك دورهٔ نقاهتی بك اوزون اولوب معافیتی یوقدر ، یعنی بر کره قورتولان بر دها طوتولابیلیر .

تداویسی: اولا قوله‌رایه قارشی اتخاذی لازم گلن تدابیر عمومیه : گمیلرك، یو- لجیلرك و اشیانك ده‌زنفکسیونی. اولرده آبدستخانه و لغملرك تطهیری و (۱۹۰)غرام صوده (۵۰) غرام گوز طاشی اریدیله‌رك حاصل اولان محلول ایله ده‌زنفکته ایدیلمه‌سی تدابیر شخصیه : صولری تصفیه ایتمه‌لی [یا قاینامقله، یا بر لیتره صویه « ۱۵—۲۰ » غرام شاب علاوه‌سیله]، حامضات ایله اکشیلتمه‌لی، [بر لیتره صویه « ۸۰ . . » غرام حامض لیمون، حامض طرطر و یا حامض قلورما] توالت ایچین قاینامش صو، آغز ایچین حامضلی صو قوللانمالی. هر یمکدن اول اللری صابون ایله یقامالی. یوك قوشاق صارمالی. اسهاله قارشی یوزده بر نسبتده « حامض لبن » لیموناطه‌سی، قیلره قارشی بوز، غازلی مشروبات، الکسیر پاراغوریك استعمال ایتمه‌لی. خسته‌یی (یا قهوه، چای گبی مشروبات حاره ایله. یاوجودی قوتلی اوغمه‌لره) خسته‌نك بتون البسه و اشیاسنی تطهیر و تعقیم ایتمه‌لی.

ورم

هرهانکی برسببله دوچار ضعف اولان ابونك جوجوقلری ورم ایچین برروجود مساعددر. و ورم پدردن اولاده بالذات خسته‌لق صورتنده منتقل اولمایوب توارث ایدن‌شی براستعداد تورمدر. بوله‌ارثاً خسته‌لغه مستعد بربدنه،ویا ابونی زنده اولدیغی حالده سوء استعمالات ایله بیرانان ضعیف بروجوده باسیل دوقوخ (ورم میقروبی) یا تفس بورولریله هوادن ویا بینیلن مضراطعمه‌دن (بالخاصه ورملی‌اینك سودی) انتقال ایدر.

اعراض:

اوچ دوری‌واردر؛ برنجی دوره داخل‌اولان برعضویت ناقابل ایضاح براشتهاسزلق، قورو و خشین بر اوکسوروك، اوموز آغریلری و برضعف تدریجی عرض ایدر. قان بودو- رده آقمایه باشلار. ایکنجی دورده، اولجه یاپس اولان اوکسوروك راطبله‌شه‌رك‌افرازات اولا مخاطی، بعده مخاطی قیحی و اوچنجی دورده تمامیله قیحی اولور. قان کلمه‌سی ایکنجی دورده آزالیرسه‌ده اوچنجی‌دورده بوس بوتون تزایدایدر.

تدابیرواقیه

ورم ساری اولدیغندن سرایتنی منع ایچین، متورملرك توکروکی یوزده بش‌نسبتنده آسیدفه‌نیك محلولنی حاوی توکروك حقه‌لری ایچنه طوپلامالی. بوحقه‌لری بعده صودالی برصو دروتنده برچاریك قدر قاناتمق صورتیله تمیزله‌مه‌لی. باتدقلری اودالری سوپورمه‌یوب توزی اصلاق بربزایله آلمالی. ایچیله‌جك سودی ایجه قاناتمالی...

تورم ایدن ابوین کندی اودالرنده اولاد- لرینی باتیرمامالی‌در.

تداویسی: صاف برهواده استراحتا وجود، و فکریه، هضمی قولای مقوی اطعمه‌ایله‌تغذ نافع‌در. آغاجلق، هوادار و کونشلی محلر تبدیل‌هوا ایتدیرمه‌لی. ماساژ وتداوی بالماء مراجعت ایتمه‌لی. معده‌سی قبول‌ایتمه‌یلدیکی مقداردده بالق‌یاغی ایچیرمه‌لی. اوکسورو و اسهالنه قارشی آفیون مرکباتی؛ قان‌توکر رمه‌لرینه مقابل، کینین، آتیپرین، ارغونین فه‌ناسه‌تین؛ کیجه ترله‌مه‌لرینه قارشی تاناتار دوکینین ویرمه‌لی.

یانیقلر.

سطی خفیف یانیقلری اولجه قاناتدیلمش‌ایلیق صو و صابونله کوزلجه تمیزله‌مه‌لی، و آتیپ کی‌بومادته‌یه باطریلمش، معقم‌غازلر تطبی ایتمه‌لی؛ بونك اوسته‌ده برطبقه پاموق قویارق صارغی‌ایله صارمالی، و بویله‌جه برقاچ کون بیراقمالی‌در.

حمض توتیا	۲۰	غرام
نشاسته	»	»
لانولین	»	»
وازه‌لین	»	»

اکر یانیق پك وجدناك‌ایسه شوبومادته‌یی استع ل‌ایتمه‌لی:

ایستوائین	۱	غر
آتیپرین	۵	»
آسیدبور کلی‌وازه‌لین	٤٠	

اکر ایچی صودولو قابارجقلر وارسه برطوپلی ایکنه‌یی آلاودن کچیره‌رك تخل ایتدکدن صوکرا بوقابار جقلری دلمه وصویی آقیتمالی... یانیقلرده تمیزلکه‌صر درجه اعتنا ایتمه‌لی‌در.

قیزاموق

چوجوقلرده کوز صولانماسی وقاماشما سی ، برون نزله‌سی وقاناماسیله بدأ ایدوب درینك قیرمزیلغی ــ اولا بوزه بعده وجوده بایلمق اوزره بر قاچ کون صوکرا کو- رولور . ۷ ــ ۸ کون کچنجه جلد دو- کولور . قیزاموق صاری ، اتانی وبعضاً مستولی بر خسته‌لق اولدیغندن چوجوقلره یا بر برندن ، یاهوا واسطه‌سیله کچر . واك زیاده برنجی دورده یعنی نزله زمانتده ، ساری‌در .

تداویسی : ــ چوجوغی هوادار بر او- داده یالکز یاتیرمالی ، بول وترله‌تیجی مشر- وبات ویرمه‌لی ، صیق صیق آغز وبروتی کوزلجه تمیزله‌مه‌لی ، اشیاسنی ده‌زنفکته ایتمه‌لی .

قیرمزی جاملی ویا قیرمزی پرده‌لی اودالرك پنبه ضیاسی خسته‌لغك تهوینی‌خصو- صنده مهم بر رول اجرا ایتمکده‌در .

قیزیل

اکتریا باش آغریسی وحرارت بدنیه‌نك تزایدی ، هذیانات وباخصوص بوغاز (خناق) ایله باشلار .قیرمزیلق ، اوفاق لکه‌لر طرز- نده ، اولا بویون ، کووده‌واوناق برلرینك دریسندن باشلار ، ویوزه‌ده بالاخره سرایت ایده‌در . حتی چوجوقلرك دیلی ایله قیرمزی اولور ، اوتیجی کونده دری اوفاق وبعضاً بویوك صفیحه‌لر حالنده صویولور ودوکو- لور . قیزیل‌ده ساری ، منتن ومستولی بر مرض وخیم اولوب سرایتی الك زیاده جلدك دو کولدیکی زمانه مصادفدر .

تداویسی : چوجوغی صیجاق طوتمالی ، آغزینی ، بورتی تمیزله‌مه‌لی ، جلد دو کو- لدیکی اثناده پولرك اطرافه یاپیلارق سرایت مرضه خدمت ایتمه‌سنه مانع اولمق ایچون جلدی وازه‌لین‌له خفیف بر صوزتده طلا ایتمه‌لی . چوجوغك بوتون اشیاسنی ، تماس ایتدیکی هر شیئی ده‌زنفکته ایتمه‌لی ؛ کتا- بلرینی اویونجاقلرینی یاقمالی ...

قیزیل کندن صوکرا اکتریا ، یا بوبرك یا قولاق خسته‌لقلری بیراقدیغندن سیری‌اثناسنده‌تداوی‌یه‌اهمیت‌مخصوصه‌ویرمه‌لی‌در .

آغزی تمیز طوتمق

بونك ایچون اولا دیشلرك خسته‌لغه دوچار اولمامسنه دقت‌ایتمه‌لیدر . هیچ اولماز- سه کونده ایکی دفعه وبالخاصه آقشاملری دیشاری‌صابونله‌فیرچالاملی ، «بوراقس» محلو- لیله آغزی یقاملی‌در . اکتریله کوروان آغز قوقوسی دیشلرك کیرلی‌طوتولماسندن و چورومه‌سندن ، برون یاخود معده خسته- لقلرندن نشأت ایدر .

تداویسی: آتیده کی ترتیبدن بر بارداق صویه بر چوربا قاشیغی قویارق هر کون غرغره ایتمه‌لی:

طفلان صویی	۱۰۰ غرام
اوقالیپتوس‌صبغی	۵۰ »
عسلبند	۱۰۰ »
«لاباراق» صویی	۲۰ »

ومعالجهٔ آتیه‌دن‌ده (۱۵۰) پاستیل یاپارق کونده (۲ ــ ۳) دانه شکر کبی‌یمه‌لی‌در:

چکلمش قهوه	۱۵۰ غرام
دو کولمش کومور «بللوق»	۱۵۰ »
اسید بوریك	۲۵ »
صولی ضمغ	مقدار کافی

یورك چارپیتیسی

ضربات قلبیه‌نك کرك‌عدداً، کرك شدتاً تزایدی؛ قلب ومعده خسته‌لقلرینه، فقرالدمه، بعض حالات عصبیه‌یه مبتلا اولانلره چوق توتون ایچلرده کورولور.

تداویسی: اول امرده ذکرایدیلن امرا- ضدن هانکیسی موجود ایسه اونی ازاله‌یه چالیشمالی، چارپینتی کلدیکی زمانده ناحیهٔ قلبیه‌یه ایچنه بوز قونولمش کیسه تطبیق ایتمه- لی و داخلاً (۲ــ۳)غرام برومور ویرملی‌در.

آجارستان مختاریتی سوسیالیست شورا جمهوریتی

دوائر رسمیه ادرسلری

آجارستان مرکزی اجرائیه قومیته‌سی: (اسپالقوم)
مارسقایا جاده‌سی نومرو: ۳

آجارستان خلق قومیسرلر شوراسی: (ساونارقوم)
مارسقایا جاده‌سی نومرو ۳

آجارستان خلق داخلیه قومیسرلکی: (نارقوم نوددەل)
مارسقایا جده‌سی نومرو ۳

آجارستان خلق معارف قومیسرلکی: (نارقومپروس)
شبه‌لوفسکی جاده‌سی نومرو ۱۱

آجارستان خلق عدلیه قومیسرلکی: (نارقومیوست)
بولوارنایا جاده‌سی نومرو ۹

آجارستان خلق صحیه قومیسرلکی: (نارقوم‌زدراف)
انترناسیونال جاده‌سی نومرو ۲۷

آجارستان خلق مالیه قومیسرلکی: (نارقوم‌فین)
له‌نین جاده‌سی نومرو ۱۰

آجارستان خلق زراعت قومیسرلکی: (نارقوم‌زم)
له‌نین جاده‌سی نومرو ۲۳

آجارستان خلق اعاشه و لوازم قومیسرلکی: (نارقومپروت)
شه‌رمه‌تووسکی جاده‌سی نومرو ۲۹

آجارستان خلق مساعی قومیسرلکی: (نارقوم‌ترود)
له‌نین جاده‌سی نومرو ۱۸

آجارستان عمله و رنجبر مفتشلکی: (رابقرین)
قامارو فسکی جاده‌سی نومرو ۸۷

آجارستان خلق اقتصادیات قومیسرلکی: (ساونارخوز)
شه‌رمه‌تووسکی جاده‌سی نومرو ۱۸

آجارستان خلق حربیه قومیسرلکی: (واین‌قوم)
سمه‌قالوفسقایاجاده‌سی نومرو۱٦

آجارستان خلق اقتصادیات شوراسی: (ساونارخوز)
شه‌رمه‌تووسکی جاده‌سی نومرو ۱۸

کورجستان مرکزی اجرائیه قومیته‌سی آجارستان فوق‌العاده ممثللکی:
سمه‌قالوفسقایا نومرو ۳۹
کورجستان قوممونیست فرقه‌سی باطوم قومیته‌سی: (پارتقوم)
اتر ناسیونال جاده‌سی نومرو ٦۰
آجارستان فقرا قومیته‌لری مرکزی بوروسی : (قوم‌به‌د)
میخائلوفسکی جاده‌سی نومرو : ١٤
آجارستان انقلاب محکمه‌سی : [ره‌ف‌تریبونال]
له‌نین جاده‌سی نومرو ۲۲
عسکری انقلاب محکمه‌سی : [ره‌ف‌تریبونال بورا]
بولوارنایا جاده‌سی نومرو : ۸
پوسته و تلغراف اداره‌سی :
اتر ناسیونال جاده‌سی نومرو : ۳۵
بالواسطه ویر کولر مفتشلکی : برنجی منطقه
شپه‌لووسکی جاده‌سی نومرو : ۲۰
بلاواسطه ویر کولر مفتشلکی :
له‌نین جاده‌سی نومرو : ۸
خلق‌اقتصادیات قومیسرلکی مطبعه‌لر اداره‌سی : [پولیغراف آده‌ل]
له‌نین جاده‌سی نومرو : ۳۰
کمرك دائره‌سی : [داموژنا]
برنجی نابره‌ژنی جاده‌سی نومرو : ۱
حکومت بانقه‌سی : [غوس‌بانق]
له‌نین جاده‌سی نومرو : ۱۰
قوممونیست فرقه‌سی مکتبی : [پارت‌شقول]
له‌نین جاده‌سی نومرو : ۹
باطوم و حوالیسی موقع مستحکم قوماندانلغی : [بورا]
سمه‌قالوفسقایا نومرو : ١٦
باطوم موقع مستحکمی عمله‌ورنجبر عسکری مفتشلکی :
بولووارنایا جاده‌سی نومرو : ۹
باطوم موقع مستحکمی صحیه عسکری اداره‌سی :
بولوارنایا جاده‌سی نومرو : ۲۱
شهر و حوالیسی قوماندانلغی :
سمه‌قالوفسقایا جاده‌سی نومرو : ١٦
قومیسیون مخصوص : [چه‌قا]
کوتایسکی جاده‌سی نومرو : ۱۰

تشکیلات مخصوصه : | آسوبی آده‌ل |
برنجی نابره‌ژنی نومرو : ٢
آجارستان فقراخلقی فیزیل آلایی : | آتریات |
له‌نین جاده‌سی نومرو : ٣٧
لیمان دائره‌سی :
برنجی نابره‌ژنی نومرو :١٣
میلیسا قوماندانلغی :
قماروفسکی جاده‌سی نومرو ٣٠

ـ رایون قومیسرلکلری ـ

١ نجی رایون قومیسرلکی : لوریس مه‌لی‌قوفسقایا نومرو : ٩
٢ « « « : کورکیو سقایا نومرو : ٩
٣ « « « : مارسقایا نومرو : ٢٣
٤ « « « : شبه‌لوفسکی نومرو: ٤٩
٥ « « « : برنجی نابره‌ژنی‌نومرو: ٥٥

حکومات مختلفه ممثل وقونسلوسلری

روسیه س. ف. ش جمهوریتی قونسلوسخانه‌سی:
اترناسیونال جاده‌سی نومرو ٣٨
س. ف. شورا آزربایجان ممثللکی :
شبه‌لووفسقایا جاده‌سی نومرو ٢٥
س. ف. شورا ارمنستان ج. ممثللکی :
میخائلوفسکی واترناسیونال کوشه‌سی نومرو ٧
تورکیا ب.م.م. حکومتی قونسلوسخانه‌سی :
اترناسیونال جاده‌سی نومرو ٨
ایران حکومتی قونسلوسخانه‌سی:
اترناسیونال جاده‌سی نومرو ٣٤
آلمانیا جمهوریتی قونسلوسخانه‌سی:
سوبورنایا جاده‌سی نومرو ٥
ایتالیا حکومتی قونسلوسخانه‌سی :
آرمیانسکی جاده‌سی نومرو ١
دانیمارقه حکومتی قونسلوسخانه‌سی:
سوبورنایا جاده‌سی نومرو ٥

اسپانیا حکومتی قونسلوسخانه‌سی :
مارینسکی جاده‌سی نومرو ٤٣

فلمنك قونسلوسخانه‌سی:
انترناسیونال جاده‌سی نومرو ٢٤

اسویچره حکومتی قونسلوسخانه‌سی :
نابره‌ژنایا جاده‌سی نومرو ١٢

استونیا قونسلوسخانه‌سی:
له‌نین جاده‌سی نومرو ٢٦

اسوچ قونسلوسخانه‌سی:
ارستووسکی جاده‌سی نومرو ١٢

لاتویا قونسلوسخانه‌سی:
ولادیقافقاسکی جاده‌سی نومرو ٢٤

شرق قریب آمریقان معاونت قومیته‌سی:
آرمیانسکی جاده‌سی نومرو ٢

قافقاسیاده انکلیز معاونت میسیونی:
انترناسیونال جاده‌سی نومرو ٢٤

دوائر مختلفه

صنایع تشکیلاتلی اتفاقی: (پروف سایوز)
له‌نین جاده‌سی نومرو ١٣

عمله قوپراتیفلری اداره‌سی:
انترناسیونال جاده‌سی نومرو ٢٧

عمله قوپراتیفلری مرکزی دکانی: (ارقوپ)
انترناسیونال جاده‌سی نومرو ١٦

قلوبلر

اجتماع عمومی صالونی: بولوارنایا نومرو ١
مرکزی عمله قلوبی: مارینسکی نومرو ٥٣
برنجی رایون‌عمله قلوبی: پتروغرادسکی نومرو ٣٥
مسلمان عمله قلوبی: پتروغرادسکی نومرو ٩
گنجلر اتفاقی قلوبی: مارینسکی نومرو ٦٠

شورا تیاترولری

١ نجی شور (ژه‌لزنی) تفلیسکی نومرو: ١٧

۲ (بەل‌مەل) لەنین نومرو: ۵
۳ (شمایفسکی) اریستووسکی نومرو ۵
تریبومف تیاتروسی اریستوفسکی نومرو ۷

شوراسینه‌سالری

۱ نجی شورا (آپولاو) اترناسیونال نومرو ۲۱
۲ نجی شورا (کینو بالاس) « « ۳۱

باطوم و حوالیسی نفوس عمومیه بکوننی کوسترن جدول

ملاحظات	۱۹۲۰ سنه‌سی نیسان فیوداتنه نظرا			۱۹۲۱ سنه‌سی ٦ـ٤ کانون ثانی فیوداتنه نظرا		
	ارکك	قادین	بکون	قادین	ارکك	بکون
۱ ـ نجی منطقه قومیسرلکنده	۲۵۹۹	۲۲۹۵	٤۸۹٤	۲۹۳٤	۲۸۲٦	۵۷٦۰
۲ ـ نجی « «	۱۹۰۸	۱٦۲	۳۵۲۹	۱۷۵۰	۱۵۸۲	۳۳۳۲
۳ ـ نجی « «	۵۲۵۰	٤۸۵٤	۱۰۱۰٤	٤۸۸٦	۵۲۱٦	۱۰۱۰۲
٤ ـ نجی « «	۵۰۹۳	٤٤۸۸	۹۵۸۱	۵۰۳۲	٤۹۳۵	۹۹٦۷
۵ ـ نجی « «	۱٤۵۳	۹۱۰	۲۳٦۳	۱۵٤۰	۱۰۱۹	۲۵۵۹
بتون باطوم شهرنده نفوس یکونی	۱٦۳۰۳	۱٤۱٦۸	۳۰٤۷۱	۱٦۱٤۲	۱۵۵۷۸	۳۱۷۲۰
باطوم حوالیسی قره‌دوق، بارسخانه و سائره	۲۰٦۹	۱۷۰۲	۳۷۷۱	۲۱۵۸	۱۹۹۱	٤۱٤۹
بکون عمومی	۱۸۳۷۲	۱۵۸۷۰	۳٤۲٤۲	۱۸۳۰۰	۱۷۵٦۹	۳۵۸٦۹

آجارستان غزته‌لری

الیوم باطوم‌ده کورجیجه‌و روسجه، تورکجه اولمق اوزره (اوچقه‌به‌ی) (ایزوستیا) (اشتراك) غزه‌لری‌چیقمقده‌در. بر آره‌لق (نووی) و (چاس) اسملرنده ایکی‌غزته دها چیقمش ایسه‌ده بونلر بالاخره تعطیل‌نشریات ایلمشلردر.

[تاریخ تاسیسی: ۲۲ مارت ۱۹۲۱]

کورجستان قومونیست فرقه‌سی‌باطوم قومیته‌سی‌و آجارستان مرکزی اجرائیه قومیته‌سنك ناشر افکاریدر کورجی لسانیله هر کون نشر اولنور
سرمحرر ومدیر مسئولی: ی.چکتی

[تاریخ تاسیسی: ۱۸ مارت ۱۹۲۱]

کورجستان‌قومونیست‌فرقه‌سی باطوم قومیته‌سی‌و آجارستان مرکزی اجرائیه قومیته‌سنك ناشر افکاریدر. روسجه اوله‌رق هر کون نشر اولنور.
سرمحرر ومدیرمسئولی: ی.پاوچینسکی

[تاریخ تاسیسی: ۲ نیسان ۱۹۲۱]

کورجستان‌قومونیست‌فرقه‌سی باطوم قومیته‌سی مسلمان‌شعبه‌سنك و آجارستان مرکزی اجرائیه‌قومیته‌سنك‌ناشر افکاریدر تورکجه اوله‌رق هر کون‌چیقار
سر محرر و مدیر مسئولی :
ی. سداد رشاد

پوسته و تلغراف

تلغ اف تعرفه‌سی

ـ شهر داخلی هر کلمه ۲۰۰۰ روبله
ـ کورجستان داخلی هر
کلمه ۵۰۰۰ «
ـ ارمنستان ، آذربایجان
ایچون هر کلمه ۱۰۰۰۰ «
ـ شورالر روسیه‌سی
ایچون هر کلمه ۲۰۰۰۰ «
ـ مستعجل تلغرافلردن اوچ قات فضله
اجرت آلینیر .

پوسته تعرفه‌سی

۲۵ شباط ۱۹۲۲ تاریخدن اعتباراً موقع
تطبیقه قونیلان پوسته تعرفه‌سی بروجه آتیدر:
ـ مطبوعه هر ۳۰ غرامی ۲۰۰۰ روبله
ـ اشیا ومانیفاطوره نمونه‌لری ۵۰۰۰ «
ـ عادی قپالی مکتوب ۱۵ غرامی ۵۰۰۰ «
ـ بشقه شهره مکتوب « « ۱۰۰۰۰ «
ـ شهر داخلی آچیق مکتوب ۲۵۰۰ «
ـ شهر داخلی جوابلی مکتوب ۵۰۰۰ «
ـ بشقه شهره قارت پوستال ۵۰۰۰ «
ـ بشقه‌شهره جوابلی‌قارت‌پوستال ۱۰۰۰۰ «
ـ شهر داخلی عادی قیمتلی مکتوب ۵۰۰۰ «
ـ شهر داخلی قیمتلی مکتوب
۱۵ غرامی ۵۰۰۰ «
هر بیك روبله‌نك سیغورطه‌سی ۱۰۰ «
ـ بشقه شهره قیمتلی مکتوب ۱۰۰۰ «
هر بیك روبله‌سیغورطه‌سی ۲۰۰ «
اخطار ـ مکتوبلرله بر میلیوندن فضله
کوندریله‌مز.
ـ پاره ارسالی هر بیك روبله‌یه ۱۰۰ «

اخطار ـ ارسالات‌میلیوندن‌فضله اوله‌مز
دوائر رسمیه ایچون محدود دکلدر.
ـ شهر داخلی اعاده علم‌وخبری ۵۰۰۰ «
ـ شهر خارجی اعاده « « ۱۰۰۰۰ «
کوندریلن مکتوبك‌ویریلمه‌مسی، کری
ایسته‌نیلمسی، آدرس‌دکیشدیرلمسی، تحریری
ایچون:
ـ شهر داخلی ۵۰۰۰ «
ـ شهر خارجی ۱۰۰۰۰ «

آبونه قوطیلری سنه‌لك اجرتی

ـ تفلیس وباطومده: ۵۰۰۰۰ «
ـ کوتایس ، پوتیده: ۳۰۰۰۰ «
ـ دیکر شهرلرده: ۲۰۰۰۰ «
ـ مکتوبلرك ایچنده مزینات، خصوصی
و کیزلی مخابرات بولندیرمق ممنوعدر. ظ
تولدیغی تقدیرده اوچ مثلی کمرك رسمی
آلنه‌جق وفاعلی محکمه‌یه ویریله‌جکدر.
ـ قیمت مقدره‌سز اشیا ایچون کورجستا
داخلنده هر ۲ فوندی ۱۰۰۰۰ روبله
۲ الی ۷ فوندی ۲۰۰۰۰ «
۱۲ فونده قادار ۳۰۰۰۰ «
۱۲ فونددن یوقاری هر
فوندی ۲۰۰۰
ـ قیمت مقدره‌لی اشیا ارسالاتی ایچون
قیمتسز اشیا کبی اجرت آلینیر. وقیمتلی
مکتوبلر کبی هربیك روبله قیمتی ایچون
۱۰۰ روبله
بو کبی اشیانك مهر
وقورشون اجرتی ۵۰۰۰ «
ـ ارسالاتك هر ۲۴ ساعت حفظی ۵۰۰۰

اخطار ــ بو کبی ارسالات وقوعنده مرسل اله اخباریه‌یی آلدقدن اوچ کون ظرفنده نامه‌کان اشیایی کلوب آلمازسه بو پاره آلینیر یاشقا برده اقامت ایدییورسه اخباریه‌نك تبلیغندن ابکی هفته صوکره‌یه قادار مساعده ایدیلیر.

ــ قیمتلی اشیا یارم میلیون قیمتدن فضله اولورسه قبول اولماز.

کورجستان سوسیالیست شورا جمهوریتی حربیه قومیسری

ی. ایلیاوا

جهان محاربه‌سی

نه‌یه مال اولدی؟

قاپیتالیست حکومتلر بینده کی رقابتدن باطلایان ۱۹۱٤ ــ ۱۹۱۸ جهان حربی، یالکز مستملکه‌لر الده ایتمه‌یی ده کل آوروپانك اك منبت طوبراقلرینی پایلاشمایی استهداف ایدییوردی.

مثلا: آوروپا حکومتلری بو حربه باشلار کن، ایرانی، آنادولویی، قونغویی، فاسی، بغداد وقاهره ــ قاپ، جزائر ــ قاپ دەمیر یوللرینی اله کچیرمك ایچین یانمقله برابر آوروپانك بوغازلرینی، قانالرینی، الزاسی لوره‌نی، تریسته کبی مهم تجاری مرکزلری‌ده بربرینك اللرندن قاپمایه چالیشیورلردی.

بوحرب یالکز جهان حاکمیتی آیری

آبری الده ایتمك ایسته‌ین آلمانیا وانکلتره حربی ده کیلدی .. روسیایی حربه سوق ایده‌ن عامل تورکیا اوزه‌رنده آلمان ـ روس بالقان اوزه‌رنده کی آوستریا ـ روسیا رقابتی ایدی .. آوروپانك الك برنجی درجه‌ده معدنی چوق اولان آلمانیا علیهنه آمریقایی اشتراك ایتدیره‌ن بو اقتصادی رقابتدن باشقا بر شی ده کیلدی .

جهان ایمپریالیستلری ، بو اختراصلرینه سفربر یاپدقلری قرق میلیون جاندن یکرمی بش میلیونی أولو ویارالی اولارق قوربان ویردکلری کبی ؛

حرب نهایتنه قادار آلتی یوز میلیارد روبله صرف ایله‌مشلردر . استاتیستیقلرله ثابت اولان بو رقم، آلمانیا، انکلتره، فرانسه وبلجیقانك ملی ثروتندن فضله‌در .

حربدن اول ۱۲۰ میلیارد روبله ثرو
ملیه‌سی اولان روسیا بوحربده ۸۰ میلیار
باقین؛ ۳۰۰ میلیارد فرانق ثروته مالك
نسه ۱۰۲ میلیارد فرانق؛ انکلتره ثرو
ملیه‌سنك اوچده بری اولان ۶۰ میلیا
روبله؛ آلمانیا ایسه کذا ملی ثروتنك اوچ
بری اولان ۸۵ میلیارد مارق صرف ایتمشد
مع مافیه بوجهان حربنده الك بیوك مصر
آمریقا یاپمشدر . حربك یالکز ایلك سنه
۶۰ میلیارد روبله صرف ایتمشدر که بو،
سیانك اوچ بچق سنه‌ده یاپدیغی مصرفدر
بیوك دنیا محاربه‌سنك برنجی و ایکنج
سنه‌لرنده محارب دولتلرك حرب بورجلر
ناصل بو کسه‌لدیکنی کوسترمکدن برنمو

	برنجی سنه	ایکنجی سنه
انکلتره	۵٬۵۰۰	میلیون روبله ۱۰٬۰۰۰
فرانسه	۶٬۸۰۰	» ۹٬۷۵۰
روسیه	۶٬۲۵۰	» ۸٬۰۰۰
آلمانیا	۸٬۵۰۰	» ۱۲٬۵۰۰
آوستریا مجارستان	۵٬۵۰۰	» ۶٬۰۰۰
ایتالیا	۱٬۰۰۰	» ۲٬۵۰۰
صربستان و بولغارستان	۱٬۲۰۰	» ۱٬۰۰۰
تورکیا	۴۰۰	» ۱٬۳۰۰
یکون	۳۵٬۲۵۰	» ۵۱٬۰۵۰

روسیانك حرب مصرفلری ۱۹۱۴ نجی یلده کونده وسطی ۹؛ ۱۹۱۵ ده ۲۰؛ ۱۹۱۶ ده ـ ایلك اون آی ظرفنده ـ کونده ۳۵۰ صوك ایکی آیده ۵۰ ؛ ۱۹۱۷ ده ایسه هر کونکی مصرف ۵۸ میلیون روبله‌یه بالغ اولوبوردی .

شو حالده روسیانك ۱۹۱۷ نجی یا
یاپدیغی مصرفلر ۱۹۱۴ ده کندن بش د
فضله‌در .

دیکر دولتلرك حرب مصرفی ده بو
رتله سرعتله یوکسه‌لمشدی .

١٩١٤ سنه‌سندن ١٩١٧ سنه‌سنك مارت ابتداسنه‌قدر محارب دولتلرك عسكرجه ضايعاتى

— رسمى استاتستيقلره كوره —

دولتلر	مقتول	مجروح و عسكرلكه غير مقتدر	اسير و غائب	مجموعى
انكلتره	٢٠٥٤٠٠	١٠٢٥٠٠	١٠٧٥٠٠	٤١٥٥٠٠
فرانسه	٨٧٠٠٠٠	٥٤٠٨٠٠	٤٠٠٠٠٠	١٨١٠٨٠٠
روسيه	١٥٠٠٠٠٠	٧٨٤٢٠٠	٨٠٠٠٠٠	٣٠٨٤٢٠٠
ايتاليا	١٠٥٠٠٠	٤٩٠٠٠	٥٥٠٠٠	٢٠٩٠٠٠
بلجيقا	٥٠٠٠٠	٢٢٠٠٠	٤٠٠٠٠	١١٢٠٠٠
صربيه	٦٠٠٠٠	٢٨٠٠٠	—	٨٨٠٠٠
يكون	٢٧٩٠٤٠٠	١٥٢٦٥٠٠	١٤٠٢٥٠٠	٥٧١٩٤٠٠

آلمانيا	٨٩٣٢٠٠	٤٥٠٠٠٠	٢٤٥٠٠٠	١٥٨٨٢٠٠
آوستريا وماجا	٥٢٣١٠٠	٣٥٥٠٠٠	٥٩١٠٠٠	١٤٦٩١٠٠
تورکيا	١٢٧٠٠٠	١١٠٠٠٠	٧٠٠٠٠	٣٠٧٠٠٠
بلغارستان	٧٥٠٠	٧٠٠٠	٦٠٠٠	٢٠٠٠٠
يكون	١٥٥٠٨٠٠	٩٢٢٠٠٠	٩١٢٠٠٠	٣٣٨٤٨٠٠
يكون عمومى	٤٣٤١٢٠٠	٢٤٤٨٥٠٠	٢٣١٤٥٠٠	٩١٠٤٢٠٠

١٩١٤ ـ ١٩١٧ سنه‌سنه قدر محربه‌يه اشتراك ايدن روس عسكرلرينك مجموعى:

١٩١٤ تولديه قدر نظام عسكرى	١,٣٦٢,٠٠٠
احتياط عسكرى ١نجى قسم	٣,١١٥,٠٠٠
ردف	٣,٣٠٠,٠٠٠
١٩١٤ ـ ١٩١٧ سلاح آلتنه آلنان كنجلر	٣,٥٠٠,٠٠٠
احتياط عسكرى ٢ نجى قسم	٣,٠٠٠,٠٠٠
ترخيص اولنمش ايكن تكرار آلنانلر	٢٥٠,٠٠٠
يكون عمومى	١٤,٥٠٠,٠٠٠

زراعت معلوماتی

مارتده

مملکتمزده هوالر یاغمورلی و فورطنه‌لی کچر، قیش بینمه‌مشدر، یازلق سبزه‌لر دیکیلیر چیچکلرك تخملری اکیلیر. باغلر ایکنجی دفعه بودانیر. طبور اهلیه جیوجیو چیقاریرلر میوه آغاجلری آشیلانیر. ناکهانی طوکلردن فدانلر و چیچکلر محافظه اولنمه‌لیدر. هوانك بر کونده بر قاچ دفعه تبدل ایتمه‌سی، کونش جاربمسی، نزله، برونشیت کبی عارضه‌لر سبب اولور. بونك ایچون احتیاطلی بولنمه‌لی، قیشلق البسه‌لری چیقارمامه‌لیدر.

نیسانده

هوالر یاواش یاواش دوزه‌لیر: بر کنلی یاغمورلر باغار: باغلره چوبوق غرس اولنور آشی عملیاتنه نهایت ویریلیر، یازلق سبزه‌لرك زرعنه دوام ایدیلیر. قاوون و قارپوز اکیلیر لیمونلقلردن صاقسلر طیشاری چیقاریلیر. طوبراقلر سورولور و اکیلیر صحته کذلك اعتنا لازمدر. قیشلق البسه‌لری آغیر آغیر تبدیل ایتمه‌لیدر. فقط یوك فانیلالری بردن چیقارمامه‌لیدر.

مایسده

هوالر ایجه دوزلمشدر. بو آی ریعان بهاردر. هر طرف جنت آسا بر منظره عرض ایدر. کوللرك موسم کمالیدر. اکثر چیچکلر آچار. باغلرده کوتو کلرك فلیزلری قیریلیر کوللهمه خسته‌لغنه قارشی کوکورت، میلدیویه قارشی کوف طاشی محلولی قوللانیلور. ایلك بوجکلری چیقاریلیر. حیوانات چایره چیقار. حیوانلری صقاغیدن (اوکسور کدن) محافظه ایچون بورونلرینه کوکورت توتسیسی ویرمه‌لیدر.

حزیرانده

صیجاقلر ایجه باصمشدر. کونلر غایت اوزوندر. فقط یاواش یاواش قیصالمغه باشلار باغلرده یاغمورلردن صوکرا کوکورت سربمکه دقت ایتمه‌لیدر. یاپراق آشیسی بو آیك یکرمیسنه قدر قابل اجرادر. میوه آغاجلری و سبزه‌لر صولانیر. ایلك بوجکلری قوزه یاپارلر بو آیده کومسلری تمیزلامه‌لیدر. موسم حصاد ممالك عثمانیه‌نك اکثر جهاتنده بو آیده باشلار

تموزده

صیجاقلر یك مؤثردر. کونلر بر ساعت قدر قیصالیر. قیشلق سبزه‌لر دیکیلیر. میوه‌لر اکثری کمانه ایرر. قاوون قارپوز چوغالیر. باغلرده اوچنجی چاپالاما عملیاتی اجرا ایدیلیر حیواناته قورو اوت ویریلیرسه پك نافعدر. صیجاقلر انسانه طوقونور: یوزده لکه‌لر حاصل اولر دکز حاملرینك تام موسمیدر. چوق میوه یمك فساد معده‌یی موجب اولور.

آغستوسده

کیجه‌لر اوزار. بعض کونلرده تحملفرسا صیجاقلر اولور، زیاده‌جه چی دوشر. کتان، خشخاش، زعفران، یولاف. شلغم، پانجار تخملری اکیلیر: ایلك زیتون محصولی طوپلانیر. اوزوملر اییجه کماله ایرر. قوانلردن بال آلینر. تموز و آغستوسده احوال صحیه‌یه دقت لازمدر. صیجاقلر و میوه‌لر انسانه طوقونه‌بیلیر. سیوری سینکلردن تحفظ لازمدر. سیتمه‌به اوغرامامق ایچون (کینین) المالیدر.

ایلولده

آرتق صغوقلر باشلار کیجه‌لر اکثریا یك باردر. صباحلری سیس زیاده‌در. آربه، یولاف، نیش یاتاتسی، طوپراق چاودار، بغدای، ابه کومجی، قرنه‌بهار، اسپاناق زرع اولنور.

صوك بهار میوه‌لرینك زمان اقتطافیدر. اوزوم ایله تداوی، بروسه قاپلیجه‌لرینی زیارت بو آیده‌در صیفیه‌لردن عودت ایتمه‌لیدر.

تشرین اولده

خزان روزکارلری باشلار. قاسم بو آیده‌در. سفر دریایه نهایت ویریلیر. ایلولده باشلانان باغ بوزومنه ختام ویریلیر. آغاج دیکمك ایچون الك مناسب موسم بو آیدر. بقله و املك بهار اسپناغی بزلیه زرع اولنور. صاقسیلر «سه‌ر» آلنیر. طاووقلره حبوبات ویرمك نافعدر. آغاچلرك یرلری دکیشدیریلیر.

تشرین ثانیده

صوك بهار ختامه ایرر. پاصدیرمه یازی دهنلن صیجاق هوالر بو آیده‌در. باغلر کریزمه ایدیلیر. چبوق غرس اولونور. اورتیلور. چیفت سورولور. زیتون و کستانه محصوللری طوپلانور. قیشلق البسه‌لری آرتق کیمه‌لیدر.

کانون اولده

صوئوقلر آرتار. سوره کلی یاغمورلر باشلار، قار یاغار. شب یلدا بو آیده‌در. طوکلردن اول غرسیاتی اکمال ایتمه‌لیدر. فدانلری صوئوقدن محافظه چاره‌سنه توسل ایله‌مه‌لیدر. آغاچلر نقل اولونور. رأس سنهٔ اونجیه بو آیده‌در. حیوانات آغیللره نقل اولونور، سه‌رلرده صوبالر یانار، زمهریر بو آیده‌در، هوالر متبدل اولدیغندن صحته زیاده‌سیله اعتنا ایدیلمه‌لیدر.

کانون ثانیده

قیش بوتون شدتیله کوستررر، بویوك فورطنه‌لر اولور. کونلر اوزامغه باشلار. باغلره کوبره نقل اولونور. کوتو کلر طفیلانه قارشی بادانه ایدیلیر. آغاچلرك قورومشلری کسیلیر. اشجار غرس ونقل اولونور. لیمونلقلرك حرارتی اون دورت درجه‌دن آشاغی دوشمه‌مه‌لیدر. قویونلر دوغورمغه باشلار. قازلر طاووقلر یومورطلار، قیزاق اکلنجه‌لری بو آیده‌در.

شباطده

موسم شتا آرتق ختامه یوز طوتار. شباط بایکی یا بر کون اکسیك اولدیغی ایچون «قیصر»

آی دیرلر . باغلر بودانیر غرسیاته دوام اولونور قلم آشیسنه باشلانیر . تارلالرك صوبی آقیدیلیر
سبزه باغچه‌لری تمیزله‌نیر . بوتون میوه آغاچلری بودانیر . هوالر مساعده ایتدکجه حیوانات
تیره چیقاریلیر : طاووقلر قولوچقه اولورلر . هوالر بعضاً آچدیغی ایچون وجود امراضه بك
مستعددر . . جمره‌لر بو آیده دوشر .

هر آی ظرفنده کوندوزو کیجه‌لرك امتداد و تناقصی

کوندوزلرك اوزامسی، کیجه‌لرك قیصالماسی

	ثانیه	دقیقه	ساعت
کانون اولك طقوزندن نهایته قدر	٠٠	١٨	٠
کانون ثانی ابتداسندن « «	٠٨	٠٤	١
شباط « « «	٥٢	١٤	١
مارت « « «	٠٠	٢٤	١
نیسان « « «	٤٠	١٠	١
مایس « « «	٢٠	٤١	٠
حزیران « طقوزینه قدر	٥٠	٠١	

کیجه‌لرك اوزامسی، کوندوزلرك قیصالمسی

	ثانیه	دقیقه	ساعت
حزیران طقوزندن نهایته دکین	٤٢	١٤	٠
تموز ابتداسندن «	١٤	٥٧	٠
آغستوس « «	٥٤	١٨	١
ایلول « «	٠٢	٢١	١
تشرین اول « «	٣٢	١٦	١
تشرین ثانی « «	٢٤	٤١	٠
کانون اول « طقوزینه قدر	٣٤	٠٢	١

سنهٔ هجریهٔ قمریه‌دن سنهٔ میلادیه‌یی بولمق

هرهانکی برسنهٔ هجریهٔ قمریه‌دن سنهٔ میلادیه‌یی بولمق ایچون سنهٔ قمریه‌یی دورشمسی او
٣٣ عددینه تقسیم و بوتقسیمدن ظهور ایدن خارج قسمت مذکور سنه‌دن طرح وحاصل ط
٦٢١ عددی ضم اولندقده سنهٔ میلادیه اولور.

سنهٔ میلادیه‌دن سنهٔ هجریهٔ قمریه‌یی بولمق

هرهانکی برسنهٔ میلادیه‌نك مصادف اولدیغی سنهٔ هجریهٔ قمریه‌یی بولمق ایچون ٦٢١ عد
سنهٔ میلادیه‌دن طرح و حاصل طرحی ٣٣ عددینه تقسیم ایدوب ظهور ایدن خارج قسمت مذ
حاصل طرحه ضم اولندقده سنهٔ هجریهٔ قمریه اولور.

كونلر	آيلر											
	مارت	نيسان	مايس	حزيران	تموز	آغستوس	ايلول	تشرين اول	تشرين ثاني	كانون اول	كانون ثاني	شباط
	د س	د س	د س	د س	د س	د س	د س	د س	د س	د س	د س	د س
١ — ٥	٦٠١٠	٦٠٤٣	٧٠١٣	٧٠٢٨	٧٠٣٧	٧٠٠٧	٦٠١٩	٥٠٢٨	٤٠٤٨	٤٠٣٧	٤٠٥٦	٥٠٣٦
٦ — ١٠	١٥	٤٨	١٨	٣٩	٣٤	٠	١٠	٢١	٤٤	٣٩	٥٠٥	٤٣
١١ — ١٥	٢١	٥٣	٢٣	٤٠	٣٠	٦٠٥٢	١	١٣	٤١	٤٠	١١	٤٩
١٥ — ٢٠	٢٦	٥٨	٢٧	٤١	٢٥	٤٥	٥٠٥٤	٧	٣٨	٤٤	١٧	٥٥
٢٠ — ٢٥	٣١	٧٠٤	٣١	٤١	٢٠	٣٨	٤٥	١	٣٧	٤٨	٢٣	٦٠١
٢٥ — ٣١	٣٦	٨	٢٤	٣٩	١٥	٢٩	٣٧	٥٥	٣٦	٥٢	٩	٧

وسطى (زوالى) ساعتك اذانى ساعته تحويلى

وسطى ساعتدن اذانى ساعتى بولمق ايچون يوقاريده كى تحويل جدوللرينه ماهك و كونك تاريخيله دخول ايديلەرك بولنان ساعت و دقيقه او آنده كى وسطى ساعت و دقيقەدن طرح اولندقده حاصل طرح اذانى ساعت اولور. طرح اولنەمديغى صورتده وسطى ساعته اون ايكى ضم ايديلەرك بعده طرح ايدلمليدر.

اذانى ساعتك وسطى (زوالى) ساعته تحويلى

اذانى ساعتدن وسطى ساعتى بولمق ايچون يوقاريده كى تحويل جدوللرينه ماهك و كونك تاريخيله دخول ايديلەرك بولنان ساعت و دقيقه او آنده كى اذانى ساعته ضم اولندقده وسطى ساعت اولور .

مجموع اون ايكيدن فضله ظهور ايتديكى تقديرده اون ايكى طرح ايدلمليدر.

١ مايس بايرامنك تاريخجه‌سى

١٨٦٤ نجى يلك ٢٨ ايلولنده، لوندره‌ده، بوتون دونيا عمله‌لرى برلشمه باسنك تملى آتيلدى: بونك آدى «انترناسيونال» ايدى.

انترناسيونال، عمله‌حركتك تاريخى برنجى آديمى ايدى.

باشليجه مقصد: عمله‌يى، صنف مبارزه‌سنه حاضرلامق وعمله حركتنى بر مركز اطرافنده طوپلامقدى.. فقط ١٨٧١ ده، پارس قوممونانسنك سقوطى، فرانسه‌ده انترناسيونالى صارصدى. بو صورتله، بوتون دنيانك عمله برليكى‌ده، مختلف مملكتلرده كى حركتلرك ضعيفلكنه بناءً، ضعيف دوشدى و پارچالره بولوندى. هرمملكتك عمله‌سى مستقلا كندى سرمايه‌دارلريله مبارزه‌يه باشلادى. مركزدن علاقه‌لرينك كسيلمه‌سنه رغماً هربرده مبارزه كيتدكجه آرتيور و كنيشله‌يوردى. برنجى انترناسيونال أولمشدى.

فرانسه اختلال كبيرندن يوز يل صوكرا ١٨٨٩ ده، پارسده بوتون دنيا صنايع سرمايه‌كيسى آچيلدى. دنيا سرمايه‌دارلرى، بو سركى ايله، فرانسه انقلابنك سونمه‌سنه سه‌وينيور و دنيايه صاحب اولدقلرينى كوسترمك ايسته‌يورلردى. قيصه كوزلى سرمايه‌دارلر دوشونه‌يورلردى كه، يوز يل اولكى فرانسه اختلال كبيريله برابر، دنيايه قوت وقدرتلى برعمله صنفى كلمشدى. ١٨٨٩ نجى يل بايرامنده سرمايه‌دارلر بك كوزل كورديلر كه، يوز يل ظرفنده عمله صنفى مكمل برطرزده قوتلنمشدر...

١٨٨٩ نجى يلك ايلولنده، بوتون دنيا عمله‌سى بارسه طوپلانارق، مشترك وعمومى مقصده قاوشمق ايچون قوتلرينى برلشديردىلر. بوصورتله (ايكنجى انترناسيونال) دوغدى.

هرايكى انترناسيونال اراسنده بويوك فرق واردى. برنجى‌ده، مركز، محيطى تشكيل تلاندىرارق تحكيمه‌چاليشيوردى. ايكنجى‌ده، محيط مستقلا قدرت قازانه‌رق بكى بر مركز وجوده كتيرمك واونك اطرافنده طوپلانمق ايسته‌يوردى. ايكنجى انترناسيونالك بر مهم مقصدى‌ده (سياسى مبارزه) ايدى.

ايشته، پارسده طوپلانان ايكنجى بين‌الملل عمله قونغره‌سى، بوتون دنيا ايشجيلرينك حركتنى برلشديرمك و اونلرك برلكنى جهانيلديرمك ايچين ١٨٩٠ نجى يىل مايسنك برنجى كونى «بين‌الملل نمايش كونى» اعلان ايتدى. بناءعليه بوتون دنيا عمله‌لرينك بايرام اتخاذ ايتديكى ١ مايس تاريخى بو صورتله باشلامش دى.

ايكنجى بين‌المللك بوقونغره‌سى آشاغيدكى قرارنامه‌يى قبول و اعلان ايله‌مشدر:

«معين كونده بويوك بين‌الملل برنمايش اعلان اولونور. بوكونك عينى‌وقتده بوتون دنيانك هرهانكى برمملكتنده، هرهانكى شهرنده بولونان عمله، حكومتلره بياتامه‌لر وبره‌رك سكز ساعتلك ايش كونتك وبين‌الملل قونغره‌نك ديكر قرارلرينك تصديقنى طلب ايتملى‌در.

١٨٨٨ نجى يلده سن‌لوئى‌ده تشكل ايدن آمريقا عمله قونغره‌سى ١٨٩٠ نجى يلك نمايش كونتى (١ مايس) انتخاب ايتديكندن

قونغره‌مزده بوتون دنیا عمله نمایش کونی
ولمق اوزره ۱ مایسی تعیین واعلان ایدیور»
بو قونغره‌دن اعتباراً، عمله، بین‌الملل
تقرراتی داخلنده کی مسئله‌لرله شدتلی بر
صورتله علاقه‌دار اولمشلر بتون عمله صنفی
یچون اهمیتلی اولان طلبلرینی بیلدیرمك
یچون بر مایس کونتی سه‌چمشلردی. چو-
نکه، بونده بر « بیرلك » و « بین‌المللیت »
روحی واردی. فی‌الحقیقه، ۱ مایس بایرا-
نده عمله هر کسدن زیاده، ملتلر آراسنده
کی دوستلغك تأسیسنی ایسته‌یورلر.

هر زمان، بین‌الملل عمله قونغره‌لری، بو
مسئله‌یه لایق اولدیغی درجه‌ده اهمیت ویر
مشلردر.

مثلا: ۱۸۹۱ ده بروکسل عمله قونغره‌سی
بو قرارنامه‌یی قبول ایتمشدر:

« ۱ مایس بین‌الملل بایرامنك هدفی ۸
ساعتلق ایش کونتك تطبیقی، زحمت حقنك
قانوناً محافظه‌سی و بتون دونیا ملتلری آرا
سنده قوتلی دوستلغك تأسیس و تقریری
یچون بتون دونیا ایشچیلری برلشمه‌لیدر»

زوریخ قونفرانسی‌ده، ۱۸۹۳ ده، « ۱
مایس بایرامی؛ سکز ساعتلك ایش کونتی
تطبیق و ملتلر آراسنده صارصیلماز و ابدی
دوستلغی تأسیس ایده‌رك بتون دونیا ایشچیلر
نی اجتماعی انقلابه چاغیرمالیدر» قرارینی
تطع ایتمشدر.

۱۹۰۰ نجی یلی قونغره‌سنده ایسه: «اولکی
قونغره‌لرك بتون قرارلری قبول ایدیلمکله
برابر الك کوزمل و احتشاملی نمایش یاپمق
سولتك مایسك برنده ایشله‌مك اولدیغی »
قراری ویرلمشدر.

آمستردام سوسیالیستلر قونغره‌سی، اشبو
قرارنامه‌یی تصدیق ایده‌رك نشر ایتدیکی
بیاتامه‌ده دیمشدر که:

« بر مایس کونتده بایرام یاپمانك عمله‌نك
منافعنه خلل کتیرمه‌دیکی برلرده. او کون
بتون عمله تعطیل اشغال ایتملیدرلر»

روسیاده، ۱ مایس بایرامی، ۱۸۹۶ نجی
یلدن اعتباراً باشلامشدر. ایلك دفعه اولارق
پتروغراددہ یاپیلان بو بایرامده اوتوز بیك
عمله ایشلرینی تعطیل ایتمشلردر.

۱۹۰۱ ده پتروغراددن ماعدا شهرلرده
و ازجمله خارقوف و تفلیسده تعطیل اشغالر
واقع اولمشدر.

آذربایجانده ایسه بو بیوك بایرام، برنجی
دفعه اولارق، ۱۹۰۲ ده باکو شهرنده یا-
پلمشدر. روسیا بیوك انقلابندن صو کره‌ایسه
آذربایجانك حتی بتون کویلرنده بو بایرام
مناسبتیله تعطیلر اولمشدر.

بیوك دونیا محاربه‌سی باشلادقدن صو کرا
انکلتره و آلمانیا امپریالیزمنك دونیایی بولمك
رقابتی قارشی قارشیه کلدی. ایکنجی انترناسیو-
نال‌ده برنجی انترناسیونال کبی صارصلدی و
یقیلدی بو صورتله بتون دونیا ایشچیلرینك
بیرلکی، قانلرله اسقاط ایدلدی. طالع حرب
شو و یا بو طرفك یوزینه کولدکجه کاه
آلمانیا سوسیال ـ دموقراتلری، انکلیز تره
دیونیونیستلری کاه روسیا منشه‌ویقلری؛ سو-
سیالیزم و قارداشلق طوتاماقلرینی (پره‌نسیب)
اونوتارق ایشچیلر قاتك بیهوده اولارق
دوکولمه‌سنه سبیت ویردیلر. سوسیالیستلکی
ملیتجیلکه دوندوردیلر. شایده‌مانلر پتروغراد
و پاریسی یوتماق فکرینه دوشرلرکن،
کرەنسکی و آرقاداشلری برلینده صلح شرا
نطی تبلیغ وقبول ایتدیرمك و استانبولی
بولوشمك‌خیاسیله دماغلرینی‌اشباع‌ایدیورلردی.
فقط شبهه‌سز، ملتلرك، ایشچیلرك قان

داشلغی قانله محو ایدیله‌مز : بو کسك و قدسی مقصدلرله دوغمش اولان أنترناسیونال أبدی اولارق سقوط ایده‌مزدی .

ناصل که برنجی انترناسیونالك افولندن صو کره دره‌بن بر نفس آلان قانلی بورژوا زیانك هیچ کوزله‌مدیکی بر زمانده ایکنجی انترناسیونال دوغمشدی .

شیمدی‌ده ، بوتون دونیانك قان دریاسنه دونه‌رك ایشجیلرك بوغولدوغی ظن‌اولوندیغی بر دقیقه‌ده اوچنجی انترناسیونال برنجیدن نه قادار فضله قوتلی ایدیسه : اوچنجی‌ده ایکنجیدن بك چوق قدرتلی‌در .

دنیا زحمتکشلری هیچ بویله بو کون کورمه‌مشدیلر . شیمدی‌یه قادار طوپلانان بین‌الملل قونغره‌لرنده بو قادار چوق مختلف وچشید ملتلر نماینده‌لری اثبات وجود ایتمه مشلردی .

نه برنجی ، نه‌ده ایکنجی بین‌المللده بر تورك ، بر تاتار ، بر تورکستانلی ، بر هندستانلی ، بر آذربایجانلی ، بر چینلی ، بر ارمنستانلی و ... الخ کبی شرق اولکار ممثللرینی بولوندیرمامشلردی .

اوچنجی انترناسیونالده ایسه بوتون خلقلرك وکیلری واردر ..

ایکنجی انترناسیونال ، بوتون دنیا زحمتکشلرینه سیاسی انقلاب فکرینی ت ابتدی‌سه ، اوچنجی انترناسیونال‌ده اجتم انقلاب : قاپیتال و دره‌بکلك زنجیرلر ابدی خلاص فکر وقوتلری تلقین وتا اولونویور . بك قوتله امید ایدیورز ک عمومی انقلابه‌ده مظهر اولاجغز .

آلمانیا اسپارتاقوسلر انقلابی : ن دونیاسنك قیمیلدانیشی ؛ انکلیز ایمپریالیز متمادیاً بوغوشان مظلوم هندستان ومصرلی و کویلوسنك نهایتسز عصیانلری : دوزانکب طرفندن مغلوب ایدیله‌رك أولمش ظن ای فقط بارین ایمپریالیستلری عاجز براق آنادولی تورك انقلابجیلرینك مجادله‌سی بو بونلر بویوك جهان انقلابنك نشانه‌لریدر ..

بر مایس بایرامی

١ مایس بایرامی بین‌الملل صمیمیت و برو له‌تاریانك اتحادی کونیدر . بو کون بوتون دونیا پرولەتاریاسی کندیسنك مجادله ایده‌جك قوتنی تفتیش ایده‌ر ؛ عمله انقلابنك کنیش بر صورتده بویومه‌سی دوشمانلری صارصار، قورقاق و کری قالان عمله‌یی‌ده مجادله‌یه حاضرلار .

١٨٨٩ سنه‌سندن بری عمله صنفنك آرزو سیله فابریقه واعمالاتخانه‌لر دورور . فابریقا باجالرینك تپه‌سنده قیرمزی بایراقه دالغالانیر عمله . بورژوازیا حکومتلرینك تهدیدلرینه باقمایارق بر مایس کوتنی تسعید ایتمك‌ایچین سوقاقلره دو کولور .

سنه‌لر کچدکجه عمله قوتی بویور و اونك انقلاب آرزولری آتشله‌نیر.

١ مایس نمایشلری ، زحمتك آزادلغی‌ایچین یاپیلان بر مجادله‌در که بو انقلاب حرکتی؛ نه غربی آوروپا دەموقراتیاسنك پولیسلری ، نه‌ده بیاض غواردیالیلرك سونکولری دور — دورا بیلیر . ته کیم : اونی شیمدی‌یه قادار سابق چارك اعداملری ، نفیاری ، زندانلری قازاق قیرباچلری دوردورامامشدی .

عمله ، ١٩٢٢ نجی یلك ١ مایس‌بایرامنه ، اك یاقین بر زمانده اولاجق جدی مبارزه‌لری تخطر ایده‌رك ؛ چیقیور .. مع‌مافیه قاپیتال تعرضنده دوام ایدییور . وتجربه دیده اللریله عمله‌نك بوغازینه صاریله‌رق اونی بوغمق‌ایسته یور . فقط عمله قوتی طوپلایور . واحدبر جبهه تشکیل ایده‌رك دوشمانارینه شدید بر ضربه ایندیرمك ایسته‌یور . عمله‌نك بو مهم وظیفه‌سنده اوکا رهبرلك ایده‌ن قومونیست فرقه‌سیدر . اوج بین‌الملك قونفرانسی ، بو یولده اتیلان ایلك آدیمدر .

بو قونفرانسك مقصدی ؛ پرولەتاریانك فکرینی یورارق قاپیتالك زنجیرلریله اللرینی باغلایانلری محو وعمله‌یی آلداتیجی سوسیالیستلرك اللرندن قورتارارق بویوك صنفی‌مبارزه‌سنه صوقمق واوراده آتش ومجادله‌ایچنده دائمی پرولەتاریا دیکتاتورلغنی قوردیرارق اونك قاپیتال ایله آکلاشمق ممکن اولاجاغنه عائد خیالرینی کوممکدر .

بین‌الملل پرولەتاریا ، کنیش بین‌الملل‌مقیاسنده قطعی محاربه‌یه اتیلدیغی کون ، ایکنجی وایکی بوچوغنجی بین‌الملل‌لرك دفنی کونی اولاجقدر .

ایشته واحدعمله جبهه‌سنك غایه‌سی ، بو مبارزه‌یه بوتون دونیا پرولەتاریاسنی اتمقدر .. بونك ایچین‌واحد عمله جبهه‌سنك شعاری ، ١٩٢٢ سنه‌سی ١ نجی مایس شعاریدر . چونکه او بو کون واقع اولاجق مبارزه‌لرایچین حاضرلق کورمکده‌در . بز بو واحد عمله جبهه‌سنی ، دونیا جاناوار قاپیتالیستلرینك واحد جبهه‌سنه قارشی قویویورز .

بوواحد جبهه‌ایله بزلر جنوه‌ده اجتماع ایده‌ن ممثللریمزك جبهه‌سنی تحکیم ایدییور و دنیا اقتصادینی احیاایله برابر جهانده واحد عمله شورالر فه‌ده‌راسیونك تشکیلی ایچین اك قوتلی برامنیت و اعتماد بخش اتمش اولویورز..

بالکز، شورالر حکومتلرنده اولان شهر و کوی اهالیلری برمایس کوتنی سربست برصورتده بایرام ایده‌بیلیر.

بالکز، شورا حکومتلرنده برمایس بایرامی حکومت بایرامی اولارق قبول ایدیلمشدر..

بالکز بوراده برمایس شعارلری، پرولەتاریانك سوزیله قودن فعله چیقاریلیر..

برمایس کونی عمله و کویلونك قیزیل اردوسی، بین الملل انقلابه دوغرو خدمت ایده جکنه آندایچمش و عمله صنفنك بوتون دوشمانلرینه، حتی کورجستاندن قوغولارق شیمدی آوروپا بورژوازیا ناظرلرینك، بانکرلرینك اشیکلرینی یالایان کورجستان منشەویکلرینه قادار هپسنی قهرو تهدید ایدییور.

البته کورجستان پرولەتاریاسی کندی واحد جبهه سنی، بوراده ایغولان کورجستان منشەویکلری ایچین طوتمایور. عکس انقلاب ئولولرینی دیر بلتمزلر؛ بالعکس ده رنجه کومرلر.. و ده رین کومولمه یه لایق اولانلر خصوصیله کورجستان منشەویکلریدر. چونکه اونلردن چیقاجق متعفن قوقوایله کورجستان هواسنی افساد ایتمك ایی دکلدر..

بوراده واحد عمله جبهه سیله، قوممونیست فرقه سی، عمله و کویلونك قوممونیست انقلابی خطنده ایلری قاره قولدر..

۱ مایس کونی میلیونلرجه پرولەتاریانك واحد جبهه سیدر که اونلر، قاپیتال له قطعی مبارزه یه کیریشمك ایچین اوچنجی بین الملل بایراغی آلتنده طوپلانیرلر.

پرولەتاریانك طنطه لی بربایرامی اولان بو کونده، شورا آجارستانك عمله و کویلوسی؛ اسکی قاپیتالیست دونیاسیله حربه حاضرلانان بوتون دونیا عمله و کویلوسنی سلاملار..

جاناوار قاپیتالیستلرك ألندن قورتولمایه اوغراشان دنیانك مظلوم ملتلرینه سلام..

۱۸ مارت

باطومده شورا اداره‌سنك تأسسی

۱۸ مارت تاریخی آجارستان مختاریتی سوسیالیست شورا جمهوریتنك مرکزی اولان باطومدن وبالطبع بتون آجارستاندن قاره‌یوزلی منشویقلرك قاچدقلری و باطومده شورا اداره‌سنك تأسس ایلدیکی کونه مصادف اولمقله بو کون هم آجارستان فقراسنك و هم‌ده قوممونیزم نقطهٔ نظرندن بتون جهان انقلابنك مسعود بر کونی عدایدلمکه‌سزادر.

۲۵ شباط تاریخنده کورجستاندن قاچان منشویقلر باطوم وجوارنده ده‌نیکین قازاقلریله برلکده برلشمشلر وصوك غنائمی بورادن طوپلامغه باشلامشلردی. نهایت آوروپا امپریالیست و قاپیتالیستلرینك معاونتلر ندن‌ده استفاده ایده‌میه‌جکلرینی، پروله‌تاریا عصیانته قارشی ده‌نیکین قازاقلرینك ده ذره قدر اهمیتی اولمدیغنی و موقعلرینك تحت تهلکه‌ده بولندیغنی کوره‌رك ۱۷ مارت کیجه‌سی طوپلانه‌رق وبردکلری بر قرار ایله ایرتسی صباح باطوم لیمانده کی کمیلره بینه‌رك فرجه‌یاب فرار اولدیلر. دورلرنده هر درلو فضاحتی یاپان، فرانسز سرمایه‌دارلرینه مملکتی صاتان منشویقلرك اداره‌سی باطومده پایدار اوله‌مازدی.

بریاندن کدی مختاریتی ایچون چالیشمقده اولان آجارستان دیکر طرفدن قهرمان قیزیل اردونك مظاهرتیله شورااداره‌سنی قوران کورجستان عمله و کویلوسی ماورای قافقاسك مهم بر قیسمی اولان باطوم لیمانده ده‌نیکین شرکتنك قالمسنه تحمل ایده‌مزلردی.

منشه‌ویقلر نهایت بو بیوك حقیقتی آکلامش اولدقلری ایچوندر که آرتق شمندوفر واغونی ایچنده باصه‌رق یتیشدیردکلری کاغدپاره‌لر مقابلنده آغتلری واسطه‌سیله آلتون وقیمتلی اشیا طوپلامغه، خلقی صویمغه، جیلرینی، قاصه‌لرینی دولدیرمغه غیرت ایلدیلر و نهایت بتون فالقلردن صوکره بوصوك خدمتی ایفا و اکمال ایلدیلر. باطومده شورا اداره‌سنك تأسیسی آجارستانك مختاریتنی الله آلمسنه برمقدمه اولمشدر. شورا اداره‌سی تأسس ایتدکدنصوکره آجارا مختاریتنه قولایجه نائل اولدی. بنابرین قیزیل‌انقلاب تاریخمزده مهم بر صحیفه طوتان ۱۸ مارت تاریخی عینی زمانده آجارستان مختاریتی جمهوریتنك تاریخنده‌ده عینی‌اهمیتی، بلکه‌دهافضله‌اوله‌رق محافظه‌ایده‌جکدر. کوزلری دائما قافقاسیه‌ده و ایلك حمله‌ده آجارادەاولان منشویقلر حالا اوروپاده یکی یکی خیالرده‌بولنمقده دوام ایلسونلر. ایشته آجارستان‌ده تام برسنه‌دنبری شوراجمهویتلری عائله‌سی‌افرادندن اوله‌رق یشایه‌جقدر. بوسنه برنجی سنهٔ دوریه‌سنی تسعید ایلدیکمز یوه خلاصی، دنیانك صوکنه قدر تسعید ایده‌جکز. اونلرایسته‌دکلری قدرطاتلی خیالرده بولونسونلر!...

۱۸ مارت ۱۸۷۱

ایلك پرله‌تاریا جمهوریتی - پارس قوممونا سی

۱۸۷۱ سنه‌سی پارس قوممونا سی ضعیف بر حالده اولسه یله ایشجی صنفنك حاکمیتی اعتباریله برنجی تاریخی تجربه‌در بر. پارس قوممونا سنی ایلك پرله‌تاریا جمهوریتی اولمق اوزره سلاملارز.

۱۸۷۱ سنه‌سی ۱۸ مارت انقلابی طریق ترقیده فرانسه پرولەتاریاسنه یکی بر دوره آچمشدر. پاریتخت اولان پارس پرولەتاریاسی کندیسنه حاکم اولان صنفلرك جنایتلری فارشوسنده کرك وضعیت سیاسیه‌یی تهلکه‌دن قورتارمق و کرك کندی حاکمیتلرینی تاسیس ایلمك ایچون خلق ایشلرینی النه آلق لزومنی حس ایلمشدی.

زیرا، ۱ مارت ۱۸۷۱ تاریخنده یعنی ایمپراطورلغك سقوطندن آلتی آی صکره و قوممونانك تشکلندن بر قاچ کون مقدم پارسده کی رجال امور هنوز معین بر سیاسی پروغرامه مالك بیله دکلدیلر.

خلقك النه تودیع ایلدیکی قوت و اداره‌یی سؤ استعمال ایتدیلر. فرانسه جمهوریتنك دشمنلری طرفندن تهیلان تحریکات و عکس پروپاغاندالر فارشو سنده ساکت قالدیلر.

پرولەتاریا، کندی حقلرینك ضیاعی، بتون امیدلریله برابر مملکتك محوی کبی خصوصات فارشوسنده کندی مقدراتنی النه آلمق حقی اولدیغنی و مظفریتی تامین ایچون حکومتی اداره ایتمك مجبوریتنده بولندیغنی ادراك ایلدی.

بونك ایچوندر که کوزی قپالی و باکلمش بر اداره تعقیب ایدن بر حکومتك غیر حسی و جنائی تحریکات مفسدتکارانه‌سنه فارشی اختلال و انقلاب ایله جواب ویردی، او حکومت که دشمن اشغال و مهاجرتی فارشوسنده بر حرب داخلی احداث ایتمکه میدان ویرمشدی.

حکومتك خلقه، پرولەتاریایه فارشی بوروتمك ارزو ایلدیکی اردو او کا فارشی سلاحنی چویرمکی رد ایلدی و بر صمیمی ال اوزاده‌رق قرداشلریله برلشدی.

۱۸ مارت تاریخنده پارس پرولەتاریانك النده بولنیوردی اکر پارس قوممونا سی پایدار اولەمدی ایسه بونی الك ابتدائی تدابیر اتخاذینی غیر منتظر بر مظفریت فارشوسنده اونوتمش اولان قوممونا رهبرلرینك تسینده آرامق لازمکلیر ...

شمدی وقایعی بر آز تدقیق ایده‌لم: ۱ مارت تاریخندن صوکره پارس پرولەتریاسی ایله مجلس مؤسسان و قابینولاردلرك آراسی کرکینلشیوردی. پارس والیسی جنرال ونیووا ملی آلایلرك سلاحدن تجریدینی دوشونیوردی. پرولەتاریانك سلاحنی محافظه ایلمسی خوشنه کیتمیوردی.

۱۷–۱۸ مارت کیجه‌سی جنرال له‌قونت تبدیل قیافت ایتمش زاندارمه وبولیسلرینك باشنده مونمارتر میدانته برلشدیرلمش اولان ملی آلایلره عائد طوپلری الده ایتمکه تشبث ایلدی و مقاومت ایدنلره آتش ایدلمسنی امر ایتدی. فقط اسیر اولدی.

۱۸ مارت کونی قطعات عسکریه و ایشجی خلق ال اله ویره‌رك سلاح بابرامی یابدیلر.

وتمارتر میداتنده جنرال له‌قونت و طوماس قورشونه دیزدیلر.
٢٦ مارتنده پارس قومموناسنه انتخابات یاپلدی.
٣١ مارتنده قوممونا کندی قیزیل بایراغنك بتون جهان جمهوریتنك بایراغی اولدیغنی نظر عتبارہ آلەرق سینه‌سنه‌اجنبیلری دخی آلمق خصوصنی قبول ایلدی.
٢ نیسانده قوممونا حکومت ایله کلیسانك آیرلدیغنی رسما اعلان ایلدی.
٦ نیسانده قوممونا رهینه مقامنده بعض توقیفاته قرار ویردی. دوبرووسقی پارس موقع ماندانی تعیین ایدلدی.
١٢ نیسانده واندوم ستونی یقلدی.
١٦ نیسانده متروك اعمالاتخانه‌لرك ایشجی جمعیتلری منفعتنه ضبطی قرار کیر اولدی. و قوممونایه یکی اعضالر انتخاب اولندی.
١ مایسده سلامت عمومیه قومیته‌سی تشکل ایلدی.
١٠ مایس، تیه‌رك اموالی ضبط وخانه‌سی هدم ایدلدی.
٢١ مایس ــ وەرسایلیلر سن قلود قاپو سندن کیریورلر،
٢٣ مایس ــ توبلیه‌ری یانغینی وقوعه کلدی. موتمارتر ضبط ایدلدی وایلك‌قتال باشلادی.
٢٤ مایس ــ لژیون‌دونور سرایی، قوتلر باغچه‌سی، شورای‌دولت، عدلیه بلدیه دائره‌سی یاقیلدی. پاته‌ثون ولوقسمبورغ ضبطاولندی.
قوممونارلر بایبلان‌قاللره مقابله اولارق رهینه‌لردن اون کیشی‌یی قورشونه دیزدیلر.
٢٥ مایس ــ مونروژ قلعه‌سی ضبطاولندی.
٢٦ مایس باستیل ضبط اولندی. قوممو ناردار ٣٤ رهینه دها قورشونه دیزدیلر
٢٧ مایس‌ده پروله‌تاریایه قارشو قتال شدتله دوام ایله‌یوردی.

...

پارس قوممو ناسی خفیه . عکس‌تشویقاتجی ورهینه‌لردن آنجاق ٩٠ کیشی‌قادار اعدام ایلدیکی حالده ورسای‌قطعاتی پارس ایشجی صنفندن ٣٠٠٠٠ کیشی قتل ایتدیلر ٢٨٠٠٠ مهاجر وملتجی حیطك دیلرینه آتیلدیلر، قادین وچوجوق ١٩٠٠٠ کیشی افنا ایدلدی .
پروله‌تاریانك دشمنلرینك غلبه‌سیله‌نتیجه له‌نن بوقیصه‌مدت (١٨ مارت ــ ٢٨مایس) ٧٢ کون وام المشدر .
شمدی بزه پارس ماضیسنده یشامش اولان قهرمان پاریس تومموناسنك انهزامندن آلدیغمز درسلرله حرکت ایلیورز .
بو کون پارس‌قوممو ناسنك الذ بی‌سنه‌دوره‌سنی تسعید ایدرکن اللی‌ایکنجی‌سنه‌دوریه‌نك وزالر اداره‌سی تأمس‌ایتمش برفرانسه‌ده یاپیله‌جغنی امیدایلیه‌لم : فرانسز عمله‌سی قاردشلرمزه خصوصده دوشن وظیفه یویوکدر .
یشاسون ! جهان انقلابی... یشاسون ! برنجی پروله‌تاریا جمهوریتی... پارس قوممو ناسی !
پارس قوممو ناسی‌اوغرنده اولنلره اتحاف... قهراولسون ایمپریالیزم

س.ر.

دنایی طاشیان آدام

بر چوق اسکی انسانلر بیك فکر دوغورمشلر
دهری قافالرینك طاسنده یوغورمشلر
فقط بازیق که بالکز بالدیزوارمش هرایشده
بز عصیان چالغیجیسی بز بونی کوردك
ایشته

طاش باصمه کتابلرك بالانی چوجوقجه بك
دنیا دکل شبهه‌سز اومزنده بر یونوسك
فقط بوشلقلرده کی بو قوجامان فانوسك
بری وار که طاشیور یوکنی ازیله‌رك
بز عصیان چالغیجیسی بز بونی کوردك ایشته

اوت کوردك: دنیایی اوموزلرینه آلمش
اویله اویویه قالمش
بر النده بر چکیچ اوتکنده بز اوراق
قوت آلیر کیدی بونلره دایانارق
یوکك پارچه‌لادیغی اوموزلرندن آقان
داملا داملا قزیل قان
بریکه‌رك دورولمش بر آتش آینه کبی
بو آینه‌نك ایچنده چارپیور اونك قلبی
آلنده عصرلرجه عذابك ایزلری وار
هم یورغون همده دکل هم کنج همده اختیار
هر آن یوك بر آز دها صیرته یرلشه کیجه
باراسنی دشه کیجه

بکزی صولغونلاشیور ، وجودی یو
بو لعنتلی اویقونك ظلمتنده أواویور
اویو آغیر یوکنك ازیلیر کن آلتد
عجبا نه وار دیدك دنیانك حیاتنده
دنیانك بر سحرباز کبی آچدق دامن
سیر ایتدك بایرام

بورده چیلاق قادینلر ، صیرمه السه
کشیشلر ، صاریقلیلر ، آلتون یه‌ن
قافاسنده مقدس تاجی اولانلر وارد
چامورلرده سورونن کیرلی اتکلر
بیلشان بالتاقلانان سرخوش کوپك
هپسی یوب ایچیور کولوب اویناپور
هپسنك کوزلرنده دوداقلرنده سه
آشاغی‌ده ازیلمی بر دوشونن یوقدی
بردن کورونمز برال صیقدی بوغا
آکلادق که اوبویان اویانمالیدی
بز عصیان چالغیجیسی اونی صارصه
علودن نغمه‌لرله ایکله‌تدك سازیه‌ز

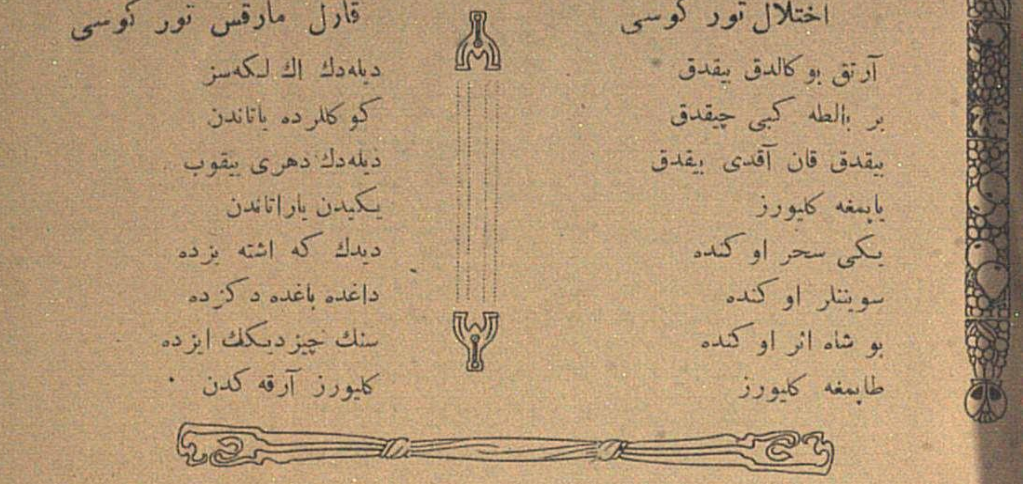

اختلال تور کوسی

آرتق بو کالدق یقدق
بر بالطه کبی چیقدق
یقدق قان آقدی یقدق
یاپمغه کلیورز
یکی سحر او کنده
سوینلر او کنده
بو شاه اثر او کنده
طاپمغه کلیورز

قارل مارقس تور کوسی

دیله‌دك اك لکه‌سز
کوکلرده یاتاندن
دیله‌دك دهری یقوب
یکیدن یاراتاندن
دیدك که اشته یزده
داغده باغده دکزده
سنك چیزدیکك ایزده
کلیورز آرقه کدن .

قانلی کون

٩(٢٢) کانون ثانی

عصرلردن بری موسقوف چارلرینك استبدادی آلتنده ایکله‌ین روسیا عمله‌سی وفقراسی برنجی قورتولوش انقلابنی بوندن اون‌بر سنه اول یاپمایه‌قهرمانانه تجربه ایتمشدی .

اصیلزاده‌لرك.. ایشجیلر، کویلولر کندیلرینی دین ماسکه‌سی آلتنده اسیرانه بر حیاته‌محکوم ایده‌ن، جنرللرك، مأمورلرك قیرباجی آلتنده ایکله‌تن، بزیرکان بایقوشارینك پنجه‌سندن‌خلاصنه امکان ویرمه‌ین « کوچوك بابا» نامی ویریلن چاری بنه دین نامنه انصاف ومرحمته دعوته‌قرار ویرمشلردی. باشلرنده راهب غوت راهبك الننده صلیب عیسا اولدیغی حالده مسترحمانه نمایشده بولوندقدن صوکره کلیسایه قاپانمشلر نجاتلری ایچون دعایه قویولمشلردی . ایشته بو اثناده ایدی که مرائی چار حکومتی غدار قازاقلرینی‌فقرا کتله‌لری اوزه‌رینه سوق واونلری کیلیسانك ایچنده یاپلیم آتشله، مترالیوزلرله امحا ایتمشدر .

٩ (٢٢) کانون ثانی کونی، روس پرولەترلرینك یاشادیغی وباشاتدیغی قرمزی کونلرك اك فداکارانه‌لرندن واك شانلیلرندن بری‌در. او منحوس کونده اونلرك قانی یهوده آقمامشدر . اونك فیضله‌در که، اون ایکی سنه صوکره رومانوفلرك تختی یقیلمش تاجی باشلرندن دوشورولمشدر؛ بو فداکارلقلرك ثمره‌سیدر که، الیوم یوز اللی میلیونلق پرولەتر فقرا کتله‌لری بوتون استثمارجی صنفلره قارشی حاکمیتنی اعلان ایتمکده بولونمشدر .

۷ تشرین ثانی

قورتولوش بایرامی

دیدیلر که: سبب نه بو بایرامه ؟
بو کونمی نور اینمش چولده بر دامه ؟
مبارك طوپراقده یوقسه بو کونمی
کوك آجیلمش الهی بر آدامه ؟

*

دیدك که، نه نور بولدی چوللرده بردام
نه‌ده عرشه چیقدی بر آلهی آدام
قورتولوش بایرامی دیرلر بو کونه
بو کون ایچمزدن کلن بر بایرام

کیم انقلاب ایسته‌مز

بزم چوجوقلرمز جی‌حی اثواب ایسته‌مز،
ایپك مندیل، صالینجاق، دونر دولاب ایسته‌مز.

بزم قادینلریمز نالین‌ده اولسه کیه‌ر
پودوسوئه‌ده ایسقارپین، موسلین چوراب ایسته‌مز

بر نور ایچون دو کوشور بزده کی قهرمانلر
نوری کتیردم دیه رتبه، القاب ایسته‌مز.

انقلاب الهام ویرر بزده کی شاعرلره
اونلری جوشدورمایه محبوب شراب ایسته‌مز

بزه یول کوسترمه‌نلر دوغرو یولی کوسترر
قارشیلق بزدن پاره، کوکدن ثواب ایسته‌مز

بزم عالملریمز حقیقتی شرح ایتدی
حقیقت کوروتنجه سوأل، جواب ایسته‌مز

بزمله اولمایانلر یا ظالمدر یا سرسم
عکسی تقدیرده بیلمم کیم انقلاب ایسته‌مز.

بورژوازی‌یه اعدام قراری

ملعون قلبکده قورقو ملعنتدن بوبو کمی؟
یتر یالوارما آرتیق اوقویاجغز حکمی:
« یوزلرجه سنه اول آتش ویروب تخته،
قاملی دره بکلکك قارا چالدق بخته،
کلهسیله برابر یووارلادق تاجنی!..
فقط اونك النده تاجنی قیرباجنی!..
سن ای ناملی بزبرکان!. کجیردك اللرینه،
بر لشه قونار کبی. قوندك اونك برینه.
سنهلرجه قیرباجك صیرتمزده ایکلهدی،
سنهلرجه افقلر آهیهزی دیکلهدی.
نه بر بهار یاشادق، نه سودالی بر کیجه.
او ککده ایکی بوکلوم چالیشدق سنهلرجه.
فقط اویور روحنك هیچ دویمایوردی کوزی،
بزدن دها راحتدی برکویلونك او کوزی!..
باق.. بو یانغین یرلری سندن قالدی هدیه،
صاغ جیم، صولجیمدن داهاچوق دولسوندیه،
سن الکله اولومك آلنه چلنك اوردك،
بر عصرده أولهنی بر سنهده اولدوردك!..
آغلامقدن کور اولان کوزلر، حالاآغلیور،
قزلر قادینلر دهکل،طوپراق قارا باغلیور.
هپ سنسك مسببی بو صوکسز آه و واهك؛
صاری آلتونلرندن داها چوقدر کاهك!..
فقط شوك دمیك کلدی، زمان آندی زارینی؛
« دوغوردیغك اسیرلر قازیور مزارینی!..»
ای بزبرکان، چورباجی!. ایافندی، بك، آغا!.
آرتق بوکوندن صوکرا حقك یوق یاشامغه!.
آرتیق سن ابدیاً کورهمزسك کونشی،
سونهجك کوزلرینك او لعنتلی آتشی.
آرتیق قاملی ایزینی تاریخدن سیلهجکسك،
یارین کونش دوغمادن ایه جکیلهجکسك!..

قیزیل اردو

شمشکله‌نن قیوبلجملر فیرلایور کبی قیندن
قان قوقان قارانلغك دالغه دالغه بغرندن
صیریلدی قیزیل قوشك آله‌ودن قادارك
هم آدیم آتیشنده شاهه قالقان آتلری،
طونج قهرمانلریله یوروبور قیزیل اردو
کچدی صوك سواری‌ده ...

یانمدن بری صوردی:
بونلر هانکی امیرك، هانکی شاهك قوللری؟
دیدم که: دوبد کمی هیچ، بو چالیشان‌قوللری
قورتارمق ایچون اولن بر امیر اردوسنی
امینم که دوبمادك، دوبامزسك‌ده بونی!..
یولداش! بو اردو کیمك دیه‌می‌صوریبوردك؟
بو اردو بنم اردوم، بو اردر سنك اردوك،
بو اردو هر چالیشان امکجینك اردوسی...

بوتون دونیاشاعرلرینه

کنج شاعر! «سوداء»دن حالا بیقمادك،
حالا دوداغکده عشق، بوسه، قادین.
به چیلغینلقلردن چك قلمکی،
سن‌ده حایقیر عمله المنی.
شاقلارکن بر یانده اولوم قیرباجی،
سنك ترنمك، بیلسه‌ك، نه‌آجی!
او ترنمك که: خسته، شعورسز..
او ترنمك که: بولانیق، نورسز..
اویله صیزلانیور که ایچیمزی،

تیکسینمه گلیور اوقورکن سنی،
«عشق»ی براقسه‌کز ای کنج قلملر!
یاشادیغمز شو تاریخی دملر
روحکزه آتش، هیجان ویرسه!..
قلملریکزه بر از جان ویرسه!.
سودا، قادین، بوسه... برکوللك حسلر!
بوردك افقنده‌کی قارانلق سیسلر
داغیلسین، صوکرا سز یازك، هایقیرك!
قلمکزی «عشق، عشق» دیبه قیرك!

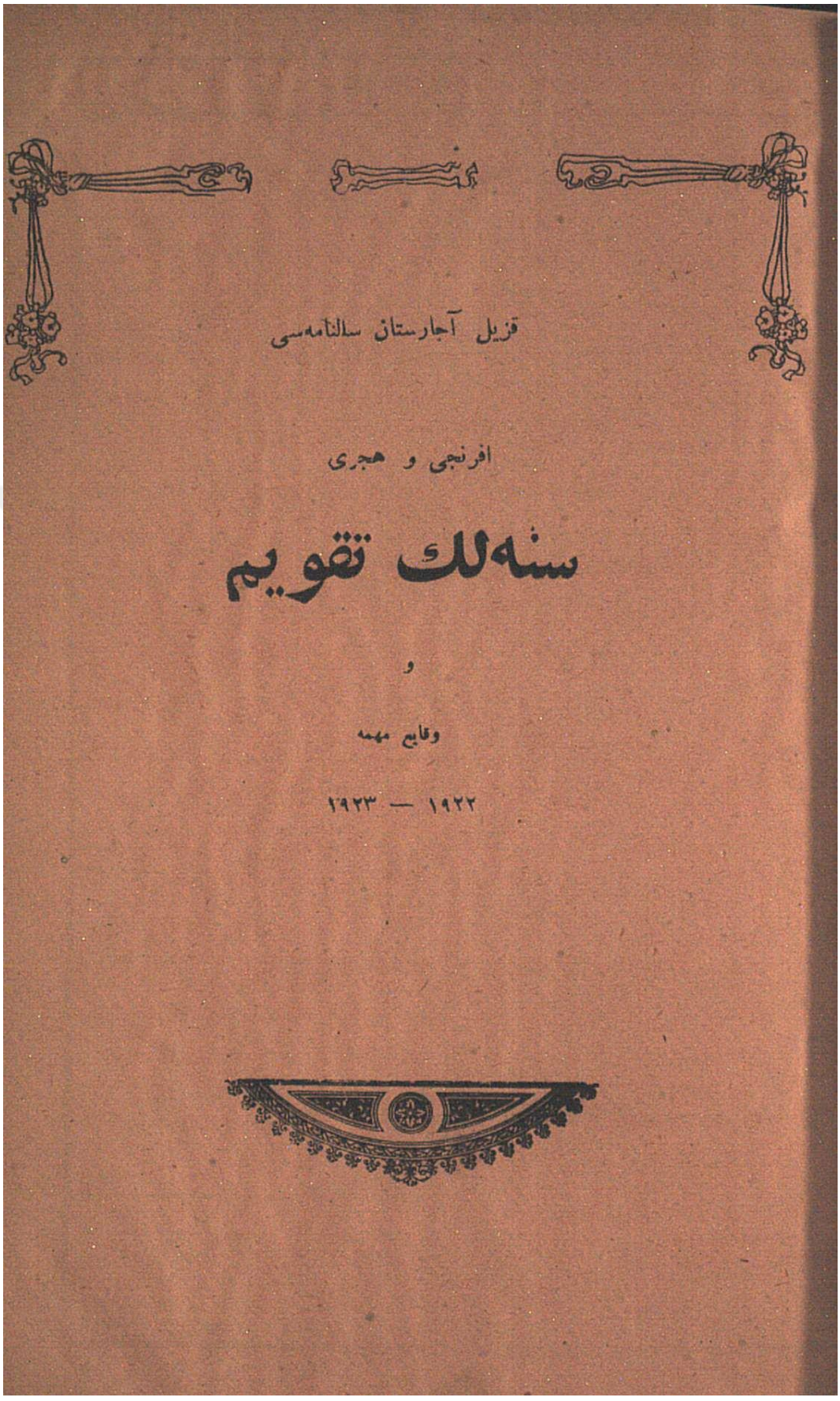

قزیل آجارستان سالنامه‌سی

افرنجی و هجری

سنه‌لك تقویم

و

وقایع مهمه

۱۹۲۲ — ۱۹۲۳

عربی: ۱۳٤۰	مارت ۱۹۲۲	رومی: ۱۳۳۸		
کونلر	مارت	روملی	ملاحظات	
چهارشنبه	۱	۱	رومی سنهٔ مالیه	
پنجشنبه	۲	۲		
جمعه	۳	۳		
جمعه ایرتسی	٤	٤		
پازار	٥	٥		
پازار ایرتسی	٦	٦		
صالی	۷	۷		
چهارشنبه	۸	۸	پتروغراد قومموناسنده خلق قومیسرلکی تشکیلی	۱۹۱۸
پنجشنبه	۹	۹		
جمعه	۱۰	۱۰	قزیل اردونك دردنجی سنهٔ دوریه‌سی	
جمعه ایرتسی	۱۱	۱۱		
پازار	۱۲	۱۲		
پازار ایرتسی	۱۳	۱۳		
صالی	۱٤	۱٤	قارل مارقسك وفاتی	۱۸۸۳
چهارشنبه	۱٥	۱٥		
پنجشنبه	۱٦	۱٦		
جمعه	۱۷	۱۷		
جمعه ایرتسی	۱۸	۱۸	باطومده شورا اداره‌سنك تاسسی	۱۹۲۱
پازار	۱۹	۱۹		
پازار ایرتسی	۲۰	۲۰		
صالی	۲۱	۲۱	قوبان و قریمك روسیه‌یه التحاقی	۱۷۸۳
چهارشنبه	۲۲	۲۲		
پنجشنبه	۲۳	۲۳		
جمعه	۲٤	۲٤		
جمعه ایرتسی	۲٥	۲٥		
پازار	۲٦	۲٦		
پازار ایرتسی	۲۷	۲۷	سیبریانك روسیه‌یه التحاقی	۱٥۸۲
صالی	۲۸	۲۸		
چهارشنبه	۲۹	۲۹		
پنجشنبه	۳۰	۳۰		
جمعه	۳۱	۱	پارس معاهده‌سی، قریم محاربه‌سی نهایتی	۱۸٥٦

مارت آیی ظرفنده

مارت	سنه	وقایع
٤	١٨٦١	کویلولرك آزاد ایدیلمسی
٦	١٨٥٢	روس ادیبی ن . و .غوغول وفات ایتمشدر،
٧	١٧١١	روسیه‌ده عالی محکمه‌نك تشکیلی
١٣	١٩١٧	ناظرلرك وزاده کانك توقیفلری
١٤	١٨٨١	خلق سربستی فرقه‌سی مرکزی‌قومیته‌سنك قراریله ایکنجی آلکسا بومبا ایله ئولدیرولمشدر .
١٤	١٥٦٤	روسیه‌ده ایلك باصمه کتابك نشری
١٦	١٨١٧	بویوك کینیاژ میخائیلك خلعی
١٧	١٧٨٤	بالون ایله ایلك جو هوا
١٨	١٨٧١	ایلك پرولەتاریا جمهوریتی پارس قوممونا‌سنك تشکلی
١٩	١٨٨٢	مشهور انکلیز عالمی داروینك وفاتی
١٩	١٩٠٦	بەرەزانی آداسنده لیته‌نانت شمیت ،بحریه‌لی‌چاستنق غلازوف‌و آتو اعدام ایدیلمشلردر .
٢٣	١٩١٧	پتروغراد عمله و کیللرینك قراریله سکز ساعتلك ایش کونی ایدیلمشدر .
٢٧	١٩١٧	پتروغراد عمله وعسکر شوراسنك بوتون دنیا پرولەتاریاسنه حط
٢٧	١٨٦٨	روس ادیبی ماکسیم غورکینك تولدی.
٢٨	١٤٨٨	مشهور ایتالیا رسامی رافائیلك تولدی .

نیسان آیی ظرفده

نیسان	سنه	وقایع
۱	۱۸۲۲	ادیب د. و. غریغوریچ دوغمشدر
۲	۱۸۲۰	رومانجی آ. ف بهسهمسکی دوغمشدر
٤	۱۸۸۳	اودهساده ژهلواقوف و خالتورینك اعدامی
٦	۱۵۲۰	مشهور ایتالیان رسامی رفایلك وفاتی
٦	۱۸۸۷	روس رسامی قراسکینكوفاتی
۷	۱۸۱۲	انقلاب ایشجیسی و ادیب غهرتسن دوغمشدر
۷	۱۸٤۵	خلق شاعری سوریلوفدوغمشدر
۹	۱۹۰۲	پولتاوا ایالتنده ایلك کویلی عصیانی
۱۲	۱۹۱۸	موسقواده انارشیستلرك سلاحلری آلنسی
۱۵	۱۸۷۹	سوسیال انقلابجی فرقهسنك قراریله بالماشهفك داخلیه ناظری سپاغینه سؤ قصدی
۱٦	۱۸۸۱	پتروغراددہ صباح ساعت ۲۰ ده سهمهنوف میداتنده ژهلایوف، یاروسکایا، کیبالچیچ، میخایلوف و ریساقوفك صلباً اعداملری
۱۷	۱۷۹۰	مشهور آمریقا عالمی فرانقلنك وفاتی
۱۹	۱۹۱۷	المانیاده ۱۲۰۰۰۰ عمله غرهو اعلان ایدوب قهر اولسون محاربه شعاریله بیوك بر نمایش یاپملری و سلاح قوتیلهنمایشك داغیتلمسی.
۲۲	۱٦۱٦	مشهور انکلیز ادیبی شکسپیرك وفاتی
۲٤	۱۹۱۷	سیبریادن سیاسی متهملری حامل بر قطار کلشدر آرهلرنده مینسق والیسنه سؤ قصد ایدن اسماعیلوف واردر.

کونلر	کانون	رمضان	ملاحظات
پازار ایرتسی	۱	۳	شورا آجارستانده برنجی ۱ مایس بایرامی (۱۹۲۱)
صالی	۲	٤	ایلك کتاب باصلمغه باشلانمسی (۱۵٦۳)
چهارشنبه	۳	٥	
پنجشنبه	٤	٦	اهستانك روسیه یه التحاقی (۱۸۱٥)
جمعه	٥	۷	نیوك معلمز فارل مارقسك تولدی (۱۸۱۸)
جمعه ایرتسی	٦	۸	
پازار	۷	۹	
پازار ایرتسی	۸	۱۰	
صالی	۹	۱۱	
چهارشنبه	۱۰	۱۲	
پنجشنبه	۱۱	۱۳	
جمعه	۱۲	۱٤	
جمعه ایرتسی	۱۳	۱٥	
پازار	۱٤	۱٦	اوده ساده دارالفنون کشادی (۱۸٦٥)
پازار ایرتسی	۱٥	۱۷	
صالی	۱٦	۱۸	
چهارشنبه	۱۷	۱۹	
پنجشنبه	۱۸	۲۰	
جمعه	۱۹	۲۱	
جمعه ایرتسی	۲۰	۲۲	وباء ده قومونیست فردریق آدلهرك اعدامنه قرار ویرلمشدر ۱۹۱۷
پازار	۲۱	۲۳	باطوم ده بویوك نمایش (۱۹۰٥)
پازار ایرتسی	۲۲	۲٤	
صالی	۲۳	۲٥	
چهارشنبه	۲٤	۲٦	
پنجشنبه	۲٥	۲۷	
جمعه	۲٦	۲۸	
جمعه ایرتسی	۲۷	۲۹	فردریق آدلهر ایچون موسقووا عمله سنك نمایشی (۱۹۱۷)
پازار	۲۸	۳۰	تفلیس والیسنه بومبا آتلماسی (۱۹۰٦)
پازار ایرتسی	۲۹	۱	(شوال)
صالی	۳۰	۲	
چهارشنبه	۳۱	۳	

مايس آيى ظرفنده

مايس	سنه	وقايع
١	١٥١٩	روسيه‌ده ايلك دفعه عمله‌لرك ١ مايس بايرامى
٢	١٥١٩	مشهور ايتاليان رسام وعالمى‌لواونارد‌و ده‌وينجى‌نك وفاتى .
٣	١٨٤٩	ساقسونياده دره‌زدن عصيانى ، بو عصيانه باكونين اشتراك ايلمشدر .
٥	١٩١٨	قارل مارقسك يوزنجى سنهٔ دوريه‌سى .
٥	١٨٢١	ناپوليونك وفاتى
٦	١٨٤٩	سوسيال انقلابجى فرقه‌سنك قراريله ڤه‌قاترينوسلاو جنرال واليسى ژه‌لتانوروسكى اتلاف وموسقووا جنرال واليسى دوبانوف مجروح ايديلمشدر .
٦	١٩١٨	كيه‌فده تبديل حكومت اثاسنده بولشه‌ويق فرقه‌سنه منسوب ٢٥ آلمان حرب اسيرى اعدام ايديلمشدر .
٩	١٨٠٥	آلمان اديبى فردريخ شيلله‌رك وفاتى
١١	١٨٤٨	روس اديبلرندن سالتيقوف‌ك وانقايه نفيى
١٦	١٩٠٢	بالماشوفك شليس‌سلبورغ قلعه‌سنده اعدامى
١٩	١٩٠٣	زلافاوست‌ده عمله‌لرى اعدام ايتديرمه‌سنه مبنى اوفا شهرنده والى يوغدانوويچ‌ك سوسيال انقلابجى فرقه‌سنك قراريله اتلافى
٢١	١٩٠٥	موسقووا پرينه‌پتروغرادك‌پاى‌تخت اولماسى .
٢٩	١٩١٧	قرونشتاد عصيانى
٣٠	١٨٧٨	اديب وولترك وفاتى
٣١	١٨٩٦	موسقووادە خودنيقا ميداتده نيقولانك تاج كيمه مراسمى اثاسنده ٤٠٠٠ كيشينك مقتول دوشمه‌سى .

عربی: ۱۳٤۰ — حزیران ۱۹۲۲ — رومی: ۱۳۳۸

کانون	حزیران	۱۳٤۰	ملاحظات	
پنجشنبه	۱	٤	پولی ده غره وه باوستوقده نمایش	۱۹۰۳
جمعه	۲	٥		
جمعه ایرتسی	۳	٦	آجارستانك مختاریتنه دائر تلغراف	۱۹۲۱
پازار	٤	۷		
پازار ایرتسی	٥	۸		
صالی	٦	۹	آجرستان ایلك مجلسنك کشادی	۱۹۲۱
چهارشنبه	۷	۱۰		
پنجشنبه	۸	۱۱		
جمعه	۹	۱۲		
جمعه ایرتسی	۱۰	۱۳		
پازار	۱۱	۱٤	کیه‌ف دارالفنونك سدی طلبه‌لرك نفیی	۱۸۳۸
پازار ایرتسی	۱۲	۱٥		
صالی	۱۳	۱٦		
چهارشنبه	۱٤	۱۷		
پنجشنبه	۱٥	۱۸		
جمعه	۱٦	۱۹		
جمعه ایرتسی	۱۷	۲۰		
پازار	۱۸	۲۱	سواستپولده ایلك اختلالار	۱۹۱۷
پازار ایرتسی	۱۹	۲۲	سواستپولده شورا اداره‌سنك تاسسی	۱۹۱۷
صالی	۲۰	۲۳	پتروغراددده یولداش وولادارمسکی‌نك قتلی	۱۹۱۸
چهارشنبه	۲۱	۲٤		
پنجشنبه	۲۲	۲٥	اوچنجی بین‌الملل اوچنجی فونغره‌سی موسقوه‌ده آچلدی	۱۹۲۱
جمعه	۲۳	۲٦		
جمعه ایرتسی	۲٤	۲۷	موسقوه‌ده بشنجی شورالرسید زدنك طوپلانمسی	۱۹۱۸
پازار	۲٥	۲۸	ناپولیونك روسیه‌یه هجومی	۱۸۱۲
پازار ایرتسی	۲٦	۲۹		
صالی	۲۷	۱	(ذی‌القعده)	
چهارشنبه	۲۸	۲	ژان ژاق روسونك تولدی	۱۸۱۲
پنجشنبه	۲۹	۳		
جمعه	۳۰	٤		

حزیران ایی ظرفنده

حزیران	سنه	وقایع
۲	۱۶۹٤	ایلك روس کمیسنك صویه ایندیرلمسی
۳	۱۸۱٤	انقلابجی و ادیب م. آباکوتی دوغمشدر
٤	۱۸۲٦	روس تاریخشناسلرندن ن.م. قارامزین وفات ایتمشدر
٦	۱۹۰۱	بلوستوقده ۱۷نجی یهودی عمله سیه‌زدی
»	۱۸۷۹	ایکنجی آلکساندره سؤ قصدایدن سولوفیوفك صلباً اعدامایدلمسنه عالی محکمه قرار ویرمشدر
۸	۱۷۹۹	روس شاعری آ.س. پوشکین دوغمشدر
۹	۱۹۰٦	س.ر. فرقه‌سنك قراریله بلوستوقده پولیس ناظری ده‌رقاجوف اتلاف ایدلمشدر.
۱۰	۱۸٤۸	مشهور روس ادیلرندن و.غ. بهلینسکی وفات ایتمشدر.
۱۲	۱۸۱۱	و.غ. بهلینسکی دوغمشدر.
۱۳	۱۸۸۰	نارودنایاوولیایعنی«خلق اداره‌سی»غزته‌سنك ایلك نومروسی انتشار ایتمشدر
۱٤	۱۸۹۳	بلوستوقده ۱۰۰۰۰ طوقویوجی عمله‌نك غرموی
۱٦	۱۹۰٤	س.ر. فرقه‌سنك قراریله هلیسنقفورددہ بر طابانجه واسطه‌سیله فنلاندیا جنرال غوبرناطوری بوبریقوف اتلاف ایدلمشدر.
۱۹	۱٦۷۱	مشهور سه‌نقاراژین اعدام ایدلمشدر.
۲۲	۱۷۸۳	پتروغراددہ برنجی خلق مکتبی آچیلمشدر.
۲٦	۱۸٦۲	بوتون مکتبلرك وقرائتخانه‌لرك قپادلمسی ایچون چارك امری.
۲۷	۱۹۰۵	قینیاز پوتومکین تاوریچسکی زرهلیسنده بحریه‌افرادینك عصیانی.

عربی: ۱۳٤۰ — تموز ۱۹۲۲ — رومی: ۱۳۳۸

کونلر	تموز	ذی القعده	ملاحظات	
جمعه ایرتسی	۱	٥		
پازار	۲	٦		
پازار ایرتسی	۳	۷		
صالی	٤	۸	پارس عمله‌سنك صلح‌طلبی	۱۹۱۷
چهارشنبه	٥	۹		
پنجشنبه	٦	۱۰		
جمعه	۷	۱۱		
جمعه ایرتسی	۸	۱۲		
پازار	۹	۱۳	صول س. ر. لرك عصیانی	۱۹۱۸
پازار ایرتسی	۱۰	۱٤		
صالی	۱۱	۱٥		
چهارشنبه	۱۲	۱٦		
پنجشنبه	۱۳	۱۷		
جمعه	۱٤	۱۸		
جمعه ایرتسی	۱٥	۱۹		
پازار	۱٦	۲۰	کورجستانك آجارا مختاریتی حقنده بیاننامه‌سی	۱۹۲۱
پازار ایرتسی	۱۷	۲۱		
صالی	۱۸	۲۲		
چهارشنبه	۱۹	۲۳		
پنجشنبه	۲۰	۲٤	روسیه ایشلرینه فاریشلمامسنه‌دائر نویورقده نمایش	۱۹۱۸
جمعه	۲۱	۲٥		
جمعه ایرتسی	۲۲	۲٦		
پازار	۲۳	۲۷		
پازار ایرتسی	۲٤	۲۸		
صالی	۲٥	۲۹		
چهارشنبه	۲٦	۳۰		
پنجشنبه	۲۷	۱	(ذی‌الحجه)	
جمعه	۲۸	۲		
جمعه ایرتسی	۲۹	۳		
پازار	۳۰	٤		
پازار ایرتسی	۳۱	٥	سوسیالیست ژان ژوره‌س اولدیرلمشدر	۱۹۱٤

تموز آیی ظرفده

نیسان	سنه	وقایع
۱	۱۹۱۸	فرانسز هیئتنك باردیمیله طوپلانان بیاض غواردیا کوکلیرنك توقیفی
۲	۱۹۰۶	ایلك حکومت دوماسی، اعدام جزاسنی منع ایدن قانونی قبول ایتمشدر.
۲	۱۷۸۷	ژان ژاق روسو وفات ایتمشدر.
۱	۱۸۷۶	برنده باکونین وفات ایتمشدر. [انقلابجی]
۳	۱۸۷۶	قروپوتقینك فراری.
۶	۱۹۱۸	س. ر فرقه‌سنك قراریله موسقواده آلمان سفیری غراف‌میرباخ قتل‌ایدلمشدر.
۸	۱۸۰۷	ناپولیون ایله تیلزیت معاهده‌سی.
۱۰	۱۸۷۳	خیوه خانلغنك روسلر طرفندن تحت اداره‌یه آلنمه‌سی
۱۱	۱۹۰۶	س. ر فرقه‌سنك قراریله سواستوپولده آلیموف نامنده بر کوپلو قره‌دکز دوتماسی آمیرالی چوبنی اتلاف ایتمشدر.
۱۵	۱۹۱۷	پتروغراد غارنیزونده عصیانلر.
۱۵	۱۵۵۷	آزدرهانك روسلر طرفندن ضبط ایدلمسی.
۱۶	۱۹۱۸	ئه‌قاترنبورغده سابق ایکنجی چار نیقولانك اعدامی
۲۲	۱۵۵۱	قزانك ضبطی
۲۶	۱۸۲۶	دقابریست باستل، ریله‌یه‌و، موراویه‌ف، آپوستول، به‌ستوژه ویرومبی و مافوسکی‌نك اعداملری.
۲۸	۱۹۰۷	س. ر فرقه‌سنك قراریله پتروغرادده داخلیه ناظری پله‌وه اتلاف ایدلمشدر.
۲۷	۱۸۴۱	روس شاعری لرموتوف وفات ایتمشدر.

عربی: ۱۳٤۰	اغستوس ۱۹۲۲	رومی: ۱۳۳۸

کونلر	ذی الحجه	ملاحظات	
صالی	۱	٦	قرونشتاده بحربه لیارك عصیانی ۱۹۰٦
چهارشنبه	۲	۷	
پنجشنبه	۳	۸	
جمعه	٤	۹	پترسبوه غدر عمومی غره و ۱۹۰٦
جمعه ایرتسی	٥	۱۰	موسقوه ده عمومی غره و ۱۹۰٦
پازار	٦	۱۱	
پازار ایرتسی	۷	۱۲	
صالی	۸	۱۳	
چهارشنبه	۹	۱٤	
پنجشنبه	۱۰	۱٥	
جمعه	۱۱	۱٦	
جمعه ایرتسی	۱۲	۱۷	
پازار	۱۳	۱۸	
پازار ایرتسی	۱٤	۱۹	
صالی	۱٥	۲۰	
چهارشنبه	۱٦	۲۱	
پنجشنبه	۱۷	۲۲	آجار امجلسنك کورجستان ره ففومنه تکرار مراجعتی ۱۹۲۱
جمعه	۱۸	۲۳	
جمعه ایرتسی	۱۹	۲٤	
پازار	۲۰	۲٥	
پازار ایرتسی	۲۱	۲٦	
صالی	۲۲	۲۷	
چهارشنبه	۲۳	۲۸	
پنجشنبه	۲٤	۲۹	
جمعه	۲٥	۱	(محرم) سنهٔ هجریه (۱۳٤۱)
جمعه ایرتسی	۲٦	۲	
پازار	۲۷	۳	
پازار ایرتسی	۲۸	٤	
صالی	۲۹	٥	
چهارشنبه	۳۰	٦	
پنجشنبه	۳۱	۷	

آغستوس آیی ظرفنده

آغستوس	سنه	وقایع
۱	۱۹۱۸	روسیه قوممونیست بولشویك فرقه‌سنك عمومی قونفرانسی
۱	۱۹۱۷	طوتیلان بولشه‌ویکلرك خیانت وطنیه ایله اتهامی
۲	۱۸۸۱	نه‌ژین‌ده موسوبلرك مهاجرتی
۳	۱۹۰۶	والی‌بلوق‌ك‌سامارده س. ر. فرقه‌سی طرفندن اعدامه محکومیتی
٤	۱۸۸۸	طومسق دارالفنوتك کشادی
۳	۱۹۱۷	قونفرانسده بکی بر قاینه تشکیلی ایچون کرنسکی‌یه صلاحیت ویرلمسی قراری
۷	۱۹۱۷	طوندره‌ده ائتلاف دولتاری قونفرانسنك کشادی
۹	۱۹۱۷	اوقرانیا آلایلرینك جبهه‌یه کوندرلدکاری اثناده‌وقوعه کلن قانلی مصادمات
۹	۱۸۳۳	کیه‌ف دارالفنوتك کشادی
۱۲	۱۹۱۷	روسیه چاری ایکنجی نیقولانك مع عائله طوبولسق شهرینه نقلی ایچون موقت حکومتك تشکلی
۱۳	۱۹۰۷	روسیه رنجبر عمله برلکلرینك موسقووده مجلس مؤسسان قورولتایی
۱۳	۱۹۱۸	خارقوفده و اقاته‌رینوسلاوده فابریقه عمله‌لرینك تعطیل اشغالی
۱۳	۱۹۱۸	ایتالیاده آجلق حسبیله تعطیل اشغال
۱٤	۱۹۱۷	سابق چار ایکنجی نیقولانك تحت‌الحفظ‌طوبولسق شهرینه کوندرلمسی
۱۹	۱۹۱۸	موسقواده فقرا خلق قومیته‌لرینك قورولتایی
۲۷	۱۹۰۳	کرچده تعطیل اشغال
۳۰	۱۹۱۸	بر آلچق‌طرفندن بولداش‌له‌نینه تعرض. ایکی‌قورشونله یارالانمسی. متعرضلر طوتلمشدر.

عربی: ۱۳٤۱ — ایلول ۱۹۲۲ — رومی: ۱۳۳۸

کونلر	ایلول	مجرم	ملاحظات	
جمعه	۱	۸		
جمعه ایرتسی	۲	۹		
پازار	۳	۱۰	(عاشورا کونی)	
پازار ایرتسی	٤	۱۱	آجارستان فقرا قومیته‌لر بنك تشکلی	۱۹۲۱
صالی	٥	۱۲		
چهارشنبه	٦	۱۳		
پنجشنبه	۷	۱٤		
جمعه	۸	۱٥		
جمعه ایرتسی	۹	۱٦	اجارستانده یکیدن ره‌فقوم انتخابی	۱۹۲۱
پازار	۱۰	۱۷		
پازار ایرتسی	۱۱	۱۸	تفلیسده عمله و قازاقلر آره‌سنده مصادمه	۱۹۰٥
صالی	۱۲	۱۹		
چهارشنبه	۱۳	۲۰		
پنجشنبه	۱٤	۲۱	روسیانك جمهوریت اولمسنه موقت حکومتك تکلیفی	۱۹۱۷
جمعه	۱٥	۲۲		
جمعه ایرتسی	۱٦	۲۳		
پازار	۱۷	۲٤		
پازار ایرتسی	۱۸	۲٥		
صالی	۱۹	۲٦		
چهارشنبه	۲۰	۲۷		
پنجشنبه	۲۱	۲۸	قیزیل اردونك سنهٔ دوریه‌سی	
جمعه	۲۲	۲۹		
جمعه ایرتسی	۲۳	۱	(صفر)	
پازار	۲٤	۲		
پازار ایرتسی	۲٥	۳		
صالی	۲٦	٤		
چهارشنبه	۲۷	٥		
پنجشنبه	۲۸	٦		
جمعه	۲۹	۷		
جمعه ایرتسی	۳۰	۸		

ایلول آیی طرفنده

ایلول	سنه	وقایع
۲	۱۵۸۸	سیبریانك روسیه یه التحاقی
۳	۱۸٦٦	حنوره ده برنجی بین‌الملل عمومی قونفرانسی
۵	۱۸۵۷	مشهور فیله‌سوف قانتك وفاتی
۵	۱۹۰۵	ژاپونیا ایله پورتسموت معاهده‌سی
٦	۱٦۱٤	موسقووا آلتنده پوژاسکی‌نك لهلیلری مغلوب ایتمه‌سی
٦	۱۹۱۷	بولشه‌ویق فرقه‌سنك پروله‌تاریا اسمنده کی غزته‌سنك قپادلماسی
۷	۱۸۱۲	بورودین محاربه‌سی
۹	۱۸۳۱	روسلر طرفندن وارشووانك ضبطی
۹	۱۸۵۵	سیواستپولك ضبطی
۱۰	۱۸۲۸	ل . ن تولستوی دوغمشدر.
۱۱	۱۹۱۵	تفلیسده عمله وقازاقلر آراسنده مصادمه: ۱۰۰ مقتول بر چوق مجروح
۱۵	۱۸۱۲	ناپولیونك موسقووایه کیرمه‌سی
۱۷	۱۹۰۵	ولادی‌ووستوقده حکومته قارشی نمایشلر
۱۸	۱۸۰۹	فنلاندیانك روسیه یه التحاقی
۱۹	۱۹۱۷	روسیه عمله ـ عسکر شورالرینك مرکزی اجرائیه قومیته‌سنك بو- تون فراقسیه‌لرینك عمومی اجتماعی. بو اجتماعده بولشه‌ویقلر (اداره پروله‌تاریانك الته کچمه‌لیدر) دیملری اوزرینه منشه‌ویق وسوسیال ره‌وولوسیونرلرك آیریلماسی
۲۰	۱۸٤۳	پارسده برنجی نیقولایه سوء قصد
۲۱	۱۸۳۰	تاتارلر ایله روسلرك مشهور قولیقوف محاربه‌سی
۲۲	۱۹۰۵	ریغاده جنرال والی (سوللوغوب) مسوء قصد.
۲٦	۱۹۰۲	طاشکنده حکومتك شورالر اداره‌سنه کچمه‌سی

شورالر آجارستانك یکانه‌تور کچه غزته‌سی

کونلر	۱ تشرین اول	نمره	ملاحظات	
پازار	۱	۹		
پازار ایرتسی	۲	۱۰	پتروغرادده ایکنجی بیقولانك اوی اوکنده نمایش	۱۹۰۱
صالی	۳	۱۱	اورالده فابریقه عمله‌لرینك اختلالی	
چهارشنبه	٤	۱۲		
پنجشنبه	٥	۱۳		
جمعه	٦	۱٤		
جمعه ایرتسی	۷	۱٥		
پازار	۸	۱٦		
پازار ایرتسی	۹	۱۷		
صالی	۱۰	۱۸	عموم جهان پوسته اتفاقنك تاسسی	۱۸۷۹
چهارشنبه	۱۱	۱۹		
پنجشنبه	۱۲	۲۰	آمریقانك کشفی	۱٤۹۲
جمعه	۱۳	۲۱	قارص معاهده‌سنك عقدی	۱۹۲۱
جمعه ایرتسی	۱٤	۲۲		
پازار	۱٥	۲۳	روسلرك (قازان)ی ضبطی	۱٥٥۲
پازار ایرتسی	۱٦	۲٤		
صالی	۱۷	۲٥		
چهارشنبه	۱۸	۲٦		
پنجشنبه	۱۹	۲۷	باطومده چوجقلر هفته‌سی	۱۹۲۱
جمعه	۲۰	۲۸	آناطولی فرانسز ائتلافی	۱۹۲۱
جمعه ایرتسی	۲۱	۲۹		
پازار	۲۲	۳۰		
پازار ایرتسی	۲۳	۱	ربیع‌الاول	
صالی	۲٤	۲		
چهارشنبه	۲٥	۳	اشتراك غزته‌سنك یومی انتشاری	۱۹۲۱
پنجشنبه	۲٦	٤		
جمعه	۲۷	٥		
جمعه ایرتسی	۲۸	٦		
پازار	۲۹	۷	روسیه‌ده ایلك عمومی ترك خدمت	۱۹۰٥
پازار ایرتسی	۳۰	۸		
صالی	۳۱	۹		

تشرین اول آیی ظرفنده

تشرین اول	سنه	وقایع
۱	۱۹۰۰	موسقووداده قادینلر ایچون عالی قورصلرك کشادی
۲	۱۹۰۱	پتروغراددده ایکنجی نیقولانك خانه‌سی‌او کنده عمله‌لرك نمایشی: اشتراك ایدنلرك کافه‌سی توقیف اولنمشلردر.
۳	۱۷۹۱	روس ادیبلرندن ش. ط. آقساقوف دوغمشدر.
۳	۱۸۲۹	اورالده فابریقه عمله‌لرینك اختلالی: یکرمی کشینك اعدام ایدلمسی
٤	۱۹۰٦	سیمبرسقده بر بومبا واسطه‌سیله جنرال ــ والی ستارینکه‌ویچ اتلاف ایدلمشدر.
۱۳	۱۷۸۳	روسیا علم دارالفنونی تأسیس اولنمشدر.
۱٤	۱۸۷۹	کیزلی مطبعه‌ده نشر اولنان (خلق اداره‌سی) غزته‌سنك نسخه‌سی چیقمشدر
۱٦	۱۹۰۰	دون رودن عمله‌لرینك غره‌وی
۱۷	۱۸٤۹	مشهور موسیقی شناس شوپه‌ن وفات ایتمشدر.
۱۸	۱۹۱۷	موقت حکومت پتروغراددن موسقووایه هجرته قرار ویرمشدر.
۱۹	۱۸۱٤	پسیخ آلتنده ملتلر مخاربه‌سی
۱۹	۱۸۷۹	بسارابیانك بر قسمی روسیه‌یه التحاق ایتمشدر.
۲۱	۱۸۸٤	شلیسبورغ قلعه‌سنده (ستروبه‌رغ) ایله روغاجوف اعدام ایدلمشدردر.
۳۱	۱۹۰۵	اوده‌ساده اختلال. یوز کیشی مقتول و بشیوز کیشی مجروح دوشمشدر.
۳۱	۱۸۹۸	شاعر ل. پ. پولونسکی وفات ایتمشدر.

عربی: ۱۳٤۱ — تشرین ثانی ۱۹۲۲ — رومی: ۱۳۳۸

کونلر	تشرین ثانی	ربیع الاول	ملاحظات
چهارشنبه	۱	۱۰	
پنجشنبه	۲	۱۱	
جمعه	۳	۱۲	
جمعه ایرتسی	٤	۱۳	
پازار	٥	۱٤	
پازار ایرتسی	٦	۱٥	
صالی	۷	۱٦	آجارستان فقرا قومیته‌لری برنجی قورولتایی، ۱۹۲۱ وعینی
چهارشنبه	۸	۱۷	[تاریخده روسیاده ۲٥ تشرین اول انقلابی ۱۹۱۷
پنجشنبه	۹	۱۸	
جمعه	۱۰	۱۹	
جمعه ایرتسی	۱۱	۲۰	قرمزی آجارستان مجلسنك تشکل و انتخابی ۱۹۲۱
پازار	۱۲	۲۱	واشینغتون قونفرانسنك کشادی ۱۹۲۱
پازار ایرتسی	۱۳	۲۲	
صالی	۱٤	۲۳	فرانسه المانیا متارکه‌سنك سنهٔ دوریه‌سی
چهارشنبه	۱٥	۲٤	
پنجشنبه	۱٦	۲٥	
جمعه	۱۷	۲٦	
جمعه ایرتسی	۱۸	۲۷	
پازار	۱۹	۲۸	
پازار ایرتسی	۲۰	۲۹	
صالی	۲۱	۱	(ربیع الاخر)
چهارشنبه	۲۲	۲	قرمزی مجلسك بیاننامه‌سی ۱۹۲۱
پنجشنبه	۲۳	۳	
جمعه	۲٤	٤	
جمعه ایرتسی	۲٥	٥	یکی اجارستان رهفقومنك تشکلی ۱۹۲۱
پازار	۲٦	٦	
پازار ایرتسی	۲۷	۷	
صالی	۲۸	۸	
چهارشنبه	۲۹	۹	
پنجشنبه	۳۰	۱۰	

تشرین ثانی آیی ظرفنده

تشرین ثانی	سنه	وقایع
۱	۱۹۱۷	بولداش له‌نینك توقیف ایدلمسی ایچون امر ویرلمشدر
۲	۱۸۸۸	مشهور روسیه سیاحی برژه‌والسکی ئولمشدر.
۳	۱۸۲۷	غدینغفورسده دارالفنون تاسیس ایدلمشدر.
۳	۱۹۰۵	پتروغراددہ یوزیبك کشیلك نمایش.
٦	۱۹۱۷	کرہ‌نسکی بولشویقلرله قطعی مبارزه‌یی طلب ایتمشدر.
۷	۱۹۱۷	موقت حکومتك اعضالری توقیف ایدلمشدر.
۷	۱۵۸۲	سیبریانك روسیه‌یه‌الحاقی.
۱۱	۱۷۹٤	وارشووا صوورووف طرفندن ضبط ایدلمشدر.
۱۱	۱۹۱۷	شورالر حکومتنك ریاسته بولداش له‌نین انتخاب ایدلمشدر.
۱٤	۱۸۵۱	نیقولایسکی ذمیریوللرینك تاسیسی.
۱۵	۱۹۱۷	غانچین آلتنده بولشویقلرله محاربه‌دن صکرا کرہ‌نسکی فرار ایتمشدر.
۱۷	۱۷٦٤	رسام دارالفنونك تاسیسی.
۱۸	۱۸۰٤	قازان و خارقوف دارالفنونلرنك تاسیسی.
۲۰	۱٤۸۰	روسلرك تاتار تحکمندن قورتلمالری
۲۰	۱۹۱۰	مشهور فیلسوف و محرر تولستویك وفاتی
۲۱	۱۷۱۱	ایلك روس عالم وشاعری لومونوسوف دوغمشدر.
۲۱	۱۹۰۹	تفلیسده جنرال مایورغولوشایوفك آغیر صورتده مجروح اولمسی
۲۲	۱۸۸۲	ایرکونسقده جنرال ـ والی‌یه برطوقات آتدیغی ایچون اعدادی معلملرندن نه‌اوستروی‌ه‌ف اعدام ایدلمشدر.
۲۷	۱۹۰۵	له‌یته‌نانت شمید اوجاقوف زرهلیسی اوزرینه (بین قره‌دکز دوتماسی قوماندانیم) علامتی چکمشدی
۲۷	۱۹۱۷	بولشه‌ویقلر غرب جبهه‌سی اوردوکاهنی ضبط ایتمشلردر.
۲۹	۱۹۱۷	اون ایکنجی اوردونك فوق‌العاده جلسه‌سی
۲۹	۱۸۱۲	ناپولیون برہ‌زین نهرینی کچمشدر.

عربی: ۱۳٤۱ — کانون اول ۱۹۲۲ — رومی: ۱۳۳۸

کونلر	کانون اول	ربیع الآخر	ملاحظات	
جمعه	۱	۱۱		
جمعه ایرتسی	۲	۱۲	آجارستانده اواضی آلوب صاتمسی منع اولنمشدر	۱۹۲۱
پازار	۳	۱۳	آجارستان علمیه سبه‌زدی اجتماعی	۱۹۲۱
پازار ایرتسی	٤	۱٤		
صالی	٥	۱٥		
چهارشنبه	٦	۱٦		
پنجشنبه	۷	۱۷	باطومده شورا انتخاباتنه مباشرت	۱۹۲۱
جمعه	۸	۱۸		
جمعه ایرتسی	۹	۱۹		
پازار	۱۰	۲۰	تفایس شوراسنك رسم کشادی	۱۹۲۱
پازار ایرتسی	۱۱	۲۱		
صالی	۱۲	۲۲		
چهارشنبه	۱۳	۲۳		
پنجشنبه	۱٤	۲٤		
جمعه	۱٥	۲٥		
جمعه ایرتسی	۱٦	۲٦		
پازار	۱۷	۲۷	باطوم برنجی شورا-نك کشادی	۱۹۲۱
پازار ایرتسی	۱۸	۲۸		
صالی	۱۹	۲۹		
چهارشنبه	۲۰	۳۰		
پنجشنبه	۲۱	۱	جمادی‌الاول موسقووه‌ده طقوزنجی شورالرقونغره‌سی	۱۹۲۱
جمعه	۲۲	۲		
جمعه ایرتسی	۲۳	۳		
پازار	۲٤	٤		
پازار ایرتسی	۲٥	٥	تفلیسده ماورای قفقاس مطبوعات قونغره‌سی	۱۹۲۱
صالی	۲٦	٦		
چهارشنبه	۲۷	۷		
پنجشنبه	۲۸	۸		
جمعه	۲۹	۹	آجارستان شورالرینك انتخاباتنه مباشرت	۱۹۲۱
جمعه ایرتسی	۳۰	۱۰		
پازار	۳۱	۱۱		

کانون اول آیی ظرفنده

کانون اول	سنه	وقایع
۱	۱۸۷۹	سیواستوپول ـ لوزوخو دمیر بولنده ایکنجی آلکساندره سؤقصد.
۱	۱۸۳۰	موسیقی شناس روبینشته‌ین دوغمشدر.
۵	۱۷۰۱	حصرصی اجزاخانه‌لره مساعده ایدلمشدر.
۹	۱۹۱۷	شورالر اداره‌سی عکس انقلابجی قاله‌دین قارنیلوف ودوتوف ایله مبارزه یه‌دعوت ایتمه‌سی.
۱۰	۱۷٤۱	دکز سیاحی برینغ وفات ایتمشدر.
۱۱	۱۹۱۷	
۱۳	۱۷۹۹	آلمان شاعری هاینریغ غه‌نه تولد ایتمشدر.
۱٤	۱۸۹۰	تعرسکی اوبلاستده اختلال
۱۵	۱۹۱۷	خارجیه ناظری تروچکینك اتفاق حکومتلریله و ملتلرینه مراجعتی
۱٦	۱۹۱۱	قطب جنوبینك آموندیسه‌نن طرفدن کشفی
۱۹	۱۹۰۹	ساراتوف دارالفنونی آچیلمشدر.
۲۵	۱۸۸۹	جراح بوتقین وفات ایتمشدر.
۲٦	۱۸۲۵	کیف ولایتنده لیبشاغ قصبه‌سنده دکابریست ن ـ ای. به‌ستل توقیف ایدیلمشدر.
۲۷	۱۸۲۵	دکابریستلرك پتروغراددہ عصیانی
۲۹	۱۷۰۲	غزه‌ته طبع ایدلمه‌سنه مساعده ایدلمشدر.
۳۰	۱۸۲۵	دکابریستلرك محاکمه‌سی ایچون قومیسیون تشکیلی
۳۱	۱۷۹۸	حربی طبیه دارالفنونی تأسیس ایدیلمشدر.

عربی: ۱۳٤۱ — کانون ثانی ۱۹۲۲ — رومی: ۱۳۳۸

کونلر	کانون ثانی	اجم اول	ملاحظات	
پازار ایرتسی	۱	۱۲	۱۹۲۳ سنه‌سی	
صالی	۲	۱۳		
چهارشنبه	۳	۱٤		
پنجشنبه	٤	۱۵	باطومده املك عمله و کویلی قوپه‌رانیفی	۱۹۲۱
جمعه	۵	۱٦		
جمعه ایرتسی	٦	۱۷		
پازار	۷	۱۸	روسیه‌نك جنوه قونفرانسه رسمادعوتی	۱۹۲۱
پازار ایرتسی	۸	۱۹		
صالی	۹	۲۰	قانلی کون	۱۹۰۵
چهارشنبه	۱۰	۲۱	آجارستان برنجی قزیل شوراسنك کشادی	۱۹۲۱
پنجشنبه	۱۱	۲۲		
جمعه	۱۲	۲۳		
جمعه ایرتسی	۱۳	۲٤		
پازار	۱٤	۲۵	آجارستان مرکزی اجرائیه قومیته‌سنك تشکلی	۱۹۲۱
پازار ایرتسی	۱۵	۲٦	آجارستانده عفو عمومی اعلانی	۱۹۲۱
صالی	۱٦	۲۷		
چهارشنبه	۱۷	۲۸		
پنجشنبه	۱۸	۲۹		
جمعه	۱۹	۱	جمادی‌الاخر	
جمعه ایرتسی	۲۰	۲		
پازار	۲۱	۳		
پازار ایرتسی	۲۲	٤		
صالی	۲۳	۵		
چهارشنبه	۲٤	٦		
پنجشنبه	۲۵	۷		
جمعه	۲٦	۸		
جمعه ایرتسی	۲۷	۹		
پازار	۲۸	۱۰		
پازار ایرتسی	۲۹	۱۱		
صالی	۳۰	۱۲		
چهارشنبه	۳۱	۱۳		

كانون ثانی ایی ظرفنده

كانون ثانی	سنه	وقایع
۱	۱۶۹۹	كانون ثانی ابتداسنك سنه باشی طانیلماسی ایچون قرار .
۲	۱۹۰٤	پورت ـ آرتورك تسلیم ایدلمه‌سی .
۳	۱۹۰٦	س.ر. فرقه‌سنك مركزی قومیته‌سنك قراریله پتروغراد ژاندارمه قوماندانی جنرال‌مایور فون‌ده‌رلاویتیسی بر طبانجه قورشونیله اتلاف ایدلمشدر . سؤ قصد ایدن كندیسی‌ده أولدیرمشدر .
٤	۱۸٤۹	سمه‌نوف میداندە پتراشه وچال ایچون اعدام قرارینك اوقونمه‌سی
۸	۱۹۰٦	روسیاده‌برنجی حكومت دوماسنك داغیدلمه‌سی ایچون امر .
۹	۱۸۷۷	شاعر نه‌قراسوفك وفاتی .
۱۱	۱۹۰۵	س.ر. فرقه‌سنك برنجی سیه‌ذدی
۱٤	۱۹۰۵	سموله‌نیسق شهرتده والی‌نك خانه‌سنه بومبا آتیلمشدر .
۱۵	۱٦۲۲	مشهور فرانسز ادیبی موله‌رك تولدی .
۱۵	۱۷۰۳	روسیاده ایلك روس غزته‌سنك نشری (موسقوه‌اده)
۱٦	۱۸۲٦	جنوبی روسیاده دقبریستلرك محاربه عصیانلری
۲۰	۱۹۰۵	پتروغراددە عمومی غره‌و
۲۱	۱٦۵٤	اوقرانیانك روسیایه التحاقی
۲۲	۱۸۷۰	مشهور انقلابجی و ادیب غه‌رتسه‌ن وفات ایتمشدر
۲۲	۱۹۰٦	ریغاده قزاقلر ایله اهالینك چاربیشمه‌سی
۲۳	۱۸٦۳	لهستان عصیانی. بر قاچ یوز انقلابجی اعدام ایدلدی و برقاچ‌یوزیك انقلابجی‌ده سیبریایه نفی ایدلدی
۲٤	۱۹۰۱	۱۸۳ دارالفنون طلبه‌سنك عسكره ویرلمسی
۲۵	۱۷۵۵	موسقووا دارالفنونی تأسیس ایدلمشدر
۲۸	۱۹۱۸	فلاندیاده انقلاب
۲۸	۱٤۷۸	نووغورودك آلنماسی
۳۰	۱۸۰۵	خارقووا دارالفنونك كشادی
۳۱	۱۸۰۱	كورجستان چارلغنك روسیه‌یه التحاقی
۳۱	۱۹۰٦	س. ر. فرقه‌سنك قراریله تفلیسده بومبا ایله جنرال غرازقوف اتلاف ایدلمشدر
—		

عربی: ۱۳٤۱ — شباط ۱۹۲۳ — رومی: ۱۳۳۸

کونلر	شباط	مارت	ملاحظات	
پنجشنبه	۱	۱٤	آوروپاده شرق مسئله‌سنك مذاکره‌سی	۱۹۲۲
جمعه	۲	۱۵		
جمعه ایرتسی	۳	۱٦		
پازار	٤	۱۷		
پازار ایرتسی	۵	۱۸		
صالی	٦	۱۹		
چهارشنبه	۷	۲۰		
پنجشنبه	۸	۲۱		
جمعه	۹	۲۲		
جمعه ایرتسی	۱۰	۲۳		
پازار	۱۱	۲٤		
پازار ایرتسی	۱۲	۲۵		
صالی	۱۳	۲٦		
چهارشنبه	۱٤	۲۷		
پنجشنبه	۱۵	۲۸		
جمعه	۱٦	۲۹		
جمعه ایرتسی	۱۷	۳۰		
پازار	۱۸	۱	رجب	
پازار ایرتسی	۱۹	۲		
صالی	۲۰	۳		
چهارشنبه	۲۱	٤		
پنجشنبه	۲۲	۵	موسقووده بیوك نمایش	۱۹۰۲
جمعه	۲۳	٦		
جمعه ایرتسی	۲٤	۷		
پازار	۲۵	۸	کورجستانده شورا اداره‌سنك تاسسی	۱۹۲۱
پازار ایرتسی	۲٦	۹		
صالی	۲۷	۱۰		
چهارشنبه	۲۸	۱۱		

شباط آیی ظرفنده

کانون اول	سنه	وقایع
۱	۱۸۸۷	شاعر س. پا. نادسونك وفاتی
۲	۱۹۰۷	مشهور کیمیا گر مه‌نده‌له‌یوفك وفاتی
۳	۱۹۰۵	کیف، خارقوف، وارشووا و قازان دارالفنونلرینك قپادلماسی.
۸	۱۹۱۸	تجارت وابورلرینك ملیله‌لشدیرلمه‌سی.
۱۰	۱۷۲۵	بویوك پترونك وفاتی
۱۰	۱۸۵۷	ایلك روس دمیر یوللرینك یاپیلماسی ایچون فرمان
۱۱	۱۸۳۷	دوئللوده آغیر یارالانان شاعر پوشکینك وفاتی
۱۶	۱۸۹۹	فلاندیا مشروطیتنك کری آلنماسی
۱۷	۱۷۷۳	مشهور فرانسز ادیبی مولیه‌رك وفاتی
۱۸	۱۸۸۰	خلق سربستی فرقه‌سنك قراریله ایکنجی آلکساندری اتلاف ایچون پتروغراد قیشلق سرایی برهوا ایدلمشدر.
۲۱	۱۸۱۹	پتروغراد دارالفنونك تأسیسی
۲۲	۱۷۲۹	ایلك روس تیاتروسنی تأسیس ایده‌ن وولقوفك تولدی
۲۵	۱۹۲۱	کورجستانك منشویکلردن خلاصی
۲۸	۱۸۳۹	لهستانده اختلال یاپمق ایچین اهالیی آیاقلاندیران لهستان انقلابجیسی سمیون قونارسکی‌نك اعدامی
۲۸	۱۸۸۷	موسیقی شناس و عالم آ.پ بورودین‌ك وفاتی

قزیل آجارستان سالنامه‌سی

خصوصی

اعلان

قسمی

باتغیز و مغازه‌سی

باطوم یومی غزته‌لری نشریات برلکی.

ایزوستیا، اوجقه‌بی، اشتراك

موسقووه، تفلیس و باطوم غزته‌لری روسجه، کورجیجه، تورکجه

فرانسزجه مختلف کتالر، هردرلو قرطاسیه، بلوق نوطار اهون فیئاتله

صاتیلیور.

نشریات برلکی آدرس: انترناسیونال و لهنین جاده‌لری کوشه‌سی صاباپه‌فك

خانه‌سنده ایکنجی قات دائرهٔ مخصوصه

نشریات برلکی صاتیش مغازه‌سی وسوقیات شعبه‌سی: انترناسیونال جاده‌سی نومرو ۲۷

دوقتور

مارقوف

داخلیه، خسته‌لقلری و عصبیه متخصصی

انترناسیونال «مارینسکی» نومرو ۳۱

خسته‌لرینی اقشاملری ۵–۷ یه قدر قبول

ایدر.

دیش طبیبه‌سی

غیناووری اسه‌قیا

هر کون ۹–۱۲ و ٤–۷ یه قدر

مارینسکی ۲۳ نومروده قبول ایدر

پلاتین، آلتون، طولدرمه، قاوچوق صوك

اصول ایله و اهون فیئاتله بیار.

افره‌میدی سیده‌ریدی

میخائلوفسکی جاده‌سنده نومرو: ۱۰

هر درلو قادین و ارکك تخافیه‌لری

انواع چوراب، فانیله، شاپقه، کوملك (اصمارلامه و حاضر) حاولو، خاصه،

الدیون و بوکا مماثل هردرلو لوکس اشیا و احتیاجات بولنور

باطوم عمومی دکه آجنته لکی، قره دکز و آزاق دکزی
میخائلوفسکی
(چه‌رنومورسقو - آزوفسقی)
ایلیچ، یه‌سته‌ل و دیکر واپورلر واسطه‌سیله قریم و قفقاس ساحللری نقلیات و یولجی سوقیات معامله‌اری
واپورلر ، باطومه پنجشنبه کونلری کیمر و هر لیمانه اوغرایه‌رق یولجی و اشیا قبول ایدر.
باطوم - نوروسیسقی و باطوم صامسون خطلری باشلامشدر. آناطولی ساحللرینه کیدن واپور -
لرك حرکتی منتظماً کوستریلن ساعتلرده حرکت ایدیور. آناطولی ساحللرینهٔ کیدن واپورلر
اجنبی واپورلرینك اوغرامدقلری الك اوغق لیمان و اسکله‌لره‌ده اوغرایورلر.
فیئاتلر اجنبی واپورلرینك فیئاتلرندن‌ده آشاغیدر.
هر اوج صنفه : (۱، ۲، ۳) یولجی قبول اولنور. اشیاده نقل ایدیلور.
آدرس: سابق [روبیت] اداره‌خانه‌سی. تلفون: نومرو ۲۸۰ و ۲۸۸
میقروپلو
هر درلو مانیفاطورا و لوکس
مغازه‌سی
یوکلی، ایپکلی، هر نوع قماشلر
مارینسکی انترناسیونال جاده‌سی
نومرو : ۱۹
آ. آ. فوقاس
طوبدن و پراکنده مانیفاطوره، ماکولات
و مشروبات تجارتی
کوتایسکی جاده‌سی نومرو ۳۱
A. A.
ФОКАС
Кутаиская № 31
آ. ف. لوکیدیس
میخائلوفسکی جاده‌سی نومرو ۱۰
هر درلو بقلیه، ایپکی، یه‌مك، قوسروه و سائره. ولنور.
ВИНО - ГАСТРОНОМИЧЕСКИЙ
МАГАЗИН
А. Ф. ЛУКИДИС
Михайловская № 10

صادق زاده برادرلر

واپور قومپانیاسی

استانبول و باطوم آره‌سنده دائمی واپور معاملاتی: اشیا و یولجی نقلیاتی

هر درلو معاملات تجاریه دخی یاپلمقده‌در.

آدرس — باطوم: غره‌جسکی نومرو ٦

علی حسنوف

قاطوره‌سی

هر درلو معاملات تجاریه‌ده بولنور

آدرس: میخائلوفسکی جاده‌سنده

نومرو ٦

والانتین فراقیا

شکر، مانیفاطورا، صابون و دیکر

اشیالر اوزرینه معاملات تجاریه

آدرس: غره‌جسقلیا ٥

Валентин Фракія

Батум Греческая № 5

کچ اوغلی حافظ مصطفی

تجارتخانه‌سی

قومیسیون ادخالات اخراجات

آدرس: آرمیانسکی یه‌رماولوق نومرو ٣

یالانته‌ری، مانیفاطوره

و طویدن مقالیه

و هر درلو معاملات تجاریه‌ده دخی

بولنور

قفقاسیه‌نك هر طرفندن ویریله‌جك هر

درلو کمرك معامله‌سی سریعا یاپیلیور.

Комиссионная контора

Мустафа Зекерия

Кег - оглы

БАТУМ

Армянский пер. № 6

حاجی زاده

احمد علی

زاده محمد

مغازه شرکت آرمیانسکی ٣

ادخالات، اخراجات

قومیسیون معامله‌لری یاپیلور و

هر درلو سپارشلر قبول

اولنور.

معاملات تجاریه

سریع و اهون معامله

باکو شعبه‌سی آدرسی

میخائلوفسکی جاده‌سی

نومرو ٤

(دوندوفو فارساقوفسکی) له‌ین
جاده‌سی مالیه نومیسرلکی حدا -
سنده دمیر یولی کوشه‌سنده
نومرو: ٦
دوقتور بشیر فؤاد
امراض داخلیه جلدیه و زهریه متخصصی
مومی‌الیه خسته‌لرینی هر
کون تداویخانه‌سنده صباحلری ٩-١٢ و
آقشاملری ٤-٦ یه قدر قبول و عصرك اك سوك
ترقیاتنه کوره تداوی ایلر. یکانه تورك طبیبی‌در.
دوقتور
والیبیلادیس
افرنجیه، بل صغوقلغی،
جلد خسته‌لقاری متخصصی
(دوندوفو فارساقوفسکی) له‌ین جاده‌سی نومرو ٤٧
ولازاروفسقایا نومرو ١٤
هر کون ٤ - ٧ یه قدر خسته‌لرینی قبول
و اك سوك اصول ایله سریعاً تداوی ایلر

ر. سالا و قومپانیاسی

سوقیات و نقلیات قانطوری، ترانسیت انباری، مانیفاطوره،
قوطاسیه و سائره مالری،
اوتوموبیل لاستیکاری بولنور.
هر درلو کمرك معاملاتی یاپیلور.
لوریس ملیقوفسقایا نومرو ۱

Р. САЛА и К°
Экспорт - Импорт - Контора.
Транзитный склад
Адрес: Лорис Меликовская № 1

پاراتسما و شاڵ
آواریا قومیسرلری و ایتالیان سیغورطه شرکتی
تورغوی سوقاغی نومرو ۱۰
Параца и Шарль
Комисар Аварий Италь.
СТРАХОВОЕ ОБЩЕСТВО
Торговая № 10

استپان ترزیان
مانیفاطوره مغازه‌سی
باطوم کوتایسکی نومرو ۳۵
СТЕПАН ТЕРЗИЯН
Мануфактурн. магазин
Кутаисская № 16

آ. ر. دیمتریادی
مانیفاطوره مغازه‌سی میخائلوفسکی ۱۶
قومیسیون ایله مال دخی صاتلمقده‌در.
А. Р. ДИМИТРИАДИ
Мануфактурн. магазин
Михайловская № 16

حاجی اسماعیل زاده عثمان نوری
کوتایسکی ۳۲
هر درلو قنطاریه و قومیسیون

صاغیر زاده برادرلر تجارتخانه‌سی
مانیفاطوره، تحفیه، قومیسیون
کوتایسکی جاده‌سی نومرو ۳۶

سید زاده حافظ، نعمان وسید
زاده ابراهیم یشار زاده محمد
کوتایسکی جاده‌سی نومرو ۲۵
هر چشید قنطاریه اوزرینه معامله
قومیسیونله مال قبول اولنور، مشتریلره
هر درلو تسهیلات کوستریلور
طویدن آلیم صاتیم معامله‌سی یاپیلور

طاقیش زاده‌لر تجارتخانه‌سی
ارمیانسکی نومرو ۵
هر درلو مال بولنور

دش طبیبی
دوقتور
قله‌بانسکی
(دوندوقو قارساقوفسکی) لەبن
جاده‌سی نومرو ۳۰
خسته‌لرینی هر کون ۹—۱
و
٤—٦
یه قبول ایدر.
آلتون، قاوچوق، آرقه‌دن طاقمه
دیش متخصصی در.
دیشلر آغریسز چکیلور
ازاقای زاده
عمر
و شرکاسی
راتیانی
کوتایسکی ۳۲.
هر نوع مالیفاطوره اوزرینه
آلیش ویریش، قومیسیون مال
قبول اولنور
شعبه: پتروعرادسکی ٤۳
هر نوع قنطاریه مال صاتیلور.
وسیارش قبول اولنور
I. АТИАНИ и Ко
Кутайская № 32
Эскпорт-Импорт-Комиссион. магазин
گوزل عثمان زاده محمد
برنجی نابه‌رەژنی جاده‌سی ۲٤
باشلیجه غاز ایشلریله و دیکر معاملات تجاریه ایله استغال ایدر.
دیش طبیبی
مەنەغاریشویلی
ولادی قفقاسکی نومرو ۹
خسته‌لرینی پازاردن ماعدا هر وقت قبول
ایلر.
ДОКТОР
Менагаришвили
ЗУБНОЙ ВРАЧ
ВЛАДИКАВКАЗСКАЯ № 9
باطوم اهالی نوطاریوسی
| کاتب عدل |
خیطوروف نستاواشویلی
میخائلوفسکی جاده‌سی نومرو ۱۷
Хиторов
Бестаевшвили
НАРОДНИЙ НОТАРИУС
Михайловская № 17
نابه‌رژنی ۱۸ شاهین باش زاده عثمان خورشید

ج. ب. دودج و قومپانیاسی

لوندون

ادخالات - اخراجات

طویدن معاملهٔ تجاریه

حقیقی انکلیز مالری

آدرس: اوغلوبزینسقایه نومرو ٤

Ж. Б. ДОДЖЕ

ЛОНДОН

ИМПОРТ-ЭКСПОРТ

Торговая продажа оптом

НАСТОЯЩ. АНГЛИЙСКИЕ ТОВАРЫ

Адрес: Оглобжинская № 4

حیدر افندی، کریدلی زاده، قونسولیدزه

تجارتخانه‌سی

هر درلو معاملات تجاره، ادخالات اخراجات

آدرس: غره‌چسکی نومرو ٦

آ. مندویان

قومیسیون - سوقیات قانطوره‌سی

غره‌چسکی نومرو ٦

مندرجات

صحیفه	ملاحظات
۲	تشکر، برقاج سوز
۳	انترناسیونال مارشی
٦	قیزیل انقلابك بویوك رهبرلری
۷	قارل مارقس
۹	ن . لهنین
۱٦	زینوویه‌ف
۱۹	تروچکی
۲۲	فردریق انکلس
۲۳	ژان‌پول مارات
۲٤	فلیب‌ماخارادزه، بودومدیوانی و دیکر مرحصلر
۲۵	آجارستان تاریخی
۲۸	آجارستان و آجارالیار
۳۰	آجارستان مرکزی اجرائیه قومیته‌سی
۳۱	«باطوم»ك تاریخی
۳۵	آجارستان فقرا رنجبر اهالیسی و کیللری برنجی قونغره‌سی
٦٤	قرمزی مجلسك بیاتامه‌سی
٦۷	علمیه سیه‌زدی
۷٦	آجارستان مطبوعاتی
۷۷	قرمزی مجلسك صوك بیاتامه‌سی
۸۰	مرکزی اجرائیه قومیته‌سنك بیاتامه‌سی
۸۱	مرکزی اجرائیه قومیته‌سی رئیسی تحسین خمشیاشویلی
۸۲	« « رئیس معاونی تکیس جکتنی و دیوان ریاست
۸۳	خلق قومیسرلر شوراسی ریاستی
۸٤	خلق داخلیه قومیسرلکی
۸۵	خلق زراعت «
۸۷	خلق حربیه «
۸۸	خلق اعاشه وصحیه قومیسرلکلری
۹۰	خلق عدلیه قومیسرلکی
۹۲	خلق معارف «

صحیفه		ملاحظات
۹۶	خلق مالیه	«
	خلق مساعی	«
	عمله ورنجبر مفتشلکی	
۹۷	آجارسنان فقرا قومیته‌لری	
۹۸	فقرا قومیته‌لری یاتامه‌سی	
۹۹	عمله تشکیلاتلری	

معلومات متنوعه صحیفه‌لری

۱	طبی معلومات	
۸	دوائر رسمیه آدرسلری	
۱۲	باطوم وحوالیسی نفوس عمومیه‌سی	
۱۳	باطوم غزته‌لری	
۱٤	پوسته و تلغراف تعرفه‌سی	
۱۵	جهان محاربه‌سی نیه مال اولدی ؟	
۱۸	زراعت معلوماتی	
۲۰	کیجه و کوندوزلرك امتداد و تناقضی	
۲۰	سنهٔ هجریه‌دن میلادیه‌یی بولمق	
۲۱	وسطی ساعتك اذانی ساعته تحویلی	
۲۲	۱ مایس بایرامنك تاریخچه‌سی	
۲۵	۱ مایس بایرامی	
۲۷	۱۸ مارت ۱۹۲۱	
۲۸	۱۸ مارت ۱۸۷۱	
۲۹	دنیایی طاشیان آدم	
۳۰	اختلال وقارل مارقس شرقیلری، قانلی کون	
۳۱	۷ تشرین ثانی، کیم انقلاب ایسته‌مز	
۳۲	بورژوآزی‌یه اعدام قراری	
۳۳	قیزیل اردو، بوتون دنیاشاعرلرینه	
	سنه‌لك تقویم	

EK II: Kafkasya Etnik Haritası

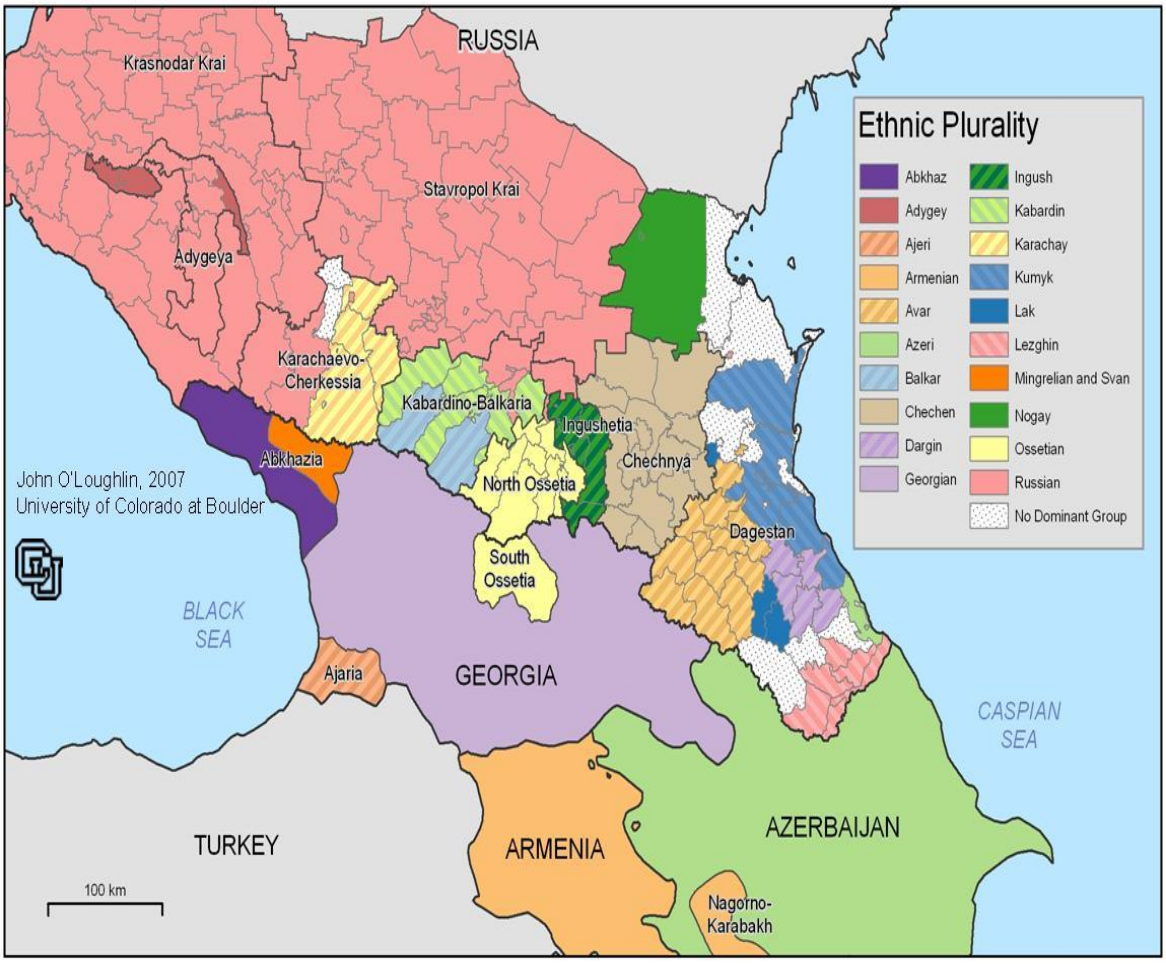

EK III: Gürcistan'ın İdari ve yönetsel Bölgelerini Gösteren Harita

EK IV: Acara Siyasi ve İdari Haritası

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Artvin ilinin Borçka ilçesinde doğdu. İlk ve Orta eğitimini Artvin′de tamamladı. 2005 yılında Atatürk Üniversitesi Tarih bölümünü bitirdi. Ardından Karadeniz Teknik Üniversitesi′nde tarih öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programını 2007 yılında tamamladı. 2010 Eylül ayından itibaren Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığından çalışmaktadır.